

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ - ΣΟΥΡΕΛΗ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Έτος 1983

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

$$\begin{array}{r}
 100 \quad 1,5 \\
 140.000 \times \\
 \hline
 x = 1,5x \quad \frac{140.000}{100}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1.400 \\
 1,5 \\
 \hline
 70 \\
 14 \\
 \hline
 2,1 \quad 000
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 100 \\
 \hline
 2
 \end{array}$$

Με απόφαση της ελληνικής κυβερνήσεως τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και μοιράζονται δωρεάν.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ-ΣΟΥΡΕΛΗ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Για να γίνει αυτό το βιβλίο συνεργάστηκαν:
Η ΡΕΝΑ ΚΑΡΘΑΙΟΥ
και ο
ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΟΥΡΕΛΗΣ

Εικονογράφηση και επιμέλεια:
ΝΟΤΑ ΣΙΟΤΡΟΠΟΥ-ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ

Η Αγάπη πύργους καταλεί,
και κάστρα ρίχνει κάτω.

1. ΕΝΑ ΑΚΟΜΑ ΣΚΑΛΙ

Το σχολείο μου είναι διώροφο.

Η πρώτη, η δεύτερη κι η τρίτη τάξη είναι κάτω στο ισόγειο, δίπλα στην αυλή.✓

Στο πάνω πάτωμα είναι οι μεγάλες τάξεις. Φτάνεις σ' αυτές από μια μαρμαρένια σκάλα.✓ Τη σκάλα αυτή την ανεβαίνουν μόνο τα μεγάλα παιδιά. Εκεί κοντά στέκεται ο επιστάτης, που λέει χαμογελώντας:

— Υπομονή να κάνουν οι μικροί. Σαν μεγαλώσουν, θ' ανέβουν κι αυτοί στο επάνω πάτωμα. Σκαλί σκαλί!

Από τότε που πρωτοπήγα στο σχολείο κρυφοκοιτάζω τη σκάλα με λαχτάρα. Μια φορά μάλιστα την ανέβηκα στα κρυφά. Σήμερα όμως μπορώ να την ανέβω φανερά. Πατώ ένα ένα σκαλοπάτι σιγά σιγά, καμαρωτά.

Ο επιστάτης με σταματάει.

— Για πού; με ρωτάει και μετράει το μπόι μου.

— Για την τετάρτη, του απαντώ και χτυπάει η καρδιά μου. Για την τετάρτη του δημοτικού, λέω ξανά, για να το ακούσει, πιο καλά. Μα ξέρω πως το είπα δυνατά, πιο πολύ για να το ακούσω εγώ ο ίδιος.

Ο επιστάτης χαμογελάει.

Σκαλί σκαλί! μου γνέφει και φεύγει.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τι σημασία είχε η σκάλα για τα παιδιά;
2. Γιατί είχε λαχτάρα ο μαθητής ν' ανεβεί τη σκάλα της τετάρτης;
3. Μπορείς να περιγράψεις τι αισθάνεται ο μαθητής που ανεβαίνει μια τάξη παραπάνω;

2. Η ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ

✓ Ο Αλέξης βλέπει από το κεφαλόσκαλο τα «μικρά» της πρώτης, δευτέρας και τρίτης δημοτικού, που μπαίνουν στις τάξεις τους. Βλέπει και τη μαρμαρίνη σκάλα. ✓

– Σκέψου πώς ανεβήκαμε αυτή τη σκάλα! λέει γεμάτος συγκίνηση και περηφάνια.

– Τα καταφέραμε! το ίδιο συγκινημένος είναι κι ο Φώτης. Κοιτάζει κι αυτός κάτω στην αυλή.

Ξαφνικά βλέπει δυο μικρά να τσακώνονται.

– Κοίταξέ τα, σαν' κοκόρια μαλώνουν αυτά τα δυο, λέει στον Αλέξη.

– Ε! μικρά, τί' καβγαδίζετε; τους φωνάζει.

Μέσα όμως στην τόση φασαρία η φωνή του δεν ακούγεται.

Το κουδούνι έχει χτυπήσει κι όλοι βιάζονται να μπουν στην τάξη τους. Τα δυο μικρά όμως εξακολουθούν και στη γραμμή που είναι να μαλώνουν. Τα άλλα παιδιά κοιτούν και δεν ανακατεύονται. Ο Αλέξης νιώθει πως, σαν μεγάλος που είναι, πρέπει να επέμβει. Σαν αστραπή κατεβαίνει τις σκάλες. Σπρώχνει και σπρώχνεται. Μερικές δρασκελιές ακόμα και φτάνει στα παιδιά που τσακώνονται.

– Τι συμβαίνει παιδιά; τα ρωτάει κι η φωνή του θαρρείς πως έχει χοντράνει.

Αυτά σταματούν τον τσακωμό και τον κοιτάζουν με σεβασμό.

– Ήθελα να μπω εγώ πρώτος στην τάξη, για να καθίσω στο πρώτο θρανίο, εξηγεί δειλά ο ένας.

– Το ίδιο όμως ήθελες κι εσύ, έτσι; μόλις κρατιέται να μη γελάσει ο Αλέξης.

– Ναι, το ίδιο, λέει δειλά ο άλλος. Πού το ξέρεις;

– Ε! κι εγώ ήμουν κάποτε μικρός, απαντάει σοβαρά ο Αλέξης.

Άντε τώρα, τρέξτε στην τάξη σας. Δεν κάνει να μαλώνετε για μια θέση, τους συμβουλεύει και τους αφήνει. Βιαστικά δυο δυο ανεβαίνει τα σκαλιά ο Αλέξης. Φτάνει στην τάξη του. Ο δάσκαλος δεν έχει έρθει ακόμα.

Κοιτάζει δεξιά, αριστερά· προχωρεί για τη θέση του. Όλοι ξέρουν από την πρώτη δημοτικού πως ο Αλέξης θέλει να κάθεται στο δεύτερο θρανίο, κοντά στο παράθυρο. Τώρα όμως εκεί κάθεται ο Κώστας.

– Σήκω, του λέει, εδώ είναι η θέση μου.

– Γιατί; την έφερες από το σπίτι σου; ρωτάει ο Κώστας κι είναι έτοιμος για καβγά.

– Μα πάντα σ' αυτή τη θέση κάθομαι, προσπαθεί να του εξηγήσει ο Αλέξης.

– Όχι πάντα, γιατί από σήμερα θα κάθομαι εγώ! απαντάει με πείσμα ο Κώστας.

Ο Κώστας είναι αδυνατούλης και κοντός. Να, μια μπουκιά πράμα. Θα τον βουτήξει από το πουκάμισο ο Αλέξης και τότε... Άπλωσε κιόλας τα χέρια του.

«Δεν κάνει να μαλώνετε για μια θέση». Ποιος το είπε αυτό; Μα αυτός ο ίδιος, τώρα δα κάτω στην αυλή.

Κατεβάζει τα χέρια. Βλέπει τον Κώστα, που έχει ζα-

ρώσει από το φόβο του. Γελάει πλατιά, καλόκαρδα ο Αλέξης.

— Δίκιο έχεις, φίλε. Από το σπίτι μου την έφερα τη θέση; Έτσι είπε και προχώρησε να καθίσει σε άλλο θρανίο.

Εκείνη τη στιγμή μπήκε ο δάσκαλος στην τάξη. Η πρώτη ώρα της πρώτης μέρας της σχολικής χρονιάς άρχιζε.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Με ποιες φράσεις η συγγραφέας δείχνει ότι ο Αλέξης νιώθει τώρα πια μεγάλος;
2. Μπορείτε να διηγηθείτε με λίγα λόγια τη σκηνή του τσακωμού των μικρών;
3. Συζητήστε αυτό που έκαμε ο Αλέξης, για να προστατέψει τα μικρά παιδιά.
4. Τι παρόμοιο συνέβη στον Αλέξη και με ποιο τρόπο το αντιμετώπισε;

3. ΠΩΣ ΠΕΡΑΣΑ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Ο δάσκαλος έρχεται για πρώτη φορά στο σχολείο μας. Μπαίνει στην τάξη, καλημερίζει τα παιδιά. Λέει «καλή χρονιά» κι αμέσως το όνομά του.

Θέλει να μας γνωρίσει. Τα παιδιά ένα ένα σηκώνονται και λένε κι αυτά τ' όνομά τους.

Αλέξης Παπαθανασίου!

Ευαγγελία Πολυκράτη!

Από ένα όνομα, όμως, πώς να γνωρίσει ο δάσκαλος τα παιδιά; Γι αυτό...

– Παιδιά θα 'θελα να μου λέγατε πώς...

– Πώς περάσαμε το καλοκαίρι! πετιέται ο Γιώργης.

– Μπράβο, παιδί μου, το βρήκες!

– Κάθε χρόνο το ίδιο μας ρωτάνε, απαντάει θαρρετά ο Γιώργης.

– Ας μη χαλάσουμε, λοιπόν, τη συνήθεια, χαμογελάει ο δάσκαλος. Λοιπόν;

Τα παιδιά σκύβουν το κεφάλι, μισοκλείνουν τα μάτια. Πρέπει να αναστήσουν το καλοκαίρι με λόγια. Αχ! είναι αδύνατο να τα καταφέρουν!

Καλοκαίρι στη θάλασσα

«Εγώ το καλοκαίρι το πέρασα κοντά στη θάλασσα! Έπαιζα με τα κύματα πάλευα μαζί τους. Έπεφτα και

γινόμεουν καράβι. Με τα χέρια έσκιζα τα νερά. Άλλοτε πάλι έπεφτα ανάσκελα. Κλοτσούσα δυνατά με τα πόδια. Σήκωνα κύματα, έκανα αφρούς. Και τότε θύμωνε η θάλασσα, ψευτοθύμωνε δηλαδή, και μου γέμιζε το στόμα αρμύρα. Τι παιχνίδια ήταν αυτά! Αφροπαίχνιδα τα λέγαμε.

Είχαμε όμως και τα παιχνίδια του βυθού. Έκανα βουτιές* κι έβλεπα το βυθό με το κιάλι. Όπου ο βυθός ήταν αμμουδερός, ήταν όλο ρυτίδες. Ε, λοιπόν ο βυθός είναι γεμάτος ζωή! Και τι δεν κρύβει! Να, εδώ, ένας αστερίας. Πάω να τον πιάσω, μα πέφτω σε μια παρέα μικρών ψαριών. Νηπιαγωγείο είναι που βγήκε βόλτα, σκέφτομαι και γελώ. Ένα χταπάδι πιο κει κολυμπάει βιαστικά και χάνεται κάτω από ένα βράχο.

Θέλω όμως να πάρω ανάσα. Ξεχνώ το χταπόδι, βγαίνω στον αφρό. Ο ήλιος καίει, μα εγώ είμαι τόσο δροσερός στην αγκαλιά της θάλασσας! Κυρ ήλιε, νομίζεις, όπως με βλέπεις από ψηλά, πως είμαι κι εγώ ψάρι; Ε, λοιπόν εσύ μ' έχεις κάνει μελανούρι. Έτσι τουλάχιστον με φωνάζει η γιαγιά. Είμαι μελανούρι, αλλά είμαι και δελφίνι. Έτσι με λέει ο πατέρας μου.

Θάλασσα θα πει και πεταλίδες. Τις μαζεύαμε στα βράχια. Εγώ δεν τις τρώω, αλλά ντρεπόμουν να το πω στα άλλα παιδιά. Κι έτσι τις μάζευα και τις έδινα κρυφά στην αδερφή μου.

Θάλασσα θα πει και βαρκάδα. Μας πήγε τρεις φορές βαρκάδα ο καπετάν Μανόλης, βόλτα γιαλό γιαλό. Του χρόνου, είπε πως θα μας πάρει μαζί του και στο πυροφάνι*.

* πυροφάνι: ψάρεμα με λάμπα τη νύχτα.

Δεν μπορώ να ξεχάσω τούτη την εικόνα μέσα στο δειλινό: την τράτα με τα τρατόπουλα να ξεκινούν για τους ψαρότοπους. Την έχω ζωγραφίσει κιόλας.

Θάλασσα θα πει και τραγούδι. Η μάνα κι ο πατέρας δεν τραγουδούν το χειμώνα. Είναι τόσο κουρασμένοι! Κοντά στη θάλασσα όμως ξεχνούν την κούραση και τραγουδούν. Πρώτη φορά σκέφτηκα τι όμορφη φωνή έχει η μητέρα μου, μια βραδιά πλάι στη θάλασσα. Θυμάμαι ο ουρανός ήταν ξάστερος, το φεγγάρι μας φωτίζε κι εμείς ψήναμε πατάτες στη φωτιά εκεί στην άμμο. Χαμηλόφωνα άρχισε η μητέρα μου να τραγουδάει. Νόμισα πως το φεγγάρι στάθηκε να την ακούσει. Πόσο όμορφα ήταν! Τότε κατάλαβα και πόσο την αγαπάει ο πατέρας.

— Σαν κοπελίτσα είσαι απόψε, της είπε και της έπιασε το χέρι. Να 'ξερε η μητέρα πόσο θέλουμε ν' αγαπιούνται! Άφησε που είχε τόσο δίκιο ο πατέρας! Ήταν κοπελίτσα πραγματικά την κάνει η θάλασσα τη μητέρα! Η θάλασσα κι η ξεκούραση!».

Αυτά ήθελε να πει ο Φώτης. Αλλά δεν μπορεί να τα πει τόσο όμορφα, όσο τα σκέφτεται!

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Μπορείς με φράσεις του κειμένου να δικαιολογήσεις τη γνώμη πως θάλασσα θα πει πολλά διαφορετικά πράγματα; Ποια πράγματα;
2. Τι βλέπει κανένας παρατηρώντας με το κιάλι το βυθό;
3. Πού φαίνεται στο κείμενο πως η θάλασσα δημιουργεί ευχάριστη ψυχική διάθεση στους ανθρώπους;

4. Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Θάλασσα γαληνεμένη,
θάλασσα φουρτουνιασμένη,
θάλασσά μου, εσύ, πλατιά,
με βοριά και με νοτιά.

Μια γαλάζια, μι' ασημένια
και μουντή και σμαραγδένια.
Κι ο ήλιος να λαμποκοπά
σε νησάκια χαρωπά.

Κάβοι εδώ, πιο κει καβάκια·
κι αμμουδιές και βοτσαλάκια.
Πέλαγα μ' απλοχωριά,
μια ζωή, μια λευτεριά.

Σύντροφοί σου οι άσπροι γλάροι,
βράχοι αιώνιοι και φάροι.
Κάπου κάπου μια παλιά,
ονειρόμορφη σπηλιά.

Και θυμάσαι με καμάρι
Σαλαμίνες και Κανάρη.
Κι εγώ πώς να μη σκεφτώ
Αϊ-Νικόλα και Χριστό.

Με δροσάτο μαϊστράλι
σαν εσένα δεν είν' άλλη
γαλανή και μαγική,
θάλασσά μου ελληνική!

Νίκος Τυπάλδος

5. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ

✓ Βουνά, παιδιά γιγάντινα της γης,
βουνά ανυπόταχτα, βουνά αιώνια,
που έχετε τη λαμπράδα της αυγής
~~και~~ χαμόγελο, ^{και} για στολή τα χιόνια, ✓

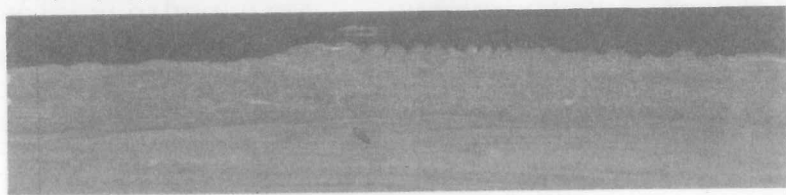
που χύνετε θυμό σας φλογερό
την αστραπή, το μαύρο νέφος θλίψη,
και μίλημά σας το γοργό νερό,
που με βοή κατρακυλά απ' τα ύψη,

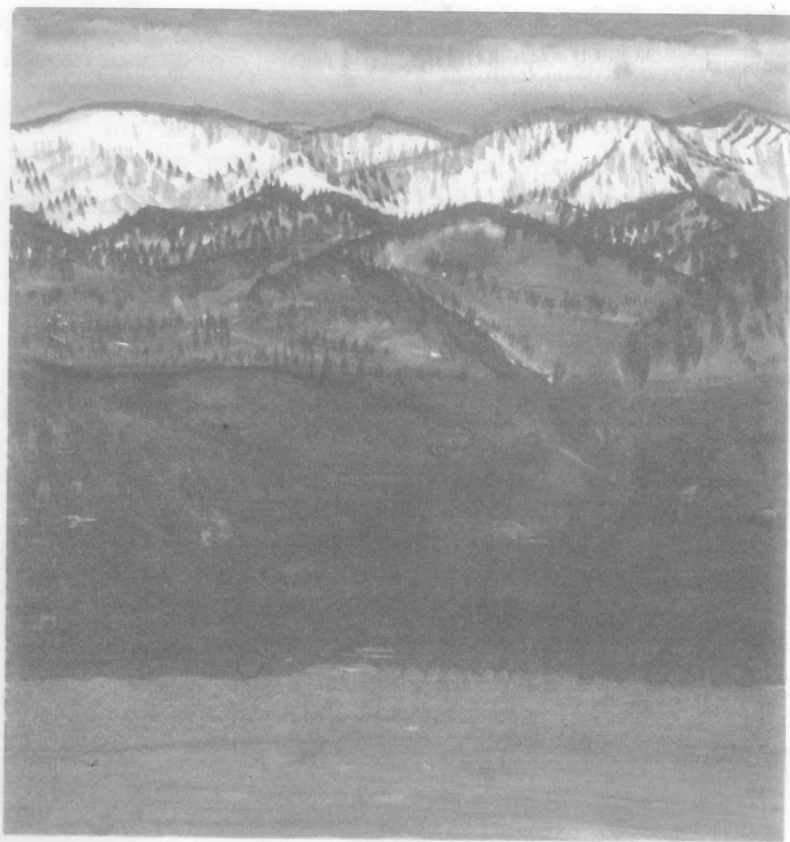
βουνά της γης αυτής ελληνικά,
διάφανα, καθαρά, πελεκημένα
από τεχνίτη χέρια μυστικά,
σα μετρημένα αγάλματα ένα ένα,

που κρύβετε τα μάρμαρα λευκά
και μοσχομυρισμένα τα λουλούδια,
και πιο γερά απ' τις πέτρες, πιο γλυκά
κι απ' τους ανθούς, τα κλέφτικα τραγούδια.

Κωστής Παλαμάς

«Ο ύμνος της Αθηνάς και τα μάτια της ψυχής μου»

6. Καλοκαίρι στο βουνό

Ο Γιάννης ήθελε να πει: «Εγώ το καλοκαίρι πήγα κατασκήνωση. Στην αρχή δεν ήθελα να πάω. Ο πατέρας όμως είχε βάλει μπρος την οικοδομή. Η μητέρα θα δούλευε την άδειά της, γιατί χρειαζόμαστε λεφτά για την οικοδομή.

Έφυγα για να τους κάμω το χατίρι. «Θα σας σκέφτομαι κάθε μέρα», τους είπα και τραβήχτηκα, για να μη δουν πως ήμουν έτοιμος να κλάψω.

Εί! λοιπόν, κατασκήνωση στο βουνό θα πει να θυμάσαι τους γονείς σου μια φορά τη βδομάδα, όταν δηλαδή έχει επισκεπτήριο...»

«Βουνό θα πει μυρωδιές» ήθελε να πει η Βαγγελιώ. «Μη θαρρείς πως είναι εύκολο να ξεχωρίσεις τις μυρωδιές. Κόβεις ένα κλωναράκι και το μυρίζεις. Μετά άλλο, άλλο. Κι αυτό το κάνεις μέρες. Όσπου κάποια στιγμή μυρίζεις τον αέρα και λες: Εδώ τριγύρω είναι κρυμμένη φασκομηλιά...»

«Βουνό θα πει ανάβαση». Αναστέναξε κι ένιωσε ευτυχισμένος ο Αλέξης. «Να ξεκινάς πριν χαράξει και να βλέπεις ακόμα τ' αστέρια στον ουρανό. Και να στοιχηματίζεις με τον ήλιο! Ήλιε μου, ήλιε μου, εγώ θα φτάσω πρώτος ή εσύ στην κορφή; Κι όταν ανέβεις στην κορφή, θα ξαποστάσεις κάτω από τα δέντρα. Κι όπως θα είσαι ξαπλωμένος κατάχαμα, θ' ακούσεις μέσα από τα σπλάχνα της γης το νερό να κυλάει. Και θα ψάξεις να βρεις την πηγή, θα πλύνεις το πρόσωπό σου, τα χέρια σου και θα πιεις, θα πιεις νερό κρύσταλλο κι ακόμα θα διψάς.

*«Αύγουστε, καλέ μου μήνα,
να 'σουν δυο φορές το χρόνο!...»*

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί ο Γιάννης πήγε κατασκήνωση; Έμεινε ευχαριστημένος; Πού φαίνεται αυτό στο κείμενο;
2. Πώς βλέπει η Βαγγελιώ το βουνό; Πώς ο Αλέξης; Μπορείς να δικαιολογήσεις τη διαφορά;
3. Γιατί η λαϊκή παροιμία εύχεται να είναι ο Αύγουστος δυο φορές το χρόνο;

7. ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Αύγουστέ μου, είσαι όλο γλύκα
κι όλο ξενοιασιά.

Κουδουνίστρες τα σταφύλια
παίζεις στα παιδιά.

Μες στα αμπέλια τριγουρίζεις,
φύλλα φορεσιά.

Μαύρες ρώγες έχεις μάτια
και τσαμπιά μαλλιά.

Κάτω απ' την πλατιά σου ομπρέλα,
την κληματαριά,
ψευτοκελαηδούν πουλάκια,
όλη η φαμελιά.

Ώσπου, ρώγα που ωριμάζει,
— γλύκα ροζακί —
το αυγουσιάτικο φεγγάρι
τη νυχτιά θα βγει.

Κι ύστερα... είναι όλα αγάπη
κι όλα ζεστασιά.
Αύγουστε, διπλά να 'ρχοσουν
μέσα στη χρονιά!

Ρένα Καρθαίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Στις δύο πρώτες στροφές η ποιήτρια μας δίνει μια εικόνα του Αυγούστου. Μπορείς να βρεις τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα αυτής της εικόνας; Ποιες άλλες εικόνες έχει το ποίημα;
2. Με τι παρομοιάζει τα σταφύλια; Γιατί λέει, «ψευτοκελαηδούν πουλάκια»;
3. Με τι παρομοιάζει το φεγγάρι; Γιατί;
4. Μπορείς στηριγμένος στο ποίημα να δικαιολογήσεις την ευχή της τελευταίας στροφής: «Αύγουστε, διπλά να 'ρχοσουν μέσα στη χρονιά»;

8. Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΗΤΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

— Κι εσείς κύριε, πού πήγατε το καλοκαίρι; ρώτησε ο Φώτης.

Ο δάσκαλος σκέφτεται πώς να μιλήσει για το δικό του καλοκαίρι· πώς να πικράνει τα παιδιά;

Ο δάσκαλος είναι από την Κύπρο. Μόλις έκλεισαν τα σχολεία, έφυγε για το νησί του. Δεν πήγε όμως στο σπίτι του, γιατί δεν έχει πια σπίτι, είναι πρόσφυγας. Το χωριό του το έχουν πάρει οι Τούρκοι. Οι γονιοί του και τ' αδέρφια του μένουν σε καταυλισμό.

— Παιδιά, ξέρετε τι είναι ο καταυλισμός; Φανταστείτε κάτι παράγκες σαν κουτιά, που το καλοκαίρι καίνε και το χειμώνα είναι αδύνατο να ζεσταθούν. Κι εκεί μέσα, σ' ένα δωμάτιο, φανταστείτε στοιβαγμένη ολόκληρη οικογένεια με τα μικροπράγματα που κατάφερε να κουβαλήσει μαζί της. Προσφυγιά, ξεσπίτωμα, δάκρυ, πόνος...

Απέναντι από τον καταυλισμό είναι ο Πενταδάχτυλος, το μεγάλο βουνό, γεμάτο χαρουπιές κι ελιές. Ο Πενταδάχτυλος τώρα είναι τουρκοπατημένος. Κι όλο καημό λέει ο λαός:

*Πότε θα γίνει ξαστεριά,
να δω τον Πενταδάχτυλο
να μου χαμογελάει.*

Ξέρετε, αλήθεια, παιδιά, πώς πήρε τ' όνομά του ο Πενταδάχτυλος;

Ο Διγενής Ακρίτας κάποτε κυνηγούσε, λέει, τους Σαρακηνούς. Πηδούσε από ρεματιά σε ρεματιά κι από βράχο σε βράχο, ώσπου έφτασε στην κορυφή του βουνού. Κι εκεί σκόνταψε. Πήγε να πέσει ο Διγενής. Πρόλαβε όμως κι ακούμπησε την πλατιά του παλάμη στο χώμα. Και να, τα χνάρια του ανοιχτού χεριού του έμειναν εκεί στην κορφή. Τα χνάρια από τα πέντε δάχτυλά του. Έτσι έγινε κι ονομάστηκε το βουνό Πενταδάχτυλος.

Τώρα ο Πενταδάχτυλος είναι λυπημένος. Νιώθει το ασηκωτο βάρος της σκλαβιάς. Μόνη χαρά του μεγάλου βουνού είναι ν' αγναντεύει από ψηλά τη θάλασσα, που απλώνεται γαλανή κι απέραντη κάτω στα πόδια του. Θεέ μου! μια θάλασσα, που είναι κι αυτή σκλαβωμένη.

Ο δάσκαλος είναι πολύ συγκινημένος. Με σιγανή φωνή συνεχίζει.

Όταν ήμουν στην Κύπρο, ανέβαινα σ' ένα λοφάκι κι από κει έβλεπα ή νόμιζα πως έβλεπα, το χωριό μου, το σπίτι μου. Έβλεπα, ή νόμιζα πως έβλεπα, την κληματαριά, την αυλή, την κουνιστή πολυθρόνα στο λιακωτό. Εκεί στο λοφάκι έμενα ακίνητος, ώσπου έπεφτε το δειλινό κι ερχόταν το βράδυ. Τότε το σκοτάδι τα σκέπαζε όλα, και το χωριό μου και τον Πενταδάχτυλο. Με την καρδιά πιο μαύρη από το σκοτάδι τραβούσα για τον καταυλισμό κουρασμένος, βαρύς. Ένωθα εκείνες τις στιγμές γέρος σαν τον Πενταδάχτυλο και τα μάτια μου έτρεχαν ασταμάτητα. Ο αγέρας πάλευε να μου στεγνώσει τα δάκρυα. Δεν τα κατάφερνε. Μόνο μια μέρα αυτός ο αγέρας μου έφερε ένα τραγούδι που με γέμισε ελπίδα:

Στρατοί οι γιοι και τ' αγγόνια μου
και θα σ' ελευθερώσουν...

Ήταν μια αξέχαστη βραδιά εκείνη. Σήκωσα το βλέμμα στον ουρανό κι είδα –θυμάμαι– τ' αστέρια να λάμπουν...

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί ονομάστηκε το βουνό Πενταδάχτυλος;
2. Πώς περιγράφεται η δυστυχία των προσφύγων της Κύπρου;
3. Με τι παρομοιάζει τον Πενταδάχτυλο ή συγγραφέας;
4. Ποιες ομοιότητες βρίσκεις στη λύπη του βουνού και στην πίκρα του δασκάλου; Βρίσκεις δικαιολογημένη την υπερβολή στη φράση: «Η καρδιά του ήταν πιο μαύρη από το σκοτάδι»;
5. «Στρατοί οι γιοι και τ' αγγόνια μου»: Από την πρόταση λείπει το ρήμα. Ποιο είναι;

9. Η ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΜΑΣ

✓ Η γειτονιά μας δεν είναι στο κέντρο της πόλης. Δεν έχει ψηλά σπίτια, δεν έχει φαρδιούς δρόμους. Έχει σπιτάκια μονώροφα, διώροφα, κήπους μικρούς, δέντρα, γιασεμιά, γλάστρες στα παράθυρα και προπαντός έχει γήπεδο. Τώρα, που ακόμα ο καιρός είναι καλός και τα μαθήματα δεν είναι πολλά, μαζευόμαστε εκεί τ' απομινήματα. Δεν παίζουμε μόνο μπάλα. Κουβεντιάζουμε, παίζουμε βόλους και τρέχουμε. Τρέχουμε όμως με σύστημα· χρονομετρούμε το τρέξιμό μας. Στο τέλος της χρονιάς η γειτονιά μας θα πάρει μέρος σε αγώνες με παιδιά από άλλες γειτονιές. Αυτό γίνεται κάθε χρόνο. Πάντα ερχόμαστε πέμπτοι. Και να σκεφτείς, πως όλες κι όλες οι γειτονιές είναι πέντε.

– Ερχόμαστε ως τώρα πέμπτοι, γιατί εμείς είμαστε μικροί και δε λαβαίναμε μέρος στους αγώνες, είπε ο Γιάννης με σιγουριά. Φέτος όμως που θα τρέξουμε κι εμείς, τρέμε κόσμε!

Ε, λοιπόν, τρέμε κόσμε, και στο κουτσό και στους βόλους. Ήρθαν στο γήπεδο μερικά παιδιά από την επάνω γειτονιά. Παίξαμε βόλους, τους κερδίσαμε. Στο κουτσό τα κορίτσια ήρθαν πρώτα. Μα εκεί που ήταν θρίαμβος, ήταν στο πήδημα. Ο Πέτρος σημείωσε πανσυνοικιακό ρεκόρ!

Στο τέλος, σαν καλοί αθλητές και σαν καλύτεροι γείτονες, δώσαμε τα χέρια. Χωρίσαμε με την υπόσχεση να ξαναγταμώσουμε και να δώσουμε κι άλλον αγώνα.

Φεύγοντας για τα σπίτια μας είδαμε τα τελευταία γιασεμιά στους φράχτες. Σταθήκαμε, μύρίσαμε μ' απόλαυση. Τα κορίτσια έκοψαν μερικά. Όσο όμως τα γιασεμιά ήταν στο τέλος τους, τόσο τα χρυσάνθεμα ήταν στις δόξες τους.

— Έφτασε τ' Αϊ-Δημητρίου και κοιτά τα χρυσάνθεμα! θαύμασε ο Γιάννης. Καμαρώσαμε τη γειτονιά μας. Τα πρώτα φώτα είχαν αρχίσει ν' ανάβουν δειλά, οι γειτόνισσες έκλειναν τα παραθύρια, οι άντρες σταματούσαν στις γειτονικές αυλές, καλησπερίζονταν. Το βράδυ έπεφτε αργά.

Κι η γαζία ξετρελαμένη από ευτυχία γέμιζε όλη τη γειτονιά με άρωμα.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Πώς περιγράφει τη γειτονιά των παιδιών η συγγραφέας;

2. Είναι η γειτονιά γεμάτη κίνηση; Ποιες εικόνες το δείχνουν αυτό;
3. Δοκίμασε να περιγράψεις τη δική σου γειτονιά.

10. Ο ΤΡΥΓΟΣ

Γιόμισ' ο ήλιος τα σταφύλια μέλι
και προσκαλεί τους τρυγητές τ' αμπέλι.

Ε, τρυγητάδες, έφτασεν η ώρα,
να ήλημμουρίσει με μουστιές* η χώρα!

Μελισσολοί οι τρυγητές στ' αμπέλια
παντού φωνές χαρούμενες και γέλια.

Γιομίζουν τα καλάθια με σταφύλια,
δουλειά στα χέρια και πειράγματα στα χείλια.

Σε μια στιγμή, θαρρείς ξεπεταρούδι*,
πετιέται από τα φύλλα το τραγούδι.

Ώρα πολέμου, το χωριό τρυγάει
κι από φωνές η πλάση αχολογάει*...

Γιώργος Σουρέλης

* μουστιά: ο μούστος μιας σοδειάς.

* ξεπεταρούδι: μικρό πουλί, το πουλάκι που μόλις άρχισε να πετάει.

* αχολογάει: αντηχεί, αντιλαλεί.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Δίνονται παρακάτω ανακατεμένοι έξι τίτλοι, όσες και οι στροφές του ποιήματος:

Το τραγούδι συνοδεύει

Τρύγος, ώρα πολέμου

Ο τρύγος αρχίζει

Πρόσκληση για τρύγο

Οι τρυγητές στ' αμπέλι

Ωρίμασμα των σταφυλιών

Ποια είναι η κανονική τους σειρά σύμφωνα με το ποίημα;

2. Τι θέλει να πει ο ποιητής με τη φράση «ώρα πολέμου»;

3. Το ποίημα κινείται ανάμεσα στο πραγματικό και στο φανταστικό. Ποιοι στίχοι έχουν πραγματικό και ποιοι φανταστικό περιεχόμενο;

11. Η ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΗ

Στη μεγάλη πλατεία είναι το καφενείο «Η Συνάντηση». Χρόνια τώρα το έχει ο πατέρας του Γιώργη. Μετά από τις δουλειές τους, το βραδάκι, οι άντρες κάθονται εκεί για λίγο να τα πουν και να ξεποστάσουν. Είναι γείτονες όλοι, μια οικογένεια πες. Το πρωί μαζεύονται οι γέροντες της γειτονιάς και οι μανάδες που βγάζουν τα μωρά τους βόλτα.

Ο ένας θέλει έναν «πολλά βαρύ και όχι», ο άλλος «με μπόλικο καϊμάκι», ο άλλος τσάι. Το καλοκαίρι πιο πολύ πουλιούνται παγωμένες πορτοκαλάδες, λεμονάδες, «υποβρύχια»* και παγωτό χωνάκι. Η μάνα του Γιώργη ψήνει τα τσάγια, τα χαμομήλια και τους καφέδες στο μέσα μέρος του καφενείου. Κι ο κυρ Ανέστης, ο άντρας της, δυο μέτρα μπόι, με την άσπρη ποδιά στη μέση, την άσπρη πετσέτα στον ώμο και τον τσίγκινο δίσκο στο χέρι, τρέχει να προλάβει αυτά που του ζητούν.

— Στον καθένα δίνω, ό,τι μου ζητάει, λέει με καμάρι ο κυρ Ανέστης. Στον καθένα, όχι όμως και στο γιο του, το Γιώργη. Γιατί ο Γιώργης του ζητάει ένα ποδήλατο και δεν του το αγοράζει. Παπούτσια, λέει, δε θέλει. Βαστάνε ακόμα αυτά που φορεί. Ρούχα δε χρειάζεται. Έχει δυο παντελόνια, ολοκαίνουρια μάλιστα. Το ποδήλατο θέλει. Το έχει διαλέξει κιόλας. Κάθε φορά που θα πάει για θέλημα ή στο σχολείο ή στην εκκλησία, θα σταθεί στη βιτρίνα με τα ποδήλατα. Ξέρει όλες τις μάρκες που υπάρχουν, όλα τα χρώματα, όλες τις τιμές. Και οι τιμές είναι τσουχτερές, λέει η μητέρα. Ο πατέρας τις λέει αλμυρές. Ο Γιώργης δεν αγαπάει τις υπερβολές και πιστεύει πως είναι υπερβολικά αυτά τα δυο επίθετα τσουχτερές και αλμυρές.

Πιστεύει πως οι γονείς του είναι τσιγκούνηδες.

Μια μέρα δεν άντεξε κιόλας και το είπε στη μητέρα του. Τον κοίταξε εκείνη σοβαρά.

* υποβρύχιο: η βανίλια.

– Γιε μου, του είπε, οι ανάγκες που έχουμε είναι πολλές και τα λεφτά μας λίγα.

Δεν απάντησε ο Γιώργης. Την άλλη μέρα όμως κουβέντιασε το πρόβλημά του με το Γιάννη.

– Το ίδιο πράγμα μου είπαν και μένα οι γονείς μου, όταν τους ζήτησα μια καλή δερμάτινη μπάλα. Ο Γιάννης είχε κι αυτός παράπονα.

– Ε! λοιπόν, εγώ θα τους πω πως έχω μονάχα μια ανάγκη, το ποδήλατο, ήταν τώρα πραγματικά θυμωμένος ο Γιώργης. Με τα παντελόνια αυτά περνάω εφέτος. Παπούτσια έχω...

– Άρα, η μόνη σου ανάγκη είναι το ποδήλατο, και η μόνη δική μου ανάγκη η μπάλα! Έβγαλε το συμπέρασμα ο Γιάννης.

– Το μεσημέρι θα κουβεντιάσω με τον πατέρα μου, το 'χω πρόγραμμα, είπε ο Γιώργης στο φίλο του και μόνο αυτή η σκέψη τον ησύχασε.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιος ήταν ο μεγάλος καημός του Γιώργη; Ποιο ήταν το θέμα της κουβέντας του με το Γιάννη;
2. Τι συμπέρασμα έβγαλαν; Πήραν καμιά απόφαση;

12. ΑΥΤΟ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΤΟ ΠΕΡΙΜΕΝΕ

Πολλά αλλάζουν στη ζωή. Και τα προγράμματα ακόμα αλλάζουν.

Το μεσημέρι, που γύρισε ο Γιώργης στο σπίτι του, βρήκε τη μητέρα του αναμαλλιασμένη, το γιατρό με το τσαντάκι στο χέρι έτοιμο να φύγει και τον πατέρα του στο κρεβάτι κατάχλωμο. Η λέξη νοσοκομείο ακούστηκε κι ήταν σαν να χτύπησε μέσα στο ήσυχο σπίτι κανονιά.

Έτσι έγιναν τα πράγματα και ο Γιώργης βρέθηκε ξαφνικά με την άσπρη ποδιά στη μέση, την άσπρη πετσέτα στον ώμο και τον τσίγκινο δίσκο στο χέρι να δίνει τσάγια, χαμομήλια και καφέδες στους πελάτες. Πήρε τη θέση του πατέρα εκεί στο καφενείο «Η Συνάντηση».

Στην αρχή τα πράγματα ήταν δύσκολα. Αργότερα δυσκόλεψαν πιο πολύ. Την πρώτη μέρα, με το κέφι που είχε ο Γιώργης, για να ξεκουράσει τη μητέρα του, δεν τον κατάλαβε τον κόπο. Δεν ένιωσε πόσο βαρύς είναι ο τσίγκινος δίσκος. Νόμιζε πως δεν είναι σπουδαίο να χυθεί το καϊμάκι από τους καφέδες, όπως κουνούσε άτσαλα το δίσκο. Ήθελε να τον καμαρώσει η μάνα του, μα εκείνη χωμένη στη γωνιά της, ολόκληρη μια θλίψη, δε χαμογέλασε σαν τον είδε με «τη στολή της υπηρεσίας». Άφησε που μπέρδευε τους λογαριασμούς! Δυο καφέδες, τρία λουκούμια, δυο υποβρύχια, ένα φασκόμηλο, πόσο κάνουν; Αχ! προπαίδεια, που δε σ' έμαθα από τη δεύτερη τάξη του δημοτικού! Άντε τώρα να βρω πόσο κάνουν τα κεράσματα και να δώσω ρέστα.

Και τα πράγματα δυσκόλεψαν ακόμη περισσότερο. Ήταν, βλέπεις, και το σχολείο. Όλο το πρωινό είχε μάθημα ο Γιώργης. Ύστερα, τρεχάλα για το μαγαζί. Όλο το απόγευμα δουλειά. Το βράδυ γύριζε αργά στο σπίτι. Τα πόδια του έτρεμαν από την κούραση. Τα βλέφαρά του ήταν βαριά. Με κόπο πολύ τα κρατούσε ανοιχτά, για να διαβάσει. Μα με το βιβλίο μπροστά ανοιχτό και μ' ανοιχτά τα μάτια δε γίνεται τίποτε, άμα κοιμάται το μυαλό. Και το μυαλό του Γιώργη κοιμόταν. Το πρωί δεν μπορούσε να πεταχτεί από το κρεβάτι σαν άλλοτε. Κουρασμένος πήγαινε στο σχολείο και λαγοκοιμόταν στην τάξη.

— Τι θα γίνει με το Γιώργη; αναρωτήθηκε φωναχτά ο παππούς του Φώτη.

Ο Φώτης ξαφνιάστηκε. Άκου να σκέφτεται ο παππούς το φίλο του και να μην τον συλλογιούνται τα παιδιά! Βγήκε απ' το σπίτι και πήγε να τα ανταμώσει.

Τα παιδιά είχαν μαζευτεί στην αλάνα. Απέναντί τους, να, φάτσα η πλατεία, το καφενείο κι ο Γιώργης να παλεύει με το δίσκο!

— Τι θα γίνει με το Γιώργη; τους ρώτησε. Κόπηκε το παιχνίδι στη μέση. Όλοι κοιτάχτηκαν ντροπιασμένοι. Για σκέψου, ξέχασαν το φίλο τους!

— Ο Γιώργης για την ώρα είναι καλά. Ο πατέρας του, αν ρωτάτε και γι' αυτόν, σε καμιά δεκαριά μέρες θα βγει από το νοσοκομείο, είπε ανέμελα ο Θανάσης, ο γιος του γιατρού.

— Σε δέκα μέρες θα βγει από το νοσοκομείο ο κυρ Ανέστης και θα πρέπει να μπει ο Γιώργης, γιατί θ' αρρωστήσει από την πολλή δουλειά, τον έκοψε η Βαγγελιώ.

— Τι θα γίνει, θα παίξουμε καμιά φορά; Ο Κώστας κλότσησε ελαφρά την μπάλα.

Νευρίασε ο Αλέξης. Από μικρός δεν ταίριαζε με τον Κώστα. Του ξανάρθε στο μυαλό πώς του είχε πάρει τη θέση «του» στην τάξη.

— Όρεξη που έχεις, μωρέ Κώστα, είπε κι ήταν έτοιμος ν' αρπαχτεί.

— Λοιπόν, τι θα γίνει, με σας θ' ασχοληθούμε τώρα ή με το Γιώργη; θύμωσε η Βαγγελιώ.

Τ' όνομα του Γιώργη τους συνέφερε.

— Να τον βοηθήσουμε, έτσι πρέπει, είπε ο Αλέξης. Ο Κώστας γέλασε.

— Τι βοήθεια; Να του κρατάμε το δίσκο; Τον κοίταξαν έκπληκτα τα παιδιά!

— Βρε Κώστα, καλά λένε πως «και το χαλασμένο

ρολόι δείχνει δυο φορές τη μέρα τη σωστή την ώρα!»
του είπε ο Αλέξης και γύρισε στ' άλλα παιδιά.

- Σκέφτεστε ό,τι σκέφτομαι; τα ρώτησε.
- Σκεφτόμαστε ό,τι σκέφτεσαι, του αποκρίθηκαν.
- Δηλαδή, εμπρός μαρς;
- Βεβαίως, εμπρός μαρς! αποφάσισαν τα παιδιά.

Έκρυψαν τους βόλους, μάζεψαν την μπάλα, τίναξαν τα ρούχα τους, συμμαζεύτηκαν. Ο Λευτέρης μάλιστα έδεσε και το κορδόνι του παπουτσιού του, που πάντα ήταν άδετο και κρεμόταν.

- Εμπρός μαρς, κορίτσια κι αγόρια!
- Εμπρός μαρς...

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Πραγματοποίησε ο Γιώργης την απόφασή του; Τι τον εμπόδισε;
2. Ποιος μπήκε στο πόδι του κυρ Ανέστη; Ποιες δυσκολίες αντιμετώπισε; Τι έγινε με τα μαθήματα;
3. Ποιος έγινε αφορμή, για να σκεφτούν τα παιδιά το Γιώργη; Τι κουβέντιασαν μεταξύ τους;

13. ΕΜΠΡΟΣ ΔΟΥΛΕΙΑ!

Βρόντηξε κι άστραψε,
σεισμός η πλάση.
Ξυπνήστε κάμποι,
βουνά και δάση.

Αφρός η θάλασσα,
βογγά, βουίζει:
«Η ώρα που έφυγε
πια δε γυρίζει!»

Κι ο ήλιος άστραψε:
«Άνθρωποι, μπράβο!
Το φως το ολόλαμπρο
για σας το ανάβω!»

Κι η γη μας μίλησε:
«Μόχθος, χαρά,
δίνουν στον κόσμο μας
φτερά, φτερά.»

Τραγουδι ο δάσκαλος
«Εμπρός, παιδιά!
Ζήτω το μάθημα!
Ζήτω η δουλειά!»

Ρένα Καρθαίου

14. ΤΙ ΠΑΙΔΙΑ ΕΙΧΑΜΕ ΠΛΑΪ ΜΑΣ!

Τα παιδιά δούλευαν με βάρδιες. Είχαν χωρίσει το καφενείο και την πλατεία σε περιοχές. Αποβραδīs κανόνιζαν και τις βάρδιες της αυριανής μέρας και τις περιοχές. Πέντε παιδιά την ημέρα ήταν της «υπηρεσίας». Έτσι κάθε επτά οχτώ μέρες θα έφτανε η σειρά του καθενός. Δεν ήταν δα και κουραστικό! Έφτιαξαν μυαλωμένα το πρόγραμμα και δούλευαν με την καρδιά τους. Άφησε το χαμόγελο.

— Ναι, κυρ Αντρέα, έφτασε ο καφές. Πάρε και την εφημερίδα, είναι ελεύθερη. Όσο να διαβάσεις τα μεγάλα γράμματα, έφτασε κι ο γλυκός βραστός!

Στην αρχή η γειτονιά διχάστηκε. Άλλοι γονείς θύμωσαν.

— Πότε, μωρέ, θα διαβάζετε;

Ήταν κι άλλοι που άρχισαν να μурμουρίζουν.

— Θα κουράζεστε μικρά παιδιά!

Μα σταμάτησαν από την άλλη μέρα κιόλας να γκρινιάζουν. Τα παιδιά πήγαιναν μια χαρά στα μαθήματα. Ο δάσκαλος, που καημό το είχε να μάθουν την προπαίδεια, τώρα τα καμάρωνε. Απ' έξω κι ανακατωτά η πρόσθεση κι η αφαίρεση κι ο πολλαπλασιασμός. Και η διαίρεση, που ίδρωνε να τους της μάθει, μπήκε τώρα στο μυαλό τους για καλά. Τα ρέστα δίνονταν πίσω στο λεπτό και —το περίεργο— ολόσωστα. Μα και στ' άλλα μαθήματα πήγαιναν πολύ καλά. Πάει λοιπόν η μурμουρά πως θα έμεναν πίσω τα παιδιά στα γράμματα.

Τα παιδιά, καθαρντυμένα άστραφταν. Χαρά Θεού να τα βλέπεις. Πρώτη φορά είδαμε τέτοια χωρίστρα στη γειτονιά. Κι εκείνα τα χέρια, που χρόνια πάλευαν οι μανάδες να τους μάθουν πως πρέπει να τα 'χουν καθαρά, τώρα έλαμπαν. Ως και τα νύχια ήταν κομμένα σύρριζα!

Έτσι έπαψαν οι γκρίνιες. Κι αν έλεγαν ακόμα κάτι μερικοί, ήταν από συνήθεια. Στην αρχή, είναι αλήθεια, πως διχάστηκε η γειτονιά. Μα τώρα όλοι έλεγαν: «Μπράβο λεβέντες που έχουμε!»

Πιο πολύ ήταν ευχαριστημένοι οι πελάτες του καφενείου. Τόσο, που κι αν γινόταν κανένα στραβό, έκαναν πως δεν το έβλεπαν. Άλλες φορές πάλι συμβούλευαν καλόκαρδα:

«Βρε Ρηνιώ, λίγο καλύτερα αν μάθεις να πλένεις τα ποτήρια, θα είσαι ίδια η μάνα σου στην αξιοσύνη». «Βαγγελιώ, αν πετύχεις τον καφέ σου, θα κουβαλώ νερό με το κόσκινο στο γάμο σου!». «Στέλιο, όταν μου φέρεις καφέ με καϊμάκι, θ' ανάψω κερί στον Άγιο!».

Όλα όμως λέγονταν με τόση καλοσύνη, που δε θύμωνε ούτε η Ρηινιώ ούτε η Βαγγελιώ ούτε ο Στέλιος. Ίσα ίσα, έπλεναν τα φλιτζάνια και τα ποτήρια με μεγαλύτερη προσοχή. Ο άλλος, που ήταν στο ψήσιμο, έβαζε τα δυνατά του, να γίνουν καλύτεροι οι καφέδες και τα χαμομήλια. Αυτοί πάλι που σέρβιραν έβαζαν όλη τους την τέχνη, για να σερβίρουν σβέλτα και σωστά.

Άλλοι στη λάντζα, άλλοι στο ψήσιμο, άλλοι στο ψυγείο, άλλοι στο σερβίρισμα. Ρολόι καλοκουρντισμένο ήταν το μαγαζί του κυρ Ανέστη.

Και μια κι οι δουλειές πήγαιναν τόσο καλά, όλο και ξέκλεβε ώρα η μάνα του Γιώργη να μένει πιο πολύ στο νοσοκομείο κοντά στον άντρα της.

– Τι παιδιά είχαμε πλάι μας και δεν το ξέραμε! του 'λεγε.

– Τι παιδιά είχαμε πλάι μας! έλεγαν κι οι γέροντες κι οι νιοι κι οι γονείς κι ο δάσκαλος.

Τι παιδιά είχαμε πλάι μας!

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποια απόφαση πήραν τα παιδιά; Πώς τη μετέτρεψαν σε πράξη;
2. Αντέδρασαν οι γονείς; Τι έλεγαν; Είχαν δίκιο;
3. Η φράση: «Τι παιδιά είχαμε πλάι μας και δεν το ξέραμε!», βγαίνει από ορισμένες αλλαγές στη συμπεριφορά των παιδιών. Μπορείς να βρεις στο κείμενο αυτές τις αλλαγές;

15. Η ΚΑΛΗ ΠΡΑΞΗ

*Η καλή πράξη στη ζωή
με θυμιατήρι μοιάζει
που κι αδειανό απομένοντας
πολύν καιρό ευωδιάζει.*

«Ποιήματα»

Κούλης Αλέπης

16. ΕΝΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ

«Άμα έχεις τέτοιους λεβέντες, τσιγκουνιές θα κάνεις στο φιλοδώρημα;» σκέφτηκε ο κυρ Βαγγέλης, ο «εξηνταβελόνης», όπως τον έλεγε κρυφά και φανερά η γειτονιά.

Έβαλε το χέρι στην τσέπη, πασπάτευσε τα κέρματα που είχε μέσα. Καταλάβαινε με το άγγιγμα το δίφραγκο, το τάλιρο, το δεκάρικο, το εικοσάρι. Έψαξε για δραχμή, μετάνιωσε, τ' άλλαξε με δίφραγκο. «Ας πάει και το παλιάμπελο», σκέφτηκε, και ντροπαλά, σαν παιδί, άφησε στο τραπεζάκι ένα ολόκληρο αστραφτερό εικοσάρι. Τα 'χασαν οι πλαϊνοί που το είδαν, τα 'χασε κι ο Στέφανος, που είχε βάρδια στο τραπεζάκι του κυρ Βαγγέλη. Το πήρε διστακτικά, σκούπισε με το βρεγμένο σφουγγάρι το τραπεζάκι κι ακόμα το κρατούσε το εικοσάρι στο χέρι του. Δεν τ' αποφάσιζε να το βάλει στην τσέπη.

Οι πελάτες όμως έβαλαν το χέρι στη δική τους. Ένας ένας, όταν έφευγαν, χωρίς επίδειξη, με την ίδια ντροπαλосύνη, άφηναν ένα γερό φιλοδώρημα για τα παιδιά.

Αυτό έγινε και την άλλη μέρα το πρωί και το βράδυ και τις επόμενες μέρες, ώσπου...

«Εμείς πήγαμε στο καφενείο να βοηθήσουμε το Γιώργη ή για να πλουτίσουμε;» αναρωτήθηκε ο Στέφανος τη νύχτα, λίγο προτού κοιμηθεί. Και την άλλη μέρα στο διάλειμμα ρώτησε τ' άλλα παιδιά.

– Εμείς πήγαμε στο καφενείο να βοηθήσουμε το Γιώργη ή για να πλουτίσουμε;

– Έτσι πλουτίζουν οι άνθρωποι; μουρμούρισε ο Κώστας, μα κανείς δεν του 'δωσε σημασία.

– Εγώ, είπε ο Στέφανος, γράφω κάθε βράδυ ό,τι μου δίνουν. Έχω πιάσει σε οχτώ μέρες στη βάρδια μου εκατό σαράντα εννέα δραχμές. Α! ξέχασα και τη σημερινή δραχμή.

– Ποιος σου 'δωσε δραχμή; κορόιδεψε τώρα ο Κώστας.

– Ο κυρ Βασίλης, είπε σοβαρά ο Στέφανος.

Όλοι δαγκώθηκαν. Ήξεραν το γεροντάκο, που είχε ανάγκη κι από τη δεκάρα· τόσο φτωχός ήταν.

– Λοιπόν, αυτά τα λεφτά τα στερήθηκαν και μας τα 'δωσαν, είπε η Βαγγελιώ σιγανά.

– Κι αν έβγαλε ο Στέφανος κι οι άλλοι λεφτά από φιλοδωρήματα, γιατί τάχα δεν πρέπει να 'χουν μερτικό και τα παιδιά που έκαναν λάντζα ή που έψηναν τους καφέδες και τα τσάγια; ρώτησε ο Στέλιος. Αυτή η σωστή σκέψη τους έβαλε όλους σε συλλογή.

– Βρε παιδιά, τώρα κάτι σκέφτηκα, είπε ο Αλέξης.

– Εσύ, παιδί μου, θα πας μπροστά. Έχεις και χρήμα και μυαλό, κορόιδεψε ο Κώστας.

– Ε, λοιπόν, όλοι μας τα 'χουμε και τα δυο· σε λίγη ποσότητα βέβαια, αλλά τα 'χουμε, είπε πολύ σοβαρά ο Αλέξης.

– Τότε τι καθόμαστε; «Άμα αλέθει ο μύλος, τότε

βγαίνει αλεύρι». Ο Γιάννης κατάλαβε ότι κάτι σημαντικό είχε σκεφτεί ο Αλέξης.

— Τι σκέφτηκες, Αλέξη;

— Να, λέω πως αν βάλουμε μαζί όλα τα λεφτά που κερδίσαμε στο καφενείο, θα μπορέσουμε να κάμουμε κάτι.

— Σαν τι να κάμουμε; προσπαθούσε να καταλάβει η Στέλα.

— Να —εδώ κόμπιασε λίγο ο Αλέξης— δεν ξέρω ακριβώς, αλλά... μια ιδέα είπα.

— Μια ιδέα όμως πολύ σωστή. Λοιπόν, εγώ καταθέτω πρώτη τα λεφτά που έχω μαζέψει· η Βαγγελιώ έβγαλε όλα τα λεφτά από το πορτοφόλι της, κοίταξε και την τσέπη της, μην παράπεσε καμιά δραχμούλα.

Ένας ένας εκεί στην αλάνα, απέναντι από το καφενείο «Η Συνάντηση», έδιναν όσα λεφτά είχαν μαζέψει. Κι όσοι τα είχαν σπίτι τους έτρεξαν και τα έφεραν. Έφερε κι η Ρηνιώ μια μαντίλα της μάνας της και τα 'βαλαν μέσα.

— Ωραία! Τα μαζέψαμε. Και τώρα τι να τα κάμουμε; αναρωτήθηκαν.

— Θα σκεφτούμε αργότερα και θ' αποφασίσουμε, είπε ο Γιάννης. Τώρα όσοι έχουμε σειρά πρέπει να πάμε στο καφενείο, γιατί αφήσαμε το Γιώργη μοναχό.

Σκόρπισαν σαν τα σπουργίτια. Σπουργίτια όμως με έγνοιες. Πρώτη φορά είχαν τόσα πολλά λεφτά και πρώτη φορά είχαν γίνει συνεταίροι.

Απόμεινε μόνη η Ρηνιώ με τη μαντίλα βαριά από τα κέρματα που είχε μέσα.

— Ε! τι να τα κάμω τα λεφτά; τους ρώτησε καθώς έφευγαν.

— Κράτησέ τα. Σε διορίζουμε ταμιά! της φώναξε ο Γιάννης και χύθηκε σαν σαΐτα στο δρόμο.

Η Ρηνιώ χαμογέλασε. Μέτρησε τα λεφτά που της είχαν εμπιστευτεί. Έγραψε σ' ένα χαρτί το ποσό που είχε μαζευτεί: Δύο χιλιάδες τετρακόσιες εβδομήντα τέσσερις δραχμές. Έβαλε το χαρτάκι στο μαντίλι, το κομπόδεσε.

Τράβηξε για το σπίτι της. Έκρυψε τα λεφτά στο συρτάρι της. Ύστερα πήγε στο υπόγειο. Εκεί με μόνη συντροφιά τη γάτα της, που ήρθε και ζάρωσε κοντά της, άρχισε να σκέφτεται τι άραγε μπορούσαν να κάνουν μ' αυτά τα λεφτά.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποια σημεία του κειμένου δείχνουν ότι οι πελάτες ήταν ενθουσιασμένοι από την εξυπηρέτηση των παιδιών. Να αναφερθούν δύο χαρακτηριστικά σημεία.
2. Τι σημαίνει η παροιμία: «άμα αλέθει ο μύλος, τότε βγαίνει αλεύρι».
3. Ποια παράγραφος του κειμένου δείχνει τη στιγμή που «ένας συνεταιρισμός γεννιέται».

Ο Λουκίλιος, που έζησε το 65 μ.Χ. (ήταν προστατευόμενος του Νέρωνα), έγραψε το παρακάτω αστείο τετράστιχο:

*Ο τσιγκούνης ο Ερμοκράτης
έγραψε διαθήκη στα στερνά του
κι άφηνε στον εαυτό του
όλα τα υπάρχοντά του.*

17. ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Φθινόπωρο. Πέφτει η βροχή στα κίτρινα τα φύλλα
και του βοριά μες στα κλαδιά περνά η ανατριχίλα.
Τα χελιδόνια φύγανε, τρυγήθηκαν τ' αμπέλια
και βράζει το γλυκόπιτο κρασί μες στα βαρέλια.
Τα πρόβατα βελάζοντας στα χειμαδιά γυρίζουν
και μες στο τζάκι αρχίσανε τα ξύλα να καπνίζουν.
Ψηλά στις μακρινές κορφές πέφτει το πρώτο χιόνι
κι ο ζευγολάτης βιαστικά τ' αλέτρι του χουφτώνει.
Κι ανοίγει η γη και δέχεται στον κόρφο της το
στάρι
του Θεριστή το μάλαμα, τον πλούτο του Αλωνάρη...

«Χαρούμενες Φωνές»

Χάρης Σακελλαρίου

18. ΤΟ ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙ

Στο ίδιο υπόγειο, στις Ρηνιώς το υπόγειο, έγινε και η πρώτη συνεδρίαση των παιδιών. Είχαν πει ν' αντάμω-
ναν στην αλάνα, μα ξέσπασε η πρώτη φθινοπωριάτικη
μπόρα και τους άλλαξε τα σχέδια.

Ο ουρανός το πρωί ήταν καθαρός. Κατά το μεσημέρι
έγινε γκρίζος. Κι απότομα μαύρισε, σκοτείνιασε ο τόπος.
Για πότε άστραψε και βρόντηξε ούτε το κατάλαβε
κανείς. Τα παιδιά σχολούσαν την ώρα που ξέσπασε η
μπόρα.

— Ποπό, αγριάδα ο καιρός! Ξεφώνισε ο Φώτης κι έβαλε ομπρέλα την τσάντα του. Τ' άλλα παιδιά τον μιμήθηκαν. Οι τσάντες μούσκεψαν στο πι και φι. Τα παιδιά μούσκεψαν κι αυτά. Με δυο τρεις πήδους πέρασαν απέναντι και βρήκαν καταφύγιο κάτω από ένα τσίγκινο υπόστεγο. Περιμένοντας να ξεθυμάνει η μπόρα το είδαν, το χάρηκαν το πρωτοβρόχι.

Τα πουλιά τρομαγμένα έτρεχαν να κρυφτούν στις φυλλωσιές των δέντρων. Τα σύννεφα είχαν κατέβει χαμηλά κι είχαν σκεπάσει τις κορφές τους και τις στέγες των σπιτιών.

Τα δέντρα με φύλλα σκονισμένα από το καλοκαίρι την περίμεναν αυτή τη βροχή. Έπλυνε, καλόπλυνε τα φύλλα τους και τα κλαριά τους και οι ρίζες ήπιαν αχόρταγα από το ευλογημένο νερό.

Τα λουλούδια ξαφνιάστηκαν. Λύγισαν τους μίσχους τους να μη σπάσουν, ξεπλύθηκαν καλά καλά. Ξεπλύθηκε κι η γειτονιά μας. Καθάρισαν οι στέγες, οι αυλές, τα πεζούλια.

Κι εκεί που νόμιζες πως ποτέ δε θα σταματούσε η βροχή, ποτέ δε θα ξανάβλεπες ήλιο, τα σύννεφα, παίζοντας κυνηγητό, ξεμάκρυναν κατά το νοτιά. Η βροχή σταμάτησε ξαφνικά, όπως ξαφνικά είχε αρχίσει. Ένα ουράνιο τόξο φάνηκε στον ουρανό κι η γειτονιά μας, φρεσκοπλυμένη, φάνταζε σαν καινούρια.

Τότε ήταν που ο Γιάννης είπε:

— Και πού θα κάμουμε τη συνέλευση, αφού η αλάνα έχει λάσπες;

— Και δεν πάμε στο υπόγειο του σπιτιού μου; πρότεινε η Ρηνιώ.

Έτσι έγινε και τα παιδιά έκαναν την πρώτη τους συνεδρίαση στο υπόγειο της Ρηνιώς.

19. Η ΒΡΟΧΟΥΛΑ

Ψιλή βροχούλα κλωστή ασημένια
κεντά σε στέγη τενεκεδένια
 μια μουσική.

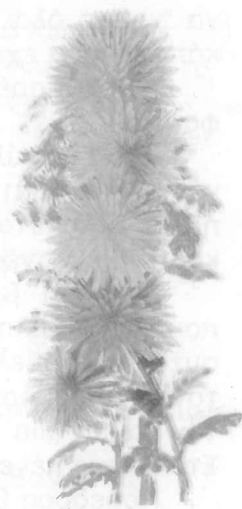
Ψιλό στημόνι χωρίς υφάδι
τραγούδι υφαίνει γλυκό σα χάδι
 με τη σιωπή.

Σταλιά σταλίτσα του φθινοπώρου
ήρθες να δώσεις ψυχή στο σπόρο
 που θα σε πιει.

Βροχή βροχούλα, γοργό ρυάκι,
ήρθες να γίνεις το παιχνιδάκι
 για το παπί.

Δροσιά δροσούλα, η γη είχε σκάσει
σε καρτερούσε να ξεδιψάσει
 τόσον καιρό.

Καλή ψιχάλα, βροχοσταλίδα,
ήρθες να δώσεις χαρά κι ελπίδα
 στο γεωργό.

«Κουβέντα με τ' αστέρια»

Κων. Καλαπανίδας

20. ΑΥΤΟ ΘΑ ΠΕΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο πατέρας της Ρηνιώς πουλούσε χοντρικώς στα μαγαζιά πορτοκαλάδες, λεμονάδες, σόδες, γι' αυτό είχε πολλά κιβώτια κάτω στο υπόγειο.

Κάθισαν τα παιδιά πάνω στα κιβώτια κι άρχισαν να λένε τι σκέφτηκαν να κάνουν τα λεφτά. Στην αρχή φώναζαν όλοι μαζί, κανείς δεν μπορούσε να βγάλει άκρη.

— Παιδιά, είπε ο Αλέξης και σηκώθηκε όρθιος, για ν' ακούγεται. Παιδιά, ξανάπε. Χτύπησε δυνατά τα χέρια του· επιτέλους όλοι σταμάτησαν να μιλάνε.

— Τι θέλεις; τον ρώτησε ο Γιάννης.

— Να μιλήσω, αφού πρώτα σωπάσετε.

— Έχουμε δημοκρατία, είπε ο Κώστας.

— Δημοκρατία δε θα πει να φωνάζουμε όλοι μαζί και να μην μπορούμε να συνεννοηθούμε! Δημοκρατία θα πει να 'χουμε όλοι ίσα δικαιώματα και να πειθαρχούμε σε κάποιον που έχουμε διαλέξει για αρχηγό.

— Τότε πρέπει να κάνουμε εκλογές! φώναξε ο Στέφανος.

— Να βγάλουμε πρόεδρο και αντιπρόεδρο και γενικό γραμματέα και ταμιά, συμπλήρωσε η Στέλα, που ήξερε από τέτοια, γιατί ο πατέρας της ήταν δικηγόρος και στις εκλογές πήγαινε δικαστικός αντιπρόσωπος.

Γρήγορα βρέθηκαν χαρτάκια, μολύβια, ένα κουτί που έγινε κάλπη. Στο μισοσκόταδο τα παιδιά έγραψαν αυτόν που ήθελαν για πρόεδρό τους. Σε δεύτερη σειρά τον αντιπρόεδρο και παρακάτω το γενικό γραμματέα και τον ταμιά. Μια επιτροπή, εφορευτική —έτσι τους είπε η Στέλα πως λέγεται— έβγαλε τ' αποτελέσματα.

Πρόεδρος βγήκε ο Γιάννης, αντιπρόεδρος η Βαγγελιώ, γραμματέας ο Αλέξης και ταμίας η Ρηνιώ. Ο Αλέξης δαγκώθηκε. Το 'χε σίγουρο το προεδρικό. Μα

πιο πολύ δαγκώθηκε ο Γιάννης.

— Αλέξη, το σωστό σωστό. Χωρίς ψηφοφορίες από την πρώτη δημοτικού εσένα έχουμε αρχηγό. Εσύ λοιπόν πρέπει να...

Έδωσε ο Αλέξης στο φίλο του τα δυο του χέρια.

— Κείνο που πρέπει, είπε σοβαρά, είναι να σεβόμαστε το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας. Αυτό θα πει αληθινή δημοκρατία.

Έσφιξαν δυνατά τα χέρια.

— Λοιπόν, είπε ο πρόεδρος στα παιδιά, ευχαριστώ που με ψηφίσατε. Τώρα ένας ένας θα λέει τι θέλει να κάμουμε τα λεφτά και στο τέλος θα ψηφίσουμε αυτό που νομίζουμε σωστό. Αλέξη, τι λες;

— Εγώ, είπε ο Αλέξης, και ξαφνικά γλύκαναν τα μάτια του, σαν μεγαλώσω θα γίνω καπετάνιος. Θα κάνω το γύρο της γης.

— Αυτά θα λέμε τώρα; μουρμούρισε ο Κώστας.

— Θέλω να δω όλη τη γη, συνέχισε ο Αλέξης. Και το σχολείο μας δεν έχει έναν παγκόσμιο άτλαντα.

— Αν το πάμε στο τι θέλουμε, εγώ θέλω να γίνω αρχαιολόγος, είπε με τη σειρά της η Κατερίνα.

— Και θέλεις να αγοράσουμε μουσείο; τα 'χασε ο Στέφανος.

— Όχι βέβαια, μα θέλω να πάω στους Δελφούς, να δω τον Ηνίοχο.

— Εκτός από την εκδρομή ψηφίζεις και άτλαντα; ρώτησε ο πρόεδρος.

— Ναι, κούνησε το κεφάλι της η Κατερίνα κι οι χρυσές της πλεξούδες πήγαν κι ήρθαν.

— Κι εγώ αυτά ψηφίζω, συμφώνησε ο Βαγγέλης.

— Κι εγώ.

— Κι εγώ.

Από τον ενθουσιασμό τους τα παιδιά χοροπηδού-

σαν. Και τότε έγινε το κακό. Ο Λευτέρης κάθισε απρόσεχτα στο κασόνι. Το κασόνι έσπασε, έπεσαν τα μπουκάλια, χύθηκαν οι πορτοκαλάδες και πιτσίλισαν τα παιδιά.

Από το προσωπικό ημερολόγιο που κράτησε ο πρόεδρος:

«...Η συνεδρίαση έληξε με θύματα είκοσι πορτοκαλάδες και δύο σόδες. Πρέπει τώρα να τις πληρώσουμε στον πατέρα της Ρηνιώς.»

21. Η ΜΙΚΡΗ ΝΑΤΑΣΑ

Ο Αλέξης είχε πάει να αγοράσει ψωμί. Εκεί στο φούρνο, συνάντησε τη μικρή αδερφή του Γιάννη. Όλοι την αγαπούν τη μικρή κατάξανθη Νατάσα. Την αγαπούν και την καμαρώνουν. Σαν πουλί κελαηδάει απ' το πρωί ως το βράδυ.

— Περίμενε Νατάσα, να φύγουμε παρέα, της είπε ο Αλέξης.

Άλλο που δεν ήθελε η Νατάσα. Πήραν το δρόμο για τα σπίτια τους που ήταν κοντά.

— Ξέρεις, Αλέξη, άρχισε βιαστικά να λέει η Νατάσα και γελούσε ολόκληρη, η γιαγιά λέει πως δεν την αγαπάω, γιατί δεν την ακούω. Α, δεν ξέρει πόσο πολύ την αγαπάω! Δεν ξέρει, τι δύσκολο πράμα που 'ναι να είσαι υπάκουος! Σήμερα το πρωί μ' έστειλε να της αγοράσω σέλινο. Έσφιγγα τα λεφτά μέσα στη φούχτα μου, μα εκείνα έπεσαν. Όταν γύρισα, η γιαγιά έβαλε τις φωνές: «Τα μαλλιά μου έγιναν κάτασπρα από δικό σου φταίξιμο!» Κι εγώ της είπα: «Καλή μου γιαγιούλα, τα μαλλιά σου δεν άσπρισαν από δικό μου φταίξιμο. Τα μαλλιά σου άνθισαν σαν τη βυσσινιά. Εσύ δε μου 'πες πως η βυσσινιά λουλούδιασε, γιατί την αγάπησε ο ήλιος; Κι εσύ λου-

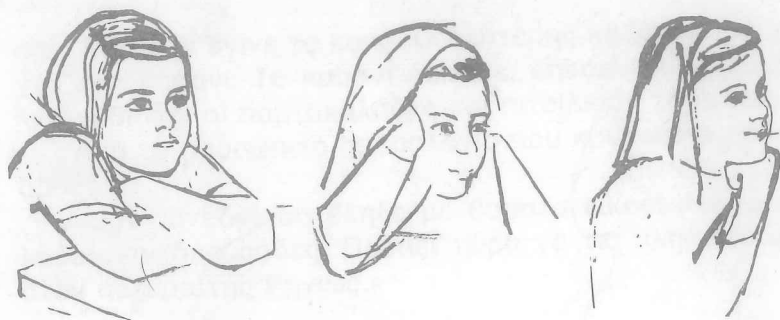

λούδιασες, γιατί εγώ σ' αγαπάω. Αν ήξερες πόσο σου πάνε τ' άσπρα μαλλιά!». Η γιαγιά χαμογέλασε και με φίλησε. Α, τι γλυκό που ήταν το φιλί της γιαγιάς! Και πάντα της χαμογελάει! Από δω και πέρα όλο όμορφα πράγματα θα λέω στη γιαγιά. Και σ' όλο τον κόσμο θα λέω όμορφα πράγματα.*

Ο Αλέξης άκουγε τη Νατάσα προσεχτικά. Τι όμορφα που μίλησε για τη γιαγιά της. Ζήλεψε. Η δική του γιαγιά ήταν στο χωριό. Αποφάσισε, απόψε κιόλας να της γράψει ένα γράμμα.

*«Εγώ, η μητέρα μου και ο κόσμος»

Ντόρα Γκαμπέ
μετάφραση Γιάννη Ρίτσου

22. Η ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

Την πρόταση την έκαμε ο ίδιος ο κυρ Ανέστης στο δάσκαλο.

— Τη γιορτή στις 28 Οκτωβρίου να την κάμετε στο καφενείο. Είναι στη διάθεσή σας. Και τα κεράσματα δικά μου.

— Τα παιδιά ας αποφασίσουν για μια απογευματινή γιορτή. Εμείς θα κάμουμε τη γιορτή το πρωί στο σχολείο, είπε ο δάσκαλος κι ευχαρίστησε τον κυρ Ανέστη.

Την άλλη μέρα είπε ο δάσκαλος στα παιδιά την πρόταση του κυρ Ανέστη.

Ενθουσιάστηκαν τα παιδιά με την ιδέα.

Με τη γιορτή του σχολείου όμως τι θα γινόταν; Καθώς είχαν σχολάσει περπατούσαν όλοι παρέα και κουβεντιάζαν.

— Τώρα που είμαστε μεγάλοι —εδώ χόντρυνε τη φωνή του ο Αλέξης— θα έπρεπε να κάνουμε κάτι κι εμείς για τη γιορτή του σχολείου μας. Συμφώνησαν όλοι.

— Αφού συμφωνείτε παιδιά, λέει ο πρόεδρος, απόψε έκτακτη γενική συνέλευση στο υπόγειο με θέμα: Εθνική γιορτή. Δεν μπορούμε να τα κουβεντιάσουμε αυτά στη μέση του δρόμου.

Το απόγευμα δεν έλειπε κανένας από τη συνέλευση. Στην ώρα τους ένας ένας έμπαινε στην «αίθουσα των συνεδριάσεων». Η Βούλα κρατούσε κι ένα χοντρό βιβλίο στο χέρι της.

– Μαζευτήκαμε, άρχισε ο πρόεδρος με επίσημη φωνή, για να δούμε πώς μπορούμε να γιορτάσουμε φέτος καλύτερα την 28η Οκτωβρίου.

– Προπαντός μην αρχίσουν λόγοι, είπε η Στέλα.

– Δεν πρέπει, δηλαδή, να μας εξηγήσουν τι έγινε το 1940; ρώτησε ο πρόεδρος.

– Να μας εξηγήσουν, βέβαια, μπερδευόταν η Στέλα, αλλά απλά. Όχι λόγια που δεν καταλαβαίνω και με κάνουν και χασμουριέμαι κρυφά.

– Λοιπόν, προτείνω κάτι, είπε ο Αλέξης. Να μας γράψει ένα λόγο η Στέλα, όπως το καταλαβαίνει αυτή το 1940.

– Τουλάχιστον τότε θα μπορούμε να χασμουρηθούμε φανερά, αστειεύτηκε ο Στέφανος.

– Υπόσχομαι να μη χασμουρηθείτε, πείσμωνσε η Στέλα.

– Για σταθείτε, έχω μια ιδέα, φώναξε ο Πέτρος.

- Παιδιά, ιδέα στον αέρα.
- Γιατί στον αέρα;
- Μα εκεί βρίσκονται τα μυαλά του Πέτρου, στον αέρα!

Γέλασαν όλοι, πρώτος και καλύτερος ο Πέτρος.

- Λοιπόν, έχω μια ιδέα.
- Σ' ακούμε, φώναξαν όλοι μαζί.
- Σκέφτηκα να βγάλουμε μια πανηγυρική εφημερίδα για την 28η Οκτωβρίου. Κύριο άρθρο της Στέλας, κομμάτια από τις εφημερίδες εκείνης της εποχής, γελοιογραφίες με ευζωνάκια, που φώναζαν «ΑΕΡΑ».

- Φωτογραφίες φέρνω εγώ. Έχει στο συρτάρι του ο παππούς μου, που ήταν στο μέτωπο.

- Εγώ θα φέρω ανέκδοτα.

- Εγώ...

Ο Αλέξης σκέφτηκε πως με τέτοιο ενθουσιασμό θα έσπαζαν κι άλλα μπουκάλια.

- Να διαλυθούμε, να σκεφτούμε και να ετοιμάσουμε ό,τι σκεφτούμε, είπε ο πρόεδρος, που κατάλαβε την ανησυχία του Αλέξη.

- Δε μου λέτε, είπε η Βαγγελιώ. Άντε και τα φέραμε, πώς θα τα τυπώσουμε; Η μάνα της Βαγγελιώς δούλευε σε τυπογραφείο. Ήξερε λοιπόν η Βαγγελιώ από τέτοιες δυσκολίες.

Μούδιασαν τα παιδιά.

- Ρώτα τη μάνα σου, είπαν στη Βαγγελιώ. Ετοιμάστηκαν να φύγουν, όταν τους σταμάτησε δειλά η Βούλα.

- Παιδιά, έφερα τούτο το βιβλίο. Λέει μέσα πώς μπορούμε μόνοι μας να στολίσουμε το σχολείο. Μπορούμε, λέει, να κάνουμε και κονκάρδες μοναχοί μας.

- Να δω. Να δω.

Το βιβλίο γύρισε από χέρι σε χέρι.

- Είναι πολύ απλό!

– Είναι πολύ εύκολο! έλεγαν.
– Αργήσαμε, ανησύχησαν ένα δυο από τα παιδιά και σηκώθηκαν.

– Αύριο και μεθαύριο να μαζευτούμε όλοι εδώ, να κάμουμε τα στολίδια; πρότεινε ο πρόεδρος στη «συνέλευση».

– Έγινε! αποφάσισαν όλοι και έφυγαν τρεχάλα για τα σπίτια τους. Έγιναν βέβαια μεγάλοι, μα υπήρχαν βλέψεις πάντα και μεγαλύτεροι.

Οι μεγαλύτεροι όμως δεν είναι μόνο στο σπίτι, είναι και στο σχολείο.

– Γιατί τάχα να μη συνεργαστούμε με τα παιδιά της πέμπτης και της έκτης; ρώτησε ο Αλέξης την άλλη μέρα το «προεδρείο».

Έμειναν σκεφτικά τα παιδιά.

– Είναι μια καλή ιδέα αυτή, είπε σοβαρά ο Γιάννης, μα άλλο φοβάμαι εγώ. Οι μεγάλοι ούτε τσιλίκι* δεν καταδέχονται να παίξουν μαζί μας. Κι αν πρόσεξες, και στην αλάνα μας αποφεύγουν.

– Δύσκολα τα πράματα, συμφώνησε η Ρηνιώ.

Ε! λοιπόν δεν ήταν διόλου δύσκολα τα πράματα. Οι μεγάλοι δέχτηκαν την πρόταση.

– Βρε πιτσιρικάδες, δεν είστε ακριβώς και τόσο... πιτσιρικάδες. Κι έπειτα, στο επάνω πάτωμα εμείς, στο επάνω πάτωμα κι εσείς. Γιατί να μη συνεργαστούμε; Έτσι απάντησε ο Βαγγέλης, ο πρόεδρος της έκτης. Κι αφού η έκτη απάντησε έτσι, η Χαρούλα, η πρόεδρος της πέμπτης, δεν είχε αντίρρηση.

– Μόνο να παρακαλέσουμε το διευθυντή να μας παραχωρήσει μια αίθουσα να μαζευόμαστε, πρότεινε η

* Τσιλίκι: παιδικό παιχνίδι.

Χαρούλα. Ο διευθυντής δεν είχε αντίρρηση.

— Μετά χαράς να σας δώσω την αίθουσα που είναι πίσω απ' την αυλή, είπε.

— Να γράψουμε έξω από την πόρτα «Λέσχη»; τον ρώτησαν τα παιδιά.

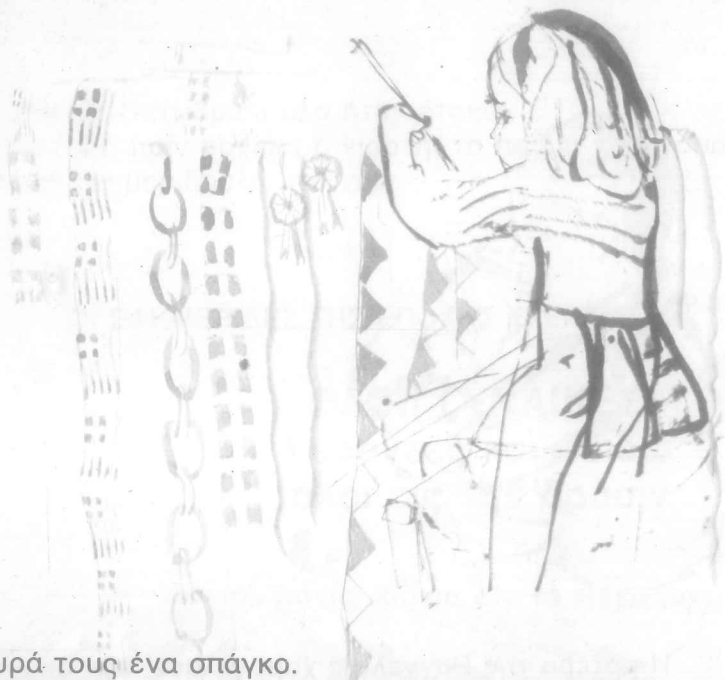
— Και με κεφαλαία γράμματα μάλιστα, χαμογέλασε ο διευθυντής.

23. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ

Τώρα τα παιδιά είχαν ένα δικό τους χώρο. Ένα χώρο καλύτερο απ' το υπόγειο της Ρηνιώς.

Εκεί κουβαλούσαν ψαλίδια, κόλλες, μπλε χαρτί, άσπρο χαρτί και στρώθηκαν στη δουλειά.

Πρώτα έγιναν οι γιρλάντες. Έκοψαν μπλε και άσπρο χαρτί σε μικρά τρίγωνα και πέρασαν από τη μια

πλευρά τους ένα σπάγκο.

Μετά έκαμαν την αλυσίδα. Έκοψαν λουρίδες λουρίδες άσπρη και μπλε κόλλα σε ίσιο μέγεθος. Κόλλησαν τις δύο άκρες της πρώτης μπλε λουρίδας και σχημάτισαν κρίκο. Μέσα σ' αυτόν πέρασαν τη δεύτερη άσπρη λουρίδα, κόλλησαν έπειτα τα άκρα της για να κάμουν δεύτερο κρίκο. Έστερα πέρασαν την τρίτη, την τέταρτη, την πέμπτη κι έκαναν έτσι μακριές ασπρογάλαζες αλυσίδες.

Έστερα έφτιαξαν κονκάρδες. Δίπλωσαν μια ορθογώνια χάρτινη ταινία στο πλάτος της με δίπλωμα βεντάλιας. Στη μιαν άκρη της άνοιξαν μια τρυπούλα και την έδεσαν με σπάγκο σφιχτά. Άνοιξαν την άλλη άκρη σαν βεντάλια και σύνδεσαν τις δύο άκρες με συνδετήρες. Έκοψαν δύο ταινίες, μια μπλε και μια άσπρη, και τις στήριζαν στο πίσω μέρος. Η κονκάρδα ήταν έτοιμη. Άρχισε τότε η... βιομηχανοποίηση των στολιδιών.

Η μητέρα της Βαγγελιώς χαμογέλασε, σαν άκουσε τι της ζητούσε η κόρη της.

– Δε βγαίνει, παιδί μου, από σας μια πραγματική εφημερίδα. Θέλει μηχανήματα, πιεστήρια...

– Είναι σίγουρο πως δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι εμείς; ρώτησε απογοητευμένη η Βαγγελιώ.

– Εσείς, φωτίστηκε το πρόσωπο της μητέρας, αν είχατε πολύγραφο στο σχολείο, μπορούσατε να κάνετε αυτό που θέλετε. Είναι τόσο απλό.

– Ναι, είπε ο δάσκαλος την άλλη μέρα, όταν τον ρώτησαν τα παιδιά. Ναι, είναι απλό. Έχουμε πολύγραφο στο σχολείο· θα ζητήσουμε από τον κύριο διευθυντή να μας τον διαθέσει. Μαζέψτε εσείς το υλικό σας. Κι εγώ είμαι πλάι σας.

Τα παιδιά ήταν ενθουσιασμένα.

Το προεδρείο αποφάσισε γενική συνέλευση το απόγευμα. Η δουλειά αρχίζει.

Στις 27 Οκτωβρίου όλα ήταν έτοιμα.

Στις 28, πριν αρχίσει η γιορτή, τα παιδιά κρατούσαν από μια εφημεριδούλα στο χέρι.

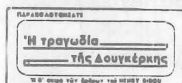
ΟΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΕΚΕΙΝΗΣ

**ΟΛΟΙ! ΓΥΝΑΙΚΕΣ,
γέροντες και παιδιά
όλοι εις την δράσιν**

Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΑΜΥΝΕΤΑΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ

Μία σκέψις, μία θέλησις, μία δράσις: ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ!

Ἀδύρματος

**Πλήγματα τῆς Ἀεροπορίας μας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ
Τὸ πυροβολικὸν σφυροκοπεῖ ἀγρίως τοὺς ἰταλοὺς
ΤΑ ΕΧΘΡΙΚΑ ΜΗΧΑΝΟΚΙΝΗΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΚΑΘΗΛΟΥΝΤΑΙ**

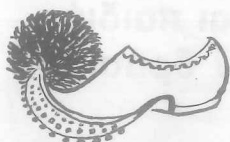
Ἡ ἑφημερίδα μας

Εκδότης — Διευθυντής:
Τα παιδιά της Δ' Δημοτικού

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ἑλλάδα — 28 Οκτωβρίου

ΟΧΤΩ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΛΟΓΧΕΣ

Αυτό το λόγο θα σας πω,
δεν έχω άλλο κανένα·
μεθύστε με τ' αθάνατο κρασί του Εικοσιένα
Κ. Παλαμάς

Νύχτα είναι ακόμα. Ο καιρός γλυκός, φθινοπωρινός. Τ' αστέρια στέλνουν τους στερνούς χαιρετισμούς τους στην Ελλάδα. Τότε ακούγονται βροντερά χτυπήματα. Οχτώ εκατομμύρια λόγχες βροντούν την πόρτα της Πατρίδας μας.

— Τι θέλετε; ρωτά η Ελλάδα.

— Τόπο να περάσουμε! βροντοφωνάζουν οι λόγχες.

— Εδώ είναι δικιά μας γη, πώς είναι δυνατόν να περάσετε;

— Δηλαδή, λένε κοροϊδευτικά τώρα οι λόγχες, θέλετε να μπούμε με το ζόρι; Θέλετε πόλεμο;

Ἄκου πόλεμο! Οχτώ εκατομμύρια λόγχες, που τις κρατούσαν σαράντα, πες, εκατομμύρια άνθρωποι να κάνουν πό-

λεμο με διακόσιες τριάντα χιλιάδες στρατιώτες! Πόλεμο το λες αυτό;

— Να περάσουμε; ανυπομονούσαν έξω από τα σύνορά μας οι λόγχες. Να περάσουμε;

Και τότε, από την ψυχή του λαού, από την ψυχή όλων των Ελλήνων βγήκε μόνο του, να, έτσι απλά:

— ΟΧΙ, δε θα περάσετε! Δε θα πάρει κανείς το περιβόλι μας. ΟΧΙ, δε θα μπει εχθρός στα σπίτια μας! ΟΧΙ, δε θα πατήσει πόδι κατακτητή στα χωράφια μας! ΟΧΙ, με τη δικιά μας τουλάχιστο θέληση. ΟΧΙ!

— Τι είπαν οι Έλληνες; ρώτησε με αγωνία η Ανατολή κι η Δύση.

— Τι είπαν; ΟΧΙ!

Στέλα

Από τις εφημερίδες εκείνης της εποχής:

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ!

Το Σάββατο συνεργεία θα περάσουν απ' όλα τα τμήματα της πρωτευούσης, του Πειραιώς και των περιχώρων για τη συλλογή μαλλίνων καλτσών, που θα σταλούν στους ηρώικά μαχομένους στρατιώτες μας. Ο βαρύς χειμώνας της Αλβανίας με τα χιόνια και τις άλλες κακουχίες του είναι ασφαλώς ο πιο επικίνδυνος εχθρός γι' αυτούς. Από τα χέρια σας, κυριολεκτικά, εξαρτάται να εκμηδενιστεί κι αυτός.

ΤΟ ΣΑΡΑΝΤΑ

Πάνω στην Πίνδου τις κορφές σε κάθε κόχη
βροντόλαλο αντιλάλησε το όχι.

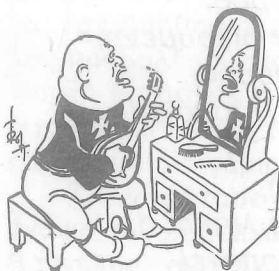
Κι όλοι το ξέρουν από τότε και για πάντα
αθάνατο πως είναι το Σαράντα.

Γιώργος Σουρέλης

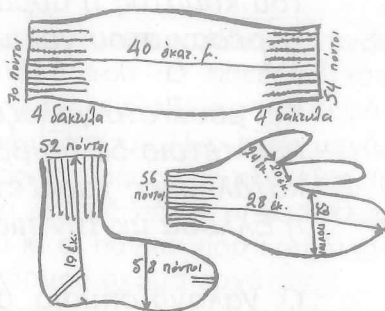
ΠΛΕΚΕΤΕ ΝΥΧΤΑ ΚΑΙ ΜΕΡΑ!

ΤΑ ΠΛΕΚΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟ

Η γελοιογραφία μας

— Κορόιδο Μουσολίνι
κανείς δε θα σου μείνει!

Τα παραπάνω σχέδια έχουν εγκριθεί από το Γενικό Στρατηγείο ως τα πλέον κατάλληλα για το στρατό. Παρακαλούνται οι Ελληνίδες να πλέκουν με βάση τα σχέδια αυτά.

25. Η ΣΗΜΑΙΑ

Η σημαία, αγάπη γαλανή,
ποιος το 'λπιζε στ' αλήθεια να μπορέσει,
σ' ένα γαλάζιο και λευκό πανί,
να κάμει την πατρίδα να χωρέσει!

Όλες οι θάλασσες μαζί κι ο ουρανός
και κάθε της Ελλάδας ακρογιάλι,
του κύματος η αύρα κι ο καημός,
χώρεσαν στου γαλάζιου την αγκάλη!

Και μέσα στο γαλάζιο, θησαυρός,
που τέτοιο δε θα βρεις στην οικουμένη,
κατάλευκος χαράζεται ο Σταυρός,
η Ελλάδα με την πίστη αγκαλιασμένη!

Ω, γαλανή σημαία, ονειρευτή,
καθώς περνάς λουσμένη στη λιακάδα,
νομίζω πως μπροστά μου περπατεί
ολόρθη, γαλανόλευκη η Ελλάδα!

Γιώργος Σουρέλης

26. ΟΛΗ Η ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΓΙΟΡΤΑΖΕΙ ΤΗΝ 28Η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Τα παιδιά είχαν βάλει χάρτινα σημαιάκια σ' όλη την πλατεία. Στους στύλους είχαν δέσει από δυο πάνινες σημαίες. Πάνινη μεγάλη σημαία είχε βάλει κι ο κυρ Ανέστης στο μπαλκόνι, που ήταν πάνω από το καφενείο. Ο ήλιος ήταν ακόμα ψηλά, όταν άρχισαν να μαζεύονται τα παιδιά. Τακτοποίησαν τις καρέκλες κυκλικά έξω από το καφενείο.

Ο Πέτρος έφτασε με μια τσάντα κατσαβίδια, με έναν προβολέα και με τον ...πατέρα του. Ο πατέρας του Πέτρου είναι ηλεκτρολόγος. Δούλεψε σβέλτα και κεφάλτα, τον βοήθησαν και τα παιδιά, και σε λίγο ένας μεγάλος προβολέας ήταν στημένος στη μέση της πλατείας. Η γιορτή θα άρχιζε στις έξι. Μα απ' τις πέντε οι καρέκλες είχαν γεμίσει. Και τα скаμνιά κι οι πάγκοι που κουβάλησαν τα παιδιά γέμισαν, κι ο κόσμος ακόμα ερχόταν.

Όταν έφτασε η ώρα, χτύπησε ένα καμπανάκι κι άναψε ο προβολέας. Ο πρόεδρος της έκτης τάξης, ο Βαγγέλης, ανέβηκε σε μια κασέλα κι όλοι είδαν πως ήταν λίγο χλωμός.

Έβηξε δυο φορές και με φωνή βραχνή από συγκίνηση άρχισε:

«Σαν σήμερα ο ουρανός της πατρίδας μας σκεπάστηκε από βαριά σύννεφα. Σαν σήμερα, την πόρτα της πατρίδας μας τη χτύπησε ο πόλεμος. Κι αυτοί, που εκείνη την εποχή έσπερναν στα χωράφια τους, άφησαν το σπόρο και πήραν το όπλο· έπρεπε να υπερασπίσουν τα χωράφια τους. Κι αυτοί, που η ζωή τους ήταν κοντά στη θάλασσα, άφησαν τα δίχτυα, έδεσαν τις ψαρόβαρκες και τα καΐκια τους κι έτρεξαν να υπερασπιστούν τους ψαρότοπους και τα καΐκια τους. Και οι άλλοι, της πολιτείας, είπαν «παρών» στο προσκλητήριο της πατρίδας. Πολέμησαν όλοι μαζί με μια καρδιά πάνω στα χιονισμένα βουνά της Ηπείρου και νίκησαν.

Έρθε όμως κι άλλος εισβολέας που έγινε κατακτητής.

Και ο λαός μας για τέσσερα χρόνια μαρτύρησε, πόνεσε, πείνασε, πένθησε. Κι αρχή στα βάσανά του ήταν το πρωινό της 28ης Οκτωβρίου 1940...»

Όλοι άκουγαν μαγεμένοι. Οι μεγάλοι ξαναζούσαν εκείνες τις στιγμές του τρόμου και του πολέμου. Οι μικροί ήταν δακρυσμένοι. Σαν τέλειωσε ο πρόεδρος, βούιξε η γειτονιά από τα χειροκροτήματα!

Η γιορτή συνεχίστηκε με ποιήματα και τραγούδια για το Σαράντα. Μετά άρχισε ο χορός. Παιδιά του σχολείου, ντυμένα με τοπικές φορεσιές, χόρεψαν διάφορους ελληνικούς χορούς. Μουσική έπαιζε η μικρή μπάντα του συλλόγου της γειτονιάς «Η Πρόοδος», που πήγαινε πάντα χωρίς χρήματα σε τέτοιες εκδηλώσεις.

Ο κόσμος ενθουσιασμένος, όρθιος, χειροκροτούσε. Κι όταν η μουσική έπαιξε τον Καλαματιανό, οι θεατές έδωσαν τα χέρια τους και τα μαντίλια τους στα παιδιά και χόρεψαν μαζί τους.

Ο κυρ Ανέστης έκανε κι αυτός ένα γύρο κι αμέσως,

όπως το είχε υποσχεθεί, άρχισε να κερνάει. Κανείς όμως δε δέχτηκε το κέρασμα. Ήταν τόσοι πολλοί, κι ο κυρ Ανέστης —όλοι το ήξεραν— πάλευε για το μεροκάματο. Έτσι πλήρωναν, με χίλιους δυο καυγάδες, ό,τι έπαιρναν. Κι επειδή όλοι ήθελαν κάτι, κι ο κυρ Ανέστης μόνος δεν τους προλάβαινε, τα παιδιά βοήθησαν στο σερβίρισμα.

Ήταν αργά σαν έφυγε ο κόσμος. Κι απόμειναν οι σημαίες και οι σημαιούλες στην έρημη πια πλατεία, να τρελοπαίζουν με τον αέρα που είχε σηκωθεί.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιες εικόνες μας περιγράφει η συγγραφέας από την αρχή ως τη στιγμή που μιλάει ο πρόεδρος;
2. Ποιοι είπαν «παρών» στο προσκλητήριο της πατρίδας;
3. Πραγματοποίησε ο κυρ Ανέστης την υπόσχεσή του να κεράσει όλους;

27. ΧΑΣΑΜΕ Τ' ΑΥΓΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΛΑΘΙΑ

— Εί! μωρέ πατρίδα! Εδώ στην πολιτεία χάσαμε και τ' αυγά και τα καλάθια. Ο γερο-Στάθης, εκεί στο καφεενε-δάκι του κυρ Ανέστη, πίνει τον καφέ του, ανάβει το τσι-μπρούκι του και μονολογεί.

✓ Πρωί ακόμα, οι πελάτες λιγοστοί, κάθετα κι ο κυρ Ανέστης να συντροφέψει το γερο-Στάθη. ✓

— Σήμερα είναι τ' Αϊ-Γιωργιού, μεγάλη η χάρη του, λέει ο γέρος.

Ο κυρ Ανέστης φοβάται πως ξεκούτιανε ο γέρος. Πού ακούστηκε τρεις του Νοέμβρη τ' Αϊ-Γιωργιού!

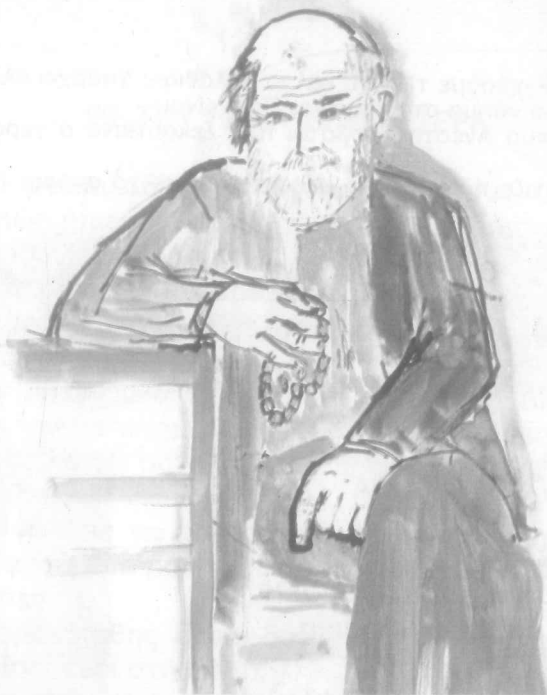
— Τ' Αϊ-Γιωργιού του μικρού, του «φτωχού», εξηγεί ο γερο-Στάθης. Σποριό ή Σποριάρη τον λέμε τον Τρο-παιοφόρο εκεί κάτω στο νησί. Γιατί, σαν σήμερα, αρχί-ζουμε να σπέρνουμε.

Στο νησί μου — ξέρεις δα τη Ρόδο — εμείς οι γεωργοί στα χρόνια μου βάζαμε σε μια σκάφη λίγο σπόρο κι ανά-βαμε τρία κέρια. Μέσα στο σπόρο ανακατώναμε κι άλλους καρπούς, να, σαν να λέμε καλαμπόκι, σίκαλη, καρύδια, ρώγες από σταφύλι και λίγο στάρι, από το περ-σινό που το 'χαμε επί τούτου φυλαγμένο σε σακουλάκι. Α! λησμόνησα το ρόδι που θα το τρώγαμε σαν αποσπέρ-ναμε. Το ρόδι, γιε μου, δεν έλειπε ποτέ από τη σποροσα-κούλα του σποριά, σαν άρχιζε να σπέρνει.

Σπέρναμε το λοιπόν κι ευχόμαστε: «Να γένει το γέν-νημα γλυκό σαν το σταφύλι, τσουπωτό* σαν το ρόιδο κι αφράτο κι άσπρο σαν το καρύδι».

Σαν γυρίζαμε απ' τα χωράφια το δειλινό, τότε πη-γαίναμε στα κελάρια και ανοίγαμε τα βαρέλια του κρα-

* ΤΣΟΥΠΩΤΟ: γεμάτο, ψωμωμένο, με πολλούς σπόρους.

σιού. Δοκιμάζαμε το νιο κρασί, να δούμε πέτυχε ή δεν πέτυχε. Ε! κι έτσι –εδώ γέλασαν και τα γένια του γερο-Στάθη– τον Αϊ-Γιώργη το φτωχό, τον λέμε και Μεθυστή.

Εκείνη την ώρα ήρθε η μοτοσικλέτα του πατέρα της Ρηνιώς να παραδώσει πορτοκαλάδες. Πήγε ο κυρ Ανέστης στη δουλειά του. Κι απόμεινε μονάχος ο γερο-Στάθης με το χοντρό φλιτζάνι του καφέ μπροστά του και το τσιμπούκι του σβηστό. Ο νους του έχει πετάξει στο χωριό του. Σαν τέτοια μέρα εκεί... Γλαρώνουν τα μάτια του κι αποκοιμιέται ο γέρος. Και στ' όνειρό του, να, μπροστά του το χωράφι. «Καλή σοδειά», λέει στο γείτονα, «καλό κρασί το φετινό», λέει στον άλλο.

Ε! μωρέ πατρίδα! Εδώ στην πολιτεία χάσαμε τ' αυγά και τα καλάθια, χάσαμε τα πασχάλια μας...

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τι θα πει «χάσαμε τ' αυγά και τα καλάθια»; Υπάρχει άλλη φράση με παρόμοιο νόημα στο κείμενο; Ποια είναι;
2. Γιατί ο κυρ Ανέστης φοβάται πως ξεκούτιανε ο γερο-Στάθης; Έχει δίκιο;
3. Πότε άρχιζε η σπορά; Τι ανακάτωναν με το σπόρο; Ποια ευχή έκαναν;
4. Τι όνειρο είδε ο γερο-Στάθης;

28. ΓΕΡΟΝΤΑΚΙΑ

Του χωριού τα γεροντάκια,
με γυαλάκια, μπαστούνάκια,
και πολλά παλιά μεράκια,

δίπλ' απ' την παλιά τη βρύση
στο πλατάνι έχουν καθίσει,
και κουβέντα έχουν αρχίσει.

Μα καθώς περνούσε η ώρα,
ξέσπασε η μεγάλη μπόρα,
κι όπου φύγ' οι γέροι τώρα.

Α, ξανάγιναν παιδάκια!
—λες και παίζουν τα «παπάκια»—
του χωριού τα γεροντάκια.

«Λευκοπηγή»

Π. Πάσχος

29. ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ Η ΘΥΓΑΤΕΡΑ

Οι πορτοκαλάδες μπήκαν στη θέση τους. Ο πατέρας της Ρηνιώς ήπια στα όρθια έναν καφέ. Έπειτα ανέβηκε στη μοινοσικλέτα του κι έφυγε. Έπρεπε πριν μεσημεριάσει να παραδώσει κι αλλού εμπόρευμα.

Ο κυρ Ανέστης πήγε και κάθισε ξανά κοντά στο γερο-Στάθη. Αναστέναξε.

Στην πολιτεία όλοι χάσαμε τα αυγά και τα καλάθια, είπε σχεδόν με καημό. Εσύ θυμάσαι τη σπορά κι εγώ... Σταμάτησε. Είδε τις αναιμικές ελίτσες που ήταν κοντά στο γήπεδο.

Πού να δεις τις χοντρολιές, που έχει το χωριό μου. Τις είχε φυτέχει ο μακαρίτης ο παππούς μου. Ελιά, ευλογημένο δέντρο.

Ο γερο-Στάθης όμως δεν άκουε. Είχε για τα καλά μετακομίσει εκεί στη Ρόδο.

Λοιπόν, η ελιά ευλογημένο δέντρο. Δίνει πολλά, ζητάει λίγα. Ο κυρ Ανέστης δεν έχει ακουστά πως ήταν το ευλογημένο δέντρο της Αθηνάς, πως μάλωσε η θεά με τον Ποσειδώνα για την Αθήνα, και πως κέρδισε η Αθηνά δίνοντας δώρο στους Αθηναίους την ελιά. Δεν έχει ακούσει για το στεφάνωμα των νικητών στα αρχαία χρόνια μ' ένα λιόκλωνο.

Εκείνο που ξέρει ο κυρ Ανέστης είναι ο ελαιώνας του. Οι παλιές ελιές, οι άλλες οι μικρές πλάι, όλες μαζί είναι μια ασημένια θάλασσα σαν έρθει το δειλινό. Οι μικρές ελιές δεν κάνουν καρπό. Οι άλλες, οι μεγάλες, μαζεύουν τον ήλιο, τον δένουν στα κλώνια τους και τον τελευταίο μήνα του φθινόπωρου γέρνουν φορτωμένες από καρπό.

— Μη βασκαθούν οι ελιές. Κάρπισαν φέτος!

Έρχονται εργάτες, ραβδίζουν τις ελιές, πέφτει ο καρπός στα λιόπανα. Βουνό απ' τον ευλογημένο τον καρπό! Παλιότερα μάζευαν και το χαμολόι*. Φτώχεια βλέπεις. Το δειλινό γινόταν το λίχνισμα, δηλαδή το καθάρισμα των ελιών από τα λιόφυλλα και τα κλαριά που σπάσανε στο ράβδο*.

Καθαρισμένος ο καρπός, έτοιμος πια σε σακιά, φορτώνεται στα τρακτέρ και μεταφέρεται στο λιοτρίβι. Ε! φουκαρά κυρ Μέντη μου, που κάποτε εσύ την έκανες τούτη τη δουλειά!

Μα ο κόπος δεν τελειώνει εδώ. Δεν είσαι συ ο μοναδικός που πας τις ελιές σου στο λιοτρίβι. Καρτεράς όσο νά 'ρθει η σειρά σου, πιάνεις κουβέντα, ξενουχτάς, και στις φωτιές που έχουν ανάψει, για να ζεστάνουν νερό, ψήνεις φέτες ψωμιού, που τις τρως βουτώντας τες στο φρέσκο λάδι που μυρίζει ελιά! Χαζεύεις τις πέτρινες ρόδες του λιοτριβιού, που γυρίζουν, γυρίζουν, γυρίζουν και κάνουν πολτό τις ελιές.

Αυτόν τον πολτό ύστερα τον βάζουν μέσα σε ειδικούς ντορβάδες*. Τους ντορβάδες αυτούς τους τοποθετούν τον έναν πάνω στον άλλο στο πιεστήριο. Όταν αρχίσει να δουλεύει το πιεστήριο, βρέχουν με καυτό νερό, «ζεματάνε», τους ντορβάδες που έχουν τον πολτό. Αυτό γίνεται για να χωρίσει το λάδι από το λιόζουμο.

Σε λίγο να, ο κόπος σου, ο μόχθος όλης της χρονιάς, εκεί μπροστά στα μάτια σου, γίνεται λάδι, ευλογη-

* χαμολόι: Ελιές πεσμένες ότη γη από τον αέρα ή από άλλες αιτίες.

* ράβδος: Το τίναγμα της ελιάς με μεγάλα ραβδιά. Σε άλλους τόπους δε γίνεται ράβδισμα, αλλά μάδημα της ελιάς.

* ντορβάς: Ειδικό μικρό σακί.

μένο λαδάκι του Θεού.

- Καλή λαδιά φέτος, λες.
- Καλή λαδιά φέτος, σου απαντούν.
- Είπες τίποτα; ρωτάει ο γερο-Στάθης, που ξύπνησε κι ανακάθεται.
- Να, τούτο που έλεγες: «Στην πολιτεία χάσαμε τα πασχάλια μας».

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τι προκάλεσε τη νοσταλγία του κυρ Ανέστη; Σε τι διαφέρει η νοσταλγία του από του γερο-Στάθη;
2. Τι δεν έχει ακούσει για την ελιά ο κυρ Ανέστης; Τι ξέρει για τις ελιές;
3. Τι σημαίνει η φράση «...μαζεύουν τον ήλιο, τον δένουν στα κλώνια τους»;
4. Μπορείς να διηγηθείς με τη σειρά τις διάφορες φάσεις από το λιομάζεμα ώσπου να βγει το λάδι, έτσι όπως τις θυμάται ο κυρ Ανέστης;
5. Το κείμενο έχει αφηγηματικά και διαλογικά μέρη. Μπορείς να τα ξεχωρίσεις;

ΑΙΝΙΓΜΑ

Δίνω γεύση στο φαί σου,
βιταμίνες στο κορμί σου.
Τις πληγές σου εγώ γλυκαίνω
στο νερό ποτέ δε μένω.
Τι είμαι;

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

1. Φύτεψε αμπέλι για την αφεντιά σου
και ελιά για τα παιδιά σου.
2. Απ' τον τρύγο ως τις ελιές
δεν απολείπουν οι δουλειές.

30. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ

Ο κυρ Στράτος, ο μπακάλης, τα 'χασε. Όλο τ' απόγευμα γεμίζει μπουκαλάκια. Το 'να με λάδι, τ' άλλο με καλαμποκέλαιο, τ' άλλο με ραφινέλαιο.»

Η Σοφία ήρθε αργά, κόντευε να κλείσει πια το μαγαζί ο κυρ Στράτος. ✓

– Καλώς τηνε. Ξέχασε τίποτα η μάνα σου;

– Εγώ ξέχασα, είπε ντροπαλά η Σοφία.

Ήταν άρρωστη η γιαγιά μου και πήγαμε και της συγυρίσαμε λίγο το σπίτι, δικαιολογήθηκε. Μόλις τώρα γυρίσαμε στο σπίτι μας κι έτρεξα. Θέλω... Ανέλαβα να πάω δείγματα από ελιές στο σχολείο. Θέλω μια ελιά θρούμπα, μια νυχάτη. Μήπως ξέχασα κανένα είδος;

– Ξέχασες την πράσινη την τσακιστή, της θύμισε ο κυρ Στράτος.

Έχουμε και τις ξυδάτες και τις μαυρολιές, πρόσθεσε.

Κατάλαβε η Σοφία πως ήταν κουρασμένος ο μπακάλης. Ντράπηκε, γιατί τον καθυστερούσε.

– Σας κουράζω, αλλά ξέρετε αύριο έχουμε μάθημα για την ελιά, προσπάθησε να δικαιολογηθεί.

Κάτι μурμουρίσε ο κυρ Στράτος. Έχωσε βιαστικά σε μια σακούλα τις ελιές-δείγματα, έχωσε επίσης βιαστικά τα λεφτά στην τσέπη του, κι άρχισε να κατεβάζει τα ρολά, να κλείσει.

Η Σοφία πήγε στο σπίτι. Εκεί βρήκε ένα σημείωμα της μητέρας της.

«Ξαναπετάγομαι ως τη γιαγιά. Δε θα αργήσω.»

Η Σοφία ήταν πολύ κουρασμένη. Βοήθησε τη μητέρα στις δουλειές, έτρεξε στο γιατρό, στο φαρμακείο... Έπλυνε και τα πιάτα... νυστάζει... πόσο νυστάζει η Σοφία!

Αδειάζει τη σακούλα, βάζει σ' ένα πιατάκι τις διαφορετικές ελιές. Ο δάσκαλος τους είπε:

«Παρατηρήστε με προσοχή τον καρπό της ελιάς».

Η Σοφία ξέρει από ελιές. Κάθε χρόνο πάνε στο χωριό και παίρνουν τη σοδειά τους. Όμορφα που είναι εκεί. Γυρίζει από ελιά σε ελιά, ψευτοδίνει ένα χέρι –ένα χεράκι δηλαδή– μιλάει με τους εργάτες. Μα τώρα είναι εδώ η ελιά.

Πώς κι ήρθες τόσο δρόμο, κυρα-ελιά; ρωτάει η Σοφία.

– Έρθα να σου πω την ιστορία μου, λέει η ελιά κι

είναι σαν θρόισμα του αγέρα η φωνή της. Ξέρω πως μ' αγαπάς. Και θέλω την ιστορία μου να την πεις αύριο και στα άλλα παιδιά στην τάξη σου.

Η ελιά στάθηκε λίγο, σαν να σκέφτηκε κι άρχισε να ψιθυρίζει:

— Οι άνθρωποι, Σοφία, με ξέρουν χρόνια και χρόνια. Από τότε που 'γινε ο μεγάλος κατακλυσμός:

Φρίκη, ερημιά, νερό, σκοτάδι
τη γη τη θάψαν μια φορά.

Ο Νώε κλεισμένος μέσα στην κιβωτό, ολημερίς κι ολονυχτίς προσεύχεται στο Θεό να δώσει τέλος σε τούτο το κακό. Κάποτε σταματάει ο κατακλυσμός. Μα ο Νώε δεν τολμάει να βγει από τη σιγουριά της Κιβωτού. Στέλνει πρώτα ένα περιστέρι. Το περιστέρι γυρίζει κρατώντας στο ράμφος του ένα ολοπράσινο κλωνάρι ελιάς:

Εμέ ζωής φέρνει σημάδι
στο Νώε η περισσότερά.

Κι ήμουν εγώ το σημάδι, πως η ζωή ξανάρχιζε στη γη.

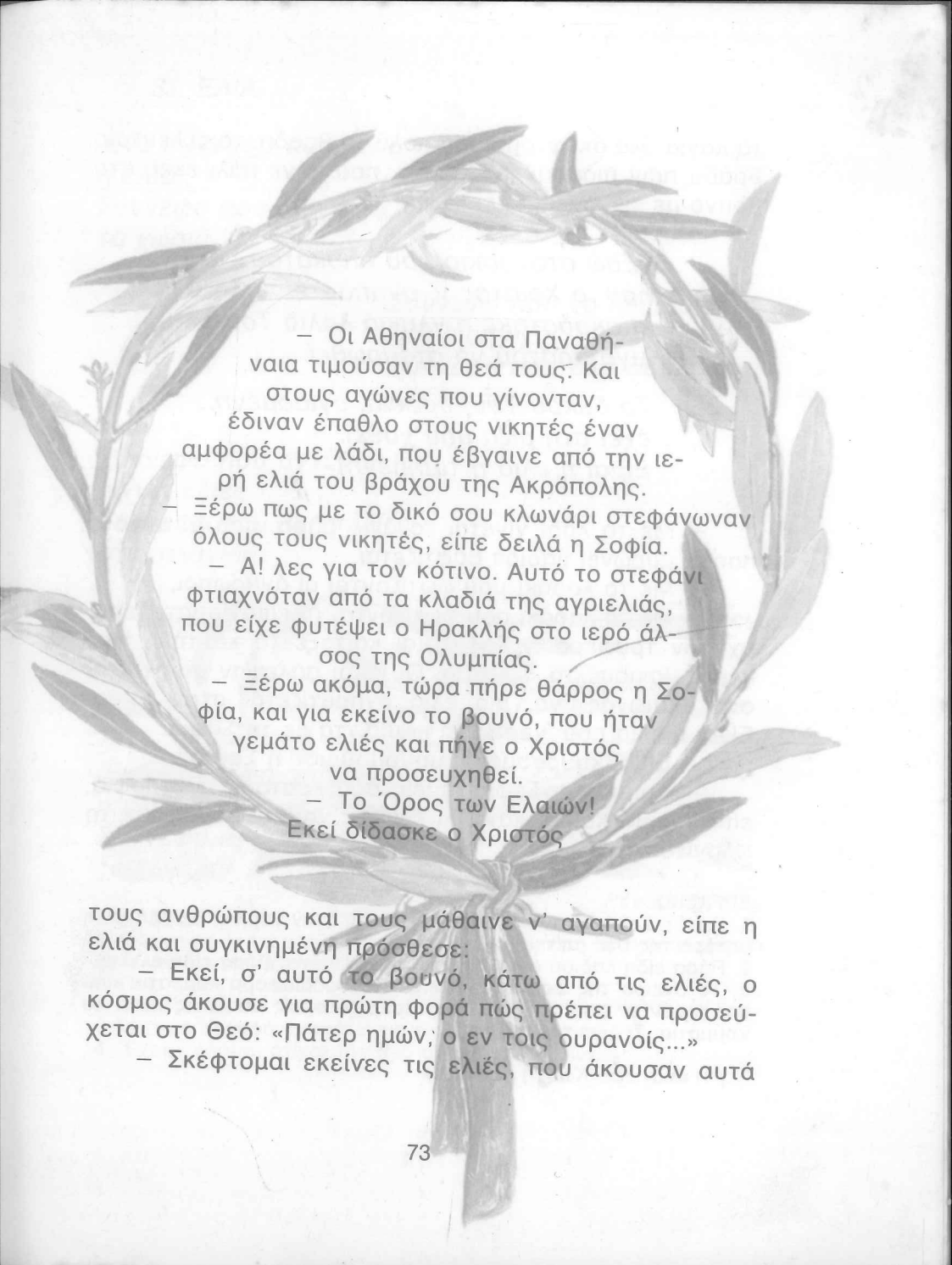
Στην Ελλάδα, δεν έχω παράπονο, οι άνθρωποι με αγάπησαν, με φρόντισαν, με τίμησαν. Πώς να ξεχάσω εκείνο το αστραφτερό μεσημέρι, που είχαν μαζευτεί στην Ακρόπολη οι Θεοί, για να δώσουν όνομα στην πόλη του Κέκροπα;

Έφτασε η Αθηνά. Ποιο θα 'ταν το δώρο της;

Έφτασε ο Ποσειδώνας. Ποιο θα 'ταν το δώρο του;

Νερό πρόσφερε ο Ποσειδώνας. Ελιά η Αθηνά. Νίκησε η ελιά...

Η ελιά σώπασε για λίγο, σαν να 'χε χαθεί στη θύμηση εκείνου του καιρού. Ύστερα με σιγανή φωνή συνέχισε:

-
- Οι Αθηναίοι στα Παναθή-
ναια τιμούσαν τη θεά τους. Και
στους αγώνες που γίνονταν,
έδιναν έπαθλο στους νικητές έναν
αμφορέα με λάδι, που έβγαине από την ιε-
ρή ελιά του βράχου της Ακρόπολης.
 - Ξέρω πως με το δικό σου κλωνάρι στεφάνωναν
όλους τους νικητές, είπε δειλά η Σοφία.
 - Α! λες για τον κότινο. Αυτό το στεφάνι
φτιαχνόταν από τα κλαδιά της αγριελιάς,
που είχε φυτέψει ο Ηρακλής στο ιερό άλ-
σος της Ολυμπίας.
 - Ξέρω ακόμα, τώρα πήρε θάρρος η Σο-
φία, και για εκείνο το βουνό, που ήταν
γεμάτο ελιές και πήγε ο Χριστός
να προσευχηθεί.
 - Το Όρος των Ελαιών!
Εκεί δίδασκε ο Χριστός

τους ανθρώπους και τους μάθαινε ν' αγαπούν, είπε η
ελιά και συγκινημένη πρόσθεσε:

- Εκεί, σ' αυτό το βουνό, κάτω από τις ελιές, ο
κόσμος άκουσε για πρώτη φορά πώς πρέπει να προσευ-
χεται στο Θεό: «Πάτερ ημών, ο εν τοις ουρανοίς...»
- Σκέφτομαι εκείνες τις ελιές, που άκουσαν αυτά

τα λόγια. Μα σκέφτομαι πιο πολύ το βράδυ, το τελευταίο βράδυ πριν πιάσουν το Χριστό, που πήγε πάλι εκεί, στο βουνό με τις ελιές, κι έκλαψε:

*«Εδώ στον ίσκιο μου αποκάτου
ήρθ' ο Χριστός ν' αναπαυτεί·
κι ακούστηκε η γλυκιά λαλιά Του
λίγο προτού να σταυρωθεί.*

*Το δάκρυ Του, δροσιά, αγιασμένη,
έχει στη ρίζα μου χυθεί.
Είμαι η ελιά η τιμημένη!»**

- Με το λάδι γίνεται το άγιο μύρο, που μ' αυτό ο παπάς μυρώνει όποιον βαπτίζεται.
- Με το λαδάκι μου φωτίζονται οι άνθρωποι.
- Με το λαδάκι σου φωτίζονται τα εικονίσματα, είπε σχεδόν τρυφερά η Σοφία και κοίταξε το καντήλι, που γέμιζε ίσκιους το δωμάτιο. Οι ίσκοι σάλεψαν σαν ελιές, σαν ελαιώνας· να, μια ελιά σχηματίζεται στον τοίχο. Είναι η ελιά που 'χε πιάσει κουβέντα με τη Σοφία.
- Είμαι κουρασμένη, μουρμούρισε η Σοφία.
- Κοιμήσου, Σοφία, εμείς σου κρατάμε συντροφιά, είπε η ελιά και το καντήλι έγενεψε ναι και δυνάμωσε τη φλογίτσα του.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί η Σοφία ήταν κουρασμένη; - Γιατί, όταν γύρισε, δε βρήκε τη μητέρα της στο σπίτι;
2. Πόσα είδη λαδιού αναφέρονται στο κείμενο; Πόσα είδη ελιών;
3. Το όνειρο της Σοφίας αποτελείται από διάφορα κομμάτια που αναφέρονται στην ιστορία της ελιάς. Μπορείς να βρεις αυτά τα κομμάτια; Τι λέει το καθένα;

* («Η ελιά» του Κωστή Παλαμά)

31. ΕΛΙΑ

Ένα σύννεφο ασημένιο
η ελιά.

Σύννεφο που τριγουρίζει
τα χωριά.

Σύννεφο που τα κλαριά του
λεν ειρήνη.

Σύννεφο που όλο δουλεύει
κι όλο δίνει.

Σύννεφο που αντί χαλάζι
ρίχνει ελιές.

Σύννεφο που ανηφορίζει
στις πλαγιές.

Σύννεφο που στέργο στέκει
στον καιρό.

Σύννεφο που φέρνει λάδι
αντί νερό.

Ένα σύννεφο ασημένιο
η ελιά.

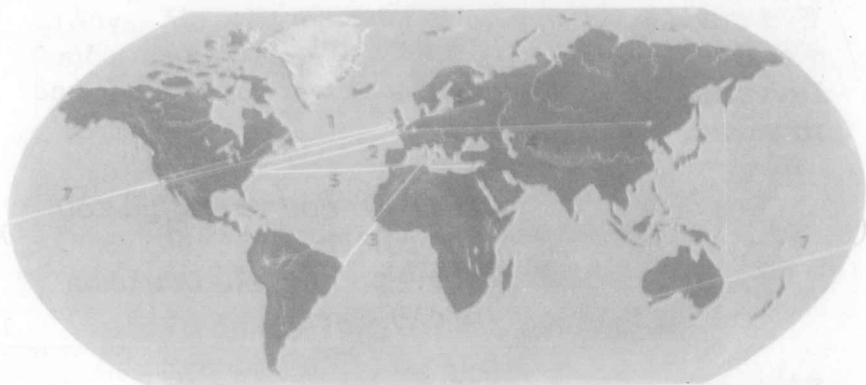
Σύννεφο άγιο που αγκαλιάζει
τα χωριά.

Ρένα Καρθαίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί η ποιήτρια χρησιμοποιεί πολλές φορές τη λέξη σύννεφο; Τι θέλει να τονίσει μ' αυτή την επανάληψη;
2. Ποια επίθετα αποδίδονται στο σύννεφο-ελιά;
3. Ποιο είναι το καινούριο στοιχείο κάθε στροφής; Γιατί στην τελευταία στροφή ονομάζει τις ελιές «σύννεφο άγιο»;
4. Έχουν όλοι οι στίχοι τον ίδιο αριθμό συλλαβών;

32. Η ΓΗ ΜΑΣ

Τα παιδιά, καιρό τώρα, έβλεπαν μια μεγάλη υδρόγειο σφαίρα που είχε ο διευθυντής στο γραφείο. Αχ, να μπορούσαν να τη δουν, να τη χαρούν από κοντά! Την κρυφοκοίταζαν κι αναστέναζαν. Το είπαν στο δάσκαλο.

– Θα τη φέρουμε αύριο στην τάξη! υποσχέθηκε εκείνος.

Και η υδρόγειος σφαίρα ήρθε στην τάξη με μεγάλες τιμές. Όλοι ήθελαν να βοηθήσουν να στηθεί στην έδρα, όλοι ήθελαν να την ακουμπήσουν. Ήταν ένα όνειρο και λίγο το 'χεις να μπορείς να πιάνεις το όνειρό σου;

Αφού την έβαλαν πάνω στην έδρα, γύρισαν στις θέσεις τους. Όλοι ήταν ενθουσιασμένοι. Ακόμα κι ο δάσκαλος.

– Παιδιά, νάτη η γη μας! Την έσπρωξε ο δάσκαλος μαλακά, έκανε δυο τρεις γύρους η σφαίρα. Τα παιδιά σηκώθηκαν ξανά από τα θρανία τους, πήγαν μπροστά στην έδρα κι έγιναν... Κολόμβοι. Ανακάλυπταν...

– Νάτη η Ιαπωνία... Η Ασία... Ο Αλέξης ξανάδωσε

μια ελαφριά σπρωξιά, η σφαίρα γύρισε.

– Θα πάω σ' όλα αυτά τα μέρη, είπε σιγά. Να ο Πειραιάς, από δω θα ξεκινήσω.

– Να οι πόλοι, η Αρκτική, η Ανταρκτική, μαγεύτηκε ο Στέλιος. Μαγεύτηκαν όλα τα παιδιά.

– Εγώ έχω σπίτι μου ένα βιβλίο για εξερευνήσεις τυπωμένο στο τυπογραφείο που εργάζεται η μητέρα μου είπε η Βαγγελιώ.

– Μιλάει για τις εξερευνήσεις στη στεριά; ρώτησε με ενδιαφέρον ο δάσκαλος.

– Μιλάει για τις εξερευνήσεις στη θάλασσα, εξήγησε η Βαγγελιώ.

– Φέρ' το αύριο, την παρακάλεσαν τα παιδιά.

– Αν αύριο μιλήσουμε για εξερευνήσεις, γιατί δεν πρέπει να μιλήσουμε για το διάστημα; ρώτησε ο Πέτρος.

– Αυτή την εργασία να την αναλάβεις εσύ, Πέτρο. Δεν μας είπες πώς θα γίνεις αστροναύτης; πείραξε ο Γιάννης το φίλο του. Κοκκίνισε ο Πέτρος. Τ' άρεσε να διαβάσει μυθιστορήματα για το διάστημα. Είχε διαβάσει όλο τον Ιούλιο Βερν. Μια μέρα είχε εμπιστευτεί τ' όνειρό του στα παιδιά κι από τότε «τα μυαλά του Πέτρου είναι στον αέρα», «αεροβατείς», «δεν πατάς τα πόδια σου στη γη», όλο τέτοια άκουε. Αλλά μπροστά στην «επίσημη αρχή» της τάξης, το δάσκαλο, πρώτη φορά γινόταν τέτοια κουβέντα. Έσφιξε τα δόντια του και είπε αυτό που είχε διαβάσει τελευταία:

– Ο τόμος «πλανήτης γη» έκλεισε κι άνοιξε ένας καινούριος τόμος: «γη και διάστημα». Το 'πε με τόσο επίσημο τόνο, που ξάφνιασε τα παιδιά.

Τα χαμόγελα σταμάτησαν. Ο δάσκαλος πήγε προς το παράθυρο. Κοίταξε έξω, ξαναγύρισε, κοίταξε ένα ένα τα παιδιά και είπε:

– Η εξερεύνηση της γης, της θάλασσας και του διαστήματος θέλει θάρρος, αγωνιστικότητα και αυταπάνηση. Ξεκινάει από την ανάγκη που έχει ο άνθρωπος, να «γνωρίσει», να «μάθει». Η περιπέτεια είναι μια λέξη, που ηλεκτρίζει όλους μας. Κι ο άνθρωπος δέχεται να ρισκινδυνεύσει, για να ικανοποιήσει την ανάγκη για γνώση. Λοιπόν, όλοι μας περιμένουμε, μέσα σε δυό βδομάδες, τη δουλειά που θα μαζέψετε για όλη αυτή τη θαυμάσια περιπέτεια.

Ο Γιάννης εκείνη τη στιγμή είπε:

– Νομίζω πως πρέπει να βραβευτεί η πιο σπουδαία εργασία. Σαν πρόεδρος της τάξης προτείνω να δώσουμε στο νικητή ένα βραβείο.

– Μια σοκολάτα του δεκάρικου! Το ταμείο είναι φτωχό, θύμισε η Ρηνιώ.

– Μα θα εργαστούν σκληρά τα παιδιά, είχε αντιρρήσεις ο πρόεδρος. Πρέπει να αμειφθούν.

Η Ρηνιώ περήφανη έφερε παράδειγμα από την ιστορία.

– Οι πρόγονοί μας πάλευαν για ένα κλωνάρι ελιάς.

Και το επιχείρημα έπιασε. Έπαθλο θα ήταν ένα κλωνάρι ελιάς, από την ελιά που βρισκόταν μπροστά στο γήπεδο.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποια παιδιά ανέλαβαν εργασίες και πάνω σε ποια θέματα;
2. Μπορείς να βρεις στα λόγια του δασκάλου τα αίτια που σπρώχνουν τους ανθρώπους στις εξερευνήσεις;
3. Ποιο είναι το νόημα της φράσης: ο τόμος «πλανήτης γη» έκλεισε και άνοιξε ένας καινούριος τόμος: «γη και διάστημα...»;
4. Κρίνεις ορθή την απόφαση των παιδιών να δώσουν βραβείο στην καλύτερη εργασία;
5. Προτιμάς κλωνάρι ελιάς για βραβείο ή άλλη αμοιβή; Δικαιολόγησε την άποψή σου.

33. ΜΙΑ ΕΚΔΡΟΜΗ

Το αυτοκίνητο άργησε νά 'ρθει. Τα παιδιά κρατούσαν τσίλιες στο σταυροδρόμι.

— Λες να το έπιασε λάστιχο;

— Λες ν' αρρώστησε ο οδηγός; Τα παιδιά ανησυχούσαν κι όλο το κακό έβαζαν με το νου τους. Είχαν μαζί τους τσάντες, τσαντάκια με φαγητά, παγούρια, μια μπάλα.

Όταν φάνηκε το αυτοκίνητο, ανάπνευσαν. Επιτέλους ήρθε! Ανέβηκαν σβέλτα και ταχτοποιήθηκαν χωρίς πολλές φωνές. Μόνο σαν ξεκίνησαν, πήγε η καρδιά τους στον τόπο της. Η εκδρομή ήταν πια μια πραγματικότητα...

Η εκδρομή άρχιζε. Κι εκδρομή θα πει κέφι και τραγούδι. Άρχισαν λοιπόν να τραγουδούν μ' όλη την ψυχή και τη φωνή τους...

Έφτασαν ψηλά στα έλατα. Και ξύπνησαν τα έλατα, και ξύπνησαν οι πλαγιές, κι αντιβούισαν τα φαράγγια, και έπαιξαν μπάλα τα παιδιά, και φώναζαν «γκολ», «γκολ»! Κι ήταν τόσο όμορφα, που ξεθάρρεψε ένας λαγός και στάθηκε να μάθει πώς παίζεται το ποδόσφαιρο.

Όταν ο ήλιος ανέβηκε ψηλά, τα παιδιά πείνασαν. Βρήκαν μια πηγή, κάθισαν εκεί πλάι, άνοιξαν τις τσάντες τους κι έβγαλαν τα φαγητά τους.

— Τι όμορφο που είναι το δάσος! ενθουσιάστηκαν.

Η Μυρτώ, που 'χει ωραία φωνή, άρχισε να απαγγέλλει:

*Το δάσος που λαχτάρεις
ώσπου να το περάσεις,*

*τώρα να το ξεχάσεις,
διαβάτη αποσπερνέ.*

Μιαν αυγινή το κούρσεψαν
ανίδρωτοι λοτόμοι

κι εκεί είναι τώρα δρόμοι,
διαβάτη αποσπερνέ...*

Όλοι το τραγουδούσαν σιγά σιγά μαζί με τη Μυρτώ.
Ούτε άκουσαν τα βήματα. Εκεί μπροστά τους ξαφνικά
φάνηκε ένας κύριος μ' ένα σκύλο.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιες διαφορετικές ψυχικές καταστάσεις εκφράζονται με τις φράσεις του κειμένου: «τα παιδιά ανησυχούσαν», «ανάπνευσαν», «πήγε η καρδιά τους στον τόπο της»;
2. Στο ποίημα του Μαλακάση ολόκληρη η δεύτερη στροφή δικαιολογεί ένα στίχο της πρώτης. Μπορείς να βρεις ποιος είναι αυτός ο στίχος;
3. Υπάρχουν πραγματικά και φανταστικά σημεία μέσα στο κείμενο. Να τα ξεχωρίσεις.

* («Το δάσος» Μ. Μαλακάση)

34. ΕΝΑΣ ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΦΙΛΟΣ: ΤΟ ΔΑΣΟΣ

Ο κύριος στάθηκε. Στάθηκε κι ο σκύλος.

- Καλημέρα, είπε ζεστά στα παιδιά.
- Καλημέρα, είπε κι η ουρά του σκύλου.

Όλοι σηκώθηκαν. Αντιχαιρέτησαν.

- Καλημέρα σας.

– Καλημέρα, είπε κι ο δάσκαλος κι έδωσε το χέρι του στον άγνωστο.

– Εκδρομή! Μπράβο! Το πιο μεγάλο σχολείο είναι η φύση. Καλώς ήρθατε στο δάσος μας! Από κουβέντα σε κουβέντα τα παιδιά έμαθαν πως είναι ο δασάρχης.

– Περάσατε από τα παλιά καμίνια, όπου έφτιαναν παλιότερα κάρβουνα οι καρβουνιάρηδες; ρώτησε τα παιδιά ο δασάρχης. Τα παιδιά κούνησαν αρνητικά το κεφάλι τους.

– Κρίμα, είπε ο δασάρχης. Κρέμασε το ραβδί που κρατούσε σ' ένα δέντρο και κάθισε κάτω στο χώμα. Ακούμπησε την πλάτη του σ' έναν κορμό. Κατάλαβαν τα παιδιά πως το δάσος ήταν γι' αυτόν να, αυτό που λέμε «σαν το σπίτι του».

- Θα σας πω τότε εγώ για τα καμίνια, είπε.

Τα παιδιά κάθισαν κι αυτά κάτω ολόγυρά του και κρεμάστηκαν από τα χείλια του. Κάθισε κι ο δάσκαλος, κάθισε κι ο σκύλος στα δυο πισινά του πόδια, κι ο δασάρχης άρχισε να τους εξηγεί τον τρόπο που γίνονται τα κάρβουνα. Τους είπε πως για να κάνουν κάρβουνα, ρίχνουν πολλά ξύλα σ' ένα μεγάλο καμίνι. Σκεπάζουν το καμίνι με χώμα, αλλά τόσο καλά, ώστε να μην μπαίνει αέρας από πουθενά. Ύστερα, από μια τρύπα που έχουν αφήσει επίτηδες, βάζουν φωτιά στα παραχωμένα ξύλα. Το καμίνι σκεπασμένο καίει σιγά σιγά. Ύστερα από με-

ρικές μέρες τα ξύλα με τη σιγανή φωτιά γίνονται κάρβουνα.

— Και τα δέντρα; ρώτησε ο Μαθιός.

— Όπως οι λοτόμοι, έτσι κι οι καρβουνιάρηδες, είπε ο δασάρχης, κόβουν μόνο τα δέντρα που τους λέμε εμείς να κόψουν, κι έτσι δεν καταστρέφουν το δάσος. Το καλό όμως είναι που τα περισσότερα κάρβουνα τα έχουμε χωρίς να κόβουμε δέντρα. Τα βρίσκουμε στη γη. Και θα σας πω το γιατί.

Εδώ και χιλιάδες χρόνια τα δάση ήταν τόσο πυκνά, που δεν μπορούσε να μπει μέσα ζώο να βοσκήσει. Με δυσκολία ζούσαν εκεί λιοντάρια, αρκούδες, λύκοι και μεγάλα πουλιά με φτερούγες θεόρατες και μ' ατσάλινα νύχια. Όποιο θηρίο μπορούσε έτρωγε το μικρότερο, για να ζήσει. Μέσα στους λόγους αυτούς ο ήλιος δεν μπορούσε να μπει. Νύχτωνε από την ημέρα. Τα δάση εκείνα γέρασαν και τα δέντρα τους έπεσαν κάτω. Κι επειδή άνοιξε η γη από σεισμούς και κατακλυσμούς, εκείνα παραχώθηκαν σε πολλές οργιές βαθιά.

Καθώς περνούσαν τα χρόνια, άλλα δάση φύτεωναν και ψήλωναν κι αυτά, όπως τα πρώτα, κι ύστερα γερνούσαν και πέθαιναν! Κι άνοιγε η γη και τα έθαβε. Και πάλι άλλα φύτεωναν.

Τι έγιναν εκείνα τα πεθαμένα δάση; Δε χάθηκαν. Σήμερα που σκάβουμε πολύ βαθιά, τα ξαναβρίσκουμε. Δεν είναι δέντρα όπως ήταν. Τα ξύλα τους μέσα στη γη έγιναν κάρβουνα σκληρά σαν την πέτρα και μαύρα.

Και σήμερα, που οι άνθρωποι είναι πολλοί κι έχουν ανάγκη από μεγάλες φωτιές για τις εργασίες τους, ανοίγουν τη γη και βρίσκουν όσο κάρβουνο θέλουν. Μ' αυτά ανάβουν τις μηχανές, κινούν τα εργοστάσια, τους σιδηροδρόμους και τα βαπόρια. Συλλογιστείτε πόσες είναι

αυτές οι μηχανές και πόσα κάρβουνα χρειάζονται.

Ποιος θα το 'λεγε, πως εκείνα τα πεθαμένα δέντρα θα γίνονταν χρήσιμα ύστερα από χιλιάδες χρόνια. Κι όμως, αυτό είναι το δάσος. Κάνει καλό στον άνθρωπο με χίλιους τρόπους. Δεν κουράζεται ποτέ. Ζει και μας χρησιμεύει. Πεθαίνει και μας χρησιμεύει.

Για να μας δώσει όμως το δέντρο όσα μας χαρίζει, πρέπει να ζει με χιλιάδες άλλα δέντρα. Γιατί, όπως οι άνθρωποι, έτσι και τα δέντρα ζουν πολλά μαζί στους τόπους που θέλουν αυτά και βοηθούν το ένα το άλλο.

Ενωμένα πολεμούν το βαρύ χειμώνα και το καυτερό καλοκαίρι. Ενωμένα μεγαλώνουν, κάνουν μεγά-

λους κορμούς και πετούν δυνατά κλαδιά. Έτσι γίνεται στα ύψη των βουνών μια μεγάλη πολιτεία, που τη λέμε δάσος. Αυτή εδώ!*

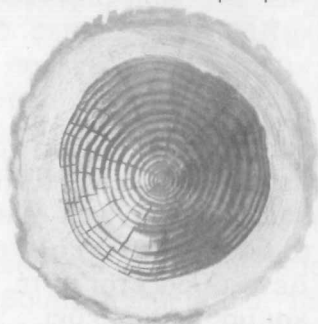
Ο δασάρχης σταμάτησε να μιλάει, μα τα παιδιά δεν κινήθηκαν. Πρώτος σηκώθηκε ο σκύλος. Γρύλισε σιγανά: «Θα κρατήσει πολύ η κουβέντα; Η βόλτα μας δε θα γίνει;» Έτσι κατάλαβαν τα παιδιά πως είπε ο σκύλος. Μα φαίνεται πως το ίδιο κατάλαβε κι ο δασάρχης.

— Εγώ πηγαίνω, κι εσείς χαρείτε αυτή τη μέρα που σας χάρισε το δάσος. Τρέξτε, ν' ανοίξουν τα πνευμόνια σας, να γεμίσουν οξυγόνο. Το οξυγόνο, που κι αυτό σας το χαρίζει το δάσος!

Χαιρέτισε το ίδιο ζεστά κι όπως ήρθε αθόρυβα έτσι κι έφυγε.

Ξαφνικά η Μυρτώ έτρεξε, αγκάλιασε ένα χοντρό κορμό σφιχτά και είπε στο δέντρο με αγάπη:

Φίλε μου!

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Πώς είπε ο δασάρχης στα παιδιά ότι γίνονται τα κάρβουνα σήμερα;
2. Πώς έγιναν τα κάρβουνα που τα βρίσκουμε έτοιμα στη γη;
3. Το δάσος κάνει καλό στον άνθρωπο με χίλιους τρόπους. Ποιους αναφέρει το κείμενο; Υπάρχουν κι άλλοι;
4. Τι έκαμε τη Μυρτώ να αγκαλιάσει τον κορμό του δέντρου και να πει: «Φίλε μου!»;

* «Τα ψηλά βουνά»

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

35. Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Τα παιδιά έπαιξαν, έτρεξαν. Κάποια στιγμή κουράστηκαν. Μαζεύτηκαν τριγύρω από το δάσκαλο. Τον κοίταξαν παραξενεμένα. Γιατί άραγε ο δάσκαλος ήταν συλλογισμένος; Κάθισαν κοντά του.

– Τι συμβαίνει; τον ρώτησαν με τα μάτια τους. Κατάλαβε ο δάσκαλος πως περίμεναν να τους πει τι τον έκανε τόσο σκεφτικό.

– Παιδιά, ακούσατε λίγα για το δάσος. Το δάσος που ο άνθρωπος το καταστρέφει ασυλλόγιστα. Δε σκέφτεται πως το δάσος είναι ζωή. Έτσι άρχισε να μιλάει ο δάσκαλος κι ήταν σαν να μιλούσε στο κάθε παιδί χωριστά!

– Ο κόσμος ολόκληρος ρίχτηκε πάνω στη φύση, σαν να 'ταν η φύση εχθρός. Και την κατάστρεψε. Έτσι τώρα ο άνθρωπος στέκεται τρομαγμένος μπροστά σε μια έρημη, καταστραμμένη γη. Μέταλλα, πετρέλαια, τρόφιμα, ζωντανοί οργανισμοί της θάλασσας και της ξηράς, τα πουλιά, τα ψάρια του βυθού και τα άγρια κοπάδια της ζούγκλας, η πολύτιμη ξυλεία του δάσους, ακόμα και το νεράκι του Θεού, που ήταν άλλοτε άφθονο, λιγοστεύουν, λιγοστεύουν...

Η φωνή του δασκάλου είχε γίνει τώρα βροντερή. Σηκώθηκε όρθιος.

– Παρατήστε τα πράματά σας και ελάτε μαζί μου.

Προχώρησαν ώσπου βγήκαν σ' ένα ξέφωτο.

– Ένα ψόφιο πουλί! Φώναξε ένα παιδί κι όλα έτρεξαν εκεί. Ο δάσκαλος χωρίς βιάση πλησίασε κι αυτός. Άφησε τα παιδιά να περιεργαστούν το πουλί. Δεν τα εμπόδισε σαν άνοιξαν ένα λάκκο και το 'βαλαν μέσα. Όταν τέλειωσαν, κοίταξαν ερωτηματικά το δάσκαλο.

– Τώρα τι κάνουμε; ρώτησε ο Γιάννης.

Μιλάμε για τον κύκλο της ζωής, είπε ο δάσκαλος. Τα παιδιά δεν κατάλαβαν.

— Τι είναι ο κύκλος της ζωής; Μήπως ξέρει κανένας; ρώτησε ο δάσκαλος.

Τα παιδιά κοιτάχτηκαν μεταξύ τους. Όχι, δεν ήξεραν. Ο δάσκαλος χαμογέλασε.

— Τον κύκλο της ζωής τον ξέρετε όλοι, γιατί τον αντικρίζετε όλοι κάθε μέρα, επέμεινε.

Τα παιδιά τον κοίταξαν σαν χαμένα. Ο δάσκαλος έσκυψε, πήρε ένα ίσιο κλαρί από κάτω, ίσιωσε και το χώμα και ζωγράφισε τη γη μας.

— Εδώ επάνω ζούμε, είπε, εμείς και τα ζώα, να εδώ πετούν τα έντομα και τα πουλιά, εδώ φυτρώνουν τα φυτά!

Έσκυψαν τα παιδιά, είδαν ολοζώντανα τους ανθρώπους, τα πουλιά, τα δέντρα.

— Κι εδώ είναι η θάλασσα, που μέσα της ζουν τα ψάρια και τα φυτά του βυθού.

Τα παιδιά είδαν με τη φαντασία τους ολοζώντανα τα ψάρια και τα φυτά του βυθού.

— Ας πάρουμε τώρα για παράδειγμα ένα φυτό της γης.

Το φυτό παίρνει από τη γη ό,τι του χρειάζεται, για να ζήσει και να αναπτυχθεί, έτσι;

— Και πάει η αγελάδα και τρώει το φυτό και παίρνει με τη σειρά της όλες τις ουσίες που της χρειάζονται, είπε ο Θανάσης.

Και ο άνθρωπος τρώει την αγελάδα ή πίνει το γάλα της και παίρνει κι αυτός ό,τι του χρειάζεται, είπε η μαυρομάτα η Χριστίνα.

— Είστε σπουδαία παιδιά, ομολόγησε ο δάσκαλος. Και τώρα, Χριστίνα, περ μου, όταν σαπίσει το φυτό, όταν πεθάνει το πουλί, κι ο άνθρωπος σαν πεθάνει, τι γίνεται;

- Τι γίνεται, απόρησαν τα παιδιά.
- Χάνονται στο χώμα, είπε δειλά η Χριστίνα.
Κούνησε το κεφάλι του αρνητικά ο δάσκαλος.
- Τίποτα δε χάνεται στη φύση, παιδιά. Ξαναγυρίζουν όλα στη μητέρα γη και γίνονται λίπασμα, λίπασμα απαραίτητο για τα καινούρια φυτά. Αυτός ο κύκλος είναι...
- Ο κύκλος της ζωής! Φώναξαν τα παιδιά.
- Είστε σπουδαία παιδιά, ξαναομολόγησε ο δάσκαλος. Τα πλαστικά όμως, τα χημικά κατάλοιπα, τα εντομοκτόνα, τα απορρυπαντικά, δεν τρώγονται από κανένα ζωντανό οργανισμό, ούτε αφομοιώνονται από τη φύση, ούτε διαλύονται μέσα στη φύση. Το καταλάβατε αυτό;
- Τα παιδιά δεν απάντησαν. Δεν είχαν καλοκαταλάβει. Τότε ο δάσκαλος πήρε ένα ξυλαράκι, του έβαλε φωτιά. Κάηκε το ξυλαράκι, έγινε στάχτη, τη φύσηξε ο δάσκαλος· η στάχτη σκορπίστηκε στον αέρα, έπεσε στο χώμα.
- Η στάχτη θα γίνει λίπασμα, είπε ο δάσκαλος κι ο αέρας πήρε τις ανόργανες ουσίες του ξύλου που κάηκε.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί ο δάσκαλος ήταν συλλογισμένος; Τι είπε στα παιδιά για τη συμπεριφορά του ανθρώπου προς τη φύση;
2. Με ποια αφορμή μίλησε ο δάσκαλος στα παιδιά για τον κύκλο της ζωής; Ποια παραδείγματα έφερε;
3. Τι είναι ο κύκλος της ζωής;

36. Η ΡΥΠΑΝΣΗ: Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΕΧΘΡΟΣ

– Θανάση, πριν έτρωγες με πλαστικό πηρουνάκι, γύρισε στο Θανάση ο δάσκαλος.

– Έχω κι άλλο στην τσέπη μου, το θέλετε;

– Ναι, είπε ο δάσκαλος. Πήρε το πηρουνάκι στα χέρια του, το 'δειξε στα παιδιά.

– Αυτό το πλαστικό, αν το θάψουμε στη γη, δε θα γίνει ποτέ ένα με το χώμα, είπε.

– Να το κάψουμε! πρότεινε ο Αλέξης.

– Θα μολύνουμε την ατμόσφαιρα, αν το κάψουμε, εξήγησε ο δάσκαλος. Και ξέρετε τι θα πει να μολύνουμε την ατμόσφαιρα; Δε θα 'χουμε οξυγόνο. Και χωρίς οξυγόνο δεν υπάρχει ζωή. Η φύση δεν έχει απεριόριστες δυνατότητες παραγωγής οξυγόνου! Κάθε άνθρωπος καταναλώνει κάθε χρόνο διακόσια ως τριακόσια κιλά οξυγόνο.

– Τότε έχουμε μπόλικο, συμπέρανε η Βαγγελιώ.

– Όχι, γιατί ένα τζετ για μια απλή πτήση Ν. Υόρκη-Παρίσι καταναλώνει τριανταπέντε τόνους οξυγόνο. Ενώ τρία δισεκατομμύρια άνθρωποι κατ'ανάλογον εννιάκοσια εκατομμύρια τόνους οξυγόνο· για να καεί το πετρέλαιο και ο άνθρακας που χρειαζόμαστε κάθε χρόνο, θέλουμε εκατόν εβδομήντα πέντε δισεκατομμύρια τόνους οξυγόνο! Ξέρετε πως πεντακόσιες χιλιάδες αυτοκίνητα βγάζουν κάθε μέρα ένα δισεκατομμύριο κυβικά μέτρα δηλητηριώδη καυσαέρια;

Τα παιδιά άκουγαν ζαλισμένα.

– Κι η θάλασσα... η όμορφη θάλασσα έγινε ο σκουπιδότοπος του πολιτισμού μας. Ο ήλιος δεν μπορεί πια να διαπεράσει το παχύ στρώμα της ρύπανσης που της άπλωσε ο πολιτισμός μας. Η οξυγόνωση* της δεν είναι πια δυνατή κι έτσι τα ψάρια και τα φυτά της πεθαίνουν.

– Δηλαδή... χανόμαστε, ψέλλισε η Χριστίνα.

– Δηλαδή... άντε να βουτήξεις πια στη θάλασσα!
Αναστέναξε ο Γιάννης.

– Κι άντε να κάνεις βαθιές εισπνοές στο παράθυρό σου το πρωί, για να παίρνεις... ανύπαρκτο οξυγόνο. Ο Πέτρος άνοιξε τα χέρια του και πήρε κωμικά μια βαθιά εισπνοή.

– Κάτι πρέπει να γίνει, είπε σκεφτικά ο Αλέξης.

Αυτό περίμενε ο δάσκαλος. Αγκάλιασε με τα μάτια του τα παιδιά.

– Κάτι πρέπει να γίνει, παιδιά. Όχι σκύψιμο το κεφάλι!

– Και τι δηλαδή μπορούμε να κάνουμε εμείς; κορόι-δεψε ο Κώστας.

– Μπορούμε, Κώστα, να μην πετάμε στο δρόμο το

* οξυγόνωση: εμπλουτισμός με οξυγόνο.

χαρτί της καραμέλας που φάγαμε, είπε η Άννα.

– Κι όταν πηγαίνουμε εκδρομή να μην αφήνουμε τα σκουπίδια και τ' αποφάγια χωρίς να τα μαζέψουμε, είπε ο Αλέξης.

– Κι όταν είμαστε κοντά στο δάσος να μην παί-
ζουμε απρόσεχτα με τη φωτιά! πρόσθεσε ο Φώτης.

– Κι άλλο μπορούμε να κάμουμε, είπε η Βαγγελιώ.
Να φυτέψουμε δέντρα στη γυμνή πλευρά του λόφου
μας, για να δώσουμε κι άλλο οξυγόνο στον τόπο μας.

Αυτό πολύ άρεσε στα παιδιά.

– Ζήτω! ξεφώνισαν.

– Και πού θα βρούμε τόσα πολλά λεφτά να αγορά-
σουμε τόσα δέντρα; ρώτησε κάποιος.

– Θα κάμουμε αίτηση στο Δασαρχείο, τους ησύ-
χασε ο δάσκαλος. Θα μας βοηθήσουν. Το Δασαρχείο θα
μας στείλει πευκάκια και καθένας μας θα φυτέψει μια
σειρά, που θα πάρει τ' όνομά του.

– Ζήτω! ζήτω! ξεφώνισαν και πάλι τα παιδιά.

Ζήτω στο Δασαρχείο!

«Εμένα με νοιάζει»

Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Για ποιους λόγους η ρύπανση είναι «ο μεγάλος εχθρός»; Έχουν σχέση αυτοί οι λόγοι με τον «κύκλο της ζωής»;
2. Ποιους κινδύνους από τη ρύπανση αναφέρει το κείμενο; Άλλους κινδύνους ξέρεις;
3. Με ποιους τρόπους μπορούν τα παιδιά να βοηθήσουν στον αγώνα κατά της ρύπανσης; Να βρεις όσους αναφέρει η συγγραφέας και να προσθέσεις και δικούς σου.

37. Η ΚΥΡΑ-ΡΥΠΑΝΣΗ

Με λένε κυρα-Ρύπανση,
γνωστή μικρών μεγάλων
και την περνώ υπέροχα,
σε κάθε περιβάλλον.

Στα σπίτια μέσα, στις αυλές,
στους δρόμους, στις πλατείες.
Κυκλοφορώ μες στα χωριά
και μες στις πολιτείες.

Παίρνω σε καθεμιά εποχή
τα δροσερά μου μπάνια,
σε ποταμούς κι ακρολιμνιές
σ' ακτές και σε λιμάνια.

Κι αφήνομαι μες στ' απαλό
φτερούγισμα του αγέρα,
να με πηγαίνει δω κι εκεί
ταξίδι, νύχτα μέρα.

Της μόδας έγινα πολύ
τα τελευταία χρόνια
κι όλοι για μένα συζητούν
σ' αίθουσες και σαλόνια.

Αυτό πολύ με συγκινεί
βεβαίως, μα σωπαίνω.
Αυτοί μιλούν, μιλούν, μιλούν
κι εγώ ρυπαί... ρυπαί... ρυπαίνω.

«Με λένε ήλιο»

Δημήτρης Μανθόπουλος

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Το ποίημα κάνει μια αυτοπαρουσίαση της ρύπανσης και αναφέρει και τρεις διαφορετικές μορφές της.
2. Ποιες stroφές μιλάνε για την αυτοπαρουσίαση και ποιες για τις μορφές της ρύπανσης;
3. Ποια είναι, σύμφωνα με το ποίημα, τα γνωρίσματα της ρύπανσης;

38. ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ

Κάθισαν κι έγραψαν όλοι μαζί ένα γράμμα στο δασαρχείο:

«Εμείς, τα παιδιά της τετάρτης, θέλουμε να ζήσουμε μονοιασμένα με τη φύση. Θέλουμε να βοηθήσουμε, για να 'χει η πατρίδα μας πράσινο. Σας παρακαλούμε, στείλτε μας πευκάκια. Θα μεγαλώνουμε παρέα, τα πευκάκια κι εμείς».

— Γράψε πως θα τα ποτίζουμε, πρόσταξε ο Φώτης.

— Τέτοια δε γράφονται σε δημόσιες υπηρεσίες, είπε η Στέλα. Αφού τους λέμε πως θα τα μεγαλώσουμε, λογικό είναι πως θα τα ποτίζουμε, για να μεγαλώσουν.

Πήραν λεφτά από το ταμείο, αγόρασαν γραμματόσημο κι έστειλαν το γράμμα. Πριν το ρίξουν στο κουτί, η Βαγγελιώ ευχήθηκε:

— Άντε στο καλό και καλή απάντηση!

Είχαν βάλει τη διεύθυνση και τ' όνομα του δασκάλου, για ν' απαντήσει η υπηρεσία. Από την άλλη μέρα κιόλας τον κοίταζαν στα μάτια. Λες να έχει νέα;

— Μην κάνετε έτσι, βρε παιδιά. Κάντε υπομονή! Χτες το στείλαμε, συμβούλεψε ο Γιάννης σοβαρά, αλλά πρώτος αυτός ήταν που μετρούσε τις μέρες στα δά-

χτυλά του, πρώτος αυτός κοίταγε στα μάτια το δάσκαλο...

— Μια μια μετρώ τις μέρες· πέρασαν δεκαπέντε και καμιά είδηση, είπε η Βαγγελιώ εκείνη την ημέρα στη Στέλα, μόλις κάθισαν στο θρανίο.

— Είδα σήμερα ένα όνειρο... πήγε να πει η Στέλα, όταν μπήκε ο δάσκαλος. Το φάκελο τον είδαν αμέσως τα παιδιά. Αδύνατο να γελιούνται. Ήταν επίσημος φάκελος. Άφησε που ήταν και χοντρός!

— Λοιπόν, παιδιά, άρχισε ο δάσκαλος και σήκωσε ψηλά το φάκελο, η Δασική Υπηρεσία μας απάντησε. Θα στείλει πευκάκια.

— Ζήτω! Ζήτω! Σείστηκε η τάξη από τις φωνές.

— Κύριε, ρώτησε ο Αλέξης, όταν καταλάγιασε ο θόρυβος, με τόσα πολλά λόγια απαντάει;

Γέλασαν όλοι, γέλασε κι ο δάσκαλος.

— Είναι χοντρός ο φάκελος, γιατί έχει μέσα και οδηγίες για τη φύτευση, τους εξήγησε.

— Δηλαδή, μας πήραν στα σοβαρά! θαύμασε ο Πέτρος.

— Ζήτω! Ζήτω! Ξανασειστηκε η τάξη. Τώρα φανερώθηκε πως είχαν φόβο κρυφό, μήπως τους κοροϊδέσουν.

— Λοιπόν, να οι οδηγίες. Σήκω, πρόεδρε, να τις διαβάσεις από την έδρα, να σε ακούσουμε όλοι.

Ο Γιάννης σηκώθηκε βιαστικά. Με φωνή επίσημη, αφού διάβαζε επίσημο έγγραφο, άρχισε να διαβάζει πρώτα το γράμμα του Υπουργείου. Η Δασική Υπηρεσία του Υπουργείου τους πληροφορούσε πως τους έστελνε δυο χιλιάδες πευκάκια, και επειδή είναι αμάθητα τα παιδιά σε τέτοιες δουλειές, τους έστελνε μαζί και οδηγίες για το πώς φυτεύονται τα πευκάκια.

Οι οδηγίες είχαν έρθει. Θεέ μου, τα πευκάκια πότε θά 'ρθουν;

39. ΤΟ ΔΑΣΟΣ

Δες το σποράκι
το τόσο δα,
κορμό και ρίζα
μέσα χωρά.

Ο αγέρας το 'σπειρε
το θρέφει η γη,
μικρό το ανάστησε
κρυφά η βροχή.

Πανώριο δέντρο
τώρα ψηλώνει.
Δουλεύει η ρίζα,
βαθαίνει, απλώνει.

Δέντρο στο δέντρο,
δώρο Θεού.
Η γη πρασίνισε
τώρα παντού.

Ρένα Καρθαίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποια διαφορά βρίσκεις στον τρόπο που τα παιδιά θα κάνουν το δικό τους δάσος και στον τρόπο που η φύση κάνει μόνη της ένα δάσος;
2. Τι είναι απαραίτητο, σύμφωνα με το ποίημα, για να υπάρξει ένα δέντρο;
3. Τι νόημα δίνεις στους στίχους: «δέντρο στο δέντρο, δώρο Θεού»;

40. ΓΟΥΒΙΤΣΕΣ: ΕΝΑ ΝΕΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ!

Τα παιδιά βρήκαν τώρα ένα νέο «παιχνίδι». Συναντιόνταν το απόγευμα κι έλεγαν: «Παίζουμε τις γουβίτσες;» Όταν χανόταν ο Αλέξης κι η μάνα του αγρίευε και ρωτούσε:

- Πού γύριζες και χάθηκες;
- Ο Αλέξης απαντούσε σοβαρά.
- Παίζουμε γουβίτσες με τα παιδιά.

Δεν έδωσαν πολλή σημασία οι μεγάλοι. Κάποιο καινούριο παιχνίδι θα 'ναι. Άντε να 'χεις όρεξη να παρακολουθείς τι κατεβάζει το κεφάλι των παιδιών. Ούτε πάλι πρόσεξαν τις τσέπες τους στην αρχή. Τις τσέπες τους, που ήταν γεμάτες καρύδια, φιστίκια, μύγδαλα. Πρώτη απόρρησε η κυρα-Βγενιώ, η μάνα της Ρηνιώς.

– Τα 'φαγες όλα τα καρύδια και μύγδαλα και τα φιστίκια;

– Όχι, παίζουμε γουβίτσες!

– Με μύγδαλα παίζετε αυτό το παιχνίδι; ρώτησε η μάνα της Ρηνιώς.

– Όχι, φυτεύουμε μυγδαλιές και καρυδιές.

– Πού τις φυτεύετε; Η κυρά Βγενιώ δεν καταλάβαινε.

– Έρχεσαι μαζί μου να σου δείξω πώς παίζεται αυτό το παιχνίδι; την παρακάλεσε η Ρηνιώ.

– Έρχομαι, τ' αποφάσισε η κυρα-Βγενιώ. Έβγαλε την κλαρωτή ποδιά της, συγυρίστηκε και βγήκε μαζί με την κόρη της. Και τότε είδε τα παιδιά. Ήταν όλα στο πίσω μέρος του σχολείου. Εκεί ο τόπος ήταν ελεύθερος, γυμνός από δέντρα.

– Το χώμα είναι καλό, τους βεβαίωσε ο διευθυντής, σαν πήγαν τα παιδιά να του ζητήσουν άδεια για να χρη-

σιμοποιήσουν το χώρο. Το χώμα είναι καλό, μπορείτε να φτιάξετε εκεί ένα φυτώριο.

Όλοι λοιπόν ήταν εκεί κι ο δάσκαλος στη μέση. Και είδε η κυρα-Βγενιώ τα παιδιά ν' ανοίγουν γουβίτσες και να χώνουν μέσα ένα μύγδαλο και πλάι ένα καρύδι. Άλλη γουβίτσα ανοιγόταν, χωνόταν προσεχτικά το μύγδαλο και πλάι το καρύδι.

— Ακόμα λίγες γουβίτσες, ακόμα λίγα δεντράκια, εγκαρδίωνε τα παιδιά ο δάσκαλος. Φανταστείτε, παιδιά, αυτόν τον ξερό χώρο, όταν θα 'χει μυγδαλιές. Θα παίζετε μέσα στην ομορφιά. Ξέρετε, εκτός από την ομορφιά, τι αξία έχουν τ' αμύγδαλα; Αμ, τα καρύδια! Κουράγιο, παιδιά, θα αλλάξουμε τη μορφή της γειτονιάς μας.

— Εμείς; κούνησε το κεφάλι δύσπιστα η Κατερίνα.

— Εμείς, Κατερίνα! τη βεβαίωσε ο δάσκαλος. Να, ένα παιδί κάποτε... Ήταν η ώρα να ξεκουραστούν, να πάρουν μιαν ανάσα. Έτσι κάθισαν στο πέτρινο πεζούλι που ήταν στο πίσω μέρος του σχολείου κι άκουσαν την ιστορία που τους είπε ο δάσκαλος.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Κατάλαβαν οι μεγάλοι από την πρώτη στιγμή τι ήταν οι «γουβίτσες»;
2. Ποιος απόρησε πρώτος; Τι έκανε; Λύθηκε η απορία του;
3. Τι ήταν τελικά οι «γουβίτσες»; Τι προσδοκούσαν ο δάσκαλος και τα παιδιά απ' αυτές;

41. Η ΜΥΓΔΑΛΙΑ

Φίλησε η αυγή τον ήλιο
μα της πέσανε φιλιά.
Έρθαν κάτω και σκαλώσαν
πάνω στην αμυγδαλιά.

Σκύβει ο ήλιος να τα πιάσει
και τα κάνει ροζ - μαβιά.
Τρέχει η αυγή να τα προφτάσει
και τα κάνει βιολετιά.

Μπαίνει ο ήλιος στην καρδιά τους
κι έγιναν λευκά σαν φως,
μπαίν' η αυγή στα πέταλά τους
και προβάλλει ροζ ανθός.

Κι έτσι τώρα, μυγδαλίτσα,
τους ανθούς σου έχουν φωλιά
της αυγούλας η φρεσκάδα
και του ήλιου τα φιλιά.

«Ο αγέρας παίζει φλογέρα»

Γιώργος Σουρέλης

42. ΤΟ ΚΑΤΟΡΘΩΜΑ

Η θεια-Ασήμω και τα δώρα της

«Μια Κυριακή ένα παιδί, ο Τάσος, είδε ξαφνικά να ξεπεζεύει έξω από την πόρτα τους η θεια του η Ασήμω από το Ξεροχώρι. Θα 'μενε λίγες μέρες μαζί τους κι έφερνε στ' ανίψι της ένα καλάθι μύγδαλα. Κάτι μύγδαλα μεγάλα και μακριά, που τα θαύμασαν όλοι στο σπίτι. Ο Τάσος ήξερε πως η θεια του είχε μυγδαλιές, ήξερε όμως πως το χωριό τους ήταν σε μια πλαγιά άγονη, ξερή, όλο πέτρες κι άγρια χαμόκλαδα και ρώτησε παραξενεμένος.

— Μα πώς γίνονται, θεια, οι μυγδαλιές ανάμεσα στις πέτρες;

— Γίνονται, παιδάκι μου, είπε η θεια του. Η μυγδαλιά, βλέπεις, δε θέλει πολλά πράγματα, ίσα ίσα να ριζώσει κι ύστερα μεγαλώνει και καρπίζει γρήγορα και στην πιο φτωχή γη.

— Θα φυτέψω στην αυλή μας! φώναξε ο Τάσος. Χωράει και δυο και τρεις μυγδαλιές.

— Χωράει, είπε η θεια του, να βάλεις μάλιστα και καμιά στο φράχτη σας.

Την ίδια μέρα κιόλας το παιδί πήρε την αξίνα του πατέρα του κι έσκαψε κάμποσο τόπο στην άκρη της αυλής τους. Υστερα διάλεξε τα πιο μεγάλα μύγδαλα και τα φύτεψε, όπως τον οδήγησε η θεια του. Σαν το 'δε η μάνα του έβαλε τις φωνές.

— Μα συ, παιδάκι μου, τ' άδειασες όλο το καλάθι, το κατάλαβες;

— Ε, όχι και τ' άδειασα! είπε ο Τάσος. Μα έσκαψα κάμποσο τόπο κι ήταν κρίμα να πάει χαμένος.

Η θεια του γέλασε.

— Ξέρεις πως μπορείς να γεμίσεις μ' αυτά τα μύγδαλα ολόκληρο βουνό; Πρέπει όμως να φράξεις το μέρος, για να μην το σκαλίζουν οι κότες.

— Θα το φράξω τώρα κιόλας.

Πέρασε ο χειμώνας κι ήρθε η άνοιξη. Και μια μέρα ο Τάσος είδε να βγαίνουν μέσα από το αφράτο χώμα κάμποσα χοντρά στρογγυλά φυλλαράκια. Τα μύγδαλά του! Τα μύγδαλά του φύτρωναν!

— Πατέρα! φώναξε με τρελή χαρά, έλα να δεις!

Κι έτρεξε να τα ποτίσει. Μα ο πατέρας του τον σταμάτησε.

— Όχι ακόμα, του είπε. Περίμενε πρώτα να βγουν όλα και να μεγαλώσουν κάμποσο.

Κι ο Τάσος περίμενε. Αλήθεια, τι τυχερός ήταν! όλα τα μύγδαλά του είχαν φυτρώσει, ζήτημα να 'χαν αστοχήσει κανένα δυο.

— Μα τι θα κάνεις τόσα δέντρα που έβαλες; του είπε ένα βραδάκι η μάνα του, καθώς τον έβλεπε να ποτίζει τα φιντανάκια* του. Πάνω από τρία τέσσερα δεν παίρνει η αυλή μας και τόπο άλλο δεν έχουμε.

— Ε, αν του περισσεύουν, μου δίνει και μένα κανένα, είπε η γειτόνισσά τους η Μαριώ, που βρισκόταν στην αυλή τους εκείνη την ώρα.

— Ακούς δεν σου δίνω! είπε ο Τάσος. Θα σου δώσω και σένα, θεια-Μαριώ, κι όποιου άλλου θέλει. Μονάχα να μη μου πάθουν τίποτα και ξεραθούν.

Όμως οι μυγδαλίτσες δεν έπαθαν τίποτα. Μεγάλωσαν σιγά σιγά και σε δυο χρόνια έγιναν ψηλές και φουντωτές, έτοιμα δεντράκια.

* φιντανάκια: νιόβγαλτα φυτά.

Οι μυγδαλιές φυτεύονται

— Εφέτος θα φυτέψουμε τις μυγδαλιές, είπε ο πατέρας.

Και σαν ήρθε ο καιρός, έσκαψε λάκκους στην αυλή και τις φύτεψε. Ο Τάσος δεν ξέχασε τη θεια-Μαριώ. Της πήγε δυο τρία δεντράκια, που τα φύτεψε κι αυτή στον κήπο της.

— Μου δίνεις και μένα καμιά; ρώτησε η Ελένη που ζήλεψε.

— Έλα να πάρεις,, απάντησε ο Τάσος. Και συ κι όποιος άλλος θέλει. Είναι πολλές οι μυγδαλιές και φτάνουν για όλους.

Πήρε κι η Ελένη πήρε κι ο μπάρμπα-Κώστας κι ο Μιχάλης και βλέποντας ο ένας από τον άλλο, ζητούσαν όλοι μυγδαλιές. Τι θα 'χαναν; Χωρίς λεφτά τις έπαιρναν· λίγο κόπο μονάχα θα 'καναν να τις φυτέψουν.

Κι ο Τάσος ολόχαρος έδινε πρόθυμα.

— Πάρτε! φυτέψτε! έλεγε. Να γίνει το χωριό μας όμορφο, λουλουδιαστό το χειμώνα και πράσινο το καλοκαίρι. Μονάχα να τις φράξετε και να τις ποτίζετε. Θα 'ρχομαι να τις βλέπω κι αν δεν είναι εντάξει, αλίμονό

σας! Για κάθε δέντρο που ξεραίνεται, θα μου πληρώνετε εκατό δραχμές, ακούτε;

— Κάνε μια σακούλα να τις βάζεις, του απάντησε ο γερο-Χαράλαμπος καθώς έπαιρνε δυο μυγδαλιές, τις τελευταίες.

— Αν πιάσουν όλες, πατέρα, τι χαρά! έλεγε ο Τάσος. Θ' αλλάξει το χωριό μας! Βάζει ο νους σου τι όμορφο θα γίνει; Εγώ από τώρα το βλέπω και χαίρομαι.

Στο τέλος της άνοιξης ο Τάσος είδε με χαρά πως όλες σχεδόν οι μυγδαλιές του είχαν πιάσει. Και γιατί να μην έπιαναν; Το χώμα ανάμεσα στις πέτρες ήταν μαύρο, αφράτο από τα φύλλα των άγριων κλαδιών και δεν είχε φυτευτεί ποτέ.

Κι οι άνθρωποι που τις φύτεψαν, ήξεραν απ' αυτά. Όλοι όσοι έμεναν πάνω στο μικρό ύψωμα, έξω από την πόλη, ήταν αγρότες. Έφευγαν άντρες, γυναίκες και παιδιά, πριν βγει ο ήλιος, για τον κάμπο και γύριζαν το βράδυ. Γι' αυτό και το χωριό τους έστεκε απεριποίητο, άσχημο, θλιβερό, με τα σπίτια βρώμικα απ' έξω, τα δρομάκια ασκούπιστα και τις αυλές ξερές, χωρίς ένα λουλούδι. Η βρύση ήταν κάτω στη δημοσιά, κι οι κοπέλες το βράδυ που γύριζαν γέμιζαν τα βαρέλια τους πριν ανηφορίσουν.

Έφτανε δεν έφτανε για τη λάτρα τους το νερό και δεν μπορούσαν να 'χουν λουλούδια. Μα οι μυγδαλιές δε θα 'χαν ανάγκη από νερό· μονάχα το πρώτο καλοκαίρι ήθελαν πότισμα. Κι ο Τάσος, που μ' όλα τα μαθήματα δεν τις ξεχνούσε, γύριζε από αυλή σ' αυλή και κοίταζε τις μυγδαλίτσες του κι όταν έβλεπε τα στραβά, έβαζε τις φωνές.

— Μιχάλη, δεν είπαμε να τις φράξεις; Αν λυθεί η γίδα σου, τι γίνεται; Έλα, πάρε δυο καλάμια και φράξε τις μυγδαλιές αύριο που 'ναι Κυριακή.

– Α, θεια-Αγγέλω, η μυγδαλιά σου είναι απότιστη. Δεν έκανα εγώ τόσον κόπο, για να την αφήσεις του λόγου σου να ξεραθεί.

– Δίκιο έχεις, παιδάκι μου, μα η Βούλα είναι ανή-
μπορη και δεν κατέβηκα για νερό.

– Δώσ' μου τον κουβά σου!

Κι ο Τάσος κατηφόρισε στη βρύση, πήρε νερό και πότισε τη μυγδαλιά. Έτσι τις περιποιόταν και τις φρόντιζε σαν να 'ταν δικές του όλο εκείνο το καλοκαίρι. Και δεν τις άφησε παρά μονάχα σαν σιγουρεύτηκε πως είχαν ριζώσει καλά πια μέσα στη γη.

Οι μυγδαλιές ανθίζουν

Πέρασαν χρόνια.

Ήταν ο τελευταίος χρόνος του σχολείου του κι ο Τάσος ήταν πια παλικάρι. Εκείνη τη χρονιά ίσα ίσα άνθισαν στο χωριό του οι μυγδαλίτσες του. Μικρούλες, γεμάτες άσπρα και τριανταφυλλιά λουλουδάκια, άλλες λιγότερα, άλλες πιο πολλά κι όλες χαρούμενες, πεντάμορφες πάνω στο χαμηλό βουναλάκι. Καθένας κοίταζε τις δικές του μέσα στην αυλή του και τις χαιρόταν. Κι ο Τάσος τις κοίταζε όλες μαζί από μακριά, από τη δημοσιά κάτω, κι η χαρά του δεν είχε τέλος.

Δε στο 'λεγα, πατέρα; έλεγε. Δεν άλλαξε το χωριό μας; Και πού να μεγαλώσουν περισσότερο!

Την άλλη μέρα ωστόσο είπε της μάνας του.

– Μητέρα, τόσο κάτασπρα και καθαρά δεντράκια δεν ταιριάζουν με το βρώμικο τοίχο του σπιτιού μας. Δεν τον ασβεστώνεις τώρα που αδειάζεις; κι εγώ θα σου σκουπίσω στην αυλή.

– Τον ασβεστώνω, παιδάκι μου, είπε η μάνα του. Μου περίσσεψε μάλιστα κι ασβέστης από τα Χριστού-

γεννα που άσπρισα τις κάμαρες.

Κι η μάνα του Τάσου έπιασε κι άσπρισε έξω το χαμηλό σπιτάκι τους, άσπρισε και το πεζούλι κι ο Τάσος σκούπισε καλά καλά την αυλή.

— Τώρα μάλιστα! είπε, σαν τελείωσαν. Τώρα οι μυγδαλίτσες δε θα ντρέπονται να κοιτάζουν γύρω τους, γιατί όλα είναι κάτασπρα και καθαρά σαν αυτές. Κι έτρεξε στο σπίτι της θεια-Αγγέλως.

— Βούλα! φώναξε στην κοπέλα της, είδες το σπίτι μας;

— Το 'δα, είπε η Βούλα βγαίνοντας στην πόρτα.

— Σ' αρέσει;

— Ωραίο έγινε.

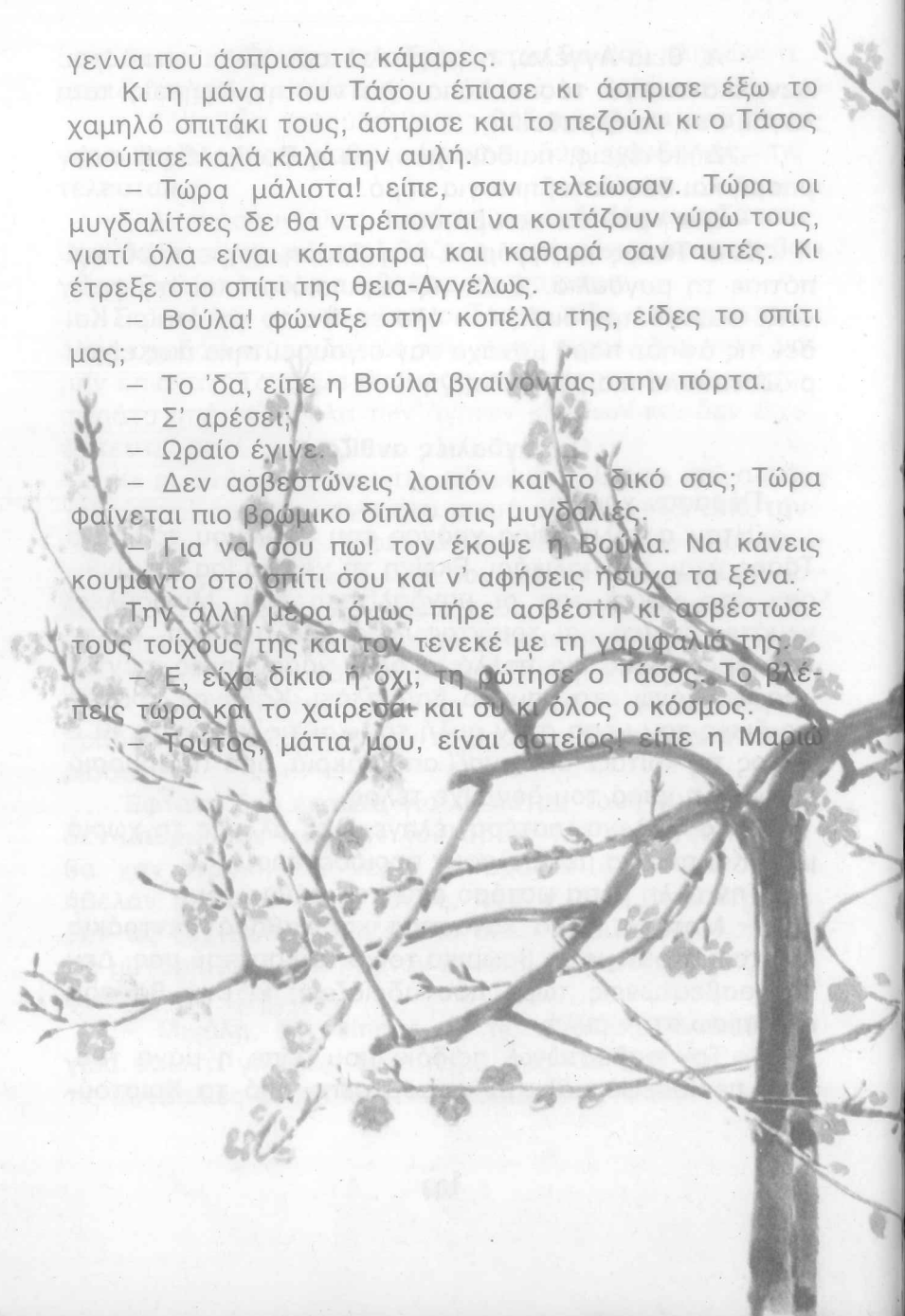
— Δεν ασβεστώνεις λοιπόν και το δικό σας; Τώρα φαίνεται πιο βρώμικο δίπλα στις μυγδαλιές.

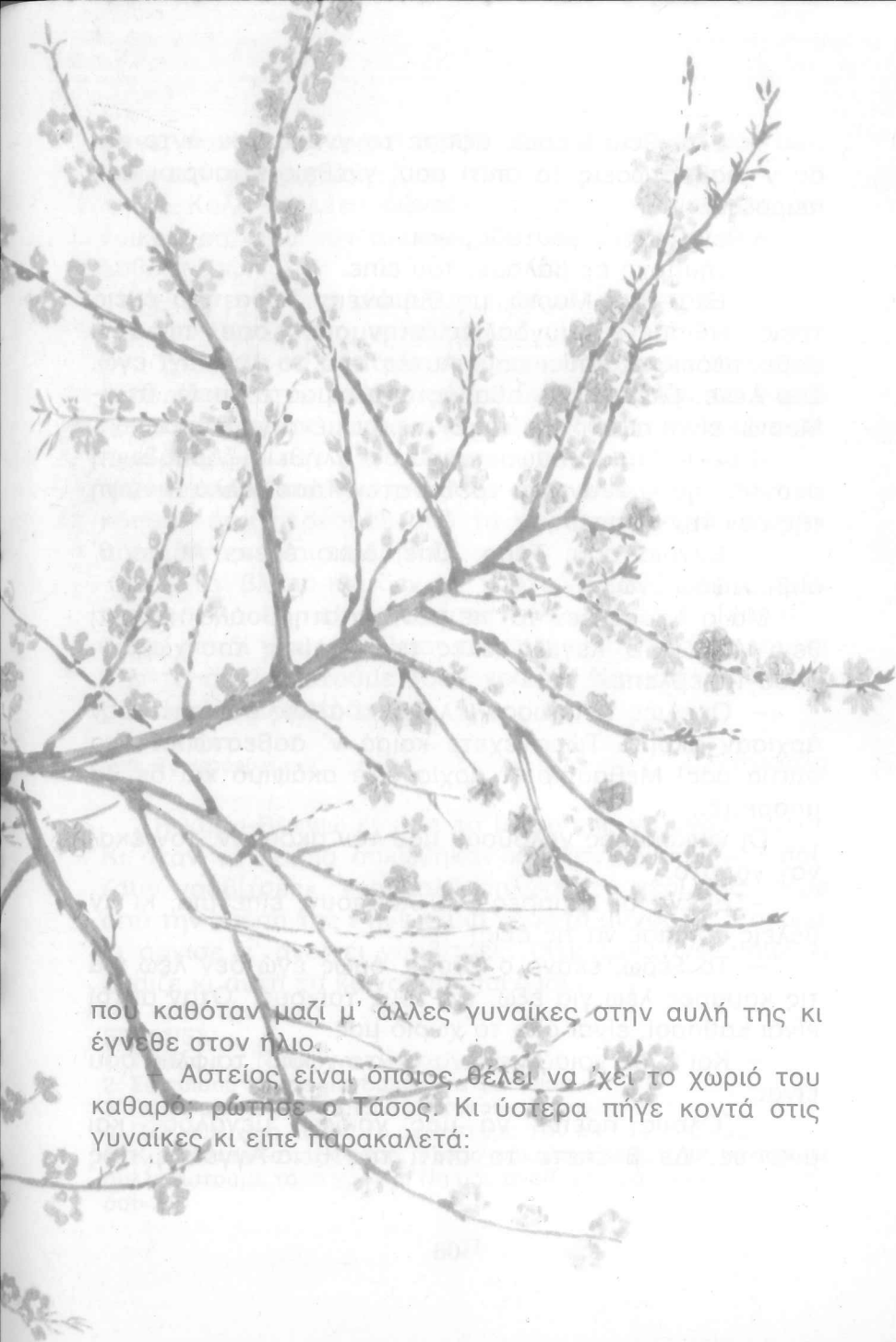
— Για να σου πω! τον έκοψε η Βούλα. Να κάνεις κουμάντο στο σπίτι σου και ν' αφήσεις ησυχία τα ξένα.

Την άλλη μέρα όμως πήρε ασβέστη κι ασβέστωσε τους τοίχους της και τον τενεκέ με τη γαριφαλιά της.

— Ε, είχα δίκιο ή όχι; τη ρώτησε ο Τάσος. Το βλέπεις τώρα και το χαίρεσαι και συ κι όλος ο κόσμος.

— Τούτος, μάτια μου, είναι αστείος! είπε η Μαριώ

που καθόταν μαζί μ' άλλες γυναίκες στην αυλή της κι
έγνεθε στον ήλιο.

— Αστείος είναι όποιος θέλει να 'χει το χωριό του
καθαρό, ρώτησε ο Τάσος. Κι ύστερα πήγε κοντά στις
γυναίκες κι είπε παρακαλετά:

— Έλα, θεια-Μαριώ, άφησε το γνέσιμο κι άντε και συ ν' ασβεστώσεις το σπίτι σου, γνέθεις κι αύριο, δεν πειράζει...

Η θεια-Μαριώ ψευτοθύμωσε.

— Δήμαρχο σε βάλαμε; του είπε.

— Έλα, θεια-Μαριώ, μη θυμώνεις. Τώρα που έχεις τρεις ανθισμένες μυγδαλιές στην αυλή σου, τώρα ν' ασβεστώσεις το σπίτι σου. Αυτές σου το λεν, όχι εγώ. Σου λένε: βλέπεις τι καθαρές που είμαστε εμείς, θεια-Μαριώ; είναι σωστό να 'ναι όλα λερωμένα γύρω μας;

Η θεια-Μαριώ θύμωσε τώρα στ' αλήθεια. Άρπαξε τη σκούπα της κι έκανε να τρέξει στον Τάσο. Αλλά η νύφη της δεν την άφησε.

— Έννοια σου, Τάσο, είπε, δίκιο έχεις. Αύριο θ' ασβεστώσω εγώ.

Μα ο Τάσος δεν το 'πε μονάχα στη Βούλα και στη θεια-Μαριώ, το 'λεγε σ' όλες τις γυναίκες του χωριού, όπου τις έβλεπε.

— Οι ελιές τελείωσαν, έλεγε, κι άλλες δουλειές δεν άρχισαν ακόμα. Τώρα έχετε καιρό ν' ασβεστώσετε τα σπίτια σας! Μεθαύριο θ' αρχίσει το σκάψιμο και δε θα μπορείτε...

Οι νοικοκυρές γελούσαν που τον άκουγαν, τον έκαναν γούστο.

— Εμένα οι κάμαρές μου λάμπουν, είπε μια, κι αν θέλεις κόπιασε να τις δεις!

— Το ξέρω, έκανε ο Τάσος, όμως εγώ δεν λέω για τις κάμαρες λέω για έξω, για τους τοίχους. Όταν αυτοί είναι καθαροί, είναι όλο το χωριό μας.

— Και τι σε νοιάζει εσένα για το χωριό; τσιφλίκι σου είναι;

— Όλους πρέπει να μας νοιάζει, μεγάλους και μικρούς. Δε βλέπετε το σπίτι της θεια-Αγγέλως πώς

έγινε; σαν περιστεράκι! Βάλτε τώρα με το νου σας πώς ήταν ως τα προχτές.

— Καλά τα λέει! φώναξε από το παράθυρό της μια νοικοκυρά, που τον άκουγε. Εγώ τώρα θα θά πιάσω ν' ασβεστώσω.

— Κι εγώ, είπε μια άλλη, τι χάνω; ασβέστης βρίσκεται. Τον ξεφορτώνομαι κιόλας!

Έτσι όλα τα σπιτάκια του χωριού ασβεστώθηκαν και σκουπίστηκαν οι αυλές και τα δρομάκια. Και το χωριό πάνω στο μικρό ύψωμα φάνηκε ξαφνικά αλλιώς, πεντάμορφο, σαν μια κατάσπρη πολιτεία, χτισμένη όλη από μάρμαρο και λαμποκόπησε στον ήλιο του Γενάρη. Ο κόσμος που περνούσε από τα χωριά και πήγαινε στην πόλη, έστεκε και το κοίταζε.

— Το 'βλεπα και δεν το χόρταινα καθώς ανηφόριζα από τη βρύση, είπε γελαστή η θεια-Μαριώ. Μπράβο, Τάσο, παιδί μου. Αλήθεια, τόσο εύκολο πράγμα και να μην το συλλογιστούμε τόσα χρόνια! Να μας ανοίξει τα μάτια ένα παλιόπαιδο!...»

Από «Το κατόρθωμα»

Π. Τσιμικάλη

Η κυρα-Βγενιώ ένωσε τα μάτια της να υγραίνονται. Κι όταν τα παιδιά σηκώθηκαν και ξανάρχισαν να «παίζουν γουβίτσες», ντροπαλά άπλωσε το χέρι της, πήρε από την τσέπη της Ρηνιώς μια χούφτα μύγδαλα. Έσκυψε κι άρχισε ν' ανοίγει γουβίτσες. Είχε ξαναγίνει παιδί κι έπαιζε κι αυτή το καινούριο παιχνίδι...

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τι ήξερε ο Τάσος για τις μυγδαλιές;
2. Σε ποιους έδωσε μυγδαλιές να φυτέψουν;
3. Πώς ήταν το χωριό πριν φυτευτούν οι μυγδαλιές;
4. Πώς πέτυχε ο Τάσος το ασβέστωμα των σπιτιών του χωριού;
5. Κουβεντιάστε τη φράση: «τόσο εύκολο πράγμα και να μην το συλλογιστούμε τόσα χρόνια! Να μας ανοίξει τα μάτια ένα παλιόπαιδο!».

43. ΤΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ ΤΗΣ ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ

Η Κατερίνα δεν ανοίγει σήμερα γουβίτσες. Καμαρώνει τη μικρή γλαστρούλα με το ξεπεταγμένο λουλούδι. Το λουλούδι που είχε βρει στο δάσος τότε, στην εκδρομή, και το πήρε και το φύτεψε εδώ στην αυλή της.

Το έκανε, γιατί όταν πήγε να κόψει το λουλούδι, ο δάσκαλος της είχε πει:

— Κατερίνα, άκου τι έγραψε ένας μεγάλος ποιητής, ο Γκαίτε:

Στο δάσος πήγα
και τριγυρνούσα,
κάτι για νά 'βρω
θαρρείς ζητούσα.

Στον ίσκιο βλέπω
κρυφό ένα ανθάκι.
Φέγγει σαν άστρο
και σαν ματάκι.

Λέει μια φωνούλα
καθώς το πιάνω:
«Θες να με κόψεις
και να πεθάνω;»

Έσκαψα κι έβγαλα
τη ρίζα του όλη.
Το πάω στο σπίτι μου,
στο περιβόλι.

Και το φυτεύω
ξανά στη γη.
Τώρα όλο αυξαίνει
κι όλο κι ανθεί.*

Η Κατερίνα δεν ανοίγει σήμερα γουβίτσες. Καμαρώνει το λουλούδι που τώρα όλο αυξαίνει κι όλο ανθεί στη γλάστρα της.

* (Μετάφραση Ρένας Καρθαίου)

44. Ο ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΗΡΘΕ...

Τα βήματα του χειμώνα ακούστηκαν καθαρά στη μικρή μας πόλη. Ερχόταν από τα βουνά. Είχε ξεκινήσει από τις βόρειες χώρες· είχε αφήσει την Ελλάδα να χαρεί το φθινόπωρο. Μα τώρα πια ήρθε. Στάθηκε στις καστανιές, τους έσφιξε τον καρπό, τον γλύκανε. Με βροντερή φωνή είπε στους χωρικούς να κλειστούν στα σπίτια τους, να ξαποστάσουν.

— Σπείρατε, κοπιάσατε, παλέψατε. Τώρα ανάψτε τα τζάκια σας. Έχει γλύκα ο ερχομός μου κι ας φαίνομαι άγριος. Σας φέρνω καρύδια, σταφίδες, σύκα ξεραμένα. Να πείτε παραμύθια! Μ' αρέσουν τα παραμύθια, γιατί είμαι γέρος κι οι γέροι αγαπούν να λένε και ν' ακούν παραμύθια. Ε, σεις νοικοκυραίοι! Φυλάξτε γερά τις κότες σας, γιατί θα πεινάσει η κυρα-αλεπού και θα κατεβεί στα χωριά σας. Καλοκυράδες, ετοιμαστείτε, γιατί σας κουβαλάω μεγάλες γιορτές. Παιδιά χαρείτε· ο Αϊ-Βασίλης έχει κιόλας ξεκινήσει.

Βου, βου, ο βοριάς που τ' αρνάκια παγώνει. Βου, βου, έφτασε κι αυτός, έφτασε το πρώτο χιόνι. Στο δάσος έχει πέσει βαριά σιωπή. Ο ουρανός είναι μολυβένιος, μουντός.

Ο χειμώνας ήρθε στη μικρή μας πόλη, ήρθε στη μικρή μας γειτονιά· ήρθε και βουβάθηκαν οι δρόμοι κι ερήμωσαν.

45. ΚΑΛΩΣ ΗΡΘΑΤΕ ΠΕΥΚΑΚΙΑ

Ο χειμώνας ήρθε, μα τα πευκάκια δε φάνηκαν. Σκόνηταφταν, λέει, σε κάποια υπογραφή. Έτσι ο διευθυντής του σχολείου παρακάλεσε το δάσκαλό μας να πεταχτεί να τα παραλάβει. Δυο ώρες ταξίδι πάνω κάτω άξιζε τον κόπο...

Τα δέντρα έφτασαν μ' ένα φορτηγό. Μαζί τους έφτασε κι ο δάσκαλος. Στην πλατεία περίμεναν τα παιδιά όλων των τάξεων του σχολείου μας. Η γειτονιά περίμενε κι αυτή. Τα παιδιά της τετάρτης αυτή τη μέρα είχαν πες διακοπές, μια κι έλειπε ο δάσκαλος. Μαζεύτηκαν λοιπόν στη λέσχη τους, δούλεψαν, και έτσι, σαν έφτασε η ώρα, κουβάλησαν στην πλατεία ψηλά κοντάρια που είχαν καρφώσει επάνω τους λινάτσες* με τις επιγραφές: «Καλώς ήρθατε, πευκάκια». «Ζήτω το πράσινο», «το πράσινο είναι ζωή». Οι λινάτσες ανέμιζαν στο ξεροβόρι, μα ήταν τόσο ζεστές οι καρδιές, ώστε κανείς δεν καταλάβαινε το κρύο. Τα παιδιά είχαν κουβαλήσει και την «μπάντα» τους. Ο Θανάσης με το αποκριατικό ταμπούρλο του, η Κατερίνα με τη φλογέρα της, η Χαρούλα με μια κιθάρα που της έλειπαν οι πιο πολλές χορδές, και τ' άλλα παιδιά με τα τρίγωνά τους, μόλις σταμάτησε το φορτηγό, έπαιξαν ένα κομμάτι, που κανείς δεν το ήξερε, ούτε αυτοί που το έπαιζαν. Μέσα σ' αυτόν τον πανζουρλισμό έφτασαν τα δεντράκια κι ο δάσκαλος.

— Ζήτω στο δάσκαλό μας! Φώναξαν τα παιδιά, μόλις τον είδαν.

Ντροπιάστηκε ο δάσκαλος, παραπάτησε. Αμέσως όμως ξαναβρήκε το χιούμορ του.

— Ζήτω στο δάσκαλο, που έχει τέτοια παιδιά! χαιρέτισε κι εκείνος τα παιδιά.

* λινάτσα: φτηνό ύφασμα κατάλληλο για σακιά.

Παλαμάκια υποδέχτηκαν αυτή την κουβέντα. Παλαμάκια χτύπησε κι ο δάσκαλος, ενώ η «μπάντα» έπαιζε τον άγνωστο σκοπό. Ο κόσμος χαιρόταν με την ψυχή του.

Κατέβασαν από το φορτηγό τα δεντράκια προσεχτικά, σαν να ήταν βρέφη ή κρύσταλλα. Οι ρίζες τους ήταν μέσα σε νάυλον σακουλίτσες κι ήταν τόσο μικρά –είκοσι εκατοστά τα υπολόγισε ο Αλέξης– που φοβόσουν μην κάνουνε καμιά άγαρμπη κίνηση και τα σπάσεις.

– Να τ' ακουμπήσουμε στο περιβόλι του κυρ Μήτσου; αύριο ξεκινάμε για το λόφο μας, είπε ο δάσκαλος.

Ο κυρ Μήτσος, που τα 'χε φως φανάρι μιλήσει με το δάσκαλο από πριν, φούσκωσε από την τιμή.

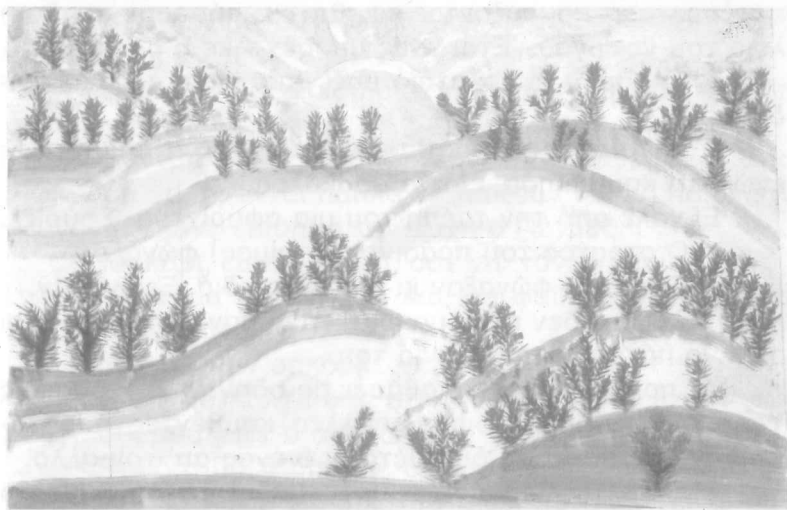
Έκαναν τα παιδιά αλυσίδα και χέρι χέρι τα δυο χιλιάδες δεντράκια μπήκαν μέσα στο περιβολάκι του κυρ Μήτσου. Στο μεταξύ η νύχτα είχε πια προχωρήσει, το κρύο δυνάμωσε. Οι γερόντισσες έσφιξαν τα σάλια τους στα κουρασμένα κορμιά τους κι αποζήτησαν τη γωνιά τους, τη ζέστα τους. Κι οι γονείς ξέκοψαν. Να μαζευτούν, να ξεποστάσουν μια στάλα από τον κόπο της μέρας. Τα παιδιά όμως δεν έλεγαν να διαλυθούν. Ο δάσκαλος τα καμάρωνε.

– Αύριο, λεβεντόπαιδα, μόλις σκάσει ο ήλιος, να είμαστε εδώ. Θα ξεκινήσουμε νωρίς, για να τελειώσουμε πριν νυχτώσει.

– Να καθίσω φρουρός, μην πάθουν τίποτα; ρώτησε ο Γιάννης.

– Δε χρειάζεται, λεβέντη. Τα δεντράκια, όσο είναι αφύτευτα, δεν κινδυνεύουν από τίποτα. Σαν φυτευτούν... τότε ο Θεός να τα φυλάει!

Ήταν σκοτάδι και δε φάνηκε πως χλώμιασαν τα πρόσωπα των παιδιών. Φρέσκια την είχαν στο μυαλό τους τη θύμηση της πυρκαγιάς, που πέρυσι έκαψε το

αντικρινό δάσος: Ανατρίχιασαν και δεν ήταν από το κρύο.

- Καληνύχτα, κύριε.
- Καλό ξημέρωμα, παιδιά.
- Καλή αντάμωση αύριο.
- Και όνειρα γλυκά! ευχόταν ο ένας στον άλλο.

Τα όνειρα, που τα παιδιά είδαν εκείνο το βράδυ, δεν ήταν γλυκά. Ήταν... ολοπράσινα!

Το τραγούδι της δουλειάς

Ο καθένας είχε τον κασμά του και το φτυάρι του και ήταν να θαυμάσεις πού βρέθηκαν τόσοι κασμάδες και τόσα φτυάρια. Οι μεγάλοι που προσφέρθηκαν να βοηθήσουν, τράβηξαν για το λόφο. Τα παιδιά συγκεντρώθηκαν στο σχολείο.

- Φάγατε γερά, παιδιά; Σήμερα θα δούμε πόσο οι

πατέρες μας κουράζονται και θα εκτιμήσουμε τη δουλειά του γεωργού. Έτσι τους υποδέχτηκε ο δάσκαλος.

— Πήραμε και κολατσιό μαζί μας, είπαν μερικά παιδιά.

— Σαν έρθει η ώρα, θα μοιράσουμε ό,τι υπάρχει. Κι εγώ κάτι κουβάλησα, είπε ο δάσκαλος.

Έβγαλε από την τσέπη του μια σφυρίχτρα. Σφύριξε.

— Ο στρατός του πράσινου, έτοιμος! φώναξε.

— Έτοιμος! φώναξαν κι όλα τα παιδιά. Ξεκίνησαν.

Το λοφάκι δεν ήταν μακριά. Το πήραν με κέφι κι έτσι σε λίγο πάτησαν την πλαγιά του.

Με προσοχή είχαν διαβάσει τις οδηγίες της Δασικής Υπηρεσίας. Χωρίς, λοιπόν, πολλές κουβέντες παρατάχτηκαν σε απόσταση δυο μέτρων ο ένας απ' τον άλλο.

— Σκάβετε λάκκους, εμπρός μαρς! Το σύνθημα το έδωσε ο πρόεδρος της έκτης, που πήγε να δώσει και μια με τον κασμά, μα κάτι πήγε στραβά και ο κασμάς χτύπησε στον... αέρα! Κορόιδε οι άλλοι, μα γρήγορα κατάλαβαν πως η δουλειά αυτή δεν ήταν παιχνίδι. Σε λίγο συνήθισαν. Οι κασμάδες τώρα ανεβοκατέβαιναν κεφάλτα. Οι μεγάλοι τους καμάρωναν.

— Αυτό το κομμάτι θα φυτέψετε εσείς. Τ' άλλο, το περισσότερο, θα το αφήσετε σε μας, είπαν.

Ο δάσκαλος άνοιξε δυο τρεις λάκκους και μετά έκανε μια βόλτα, για να δει πώς τα πάνε τα παιδιά. Οι κοπέλες δεν έσκαβαν. Εκείνες, κάθε μια πλάι σ' ένα αγόρι, περίμεναν για να φυτέψουν. Κι ήρθε η ώρα. Μ' ένα μαχαίρι έσκιζαν το νάυλον σακουλάκι και τοποθετούσαν με προσοχή το δεντράκι στο φρεσκοανοιγμένο λακκάκι. Έπειτα γέμιζαν προσεχτικά το λακκάκι, το πατίκωναν με τις παλάμες τους. Ο κάθενας σημάδευε τα δέντρα του.

— Αυτό είναι το δέντρο μου, είπε ο Πέτρος στη Μα-

ρία σιγανά και με συγκίνηση σαν φυτεύτηκε το πρώτο δεντράκι.

– Κάνε μια ευχή, του είπε η Μαρία και ήταν κι αυτή συγκινημένη.

– Δεντράκι, να μεγαλώσεις, να θεριέψεις και στις ρίζες σου να 'ρχονται παιδιά να παίζουν και να παίρνουν οξυγόνο, έκανε επίσημα την ευχή ο Πέτρος.

– Μακάρι, είπε σοβαρά, σαν να 'τανε γριά, η Μαρία.

– Όρα για ξεκούραση και για φαΐ. Το σύνθημα το έδωσε ο δάσκαλος.

Ξεδιπλώθηκαν σακούλες, πετσέτες.

– Ρίξτε τα παλτά σας στην πλάτη, γιατί είστε ιδρωμένοι, συμβούλεψε ο δάσκαλος.

– Τι νόστιμο τυρί! είπε ο Βαγγέλης.

– Και το ψωμί, αλήθεια, το ψωμί αυτό δεν είναι σαν το ψωμί που κάνει ο φούρνος μας, είπε μπουκωμένος ο Βασίλης.

– Τα ίδια είναι, παιδιά, τα ίδια σαν αυτά που τρώτε κάθε μέρα στο σπίτι σας. Μόνο που, τώρα τα τρώτε μουσκεμένα στον ιδρώτα της δουλειάς, εξήγησε ο δάσκαλος.

– Όταν τελειώσετε, μαζέψτε τ' αποφάγια και ξαναρχίζουμε. Ο πρόεδρος έδωσε το σινιάλο να τελειώσει το διάλειμμα.

Ξανάρχισαν, μα τώρα οι κασμάδες έπεφταν στη γη πιο μαλακά και σε αραιότερα διαστήματα. Τα παιδιά είχαν κουραστεί. Το είδε ο δάσκαλος.

– Λέμε το τραγούδι της δουλειάς; πρότεινε. Κι άρχισε πρώτος.

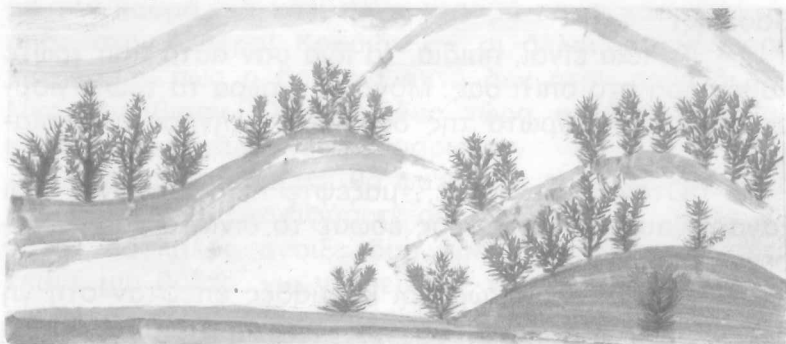
*Η δούλεψη κάνει γερά τα κορμιά,
δίνει υγεία, χαρά.*

Οι φίλοι γνωρίζονται μες στη δουλειά

κι είν' η φιλία χαρά.
Δούλευε, δούλευε, γέλα πολύ,
δίχως δουλειά είν' η ζήση πεζή,
δουλειά χαρά, δουλειά χαρά,
όλοι μαζί στη δουλειά.

Το βουνό αντιλάλησε από το τραγούδι. Η νύχτα αργοπορούσε νά 'ρθει, για να προλάβουν να φυτέψουν την πηλιά...

Είχε βγει το πρώτο αστέρι, όταν οι μεγάλοι εργάτες του πράσινου, με κουρασμένα βαριά βήματα, κατηφόριζαν από το βουνό. Είχαν τους κασμάδες στον ώμο τους, το τραγούδι είχε φύγει από το στόμα τους. Είχε φύγει κι είχε φωλιάσει στην καρδιά τους. Τα παιδιά είχαν φύγει νωρίτερα. Αποκαμωμένα μα ευτυχισμένα κοιμήθηκαν πολύ νωρίς εκείνο το βράδυ.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιοι υποδέχτηκαν το δάσκαλο; τι ήταν γραμμένο πάνω στις λινάτσες; Ποια μουσικά όργανα αναφέρονται στο κείμενο;
2. «Τα δεντράκια όσο είναι αφύτευτα δεν κινδυνεύουν από τίποτα. Σαν φυτευτούν... τότε ο Θεός να τα φυλάει!». Ποιο είναι το νόημα αυτής της φράσης του δασκάλου;
3. Πώς δικαιολογείς τη φράση «...το τραγούδι είχε φύγει από το στόμα τους. Είχε φύγει κι είχε φωλιάσει στην καρδιά τους»;

46. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Στην επόμενη συνεδρίαση, η Ρηνιώ ζήτησε πρώτη το λόγο.

– Παιδιά, πρέπει να σας πω κάτι σοβαρό.

Τα παιδιά μούδιασαν. Κατάλαβαν πως το θέμα ήταν... λεπτό. Έκαναν απόλυτη σιγή.

– Σας δηλώνω με μεγάλη μου λύπη πως το ταμείο μας είναι πιο φτωχό κι από μένα!

Όλοι αναστέναξαν. Ήξεραν πως η Ρηνιώ έπαιρνε το πιο λίγο χαρτζιλίκι απ' όλους τους.

– Πού ξοδεύτηκαν τα λεφτά; ρώτησε ο πρόεδρος, έτσι για τους τύπους.

Τυπική η Ρηνιώ άνοιξε το μπλοκάκι της.

– Ο άτλαντας στοίχισε χίλιες οχτακόσιες δραχμές. Τα υλικά για τη διακόσμηση του σχολείου στοίχισαν τετρακόσιες εβδομήντα οχτώ δρχ. Η εφημερίδα μας στοίχισε τριακόσιες σαράντα τέσσερις δρχ. Υπόλοιπο οχτακόσιες σαράντα πέντε.

– Μα τότε έχουμε λεφτά, πήγαν να πανηγυρίσουν μερικοί.

– Δε φτάνουν όμως για την εκδρομή μας, εξήγησε η Ρηνιώ. Εκτός κι αν δεν πάμε.

– Θα πάμε! Το αποφασίσαμε! φώναξαν όλοι.

– Με αποφάσεις δε νοικιάζονται αυτοκίνητα. Και για να νοικιάσουμε, δε φτάνουν τα λεφτά μας.

– Δηλαδή..., χλώμιασε η Κατερίνα, που θα γινόταν αρχαιολόγος, δε θα πάμε εκδρομή;

Έπεσε τέτοια σιωπή στην αίθουσα που μπορούσες ν' ακούσεις μύγα να πετάει.

Πρώτος συνήρθε ο Αλέξης.

– Βρε παιδιά, τι το 'χουμε το μυαλό; Όποτε το βάλαμε και δούλεψε, βγήκε κάτι σωστό.

— Παιδιά, ό,τι πείτε, πέστε το γρήγορα. Πάγωσα εδώ μέσα. Πάλι καλά που κρατάει ο καιρός. Κοντά Χριστούγεννα και καθόμαστε χωρίς φωτιά, γκρίνιαξε ο Κώστας.

Άστραψαν τα μάτια του Αλέξη.

— Βρε Κώστα, εσένα τελικά θα σου κάνουμε ανδριάντα!

— Γιατί; τα 'χασε ο Κώστας.

— Να, είπες πως κοντεύουν τα Χριστούγεννα.

— Το είπα, συμφώνησε ο Κώστας. Ε, και;

— Εσύ το είπες κι εγώ σκέφτηκα.

— Τι σκέφτηκες; ρώτησαν όλα τα παιδιά μαζί.

— Να, θα μπορούσαμε να μαζέψουμε λεφτά, αν κάναμε ένα παζάρι, μια λαϊκή αγορά τώρα τα Χριστούγεννα.

— Και τι θα πουλάμε; Τώρα άστραψαν και τα μάτια του Γιάννη, που άρχισε κάτι να καταλαβαίνει.

— Θα πουλάμε πράγματα που θα φτιάξουμε μόνοι μας, είπε ο Αλέξης.

— Μπορούμε, είπε ντροπαλά η Ελένη, να κάμουμε και μια έκθεση με παλιά πράγματα. Το διάβασα στην εφημερίδα πως το έκανε κάποιο σχολείο και είχε μεγάλη επιτυχία.

— Δηλαδή, μια αίθουσα να την ονομάσουμε...

— «Λαϊκό πολιτισμό», πετάχτηκε η Βαγγελιώ.

— Και πού θα βρούμε τόσα πράγματα λαϊκού πολιτισμού; πάλι γκρίνιαξε ο Κώστας.

— Έχουν μπαούλα, πατάρια και αποθήκες τα σπίτια μας, που κρύβουν θησαυρούς, καθυσόχασε τα παιδιά η Ελένη. Άλλωστε θα συνεργαστούμε ξανά με τα παιδιά της πέμπτης και της έκτης. Όσα παιδιά, τόσα και σπιτικά.

— Βρε Ρηνιώ, τι είναι εκείνο το πράγμα στη γωνιά; ρώτησε ο Λευτέρης.

Όλοι γύρισαν κατά κει.

Ένας αργαλειός... ψιθύρισε η Κατερίνα.

Θα είναι κάτι σπουδαίο για την έκθεση, σκέφτηκε η Κατερίνα και τα καταγάλαζα μάτια της γέμισαν φως.

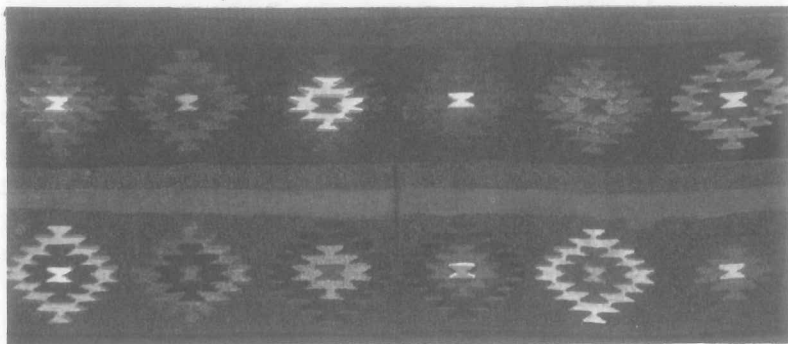
– Εγώ θα..., πήγε κάτι να πει ο Αλέξης, όταν μια άγρια φωνή ακούστηκε απ' έξω.

– Θα τελειώσετε καμιά φορά; Νύχτωσε πια. Φορτώσατε τα γράμματα στον κόκορα και μας παλαβώσατε στις «συνεδριάσεις». Ήταν ο πατέρας της Ρηνιώς που φώναζε.

Αμίλητα έφυγαν τα παιδιά. Αμίλητα και πικραμένα... Το πρωί, πριν ακόμα χτυπήσει το κουδούνι για να μπουν στις τάξεις τους, ο Γιάννης είπε σε όλους:

– Σαν πρόεδρος, χτες το βράδυ ντροπιάστηκα. Όποιος δεν ξέρει το μάθημα της μέρας, δεν έχει καμιά θέση στις συνεδριάσεις μας.

Όλοι κούνησαν το κεφάλι. Ήταν σύμφωνοι.

Κιλίμι από το Πήλιο

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Μπορείς με φράσεις του κειμένου να δικαιολογήσεις τον τίτλο του μαθήματος;
2. Ποιά λύση πρότεινε ο Αλέξης στα παιδιά, για να αντιμετωπίσουν την «οικονομική κρίση»;
3. Τι πρότεινε η Ελένη στη συνεδρίαση; Το δέχτηκαν τα παιδιά;
4. Γιατί τα παιδιά έφυγαν πικραμένα από τη συνεδρίαση; Τι τους είπε ο πρόεδρος την άλλη μέρα;

47. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Στο πάτωμα της λέσχης μας είναι ένας ψύλλος.
Μας αρέσει ο ψύλλος μας
κι ας μην είναι φίλος μας.
Στο πάτωμα της λέσχης μας είναι ένας ψύλλος!

Οι άνθρωποι που περνούσαν έξω από το σχολείο
κοντοστέκονταν παραξενεμένοι στην αρχή. Μετά ξε-
σφιγγόταν το πρόσωπο και οι καρδιές τους κι αθέλητα
ταίριαζαν το βήμα τους με το τραγούδι. Σιγανά, μην
τους δει κανένας γείτονας και τους κοροϊδέψει,
πολύ σιγανά τραγουδούσαν.

Στο πάτωμα της λέσχης μας...

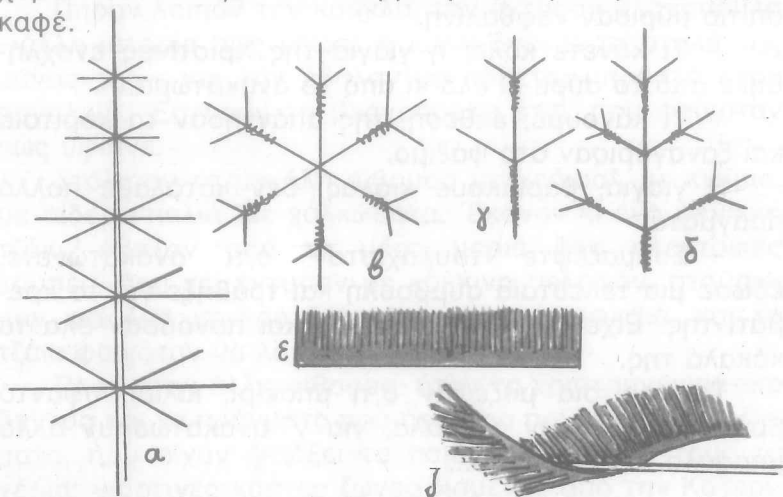
Κι ο χιονιάς θαρρείς και συνταίριαζε το πέρασμά
του με το σκοπό των παιδιών κι όπως φυσομανούσε,
έκανε και παύσεις, σαν να τραγουδούσε παρέα με τα
παιδιά:

Στο πάτωμα της λέσχης μας είναι ένας ψύλλος!

Μια βδομάδα τώρα τα παιδιά δουλεύουν ως αργά το
βράδυ στη «λέσχη» τους. Ετοιμάζουν το χριστουγεννιά-
τικο δέντρο, για να το στήσουν στην έκθεση που θα
κάνουν. Μια ομάδα κόβει σύρμα, για να φτιάξουν τον
κορμό. Σημειώνουν τις αποστάσεις και τις θέσεις για τα
κλαδιά, που φτιάχνει άλλη ομάδα. Άλλοι σχεδιάζουν
απάνω σε χαρτί και σε φυσικό μέγεθος τις διακλαδώσεις
κάθε σειράς.

Την κάθε σειρά την αποτελούν πέντε έξι κλαδιά.
Στις πρώτες σειρές τα κλαδιά είναι απλά, μα στις άλλες
διακλαδίζονται σε μικρότερα κλαδάκια (α). Η πρώτη
σειρά προς την κορυφή ήταν μικρότερη κι έτσι ήταν η
πιο απλή (β). Η δεύτερη ήταν μεγαλύτερη, με τον ίδιο
αριθμό κλαδιών, αλλά με περισσότερες διακλαδώσεις

(γ). Στην τρίτη διακλαδώθηκαν και οι διακλαδώσεις (δ). Συνέχισαν με τον ίδιο τρόπο την τέταρτη και την πέμπτη σειρά. Κόψανε ανάλογα κομμάτια από σύρμα για κάθε κλαδάκι χωριστά, υπολογίζοντας και το ένωμά τους. Ετοίμασαν από ψιλό και σκούρο πράσινο χαρτί μακριές λουρίδες με πλάτος 8-12 εκ. Δίπλωσαν τις λουρίδες κατά μήκος στη μέση κι έκοψαν κάθετες σ' όλο το μήκος ψαλιδιές (ε). Τύλιξαν κάθε συρματάκι αρχίζοντας από την κορυφή κάθε κλαδιού (ζ). Ένωσαν με λεπτό σύρμα κάθε κλαδάκι στη θέση του πάνω στο μεγαλύτερο κλαδί κι όταν ενώθηκαν όλα, έδεσαν στερεά κάθε σειρά πάνω στον κορμό. Κάλυψαν τις ανωμαλίες του κορμού με χόρτο και τύλιξαν τον κορμό με λουρίδες από χαρτί καφέ.

Στερέωσαν τότε το δέντρο σε μια μεγάλη γλάστρα και κάθισαν να ξαποστάσουν και να καμαρώσουν αυτό που έφτιαξαν με τα χέρια τους.

Η ομάδα που είχε αναλάβει να φτιάξει τα στολίδια, ήταν έτοιμη. Στολίστηκε το δέντρο. Τα κουκουνάρια

βαμμένα με ασημόσκονη, αστέρια από ασημόχαρτο, η φάνη, όλα τοποθετήθηκαν σωστά και με γούστο. Το Χριστουγεννιάτικο δέντρο γέμισε φως την αίθουσα και την ομόρφηνε.

— Τα κορίτσια; Πού είναι τα κορίτσια; Και τι κάνουν; Ο πρόεδρος, που κοίταζε να δουλεύουν σωστά οι ομάδες, ανησύχησε. Ολόκληρο απόγευμα και οι κοπέλες δεν είχαν φανεί.

— Τα κορίτσια τι κάνουν, ξαναρώτησε.

Τα κορίτσια είχαν φέρει πάνω κάτω τη γειτονιά. Είχαν δηλαδή φέρει πάνω κάτω τα μπαούλα των μανάδων τους. Σοφίτες είχαν ερευνηθεί σχολαστικά, ντουλάπες που 'χαν χρόνια ν' ανοιχτούν, ανοίχτηκαν και τα σπίτια μύρισαν ναφθαλίνη.

— Τι κάνετε καλέ; η γιαγιά της Χριστίνας ενοχλήθηκε από το σύρε κι έλα κι από το ανακάτωμα.

— Τι κάνουμε; έκθεση, της απάντησαν τα κορίτσια και ξαναγύρισαν στο ψάξιμο.

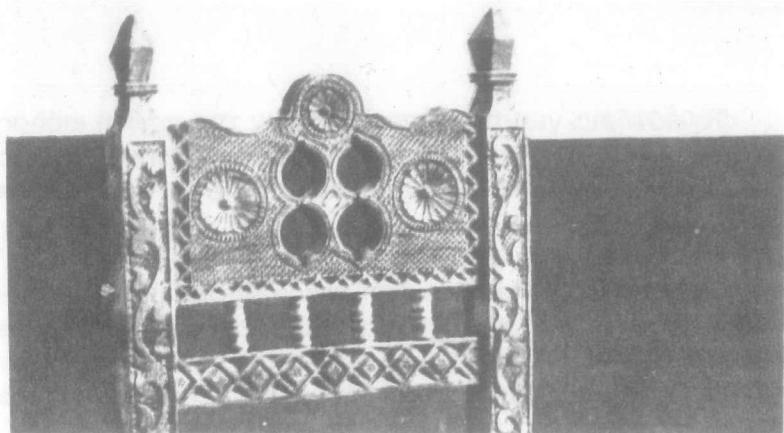
Η γιαγιά, βαριάκουε κιόλας, δεν κατάλαβε πολλά πράγματα.

— Συμμαζέψτε τουλάχιστον ό,τι ανακατώνετε, έδωσε μια τελευταία συμβουλή και τράβηξε για το κρεβάτι της. Είχε αγριέψει ο καιρός και πονούσαν όλα τα κόκαλά της.

Τα κορίτσια μάζεψαν ό,τι μπακίρι, κιλίμι, υφαντό βρήκαν κι έφυγαν τρεχάλα, για ν' ανακατώσουν άλλο μπαούλο, άλλο σπιτικό...

48. Η ΕΚΘΕΣΗ

Τα παιδιά παρακάλεσαν τον κύριο Αντωνιάδη, που είχε το μεγάλο μαγαζί νεωτερισμών «Η Αθηναία», να τους δανείσει μια κούκλα. Μια μεγάλη κούκλα, απ' αυ-

Σκυριανό σκαμνί (πλάτη)

τές που έχουν τα μαγαζιά στις βιτρίνες τους και φορούν φορέματα «τελευταίας μόδας».

Πήραν λοιπόν την κούκλα, την έντυσαν βλαχοπούλα –άλλη ιστορία πώς έδωσε η κυρα-Βγενιώ τη στολή της μάνας της– και την έβαλαν να κάθεται μπροστά στον αργαλειό. Έστησαν τη βλαχοπούλα έτσι, που φαινόταν πως ύφαινε.

Στόλισαν τη μεγάλη αίθουσα με χράμια*, με κιλίμια, με σίδερα παλιά, με χαλκώματα. Έκαναν κι ένα ψεύτικο τζάκι, έβαλαν από τη μέσα μεριά δυο ηλεκτρικές λάμπες, που τις έντυσαν με κόκκινο σελοφάν, σταύρωσαν και δυο χοντρά ξύλα μπροστά στη φωτιά, και το τζάκι φαινόταν να λαμπαδιάζει!

Πλάι, στην άλλη αίθουσα, ήταν το χριστουγεννιάτικο δέντρο και τα πράγματα που ήταν για πούλημα. Τα πράγματα, που είχαν φτιάξει τα παιδιά με τα ίδια τους τα χέρια: γιορτινές κάρτες ζωγραφισμένες από την Κατερίνα, στολίδια χριστουγεννιάτικα, δωράκια μικρά από φελό, που τα 'φτιαξαν ο Αλέξης κι ο Θανάσης.

* χράμια: χοντρά μάλλινα υφάσματα.

Τα ποτήρια για στυλό πουλήθηκαν την πρώτη κιόλας μέρα. Πλαστικά ήταν, μα τα είχαν ντύσει με βελούδο κόκκινο και φάνταζαν. Είχαν βάλει κι ένα γκυ σε μια άκρη τους.

Αν δεν ήταν οι χαρταετοί, όλοι θα ξαφνιάζονταν μ' αυτά τα ποτήρια. Μα ήταν στη γωνιά όρθιοι οι πολύχρωμοι χαρταετοί. Για τους χαρταετούς πολλοί είχαν αντίρρηση.

— Θα φάμε ξύλο και θα 'ναι μέρα μεσημέρι, είπε ο Στέλιος.

— Βάλτε και το μαγνητόφωνο, να 'ναι τουλάχιστον το ξύλο «μετά μουσικής», γκρίνιαξε όπως πάντα ο Κώστας.

— Γιατί, βρε παιδιά, φοβάστε; παραξενεύτηκε ο Αλέξης.

— Ρωτάς γιατί; ξέσπασε ο Στέλιος. Πού ακούστηκε να πουλάμε χριστουγεννιάτικα χαρταετούς;

— Τους πουλάμε, γιατί θ' αγοραστούν, είπε με πεποίθηση ο Αλέξης. Είδοποίησα όλα τα μικρά — «μικρά» ήταν τα παιδιά της πρώτης και της δευτέρας δημοτικού — να ζητήσουν δώρο απ' τους γονείς τους χαρταετούς.

— Είδοποίησες τ' άλλα σχολεία νά 'ρθουν, να δουν τ'ήν έκθεσή μας; ρώτησε ανήσυχος ο πρόεδρος.

— Θά 'ρθουν τα παιδιά με τους γονείς τους, τον καθησύχασε ο Αλέξης. Στείλαμε και τις προσκλήσεις στους διευθυντές των σχολείων, στο δήμαρχο...

Σταμάτησε να μιλάει ο Αλέξης, γιατί εκείνη την ώρα μπήκε στην αίθουσα ο κύριος Γαλάνης, ο βιβλιοπώλης της γειτονιάς μας. Δεν ήταν μόνος του. Ξωπίσω του έρχονταν δυο παλικάρια που κουβαλούσαν κάτι δέματα.

Έτρεξε ο Γιάννης να τον υποδεχτεί. Από κοντά και τ' άλλα τα παιδιά.

– Ακόμα δεν ανοίξαμε, πήγε να πει ο πρόεδρος.
– Ευτυχώς που δεν ανοίξατε, για να προλάβετε να ταχτοποιήσετε και τούτα, είπε ο κύριος Γαλάνης και γέλασε ανοιχτόκαρδα.

– Τι είναι αυτά; ρώτησε σαστισμένη η Βαγγελιώ.

– Ένα δωράκι για όλους σας. Σας είδα πώς παλέψατε. Κρυφό δε γινόταν να το 'χετε από μένα, αφού εγώ σαν έδινα τις κόλλες, τα μολύβια και τα χαρτόνια. Είπα, λοιπόν, μέρες γιορτινές είναι, φαμελιά δεν έχω να δωρίσω τίποτα σε κανένα, ας ευχαριστήσω τα καλά παιδιά. Κι έφερα τούτα. Γελούσε ολόκληρος ο κύριος Γαλάνης.

– Τι είναι... τούτα; ξαναρώτησε η Βαγγελιώ και τώρα πια ήταν όλοι σαστισμένοι.

– Βιβλία πουλάω, βιβλία σας έφερα, είπε απλά ο κύριος Γαλάνης.

Είναι ώρες, που λέξη δε βγαίνει από το στόμα σου. Είναι ώρες, που το «ευχαριστώ» σου φαίνεται φτωχό. Είναι ώρες, που τα μάτια λένε περισσότερα απ' όσα μπορούν να πουν τα λόγια. Μια τέτοια ώρα έζησαν τα παιδιά.

– Κι επειδή δεν ξέρετε να τακτοποιήσετε βιβλία, θα σας βοηθήσω να τα βάλουμε τώρα μαζί, συνέχισε ο κύριος Γαλάνης.

Δεν πρόλαβε να τελειώσει. Η Ρηνιώ τον φίλησε στο μάγουλο. Ήταν η σειρά του κυρίου Γαλάνη να ξαφνιαστεί. Τα γεροντικά ξεθωριασμένα μάτια του γέμισαν δάκρυα.

– Ευχαριστώ, κοπέλα μου, για το δώρο που μου 'κανες, είπε, και για να κρύψει τη συγκίνησή του, έσκυψε πάνω απ' τα δέματα.

– Δουλειά τώρα! διάταξε και γέλασε πλατιά.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Πώς στόλισαν τη μεγάλη αίθουσα τα παιδιά; Πού έβαλαν το Χριστουγεννιάτικο δέντρο;
2. Τι είχαν φτιάξει τα παιδιά με τα χέρια τους;
3. Ο Στέλιος είχε πει ότι θα φάνε ξύλο. Είχε δίκιο;
4. Γιατί ο κύριος Γαλάνης είπε: «Ευτυχώς που δεν ανοίξατε;»
5. Γιατί η Ρηνιώ φίλησε τον κύριο Γαλάνη στο μάγουλο;

49. ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η αίθουσα έγραφε με μεγάλα γράμματα: «ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ».

Τα παιδιά είχαν βρει ένα δημοτικό ποίημα και ένα κείμενο του Κίτσου Μακρή για τα υφαντά της Θεσσαλίας. Τα διάβασε η Μυρτώ με τη γλυκιά, ζεστή φωνή της και τα μαγνητοφώνησε η μάνα της Βαγγελιώς.

Όποιοι λοιπόν δραςκελούσε τη φωταγωγημένη πόρτα του σχολείου, άκουγε δημοτική μουσική και μετά μια δροσερή φωνή που έλεγε:

Τιμή μεγάλη και τρανή που 'ναι ο αργαλειός στο σπίτι

το κάθε δόντι του χτενιού αξίζει μαργαρίτη.

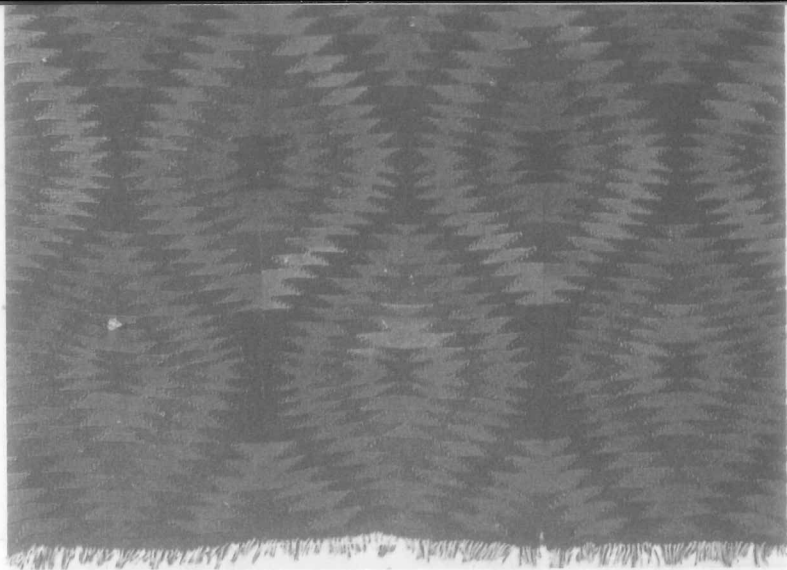
*Το κέντημα είναι γλέντημα κι η ρόκα είναι σεργιάνι
κι αυτός ο δόλιος αργαλειός είναι σκλαβιά μεγάλη.*

*Μεταξωτό 'ναι το πανί, μεταξωτό το χτένι,
μεταξωτή κι η κοπελιά που κάθεται και υφαίνει.**

«Όπως αντικρίζεις από τα κορφοβούνια των θεσσαλικών βουνών τον καρπερό κάμπο της Θεσσαλίας, σου φαίνεται πως είναι στρωμένος μ' ένα απέραντο

* «Ο αργαλειός»

Δημοτικό

Κιλίμι από το Λιβάδι Ολύμπου.

υφαντό κιλίμι*, πάνω στο οποίο η φύση κι ο άνθρωπος ύφαναν λογής λογής ξόμπλια*. Χωράφια και μποστάνια, ποτάμια και θεροτοπιές*, σχηματίζουν γοητευτικούς χρωματικούς και σχεδιαστικούς συνδυασμούς, που καταλήγουν στα φουντωτά κρόσσια των βουνοκορφών και των αιγαιοπελαγίτικων ακτών. Κι όταν περπατήσεις το χώρο τούτο, βλέπεις, πως όλη η κοινωνική και οικογενειακή ζωή των ανθρώπων του είναι τυλιγμένη στη ζεστασιά του σπιτικού υφαντού. Στη γέννηση και στο θάνατο, στο γάμο και στο πανηγύρι, στη δουλειά και στην ξεκούραση, κάποιο υφαντό θα προσφέρει τη ζεστή μαλακότητα και το χρωματιστό του χαμόγελο.

Οι άνθρωποι στις μεγάλες πολιτείες, παρασυρμένοι από το ρυθμό της σύγχρονης ζωής, πίστεψαν πως τα ψυχρά κατασκευάσματα της μηχανής θα μπορούσαν να

* κιλίμι: είδος λεπτού μάλλινου τάπητα.

* ξόμπλια: κεντήματα.

* θεροτοπιά: τόπος θερισμού.

αντικαταστήσουν τα έργα των χεριών και της ψυχής. Δεν άργησαν να διαπιστώσουν, πως το σπιτικό δεν έγινε, για να προστατεύει μόνο το κορμί από το χιόνι, τη βροχή και τον ήλιο, μα για να αναπαύεται η ψυχή, να ζεσταίνεται και να δυναμώνει. Τότε έστρεψαν νοσταλγικά τη ματιά τους προς τα έργα εκείνα που μπορούν να δημιουργήσουν αυτό το κλίμα.

Η λαϊκή ζωγραφιά και το ξυλόγλυπτο, το μπακίρι* και το κανάτι, ξαναγουρίζουν κοντά μας, καλόδεχτα σαν αγαπημένα πρόσωπα, που επιστρέφουν από μακρινό ταξίδι. Μαζί τους και το υφαντό, αυτό μάλιστα με τη φιλοδοξία, όχι να είναι απλώς ένα στολίδι, μα ένα στοιχείο που θα μας συντροφεύει στην καθημερινή μας ζωή...

Κάθε θεσσαλικό υφαντό είναι ένα τονισμένο χρονικό* της μακριάς τοπικής ιστορίας. Μέσα του αντηχούν αρχαίοι παιάνες*, βυζαντινές μελωδίες, ανατολίτικοι σκοποί, κλέφτικα τραγούδια, καημοί και πόθοι ενός λαού, που έχει τη δύναμη να φυτεύει το λουλούδι της χαράς και της ελπίδας στο χώμα το ποτισμένο με δάκρυα και αίμα. Εδώ ένα πανάρχαιο γεωμετρικό μοτίβο*, εκεί ένα βυζαντινό κόσμημα. Αλλού ένα ανατολίτικο στολίδι απλοποιημένο, σχέδια που ταξίδεψαν με τα караβάνια των πραγματευστάδων. Κι όλα αυτά σαν στοιχεία μιας καινούριας σύνθεσης, που μέσα στον περιορισμένο χώρο ενός υφαντού κλείνει το νόημα της ζωής ενός λαού.

Καθώς κοιτάζεις ένα θεσσαλικό υφαντό, θαρρείς πως αντικρίζεις από ψηλά το θεσσαλικό κάμπο, πελώριο κιλίμι, όπου άφησε τις πατημασιές της η Ιστορία...»

«Υφαντά της Θεσσαλίας»

Κίτσος Μακρής

* μπακίρι: χαλκός, χάλκινο σκεύος.

* παιάνες: πολεμικά τραγούδια.

* χρονικό: αφήγηση.

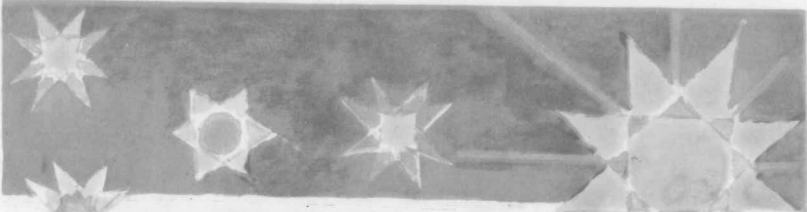
* μοτίβο: θέμα.

Τσεβρές Μυτιλήνης (λεπτομέρεια). Κέντημα γραφτό.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Με τι μοιάζει ο Θεσσαλικός κάμπος, όταν τον αντικρίζεις από ψηλά;
2. Τι πίστεψαν στην αρχή και τι διαπίστωσαν στη συνέχεια οι κάτοικοι των μεγάλων πόλεων σχετικά με τη λαϊκή τέχνη;
3. Να δικαιολογήσεις με τη βοήθεια του κειμένου τη φράση: «όλη η κοινωνική και οικογενειακή ζωή των ανθρώπων του (=του θεσσαλικού χώρου) είναι τυλιγμένη στη ζεστασιά του σπιτικού υφαντού».
4. Ποια είδη λαϊκής τέχνης αναφέρονται στο κείμενο;
5. Πώς δικαιολογεί ο συγγραφέας τη φράση «κάθε θεσσαλικό υφαντό είναι ένα τονισμένο χρονικό της μακριάς τοπικής ιστορίας»;

50. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Είδα χτες βράδυ στ' όνειρό μου
το γεννημένο μας Χριστό
τα βόδια απάνω του εφυσούσαν
όλο το χνώτο τους ζεστό.

Βοσκοί πολλοί και βοσκοπούλες
τον προσκυνούσαν ταπεινά
ξανθόμαλλοι άγγελοι στεκόνταν
κι έψελναν γύρω του «ωσαννά!»

Το μέτωπό του ήταν σαν ήλιος
και μέσα η φάτνη η φτωχική
άστραφτε πιο καλά από μέρα,
με κάποια λάμψη μαγική.

Στα πόδια του έσκυβαν οι Μάγοι
κι έμοιαζε τ' άστρο από ψηλά,
πως θα καθίσει σαν κορώνα
στης Παναγίτσας τα μαλλιά!

Μα κι από αγγέλους κι από Μάγους
δε ζήλεψα άλλο πιο πολύ,
όσο της Μάνας του το στόμα
και το ζεστό, ζεστό φιλί.

Τέλλος Άγρας

51. Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΟΥ ΑΠΟΜΕΙΝΕ ΣΤΗ ΓΗ

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε στη γη ένα παιδί.

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε στον ουρανό ένα αγγελάκι.

Το παιδί δε γνώριζε τον άγγελο. Ούτε ο άγγελος ήξερε τίποτε για το παιδί.

Το παιδί ζούσε έξω από τη Βηθλεέμ σ' ένα χάνι. Ο άγγελος ζούσε το πρωί σε μια ηλιαχτίδα, το βράδυ σε μια ασημένια κλωστή του φεγγαριού.

Ο άγγελος ήταν καλός. Καλός σαν άγγελος. Το παιδί ήταν ένα κακό παιδί. Τίποτε άλλο· ένα κακό παιδί.

Και οι δυο εργάζονταν αυτόν τον καιρό πάρα πολύ. Το κακό παιδί με γκρίνια. Ο άγγελος με τραγούδι.

Το παιδί

Το παιδί είχε να υπηρετεί πολύ κόσμο, που έφτανε αυτές τις μέρες στη Βηθλεέμ. Δε σταματούσε από την ώρα που έσκαγε ο ήλιος ως αργά τη νύχτα. Πριν λαλήσουν τα κοκόρια, έπιανε τον κουβά και τραβούσε για το πηγάδι. Έπεφτε εύκολα ο κουβάς στο βαθύ πηγάδι, λες και βιαζόταν ν' ανταμώσει το νερό. Τέντωνε ο κουβάς το σκοινί, γέμιζαν πληγές οι παλάμες του παιδιού, που αγωνιζόταν να τον συγκρατήσει. Το παιδί είναι φοβισμένο, γιατί έχει ακόμα στα πόδια του τα σημάδια που τ' απόχτησε, όταν μια μέρα του 'φυγε ο κουβάς από τα χέρια. Θύμωσε πολύ το αφεντικό —θυμάται— το έδειρε, το μάτώσε και του έκαμε τούτα τα σημάδια.

Ο κουβάς γεμάτος είναι βαρύς. Το παιδί ιδρώνει, όπως σιγά-σιγά τραβάει προς τα πάνω το σκοινί. Κάθετα λίγο να ξεκουραστεί, κι ύστερα πηγαίνει να πλύνει τις αυλές, να καθαρίσει τα τραπέζια του πανδοχείου, να

καθαρίζει την κουζίνα. Φέρνει
προσανάμματα* και ξύλα από
την αυλή, ανάβει τη φωτιά,
δουλεύει, δουλεύει. Το
αφεντικό έχει ξυ-
πνήσει πια,
κατεβαίνει
κάτω,

γκρι-
νιάζει.

Τίποτε δεν του
αρέσει απ' αυτά
που έκανε το παιδί.
Το παιδί δε μιλάει, έμαθε
πια να μη μιλάει. Μόνο
κοιτάζει τον ουρανό. Στην αρχή έκλαιγε,
μα τώρα σκλήρυνε η καρδιά του κι έγινε κακιά.
Παίρνει ξανά τον κουβά και τραβάει να ποτίσει τα
ζωντανά και να τα ταΐσει. Αυτή η ώρα είναι η πιο όμορφη
της ημέρας. Κοιτάζει την αγελάδα που έχει τόσο αγαθά
μάτια. Έτσι θα 'ταν και τα μάτια της μητέρας του, αν
είχε μητέρα. Τρέχει, παίζει με το μοσχάκι, κυνηγιέται
με τα κατσικάκια. να, όπως θα έπαιζε με τ' αδέρφια του,
αν είχε αδέρφια....

Κουβεντιάζει σοβαρά με το άλογο, όπως θα κου-

* προσανάμματα: κλαδιά που ανάβουν εύκολα.

βέντιαζε με τον πατέρα του, αν είχε βέβαια πατέρα...
Γιατί το παιδί δεν έχει κανένα. Έχει μόνο την κακία για
συντροφιά.

Κρεβάτι στο πανδοχείο δεν υπάρχει για το παιδί.
Κοιμάται στο στάβλο. Αγκαλιάζει την αγελάδα, χώνει το
κεφάλι του κοντά στο άλογο, στριμώχνεται πλάι στο
μοσχάρaki και στα κατσικάκια. Είναι σαν να έχει οικογένε-
νεια. Κι είναι τόσο όμορφο να έχεις οικογένεια!

Τώρα που έφτασε τόσος κόσμος στη Βηθλεέμ μες
στο χειμώνα, μες στο κρύο, το παιδί κουράζεται πολύ.

Αργά πηγαίνει για ύπνο κι ο φόβος του είναι μην ξυ-
πνήσει τα ζωντανά. Όλα κοιμούνται, όταν φτά-
νει. Μόνο η αγελάδα το περιμένει, όπως πε-
ριμένει πάντα το παιδί της η μητέρα!

Δεν αντέχει το παιδί να γδυθεί, δεν
έχει δύναμη να βγάλει τα
σαντάλια του.

Κουλουριάζει
ται,

όπως είναι
κι αποκοιμείται. Και μες
στο βαθύ του ύπνο χαίρε-
ται, γιατί κλότσησε ένα άλλο
παιδί, γιατί κρυφά άνοιξε την κά-
νουλα και χύθηκε το κρασί, γιατί
έκρυψε τα ρέστα από τη στάμνα που

αγόρασε σήμερα, γιατί είπε ψέματα στο αφεντικό... Κοιμάται αγκαλιά με την κακία του κι ευχαριστείται.

Ο άγγελος

Το αγγελάκι πάλι, αυτές τις μέρες δεν προλαβαίνει να κλείσει μάτι. Πάνε τα παιχνίδια που έκανε με τις ηλιαχτίδες, πάνε οι κουβεντούλες του οι βραδινές με τις λεύκες και τις πηγές. Το αγγελάκι, όπως όλοι οι άγγελοι στον ουρανό, ετοιμάζεται για το μεγάλο βράδυ. Το βράδυ που ο Θεός θα γεννηθεί κάτω στη γη.

—Τι ευλογημένη είναι η νύχτα! αναστέναξε ο ήλιος.

—Γιατί; ρώτησε παραξενεμένο το αγγελάκι.

—Γιατί θα δει το θαυμαστό μοναδικό αστέρι! Το αστέρι το χριστουγεννιάτικο.

Το αγγελάκι ήθελε ν' ακούσει κι άλλα. Του άρεσαν οι ιστορίες που έλεγε ο ήλιος. Μα η ώρα είχε περάσει και τον περίμεναν οι άλλοι άγγελοι στη χορωδία. Μέρες τώρα μάθαιναν τους ύμνους που θα έλεγαν την άγια νύχτα. Το αγγελάκι τραγουδούσε γλυκά και όταν έλεγε το «Δόξα εν υψίστοις Θεώ και επί γης ειρήνη, εν ανθρώποις ευδοκία», σταματούσε ακόμα κι ο αγέρας για να το ακούσει. Είχε πραγματικά αγγελική φωνή. Τραγουδούσε και αναρωτιόταν τ' αγγελάκι.

—Σε ποιο παλάτι θα γεννηθεί άραγε ο Κύριός μας;

Σε ποια σπουδαία πολιτεία; Τι χρυσές κούνιες του ετοιμάζουν οι άνθρωποι; Ποιες τεχνίτρες υφαίνουν τώρα τα σκεπάσματά του; Τι μετάξια θα στρώσουν στο κρεβάτι του;

Οι τελευταίοι ταξιδιώτες

Είχε αρχίσει να γέρνει ο ήλιος. Οι τελευταίοι ταξιδιώτες έφταναν και τακτοποιούνταν στα σπίτια. Η μικρή

πολιτεία της Βηθλεέμ χώρεσε τόσους, που κανείς δε φανταζόταν πως θα χωρούσε. Ούτε κρεβάτι, ούτε σκαμνί δεν έμεινε άδειο. Είχε αρχίσει να γέρνει ο ήλιος...

Πίσω από τις ελιές φάνηκαν ένας άντρας και μια ετοιμόγεννη γυναίκα. Η γυναίκα ήταν πάνω σ' ένα κουρασμένο, κατασκονισμένο γαϊδουράκι. Ο άντρας κρατούσε ένα μπόγο και το ραβδί του και βασιόταν από το ζωντανό.

Είχε αρχίσει να γέρνει ο ήλιος, σαν έφτασαν στη Βηθλεέμ ο Ιωσήφ και η Μαρία. Κι η Βηθλεέμ δεν είχε ούτε σκαμνί ελεύθερο.

Είχε αρχίσει να γέρνει ο ήλιος, όταν το αγγελάκι είπε για τελευταία φορά με τη χορωδία των αγγέλων το «Δόξα εν Υψίστοις Θεώ και επί γης ειρήνην εν ανθρώποις ευδοκία». Το είπαν τόσο ωραία, που ο ήλιος αργοπώρησε για να το ακούσει όλο.

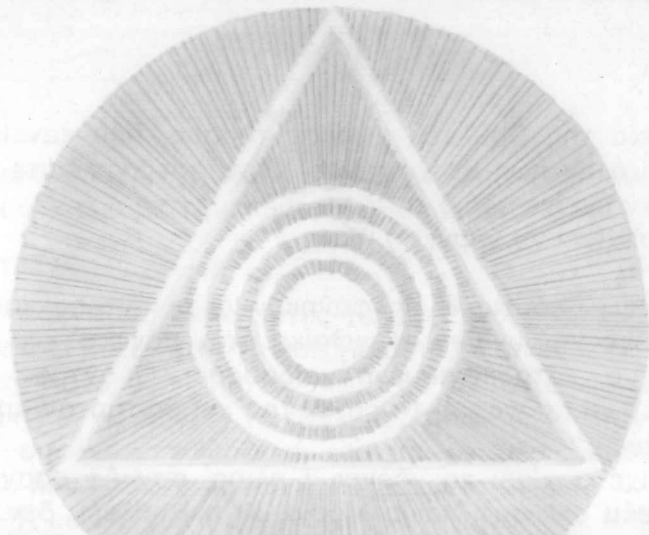
Οι άγγελοι της νύχτας είχαν φύγει κιόλας. Πήγαν να φέρουν το πιο λαμπρό αστέρι που θα φώτιζε αυτή τη νύχτα. Το αγγελάκι δεν είχε τώρα δουλειά. Έριξε τη ματιά του κάτω στη γη κι εκεί σε μια γωνιά της γης, στη Βηθλεέμ, είδε τους δυο ταξιδιώτες, την Παναγία και τον Ιωσήφ.

—Η μητέρα του Κυρίου και Θεού μου! μονολόγησε σαστισμένο.

—Έψαξε να ιδεί παλάτι εκεί κοντά. Δεν είδε τίποτε. Σπίτια μικρά, φτωχικά, αυτό μόνο είδε.

Κι ο Κύριός μου πού θα γεννηθεί; αναρωτήθηκε τ' αγγελάκι.

Κατέβηκε πιο κάτω, κάτω από τις στέγες των σπιτιών κι άκουσε πως δεν υπήρχε ούτε δωμάτιο, ούτε κρεβάτι για την ετοιμόγεννη Μαρία.

Μα όπου να 'ναι φτάνει το λαμπρό αστέρι! Όπου να 'ναι θά 'ρθουν και οι μάγοι! Η ώρα φτάνει που θα ψάλουν οι άγγελοι τη Γέννηση του Θεού!

Κατέβηκε ακόμα πιο κάτω τ' αγγελάκι και ακολούθησε το ζευγάρι μέσα στους σκοτεινούς δρόμους της Βηθλεέμ.

Ο άγγελος και το παιδί

Εκείνη την ώρα αντάμωσαν ο άγγελος και το κακό παιδί.

Το παιδί γύριζε κατάκοπο στο στάβλο που κοιμόταν. Σήμερα είχε κλέψει κι άλλα τάλιρα από το αφεντικό του και τους ταξιδιώτες. Σε τόση φασαρία ποιος να τον πάρει είδηση...

Έσπασε κι ένα κιούπι, και είπε ψέματα, πως το 'σπασε ο άλλος παραγιός*. Καλά, σκέφτηκε το κακό παιδί, καλά τα κατάφερα!

Να πάει τώρα να χωθεί πλάι στα ζωντανά του. Κάνει

* παραγιός: βοηθός, υπηρέτης.

τόσο κρύο απόψε! Θα ρίξει κι άχυρα
πάνω του, να ζεσταθεί λιγάκι.

Από την κούραση περπατάει
αργά λες και σέρνεται στο λα-
σπωμένο δρόμο. Πόσο μακριά
είναι ο στάβλος! Αχ! Να 'ταν
πουλί να πέταγε!

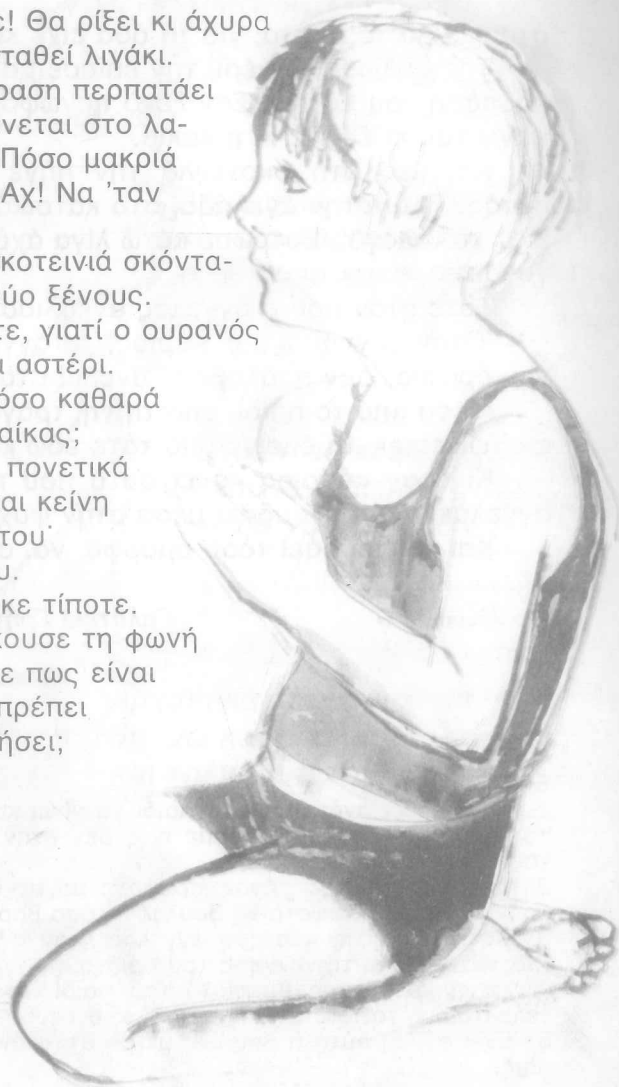
Κι εκεί στη σκοτεινιά σκόντα-
ψε πάνω στους δύο ξένους.
Δεν έβλεπε τίποτε, γιατί ο ουρανός
δεν είχε ούτε ένα αστέρι.
Πώς όμως είδε τόσο καθαρά
τα μάτια της γυναίκας;

Ήταν γλυκά, πονετικά
και τον κοίταζε και κείνη
σα να 'ταν μάνα του
ναι, σαν μάνα του.

Δεν ακούστηκε τίποτε.

Πώς όμως άκουσε τη φωνή
της που του 'λεγε πως είναι
κουρασμένη και πρέπει
κάπου ν' ακουμπήσει;

Δεν την είχε
ξαναδεί τούτη
τη γυναίκα.
Κι όμως,
ήταν
σίγου-
ρος πως
ήξερε για το

σταμνί, για τα λεφτά, για τα όσα είχε κάνει.

Της άπλωσε το χέρι, την έπιασε μαλακά μαλακά κι η κούραση του έφυγε. Σαν ξένο πανωφόρι γλίστρησε από πάνω του κι έφυγε κι η κακία.

Και μες στη σκοτεινιά την πήγε εκεί που έμενε αυτός: Πλάι στην αγελάδα, στο κατσικάκι, στα προβατάκια, στο άλογο. Έστρωσε κάτω λίγα άχυρα. Βολεύτηκε η γυναίκα.

Τότε ήταν που ο άγγελος αγκάλιασε το μικρό παιδί.

Όταν γεννήθηκε ο Κύριος, το αγγελάκι έλειπε από τη χορωδία. Δεν πρόλαβε ν' ανεβεί στον ουρανό.

Μέσα από το παιδί, από τη γη, τραγούδησε το «Δόξα εν Υψίστοις». Κι έμεινε από τότε εδώ κάτω στη γη.

Κι όταν κάποιος κάνει αυτό που πρέπει, ακούει τ' αγγελάκι να τραγουδάει μέσα στην ψυχή του.

Και τραγουδάει τόσο όμορφα, να, σαν άγγελος...

«Το Χρυσό ρόδι»

Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιοι λόγοι ανάγκασαν το παιδί να γίνει κακό; Από ποια λόγια του κειμένου καταλαβαίνουμε πως δεν ήταν κακό από τη φύση του;
2. Μπορείς να κάμεις έναν κατάλογο με τις δουλειές που έκανε κάθε μέρα; Είναι σωστό να δουλεύει τόσο βαριά ένα παιδί;
3. Γιατί αυτές τις μέρες ο άγγελος ήταν πολύ απασχολημένος; Πώς φαντάζεται τη γέννηση του Χριστού;
4. Σε τι κατάσταση βρισκόταν το παιδί, όταν συνάντησε τους τελευταίους ταξιδιώτες; Πώς εξηγείς ότι τους βοήθησε;
5. Έχει σχέση αυτή η βοήθεια με το ότι ο άγγελος αγκάλιασε το παιδί;
6. Η κεντρική ιδέα είναι πως η κακία νικιέται μόνο με την καλοσύνη και την αγάπη; Μπορείς να τη δικαιολογήσεις με τη βοήθεια του κειμένου;

52. ΑΡΧΙΜΗΝΙΑ ΚΙ ΑΡΧΙΧΡΟΝΙΑ

Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά
και μια καρδιά χοροπηδά
σαν άγριο κατσικάκι.

Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά
στου Αϊ-Βασίλη τη χαρά
εννιά χρονών παιδάκι.

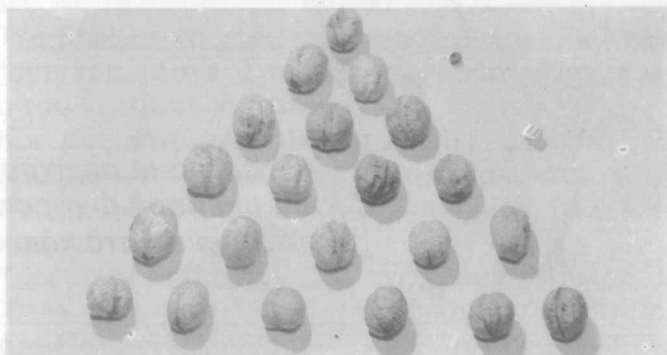
Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά
θα 'χω και μπάλα απ' τη νονά
και τρένο απ' τον πατέρα.

Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά
μοσχοβολάνε τα γλυκά
που μου 'φτιαξε η μητέρα.

Μαρία Κουβαλιά-Γουμενοπούλου

53. ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΙΖΕΤΕ ΣΤΙΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Τώρα που κάνει κρύο κι είναι κλειστά τα σχολεία, παίξε με τους φίλους σου:

Τα καρύδια

Μπορούν να παίξουν τρεις ή και περισσότεροι παίκτες.

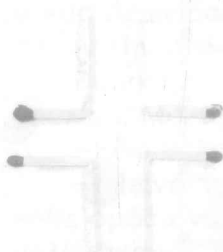
Κάθε παιδί τοποθετεί μπροστά του είκοσι ένα καρύδια σε σχήμα ανάποδου τριγώνου, όπως φαίνεται στην πιο πάνω εικόνα.

Τα παιδιά έχουν ένα ζάρι και το ρίχνουν με τη σειρά. Όσες τελίτσες δείχνει το ζάρι, τόσα καρύδια πρέπει ν' αφαιρεί από μπροστά του το παιδί, που το έριξε. Αν τα καρύδια ενός παιδιού φτάσουν να είναι λιγότερα από τις τελίτσες του ζαριού, τότε τα συμπληρώνει από τα καρύδια του παίχτη που κάθεται αριστερά του. Εξακολουθεί να παίζει και όταν ακόμα έχουν εξαντληθεί εντελώς τα δικά του καρύδια, παίρνοντας πάντα από τον αριστερό του. Όταν δεν υπάρχουν πια καρύδια μπροστά στους παίκτες, το παιχνίδι τελειώνει. Νικητής είναι αυτός που έχει μαζέψει τα περισσότερα καρύδια.

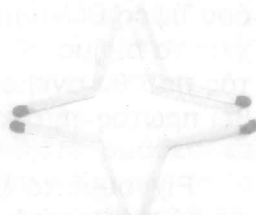
Κάτι περίεργο

1. Το άστρο που αλλάζει.

Κάνε με τέσσερα σπέρτα τσακισμένα στη μέση το άστρο του σχήματος Α. Τώρα ρίξε προσεχτικά μια σταγόνα νερό ακριβώς στο σημείο του σπασίματος. Σε λίγο το αστέρι θ' αρχίσει να κουνιέται και σιγά-σιγά θα πάρει το σχήμα του άστρου Β.

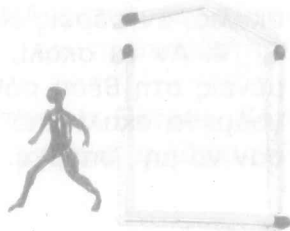
Σχ. Α

Σχ. Β

2. Το σπίτι.

Τρία ολόκληρα σπέρτα σχηματίζουν τους τοίχους και το πάτωμα ένα τσακισμένο αποτελεί τη σκεπή. Ένα σπιρτόπαιδο βρίσκεται στη φυλακή. Από πουθενά δεν μπορεί να βγει. Ρίξε προσεχτικά μια σταγόνα νερό στο σημείο του σπασίματος του σπέρτου της σκεπής και η φυλακή θ' ανοίξει! Αν δε φτάνει μια σταγόνα ρίξε και δεύτερη.

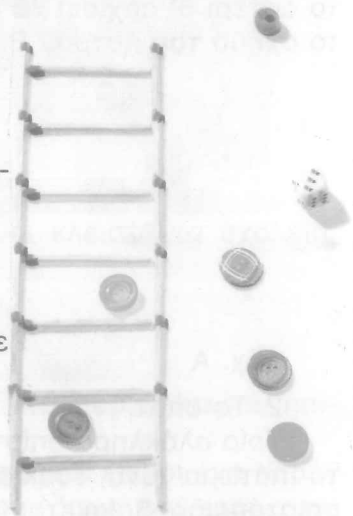

Η σπιρτόσκαλα

Μπορεί να παίξουν δύο ή και περισσότεροι παίκτες. Χρειάζονται: Ένα ζάρι, ένα κουτί σπίρτα και τέσσερις πέντε –ανάλογα με το πόσοι παίζουν– πετρούλες ή διαφορετικά κουμπιά.

Στο πάτωμα ή στο τραπέζι φτιάχνουμε μια σπιρτόσκαλα με όσο ύψος θέλουμε, όπως δείχνει το σχήμα. Νικητής είναι αυτός που θα ανέβει και θα κατέβει πρώτος τη σκάλα.

Ρίχνουμε το ζάρι με τη σειρά και προχωρούμε σύμφωνα με αυτά που δείχνει, βάζοντας τις πετρούλες στο κενό ανάμεσα σε δυο σκαλοπάτια.

Όροι του παιχνιδιού

1. Προχωρείς ανάλογα σκαλιά, αν φέρεις στο ζάρι ένα, δύο ή τρία.
2. Μένεις όπου είσαι, αν φέρεις τέσσερα.
3. Πας πίσω ένα σκαλί, αν φέρεις πέντε, και δύο σκαλιά, αν φέρεις έξι.
4. Αν το σκαλί, που πρέπει να πας, είναι πιασμένο, μένεις στη θέση σου. Αν όμως είναι πιασμένο το προηγούμενο σκαλί από αυτό που πρέπει να πας, το πηδάς σαν να μην υπήρχε.

54. ΜΙΑ ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΜΑΣ

Με τις γιορτές, την έκθεση, τα κάλαντα, δεν είχαν προλάβει τα παιδιά να κάμουν την εργασία για τις εξερευνήσεις που είχαν αποφασίσει. Τώρα όμως που τέλειωσαν οι γιορτές και τα πανηγύρια και «ο κάθε κατεργάρης ξαναγύρισε στον πάγκο του», όπως είπε κι ο κυρ Λεωνίδας, ο πατέρας του Αλέξη, τα παιδιά θυμήθηκαν την απόφαση που είχαν πάρει.

Θυμήθηκαν και το έπαθλο. Όλο κέφι ξεκίνησαν για δουλειά. Μα, πριν καλά καλά αρχίσουν, σταμάτησαν.

—Εδώ θέλει ψάξιμο, θέλει βιβλία, θέλει...

—Εκείνο που θέλει είναι να φτιάξετε ομάδες και κάθε ομάδα να δουλέψει ένα θέμα, είπε ο Σπύρος απλά, μόλις άκουσε το πρόβλημα. Ε, λοιπόν, αυτό το απλό δεν το είχαν συλλογιστεί τα παιδιά.

—Πρέπει να μας εξηγήσεις πώς το σκέφτηκες, είπε ο ξάδερφός του ο Γιώργης.

—Όποτε θέλετε, συμφώνησε ο Σπύρος.

Ο Σπύρος δεν ήταν από τη γειτονιά μας. Δεν ήταν από την πόλη μας. Ήρθε όπως έρχεται ένα πρωτοχρονιάτικο δώρο, που δεν το καρτερείς. Και πραγματικά πρωτοχρονιάτικο, αφού μας ήρθε τούτες τις γιορτινές μέρες. Ήρθε και μας άνοιξε ένα παράθυρο και είδαμε τον κόσμο κι από μίαν άλλη πλευρά.

—Δηλαδή, θείος σου είναι ο κυρ Ανέστης; τον ρώτησαν τα παιδιά στην αλάνα, όταν τους τον πρωτοσύστησε ο Γιώργης, ο πρώτος ξάδερφός του.

—Και γιατί ήρθες εδώ; τον ρώτησε ο Πέτρος. Κάτι είπε ο Γιώργης, κάτι είπε ο Σπύρος' μασημένα λόγια.

Δεν καλοκατάλαβαν τα παιδιά. Ο πατέρας του, λέει, ταξιδεύει.

—Κι η μάνα σου;

Πάλι μισόλογα, άλλοι κατάλαβαν πως ταξιδεύει, άλλοι πως εργάζεται στη Γερμανία. Πάλι δεν καλοκατάλαβαν τα παιδιά. Εκείνο που κατάλαβαν είναι πως ο Σπύρος είναι σπουδαίο παιδί. Κουβάλησε μαζί του παιχνίδια και βιβλία!

—Υπάρχουν στον κόσμο τόσα βιβλία! Δεν το 'ξερα! αναστέναξε ο Γιάννης, ο πρόεδρος. Ο καημός του Γιάννη είναι που δεν έχει πολλά βιβλία, να διαβάσει.

Ο Σπύρος λοιπόν ήρθε στην κατάλληλη ώρα. Λες και είχε σημαδέψει την έκθεση. Μαζί με τα εγκαίνια ήρθε κι αυτός.

Θέλετε να δώσω κι εγώ ένα χεράκι; είπε απλά και τα παιδιά, που είχαν παλαβώσει από την πολλή δουλειά, αγκάλιασαν το Σπύρο.

—Αυτός θα είναι ο πάγκος σου, του είπε ο Γιάννης και τον πήγε στα βιβλία. Γρήγορα όμως ο Σπύρος έγινε ο «πανταχού παρών». Και την ασφάλεια που κήκε, εκείνος την έφτιαξε, και δέματα έκανε γρήγορα και όμορφα σαν να 'ταν μηχανή, και στη βρύση, που έσταζε, άλλαξε λαστιχάκι.

—Μωρέ Γιώργη, ο ξάδερφός σου είναι... σπέρτο μονάχο, ξέφυγε του Θανάση μια μέρα.

—Είναι έξυπνος πολύ, αλλά είναι δύο χρόνια πιο μεγάλος από μας, εξήγησε ο Γιώργης.

—Δηλαδή, πάει στην έκτη! είπε όλο σεβασμό ο Θανάσης.

—Όχι, στην τετάρτη πάει, γιατί... Πάλι μασημένες κουβέντες είπε ο Γιώργης.

—Μια φορά, δε φαίνεται παιδί απ' αυτά που μένουν

στην ίδια τάξη, παρατήρησε ο Αλέξης που ήταν πιο κει κι άκουσε τη συζήτηση. Κάτι άλλο συμβαίνει.

Δεν έμεινε όμως καιρός στα παιδιά να σκεφτούν.

Η έκθεση τους απασχολούσε πρωί κι απόγευμα. Ούτε περίμεναν τέτοια επιτυχία. Κόσμος μπαινόβγαινε κι από άλλες γειτονίες, γειτονίες που ούτε τις ήξεραν τα παιδιά. Έρθαν και δημοσιογράφοι και φωτορεπόρτερ*, τράβηξαν φωτογραφίες, τις δημοσίευσαν στις εφημερίδες. Έγραψαν πολλά καλά λόγια για τα παιδιά και την έκθεση. Ακόμα και συνέντευξη έδωσε ο πρόεδρος. Ο διευθυντής του σχολείου ήταν όλο καμάρι ματαίωσε ακόμα και το ταξίδι, που θα έκανε με την οικογένειά του, για να βρίσκεται συνέχεια κοντά στα παιδιά και να ταχτοποιεί ό,τι πρόβλημα παρουσιαζόταν. Και προβλήματα υπήρχαν. Η Ρηνιώ, ας πούμε, είχε πρόβλημα... ψιλών. Σαν ταμίας κάθε βράδυ «έκλεινε ταμείο» και γύρισε στο σπίτι της με μια σακούλα γεμάτη κέρματα. Κάθε πρωί έτρεχε στον μπακάλη, τον κυρ Στράτο, έδινε τα ψιλά, έπαιρνε χαρτονομίσματα, ευχαριστούσε βιαστικά και έγραφε στο μπλοκάκι της τις εισπράξεις, που ήταν πάνω από κάθε προσδοκία.

Κάποτε όμως έφτασε, όπως είπε ο διευθυντής, το «πλήρωμα του χρόνου» και η έκθεση έκλεισε. Μαζεύτηκαν επιτέλους τα παιδιά στα σπίτια τους και, όπως είπαμε στην αρχή, θυμήθηκαν τις εργασίες και είδαν πόσο ήταν δύσκολο να γίνουν.

Τότε άκουσαν την πρόταση του Σπύρου να φτιαχτούν ομάδες, που θα δουλέψουν το κάθε θέμα μαζί.

—Κρίμα που τελειώνουν οι διακοπές και θα φύγεις, Σπύρο, είπε η Βαγγελιώ λυπημένη. Θα μας βοηθούσες

* φωτορεπόρτερ: φωτογράφος εφημερίδων.

στις εργασίες.

—Μα δε θα φύγω. Εδώ θα τελειώσω τη χρονιά.

Δε θα φύγεις! Ε, αυτό είναι πραγματικά ένα θαυμάσιο νέο.

—Τότε ανήκεις στην τάξη μας, τότε είσαι κι εσύ συμμαθητής μας, θα έρχεσαι στις συνεδριάσεις μας, και μπορείς να μας δανείσεις και βιβλία να κάμουμε αυτές τις εργασίες. Μπορείς μάλιστα να φτιάξεις κι εσύ μια εργασία!

—Ευχαριστώ, παιδιά! Ο Σπύρος ήταν τόσο συγκινημένος που απόρησαν όλοι.

—Τι ευχαριστείς! Τι σου δώσαμε; πήγε η Κατερίνα να το ρίξει στο αστείο.

—Τι μου δώσατε; ψιθύρισε ο Σπύρος. ΑΓΑΠΗ!

Έτσι έγινε κι ο Σπύρος πήρε μια θέση στο θρανίο της τρίτης σειράς και μια θέση στην καρδιά μας.

1. Τι νόημα δίνεις στη φράση του κυρ Λεωνίδα: «κάθε κατεργάρης στον πάγκο του»;

2. Ποια λύση πρότείνει ο Σπύρος στο πρόβλημα των παιδιών; Τη βρίσκεις σωστή;

3. «Ήρθε και μας άνοιξε ένα παράθυρό και είδαμε τον κόσμο και από μian άλλη πλευρά». Μπορείς με λόγια του κειμένου να δικαιολογήσεις αυτή την πρόταση;

4. Πέτυχε η έκθεση; Πώς το συμπεραίνεις;

5. Ο Σπύρος πήρε μια θέση μέσα στην καρδιά των παιδιών' μπορείς διαβάζοντας προσεκτικά το κείμενο να βρεις πώς τα κατάφερε;

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

Μην' ξεχνάς τις λαϊκές παροιμίες:

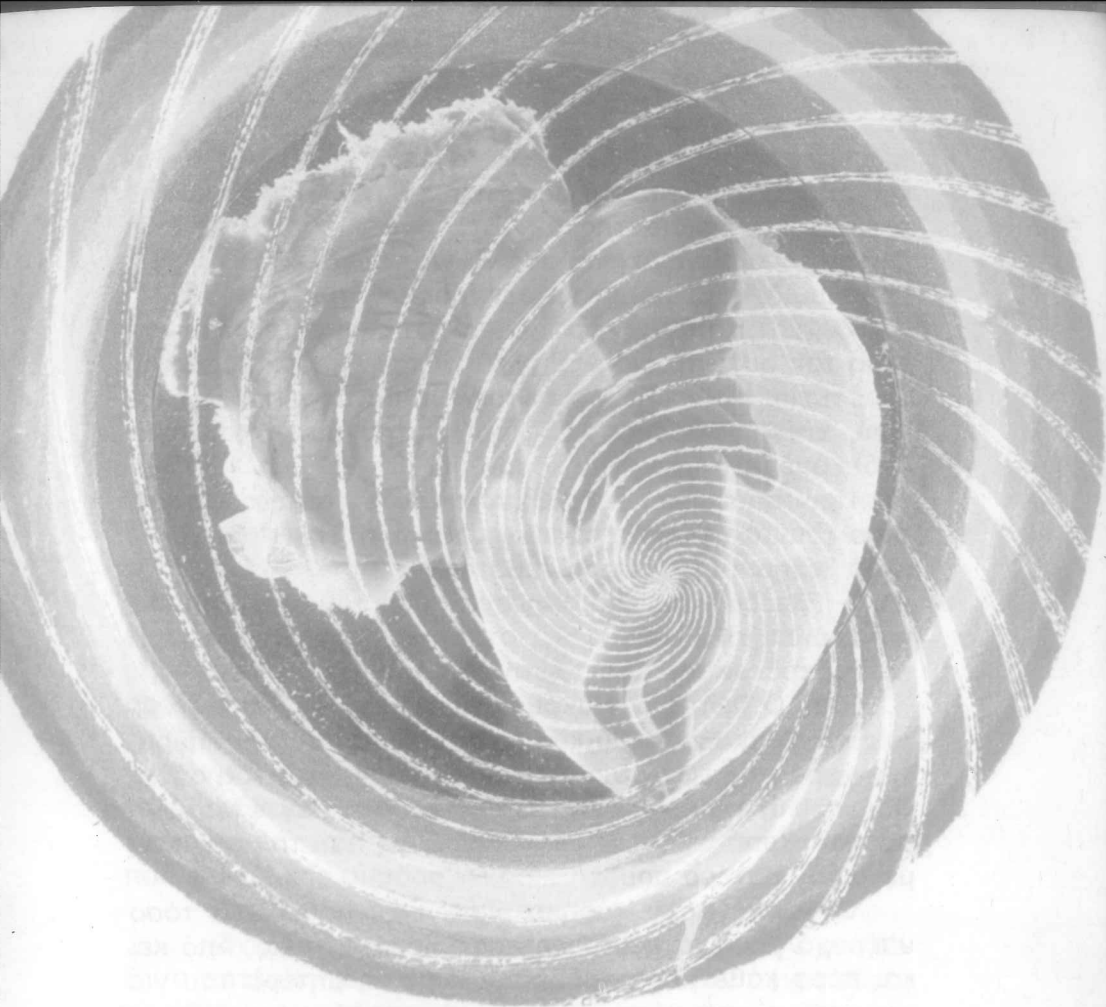
1. Το 'να χέρι νίβει τ' άλλο

και τα δυο το πρόσωπο.

2. Από δυο λιθάρια βγαίνει τ' αλεύρι.

3. Βοήθα με να σε βοηθώ

ν' ανεβούμε τον ανήφορο.

55. ΕΝΑ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ

Αυτό το διαστημικό ταξίδι το κάνουν όλοι οι άνθρωποι. Το κάνουν όμως χωρίς να το καταλαβαίνουν, όταν γεννιούνται. Είναι το αντίστροφο ταξίδι, που ξεκινάει από την ανυπαρξία και καταλήγει στον πλανήτη «ζωή».

Η μητέρα του Φώτη είναι έγκυος. Μέσα στα σπλάχνα της έχει ένα μικρό αστροναύτη, που είναι δεμένος στο διαστημόπλοιό της με τον «ομφάλιο λώρο». Έτσι λέγεται ένα όργανο σαν σχοινί, που συνδέει τη μητέρα με το παιδί και του μεταφέρει τροφές και οξυγόνο.

Ο Φώτης, μήνες τώρα, παρακολουθεί μαζί με τη μητέρα του αυτό το διαπλανητικό ταξίδι. Ακούει, βάζοντας τ' αυτί του στην κοιλιά της, το χτύπο ενός μικρού ρολογιού. Είναι η καρδιά του μικρού αστροναύτη, που ταξιδεύει ανέμελα προς τον κόσμο μας.

Πριν από μήνες –δε θυμάται πότε και πώς– η μητέρα του τον φώναξε στο δωμάτιό της. Ήταν μια χαρά, αλλά ξεκουραζόταν στο κρεβάτι της.

–Έλα δω, του είπε. Πήρε το χέρι του και το έβαλε μαλακά στην κοιλιά της.

–Ακούς τίποτε; τον ρώτησε.

Όχι. Ο Φώτης δεν άκουγε τίποτε.

–Εγώ ακούω, ψιθύρισε η μητέρα του με μια απέραντη χαρά στη φωνή της. Ακούω τα χτυπήματα του αδερφού σου ή της αδερφής σου, που είναι σαν φτερουγίσματα μικρού πουλιού. Είσαι ο πρώτος που το μαθαίνεις μετά τον πατέρα σου.

Ο Φώτης πολύ χάρηκε, γιατί είχε μάθει ένα τόσο υπέροχο μυστικό που το ήξεραν μονάχα τρεις. Από κει και πέρα κάθε μέρα κουβέντιαζε με τη μητέρα του για το μικρό αστροναύτη και το διαπλανητικό του ταξίδι, γι' αυτό το «θαύμα» που γινόταν μέσα στα σπλάχνα της.

–Το μωρό μας έρχεται στον κόσμο χωρίς να το έχει ζητήσει. Δεν ξέρει ότι αρχίζει γι' αυτό μια επικίνδυνη αποστολή. Δεν έχει ιδέα πως ο «πλανήτης ζωή» είναι μια μεγάλη περιπέτεια με πολλούς σταθμούς, με χαρές και με λύπες.

—Δεν ξέρει πως θα πάει σχολείο, συμπληρώνει ο Φώτης, και ότι θα τον σηκώνουν στο μάθημα και μπορεί να μην ξέρει ν' απαντήσει.

—Το μωρό είναι ένας εξερευνητής, που έρχεται να εξερευνήσει τον κόσμο μας. Χωρίς σκαπάνη, χωρίς εφόδια. Έρχεται γυμνό κι ανήμπορο. Γι' αυτό πρέπει να σταθούμε δίπλα του να το βοηθήσουμε.

—Θα του μάθω εγώ πολλά πράγματα, λέει ο Φώτης και συλλογιέται πως θα του μάθει ν' ανεβαίνει στη μουριά.

—Τα δέντρα, τα λουλούδια, τα πουλιά που κελαηδούν, είναι ζωντανά. Πάρε μια σταγόνα νερού και κοίταξέ την στο μικροσκόπιο. Είναι πλημμυρισμένη από άπειρες μορφές ζωής. Μα η πιο θαυμαστή μορφή ζωής είναι ο άνθρωπος. Είναι το μωρό μας. Μια πολύπλοκη μηχανή, που είναι ικανή να πετύχει τα πιο σπουδαία πράγματα.

Τον τελευταίο μήνα της εγκυμοσύνης της μητέρας του, ο Φώτης έπαψε να λέει το μωρό τους «αστροναύτη». Το έλεγε «ποδοσφαιριστή». Όταν έβαζε το χέρι του στην κοιλιά της, το άκουγε να κλοτσάει σαν κυνηγός ποδοσφαιρικής ομάδας.

—Άτακτο θα γίνει, φοβόταν ο Φώτης.

—Όχι, δεν είναι άτακτο. Μεγάλωσε πια, τον ησυχάζει ο πατέρας του. Η κούνια όπου κοιμόταν μέχρι τώρα, η μήτρα της μητέρας σου, δεν το χωράει πια. Αισθάνεται άβολα. Σε λίγες μέρες με βροντερά χτυπήματα θα χτυπήσει την πόρτα της εξόδου: «Ε, σεις απ' έξω. Ανοίξτε μου να βγω. Σκάω εδώ μέσα.»

Βρε, τι πάθαμε! Το σπίτι ανάστατο! Οί καρδιές ετοιμάζονται να δεχτούν το μικρό επισκέπτη. Η μάνα τακτοποιεί τη βαλίτσα με τα μωρουδιακά.

—Αν είχα επάνω μου χρωματιστά φωτάκια και κουμπιά, θα τα έβλεπες να αναβοσβήνουν σαν τρελά, έλεγε η μητέρα. Όλο μου το είναι ετοιμάζεται να δεχτεί αυτόν το μικρό άγνωστο.

Ο Φώτης σκέφτεται πως πρέπει να κεράσει γλυκά στην τάξη του και να πάει λουλούδια στη μητέρα του, στην κλινική, όταν γεννήσει. Μέσα στο μυαλό του έχει αρχίσει κιόλας η αντίστροφη μέτρηση.

Πέντε μέρες, τέσσερις μέρες, τρεις, δύο, μία.

Ουά! Ουά! Ο μικρός αδερφός θα φωνάξει παρών μ' όση δύναμη έχει στα μικρά του πνευμόνια.

Ο Φώτης θα πάει να του συστηθεί και θα του πιάσει φιλικά το μικρό χεράκι.

—Φίλε, είμαι ο μεγάλος σου αδερφός. Καλωσόρισες στον κόσμο μας. Καλωσόρισες στον πλανήτη ζωή.

Αγγελική Βαρελλά

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Συμμετέχει ο Φώτης στη ζωή της οικογένειας. Πού φαίνεται αυτό στο κείμενο;
2. Τι έμαθε ο Φώτης κουβεντιάζοντας με τη μητέρα του για το μωρό;
3. Τι σκέφτεται να κάμει ο Φώτης, μόλις γεννηθεί το μικρό του αδερφάκι;

56. ΚΑΛΩΣ ΝΑ 'ΡΘΕΙ

Ο παππούς του Φώτη είναι ποιητής. Αυτό δεν το ξέρει κανένας. Μόνο ο Φώτης. Και το έμαθε, όταν ο παππούς του 'δωσε σ' ένα κομμάτι χαρτί ένα ποιηματάκι.

Έχω κάτι για το μωρό μας, είπε ο παππούς, σχεδόν ντροπαλά.

—Διάβασέ το, παππού, παρακάλεσε ο Φώτης.

Είτε αδερφός, είτε αδερφή,
στον κόσμο μας, καλώς να 'ρθει!

Ένα μωρούλι μοναχό,
θα φτάσει απ' το άγνωστο, γυμνό.

Και θέλει νά 'βρει συγγενείς:

Παππού, γιαγιά, παιδιά, γονείς.

Έλα, ανθρωπάκι μια σταλιά,
το σπίτι μας, θερμή αγκαλιά,

όλο προσμένει για να 'ρθεις.

Άγνωστο αδέρφι, μην αργείς!

Ρένα Καρθαίου

57. Η ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΗ ΔΥΝΑΜΗ

Ο Φώτης τα 'φερε τα γλυκά. Έχει εδώ και δέκα μέρες μιαν αδερφούλα. Κερνάει ο Φώτης, θέλει να φαίνεται ευχαριστημένος. Θέλει να φαίνεται, γιατί κατά βάθος δεν είναι. Φοβάται ο Φώτης. Το κατάλαβε ο δάσκαλος και στο διάλειμμα τον φώναξε κοντά του.

—Γιατί δεν παίζεις με τους άλλους; Μαλώσατε; τον ρώτησε.

—Όχι, μα δεν έχω όρεξη σήμερα για παιχνίδι... κομπιάζει ο Φώτης.

—Γιατί δεν έχεις όρεξη; επιμένει ο δάσκαλος. Σήμερα που έχεις ακόμα έναν άνθρωπο στο σπίτι, που θα σε αγαπήσει σαν μεγαλώσει...

Κουνάει θλιμμένα το κεφάλι ο Φώτης.

—Εδώ κοντεύω να χάσω κι αυτούς που μ' αγαπούσαν και σεις 'μου λέτε γι' αυτούς που θα με αγαπήσουν;

—Δηλαδή; Ποιος δε σ' αγαπάει πια; Ο δάσκαλος καλά κατάλαβε πως κάτι είχε ο Φώτης.

—Η μάνα μου! Ξέσπασε ο Φώτης. Η μάνα μου δε μ' αγαπάει πιά. Όλο για το μωρό μιλάει, όλο εκείνο φροντίζει, το πλένει, το αλλάζει... Έβαλε φανερά τώρα ο Φώτης τα κλάματα.

—Η μάνα μου δε μ' αγαπάει πια, με ξέχασε.

Του χάιδεψε τα μαλλιά ο δάσκαλος.

—Η μάνα, Φώτη μου, έχει μεγάλη καρδιά και πλατιά αγκαλιά. Χωρούν και χωρούν η καρδιά κι η αγκαλιά της... όχι να μη χωρέσει εσένα και την αδερφή σου! Χαμήλωσε τη φωνή του ο δάσκαλος, θυμηθήκε τη δική του μάνα.

—Φώτη, καμιά δύναμη δεν μπορεί να κάνει μια μάνα να μην αγαπάει το παιδί της. Καμιά!

Εκείνη την ώρα χτύπησε το κουδούνι.

—Πάμε στο μάθημα, είπε ο δάσκαλος, στο Φώτη.

—Παιδιά, σήμερα θα σας πω μια ιστορία της πατρίδας μου, είπε ο δάσκαλος μόλις έγινε ησυχία στην τάξη. Έτσι έμαθαν τα παιδιά για την πιο μεγάλη δύναμη.

Ήταν μια φορά ένας γέροντας, που είχε ένα χωράφι σε μιαν ερημιά ανάμεσα σε δυο χωριά, στην Κώμη και στην Εφτακώμη. Μια μέρα, εκεί που πολεμούσε να ξεριζώσει τις αγριάδες, η αξίνα του βρήκε κάτι σκληρό. Σκάβει αμέσως πιο βαθιά, φανερώνεται ένα σανίδι, σκύβει, και τι να δει; Το σανίδι ήταν η εικόνα του Αγίου Αυξεντίου με το χρυσό το αγιοστέφανο γύρω απ' το κεφάλι.

Αμέσως ο γέροντας τα παρατάει όλα και με δάκρυα στα μάτια τρέχει στη δημοσιά*, μήπως κι απαντήσει περαστικό διαβάτη να του πει τη μεγάλη του χαρά.

Δεν πρόβαλε να βγει καλά καλά στο δρόμο κι ανταμώνει ένα χωρικό απ' την Κώμη κι άλλον απ' την Εφτακώμη, κι άλλον που δούλευε στο πλαϊνό χωράφι, κι άλλον...

Έγιναν αμέσως πολλοί. Κι ήταν όλοι Κωμίτες και Εφτακωμίτες. Εκεί που τα έλεγαν και τα ματάλεγαν*, ήρθε σε κάποιον να ρωτήσει.

—Και που θα το πάμε τώρα το εικόνισμα;

—Στην Κώμη, πετάχτηκαν οι μισοί.

—Στην Εφτακώμη, οι άλλοι μισοί.

—Μα στην Κώμη βρίσκεται η εκκλησία του Αγίου.

—Όμως ο γέροντας που το ξέθαψε είναι απ' την Εφτακώμη.

Τέτοια κι άλλα έπιασαν να λένε και σίγουρα δε θ'

* δημοσιά: δημόσιος δρόμος

* ματάλεγαν: έλεγαν πάλι.

αργούσε να στηθεί εκεί, στη δημοσιά, μεγάλος καβγάς, ανάμεσα στους Κωμίτες και στους Εφτακωμίτες, αν δε φώτιζε ο Θεός τον ίδιο το γέροντα που είχε βρει την εικόνα.

—Ακούστε τι έχω να σας προτείνω, γύρισε και τους είπε κάποια στιγμή. Θα ζέψουμε σ' ένα κάρο δυο βόδια. Το ένα βόδι θα 'ναι απ' την Κώμη και τ' άλλο απ' την Εφτακώμη. Θα το φέρουμε στο χωράφι μου, θα βάλουμε πάνω το άγιο εικόνισμα και θα περιμένουμε. Στο χωριό που θα οδηγήσουν τα βόδια το κάρο, θα μείνει για πάντα και το εικόνισμα.

Αμέσως όλοι συμφώνησαν, γιατί έκριναν πως αυτή η λύση ήταν και δίκαιη και σοφή, αφού το ίδιο το εικόνισμα θ' αποφάσιζε μοναχό του που ήθελε να πάει!

Άφησαν τότε το γέρο να φυλάει τον Άγιο στο χωραφάκι του και έτρεξαν Κωμίτες και Εφτακωμίτες στα χωριά τους, να φέρουν τα βόδια.

Το τι έγινε τώρα και στα δυο χωριά, ας μην τα λέμε.

Βγήκαν άντρες, γυναίκες και παιδιά να ψάχνουν σ' όλους τους στάβλους, σ' όλα τα αχούρια, σ' όλα τα γύρω λιβάδια, για το πιο γερό, το πιο δυνατό, το πιο νέο βόδι.

Οι Εφτακωμίτες επιτέλους διάλεξαν τον πιο δυνατό ταύρο που είχαν και ξεκίνησαν, ολόκληρο το χωριό, με γέλια και τραγούδια, για το χωραφάκι του γέροντα. Να σου κι οι Κωμίτες που κατάφτασαν σέρνοντας με κόπο μια αγελάδα!

Οι Εφτακωμίτες με το ζόρι έκρυβαν τα γέλια τους και τα χαχανητά τους.

—Κοίτα τι πήγαν να φέρουν... μουρμούριζαν μεταξύ τους και το πρόσωπό τους έλαμπε σαν φεγγάρι ήταν σίγουροι πια για τη νίκη.

Όλοι μαζί έσπρωξαν το κάρο στο χωράφι, έζεψαν

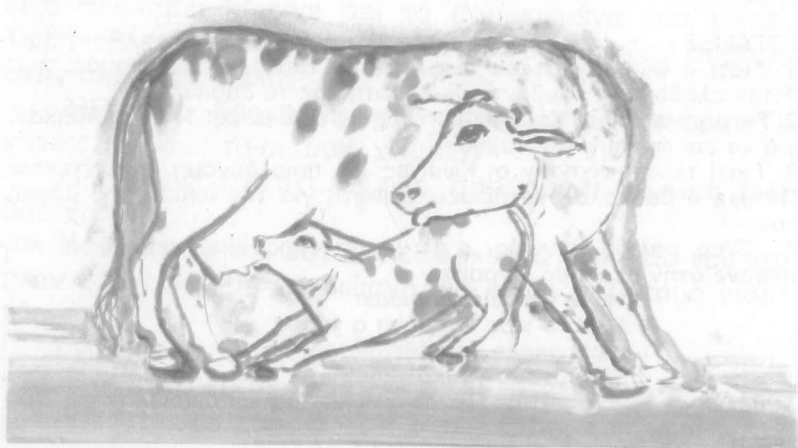
τον ταύρο και την αγελάδα, έβαλε μέσα ο γέροντας με τὰ ίδια του τα χέρια την εικόνα, κι άφησαν λεύτερα τα δυο ζωντανά να οδηγήσουν το κάρo εκεί που θα ήθελαν.

Τράβηξε ο ταύρος μεγαλόπρεπος να πάει στο χωριό του, ούτε που σκέφτηκε να λογαριάσει την αγελάδα στο πλάι του, μα εκείνη ευθύς κατέβασε το κεφάλι, βάθληκε να μουγκρίζει, και δεν έλεγε να σαλέψει απ' τη θέση της λες και την είχαν κολλήσει στη γη.

Γύρισε ο ταύρος και την κοίταξε απορημένος.

Να 'χουν άραγε δικιά τους γλώσσα τα ζωντανά; Ή μήπως και διάβασε μες στα μεγάλα της μάτια όλη της τη λαχτάρα να γυρίσει στο δικό της το χωριό, να βρει το δαμαλάκι της που οι πονηροί Κωμίτες της το είχαν, ξεπίτηδες, αφήσει κλειδωμένο στο παχνί; Ποιος ξέρει;

Πάντως, κειδά, μπροστά στα μάτια όλων, η αγελάδα τράβηξε το κάρo για το χωριό της κι ο ταύρος, υποτα-

κτικά, την ακολούθησε, γιατί σίγουρα κατάλαβε πως η δική του η δύναμη δεν άξιζε τίποτα μπροστά στη δύναμη της αγάπης, που 'χει μια μάνα για το παιδί της.

Έτσι η εικόνα του Αγίου τοποθετήθηκε στην Κώμη, μέσα στην εκκλησιά που τιμάει μέχρι σήμερα τη μνήμη του. *

Η ιστορία τέλειωσε. Ο Φώτης ένωσε τα μάτια του να γεμίζουν δάκρυα. Μα αυτά τα δάκρυα δεν έμοιαζαν με κείνα που είχαν τρέξει πριν, στην αυλή. Ένα ασήκωτο βάρος έφυγε απ' την καρδιά του. Η μάνα του τον αγαπάει.

Όλοι ήταν τόσο συγκινημένοι, που δεν πρόσεξαν το πρόσωπο του Σπύρου. Το πρόσωπό του είχε γίνει κατάχλωμο, οι χούφτες του είχαν σφιχτεί, τα χείλια του τρεμούλιαζαν. Μόνο ο Αλέξης κι η Βαγγελιώ το πρόσεξαν.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί ο Φώτης πίστεψε πως η μάνα του δεν τον αγαπάει πια; Ήταν αλήθεια; Τι κουβέντιασε ο Φώτης με το δάσκαλο;
2. Γιατί μάλωναν οι Κωμίτες με τους Εφτακωμίτες; Τι λύση βρήκαν, για να αποφύγουν τον καβγά;
3. Γιατί τελικά νίκησαν οι Κωμίτες; Σε ποια δύναμη στηρίχτηκαν; Πέτυχε ο δάσκαλος να πείσει το Φώτη για την αγάπη της μάνας του;
4. Ένας παλιός ποιητής, ο Γ. Μαρτινέλης, που γεννήθηκε και πέθανε στην Κέρκυρα, έγραψε:

*Μάνα κράζει το παιδάκι
Μάνα ο νιος και μάνα ο γέρος
μάνα ακούς σε κάθε μέρος,
α! Τι όνομα γλυκό!*

Τι θέλει να πει ο ποιητής; Πες τη γνώμη σου και δικαιολόγησέ τη.

* «Ιστορίες της Κύπρου»

Φανή Παπαλουκά

58. ΟΙ ΨΥΧΕΣ ΤΟΥΣ ΕΜΕΙΝΑΝ ΔΕΜΕΝΕΣ

Ο πρώτος που βγήκε απ' την τάξη, μόλις χτύπησε το κουδούνι, ήταν ο Σπύρος. Τώρα τα μάτια του ήταν θολά από τα δάκρυα που προσπαθούσε να μην τ' αφήσει να τρέξουν.

—Τι συμβαίνει Σπύρο; ανησύχησε η Βαγγελιώ κι έτρεξε πίσω του μαζί με τον Αλέξη.

—Τίποτα! πήγε να πει ο Σπύρος, μα τον πρόδωσε η φωνή του που ήταν βραχνή.

—Σπύρο, τι έγινε; ρώτησε ο Αλέξης. Μήπως κάποιος από μας σε στενοχώρησε;

Κούνησε αρνητικά το κεφάλι ο Σπύρος.

—Είναι κάτι δικό μου, είπε. Να, ο πατέρας μου και η μητέρα μου.

Ο δάσκαλος έβλεπε τα τρία παιδιά από το παράθυρο του γραφείου.

Είχε προσέξει το πρόσωπο του Σπύρου στην τάξη, είχε προλάβει κι είχε δει τα βουρκωμένα του μάτια. Τώρα έβλεπε τα τρία παιδιά που κουβέντιαζαν σοβαρά στην άκρη της αυλής.

Ήξερε ο δάσκαλος την ιστορία του Σπύρου. Οι γονείς του δεν ταίριασαν, χώρισαν.

Ο Σπύρος στενοχωρήθηκε, αρρώστησε. Έχασε έτσι δυο χρονιές.

Η μάνα του τον έστειλε εδώ, κοντά στο θείο του και στον ξάδερφό του το Γιώργη, να κάνει μαζί τους γιορτές.

Γνώρισε ο Σπύρος τα παιδιά, τ' αγάπησε και γράφτηκε σ' αυτό το σχολείο.

Έδωσε την καρδιά του στα παιδιά, τα παιδιά τον

αγάπησαν, δέθηκαν μαζί του.

Όλα αυτά τα ήξερε απ' την αρχή ο δάσκαλος και κατάλαβε πως σήμερα, που μίλησαν για την αγάπη της μάνας, στενοχωρήθηκε ο Σπύρος. Όπως τους είδε μαζεμένους και σοβαρούς στη γωνιά της αυλής, ο δάσκαλος κατάλαβε πως είχε φτάσει η στιγμή που άνοιγε ο Σπύρος την καρδιά του στους φίλους του. Χάρηκε.

Όταν λες αυτό που σε βασανίζει σ' αυτούς που εμπιστεύεσαι, τότε ξαλαφρώνεις.

Βγήκε απ' το γραφείο, προχώρησε στην αυλή, πλησίασε τα παιδιά.

—Ακόμα εδώ είστε εσείς; είπε, κι ήταν σαν να 'βλεπε τα παιδιά μόλις εκείνη τη στιγμή. Μέλι έχει το σχολείο και δε φεύγετε;

—Είχαμε μια κουβέντα, είπε σοβαρά η Βαγγελιώ.

—Προσπαθούμε να καταλάβουμε γιατί οι μεγάλοι... πήγε να συνεχίσει ο Αλέξης. Τον διέκοψε όμως ο δάσκαλος.

— Δε νομίζω πως μπορείτε τώρα να καταλάβετε μερικά πράγματα, είπε και κοίταξε κατάματα το Σπύρο. Τώρα πρέπει να αγαπάτε. Αργότερα, όταν θα 'χετε περισσότερη γνώση, θα μπορείτε να εξηγήσετε πολλά πράγματα και να τα καταλάβετε.

—Είδα μια μυρμηγκοφωλιά λίγο παρακάτω, πλάι στην ελίτσα, όταν ερχόμουν. Πάμε να τη δούμε;

Παρέσυρε μαζί του τα παιδιά, που τώρα πια χαμογελούσαν.

59. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΑΥΤΟΣ Ο ΓΙΓΑΝΤΑΣ

—Κύριε, είμαστε έτοιμοι! δήλωσε επίσημα μια μέρα ο πρόεδρος στο δάσκαλο.

—Κι εγώ είμαι έτοιμος! δήλωσε το ίδιο επίσημα ο δάσκαλος. Τι εργασίες κάνετε;

Η Βαγγελιώ, σαν αντιπρόσωπος της ομάδας της, σηκώθηκε και είπε το θέμα:

—«Εξερευνητές της ξηράς: Η κατάκτηση της πιο ψηλής κορφής του κόσμου— Έβερεστ, Χίλλαρυ, Τένσινγκ».

—«Εξερευνητές της θάλασσας: Ζακ Υβ Κουστό», δήλωσε ο Αλέξης, που αντιπροσώπευε τη δική του ομάδα.

—Θέμα της δικής μας ομάδας είναι «Το ταξίδι στο διάστημα», είπε κι ο Πέτρος, ο «αστροναύτης».

Ο Σπύρος με τη σειρά του σηκώθηκε κι αυτός.

—Το δικό μας το θέμα, είπε, είναι κάτι άλλο. Θα σας το αναγγείλουμε μόλις έρθει η σειρά μας.

Χαμογέλασε ο δάσκαλος. Το δέχτηκε.

—Τη δικιά μου εργασία είπε, θα τη φέρω τελευταία. Λοιπόν, κάθε μέρα μια ομάδα θα έχει το λόγο.

Κατέβηκε από την έδρα ο δάσκαλος. Κάθισε στο τελευταίο θρανίο, ίδιος μαθητής.

—Βαγγελιώ, ανέβα στην έδρα κι άρχισε. Εμείς είμαστε όλο... αυτιά.

Η Βαγγελιώ άνοιξε προσεκτικά τα χαρτιά που κρατούσε και άρχισε να διαβάζει:

60. «Η ΣΤΕΓΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

Στις 29 του Μάη του 1953, ο Εδμόνδος Χίλλαρυ και

ο ορειβάτης οδηγός του Τένσινγκ πρόσφεραν στην ανθρωπότητα την κατάκτηση της ψηλότερης κορυφής της γης: του Έβερεστ (8.882 μ.). Χάρη στο θάρρος και στη μανιώδη ορμή τους νίκησαν τη «Στέγη του Κόσμου» και συνέβαλαν σημαντικά στη γνώση των προϋποθέσεων ζωής του ανθρώπου σε μεγάλο ύψος.

Μέχρι τότε είχαν γίνει πολλές προσπάθειες να φτάσει ο άνθρωπος σ' αυτή την κορυφή των Ιμαλαΐων, αλλά όλες οι αποστολές σταμάτησαν στα 8.600 μ., λες και σε τούτο το ύψος το Έβερεστ προστατευόταν από κανένα μαγεμένο φράγμα, πέρα από το οποίο κανένας άνθρωπος δε θα περνούσε ποτέ!

Η αγγλική αποστολή του 1953 προετοιμάστηκε με κάθε λεπτομέρεια και όλος ο εφοδιασμός της ήταν από

τα πιο σύγχρονα υλικά. Μια δωδεκάδα ξένων ορειβατών και τριάντα ντόπιοι έλαβαν μέρος στην ανάβαση. Όλοι τους έπρεπε να προετοιμαστούν κατάλληλα, για να μπορέσουν ν' αντιμετωπίσουν το κρύο, το πρόβλημα της αναπνοής σε μεγάλο ύψος και τις εξαντλητικές πορείες μέσα στο χιόνι.

Ανάμεσα στους ορειβάτες δυο άνθρωποι ξεχωρίζουν για το παρουσιαστικό και το θάρρος τους: Ο Χίλ-λαρυ και ο Τένσινγκ. Ο πρώτος εκπαιδεύτηκε στα άγρια βουνά της Νέας Ζηλανδίας, όπου γεννήθηκε το 1919. Προικισμένος με εξαιρετική σωματική αντοχή, φαίνεται πως πλάστηκε, για να ξεπεράσει τα πιο σκληρά εμπόδια. Ο άλλος, ο Τένσινγκ, είναι στην ιστορία των Ιμαλαίων ο μόνος ντόπιος* κατέχεται από το ίδιο πάθος με τους δυτικούς αλпинιστές*, που τον παίρνουν για οδηγό. Οι ιθαγενείς βαστάζοι τον αποκαλούν η «Τίγρη των τίγρεων». Γι' αυτούς ο τίτλος της τίγρης δίνεται σ' εκείνον που πετυχαίνει να μεταφέρει το φορτίο του πέρα από τα 7.500 μέτρα. Για τον Τένσινγκ λοιπόν δεν υπήρχαν όρια!

Η πορεία προσεγγίσεως στο Κόμο-Λούγκμα, τη θεϊκή μητέρα του χιονιού, όπως αποκαλούν οι ιθαγενείς το Έβερεστ, αρχίζει στο Κατμαντού το Μάρτη του 1953. Η μεγάλη φάλαγγα του караβανιού προχωρεί αργά. Συχνά η ομίχλη και η βροχή καθυστερούν την πορεία. Ένα πρωί, όταν το караβάνι ξαναπαίρνει το δρόμο προς τις κορυφές, ένας παχύς πάγος σκεπάζει το έδαφος για πολλή ώρα μετά την ανατολή του ήλιου. Στον ορίζοντα ξεχωρίζει η σιλουέτα των γκρεμών, που σκεπάζονται από χιόνι. Σε κάθε στάση οι βαστάζοι ανάβουν μεγάλες φωτιές, όπου έρχονται όλοι να ζεσταθούν.

* αλпинιστής: ορειβάτης

Ένα άλλο πρωί, όπως σκαρφαλώνουν προς έναν αυχένα, οι άντρες νιώθουν για πρώτη φορά το βάρος του υψόμετρου. Η καρδιά τους αρχίζει να χτυπά πιο γρήγορα κι έχουν την εντύπωση πως ο αέρας έγινε πιο αραιός. Μόλις πέρασαν τον αυχένα*, βρέθηκαν ξαφνικά μπροστά σ' ένα αξέχαστο θέαμα: ένα τεράστιο καταχιο-νισμένο σεντόνι από βράχο και από πάγο ορθώνεται μετέωρο στο βάθος της κοιλάδας: είναι το Έβερεστ. Αυτό το όραμα τους γεμίζει την ψυχή. Επιτέλους μπορούν να θαυμάσουν εκείνο που τόσο ποθούσαν.

Η εξαντλητική πορεία συνεχίζεται, συχνά μέσα σε καταιγίδες και σε φρέσκο χιόνι. Κατευθύνονται προς το βόρειο αυχένα (7.900 μ.), όπου στα μέσα του Μάη εγκατάστησαν την οριστική κατασκήνωσή τους. Στις 26 του Μάη γίνεται από κει η πρώτη προσπάθεια ανάβασης, με αποτυχία.

Στις 28, ο Χίλλарυ και ο Τένσινγκ αναχωρούν με τη σειρά τους, για να επιχειρήσουν να περάσουν τα «καταραμένα» διακόσια μέτρα, που τους χωρίζουν από την ψηλότερη κορυφή του κόσμου. Ύστερα από μια εξαντλητική πορεία βρίσκονται σε κάτι στενά ισιώματα, όπου κοιμούνται. Για πρώτη φορά στην ιστορία της κατακτήσεως της γης δυο άνθρωποι επιχειρούν να κοιμηθούν σε υψόμετρο 8.745 μέτρων.

Την αυγή της επόμενης μέρας, στις 29 του Μάη, όταν ο Χίλλарυ ανοίγει το αντίσκηνό του, στις 4 το πρωί, ο καιρός είναι καλός. Αμέσως οι δυο άντρες ετοιμάζονται για αναχώρηση. Ντύνονται κατάλληλα, για να προστατευτούν από το κρύο. Παίρνουν ένα γρήγορο γεύμα από σαρδέλες, μπισκότα και τσάι. Ύστερα στερεώνουν τα άγκιστρά τους, τοποθετούν στο πλευρό τις φιάλες

* αυχένas: στενό ορεινό πέρασμα

οξυγόνου, που χρησιμοποίησαν κατά τον ύπνο, και με πολύ κόπο φορούν στη ράχη το σύστημα κλειστού κυκλώματος, που θα τους επιτρέψει ν' αναπνέουν ως την κορυφή. Κάθε κίνηση απαιτεί εξαιρετική προσπάθεια, γι' αυτό χρειάστηκαν δυόμιση ώρες να τελειώσουν και στις 6.30' αφήνουν την κατασκήνωση.

Ο άνεμος φυσά δυνατά, αλλά δεν κρυώνουν. Μόνο που τους είναι αδύνατο να βγάλουν τα γυαλιά τους, γιατί θα τυφλωθούν από τα κρύσταλλα του χιονιού που σηκώνει η καταιγίδα. Κάτω, ένα πυκνό στρώμα ομίχλης τους απομονώνει από την κοιλάδα και τους ανθρώπους. Η θέα είναι θαυμάσια. Τα Ιμαλάια εκτείνονται μπροστά τους.

Οι μάσκες κολλούν στα πρόσωπά τους και οι δύο ορειβάτες δεν μπορούν να επικοινωνήσουν μεταξύ τους. Ο καθένας φυλάει για τον εαυτό του εντυπώσεις, φόβους και προβλήματα. Στις 9 η ώρα φτάνουν στη βόρεια κορυφή, όπου δύο ημέρες πρωτύτερα είχε σταματήσει η πρώτη αποστολή. Μπροστά στα μάτια τους βρίσκεται η φοβερή γραμμή της κορυφής, ανηφορική, λευκή από χιόνι και πάγο, στενή λεπίδα, που κατευθύνεται προς έναν ουρανό, που έχει χρώμα μπλε σκοτεινό, σχεδόν μαύρο. Εδώ κι εκεί άστρα, που σ' αυτό το υψόμετρο είναι ορατά ακόμη και την ημέρα. Ο άνεμος φυσά πάντα με ορμή. Κατά τύχη, το κρυσταλλένιο και σφιχτό χιόνι τους επιτρέπει να λαξεύουν με το ειδικό ραβδί τους στερεά σκαλοπάτια. Αλλά το ανέβασμα γίνεται όλο και πιο κουραστικό. Ο Χίλλарυ αισθάνεται ελαφρό πονοκέφαλο. Η κορυφογραμμή φαίνεται πως δε θα τελειώσει ποτέ και πίσω από κάθε πλαγιά διακρίνεται μια καινούρια. Διασχίζουν μερικά περάσματα και περπατούν με τα τέσσερα. Από τη μεγάλη κούραση ανεβαίνουν σαν αυτόματα.

«Ξαφνικά», διηγιόταν αργότερα ο Χίλλару, «κατευθείαν μπροστά μου είδα μια χιονισμένη στενή κορυφογραμμή, που οδηγούσε προς μια μυτερή κορφή. Από την άλλη μεριά η πλαγιά κατέβαινε απότομα».

Τα είκοσι τελευταία μέτρα ήταν πολύ εύκολα. «Θα μπορούσαμε, αν το θέλαμε, να επιταχύνουμε το βήμα», είπε ο Τένσινγκ. Η κορυφή είναι αρκετά πλατιά και οι δυο άντρες μπορούσαν να σταθούν πλάι πλάι. Μόλις φτάνουν εκεί, ο Χίλλару και ο Τένσινγκ πέφτουν ο ένας στην αγκαλιά του άλλου. Ο Χίλλару παίρνει φωτογραφίες, ο Τένσινγκ αποθέτει στην κορυφή δώρα στους θεούς του: μπισκότα, καραμέλες και ένα μικρό μπλε μολύβι, που του είχε δώσει η μικρότερη κόρη του, η Νέμα.

Η ώρα είναι 11.30'. Ένα τέταρτο αργότερα αρχίζουν το κατέβασμα. Αυτή την ημέρα, 29 του Μάη 1953, τα 8.882 μέτρα του Έβερεστ είχαν κατακτηθεί. Έτσι τερματιζόταν μέσα στη χαρά μια μάχη τριάντα δύο χρόνων εναντίον του γίγαντα όρους.

Ολόκληρος ο κόσμος έμαθε γρήγορα και χειροκρότησε τον άθλο, που ήταν ο καρπός μιας τέλειας οργάνωσης, της εμπειρίας των προηγούμενων αποστολών, της μεγάλης ακρίβειας εκτελέσεως ενός προκαθορισμένου σκοπού κι ενός εξαιρετικού θάρρους.

SERGE BERTINO

«Εξερευνητές της ξηράς» (μετάφραση Σ. Ράλλης)

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιες δυσκολίες αντιμετώπισαν οι κατακτητές του Έβερεστ μέχρι να φτάσουν στα 7900 μέτρα;
2. Τι προετοιμασίες έκαναν και ποιες δυσκολίες συνάντησαν στα τελευταία διακόσια μέτρα;
3. Σε ποιους λόγους οφείλεται η επιτυχία της αποστολής;
4. Χώρισε το κείμενο σε τρεις ενότητες και βάλε έναν τίτλο στην κάθε μια.

61. Η ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΒΥΘΟΥ

Ο Αλέξης με μια άλλη ομάδα παιδιών παρουσίασαν τις πρώτες προσπάθειες του Ζακ Υβ Κουστό για την εξερεύνηση της θάλασσας.

Ο Γάλλος Ζακ-Υβ Κουστό έκανε την κατάκτηση του υποθαλάσσιου κόσμου έναν από τους σκοπούς της σημερινής ανθρώπινης δραστηριότητας. Το μηχανήμα καταδύσεως που κατασκεύασε επιτρέπει την ομαδική διείσδυση ανθρώπων κάτω από τους ωκεανούς. Μετά το 1967 αναλαμβάνει να πραγματοποιήσει με το ωκεανογραφικό πλοίο «Καλυψώ» το γύρο του κόσμου και κατά τη διάρκειά του γυρίζει για την τηλεόραση είκοσι τέσσερις ταινίες σχετικές με την υποθαλάσσια ζωή.

Είναι γραμμένο στο βιβλίο του Ιουλίου Βερν «Είκοσι χιλιάδες λεύγες κάτω από τη θάλασσα» ότι ο πλοίαρχος Νέμο προτείνει στον καθηγητή Αροννάξ να κυνηγήσουν στα υποθαλάσσια δάση.

- Στα υποθαλάσσια δάση; φωνάζει ο Αροννάξ.
- Μάλιστα, κύριε καθηγητή.
- Και προσφέρεστε να με οδηγήσετε εκεί;
- Ακριβώς.
- Με τα πόδια;
- Με τα πόδια άβρεχτα.
- Κυνηγώντας;
- Κυνηγώντας.
- Με το όπλο στο χέρι;
- Με το όπλο στο χέρι.

Η εκπληκτική αυτή προφητεία του Ιουλίου Βέρν είναι σήμερα, ύστερα από εκατό ολόκληρα χρόνια, μια συνηθισμένη πραγματικότητα.

Έξι άντρες κάθονται γύρω από ένα τραπέζι. Ο ένας απ' αυτούς σηκώνεται κάθε στιγμή κι ελέγχει έναν πίνακα γεμάτο όργανα. Παρά τη θερμοκρασία των $+30^{\circ}\text{C}$ * φορούν όλοι βαριά μάλλινα μαγιό. Εδώ και πέντε ημέρες ζουν κλεισμένοι μέσα σε μια ατσαλένια σφαίρα, που έχει διάμετρο 5,70 μ. και η φυλακή αυτή βυθίζεται αργά κάτω από τα κύματα. Η ώρα είναι 10.20' το βράδυ στις 21 Σεπτεμβρίου του 1965.

Το πείραμα «Προηπειρωτικό III», που αποφάσισε ο διοικητής Ζακ-Υβ Κουστώ και πραγματοποίησε η ομάδα του από μηχανικούς, τεχνικούς και υποβρύχιους κολυμβητές, περνά στην αποφασιστική του φάση. Η κατοικία των έξι «υδροναυτών» που θα ζήσουν και θα εργαστούν έναν περίπου μήνα σε βάθος εκατό μέτρων κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας άφησε την επιφάνεια και κατεβαίνει προς το μικρό αμμουδερό ίσιωμα, που πάνω του θα καθίσει.

* $+30^{\circ}\text{C}$: 30 βαθμοί Κελσίου πάνω από το μηδέν.

Ένα μικρό διθέσιο υποβρύχιο διευθύνει αυτόν το λεπτό χειρισμό. Στην επιφάνεια ένας στόλισκος από ωκεανογραφικά πλοία και βοηθητικά ρυμουλκά κινούνται μέσα στη σκοτεινιά σύμφωνα με το προκαθορισμένο σχέδιο.

Στην ξηρά, σ' ένα πρόχειρο κατάλυμα, οι τεχνικοί ελέγχουν επάνω στις οθόνες της τηλεοράσεως την άφιξη των έξι εξερευνητών, που φαίνεται πως τώρα ζεσταίνονται.

Πάνω στο «Εσπαντόν», ένα βοηθητικό πλοίο των γαλλικών ωκεανογραφικών ομάδων, ο διοικητής Κουστό μένει σιωπηλός. Η στιγμή είναι λεπτή.

Το ραδιόφωνο ανακοινώνει ότι η σφαίρα βρίσκεται τώρα σε βάθος εξήντα μέτρων. Ακόμα σαράντα μέτρα και θ' αγγίζει το βυθό. Οι έξι υδροναύτες αισθάνονται κρύο. Φαίνεται πως δεν μπορούν ακόμη να ρυθμίσουν όπως πρέπει τη θερμοκρασία της κατοικίας και η τεχνητή ατμόσφαιρα, που αποτελείται κατά μεγάλο μέρος από ήλιο*, δεν τους διευκολύνει.

Τελικά, στις 11.55' τη νύχτα, η υποθαλάσσια κατοικία ακουμπά στο βυθό, στο πέλαγος του ακρωτηρίου Φερρά, στη γαλλική ακτή της Μεσογείου.

Έτσι άρχισε ένα από τα σπουδαιότερα πειράματα της υποθαλάσσιας ζωής, που ανέλαβε ποτέ ο άνθρωπος.

Στις 22 Σεπτέμβρη, στις 12.30' το μεσημέρι η πόρτα του υποθαλάσσιου σπιτιού ανοίγει. Βγαίνει ο πρώτος δύτες. Πέντε λεπτά αργότερα ξαναμπαίνει στην κατοικία. Κρυώνει πολύ. Οι δυο επόμενοι επιθεωρούν την ενδυμασία τους και κάνουν την έξοδό τους στον «ανήλιο κόσμο» στον «κόσμο της σιωπής». Αργότερα διηγήθηκαν, ότι όλα ήταν υπέροχα και φανταστικά, όλα ήταν

* ήλιο: ένα αέριο που βοηθάει πολύ στη μετάδοση της θερμότητας.

ωραία, αλλά φοβερά!...

Το μέλλον του πλανήτη μας κρύβεται στα βάθη των θαλασσών, γιατί ένα μέρος από τα έξι ως επτά δισεκατομμύρια κατοίκους, που θα έχει η γη το έτος 2000, εκεί θα βρει την τροφή του.

Είναι ανάγκη λοιπόν να μη μεταβάλουμε τους ωκεανούς σε δοχείο απορριμμάτων, να μην τους καταστρέψουμε για πάντα με τη μόλυνση, αλλά να προφυλάξουμε τους θησαυρούς που κρύβουν μέσα τους.

SERGE BERTINO

«Εξερευνητές της θάλασσας» (μετάφραση Σ. Ράλλης)

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιος είχε προβλέψει την εξερεύνηση της θάλασσας, όπως γίνεται σήμερα; Σε ποιο βιβλίο του;

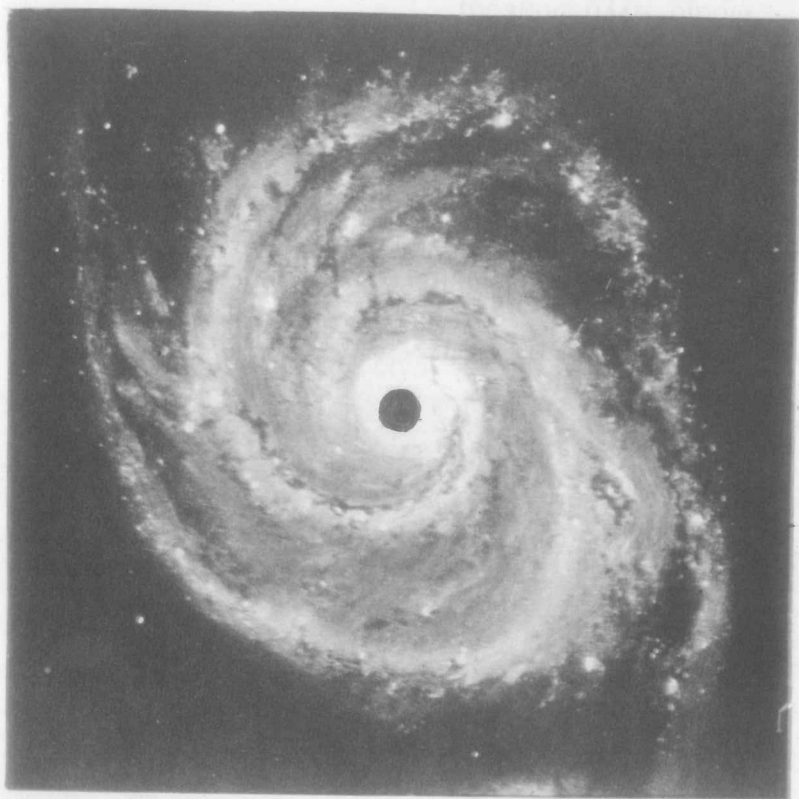
2. Το κείμενο παρουσιάζει δράση μέσα και πάνω στη θάλασσα να βάλεις σε μια σειρά όσα γίνονται μέσα και σε μια άλλη όσα γίνονται πάνω στη θάλασσα π.χ.

Όσα γίνονται μέσα στη θάλασσα.

1) Η άτσαλένια σφαίρα κατευθύνεται προς το βυθό.

2) Το πλήρωμα κάθεται γύρω από το τραπέζι.

3. Γιατί το μέλλον του πλανήτη μας κρύβεται στα βάθη των ωκεανών; Γιατί ήταν σπουδαίο το πείραμα «προηπειρωτικό III »;

62. ΓΙΓΑΝΤΙΟ ΠΗΔΗΜΑ ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

Σήμερα είναι η μεγάλη μέρα του Πέτρου. Διάβασε την εργασία της ομάδας του για την εξερεύνηση του διαστήματος.

Άφησε το μυαλό σου να πετάξει... Φαντάσου ότι παρακολουθείς αυτή τη σκηνή: Βρίσκεσαι κάπου σε μια βάση εκτοξεύσεως πυραύλων. Είναι νωρίς το πρωί. Ο ουρανός είναι σκοτεινός. Μονάχα ένα φωτεινό σημείο.

μια γωνία της βάσης, είναι πλημμυρισμένη με τεχνητό φως.

Αμέτρητοι προβολείς στρέφονται στο γιγάντιο διαστημόπλοιο, που κάθετα στην εξέδρα εκτοξεύσεως.

Το διαστημόπλοιο είναι σχεδόν έτοιμο για εκτόξευση. Η αντίστροφη μέτρηση έχει ήδη αρχίσει. Η ομάδα εκτοξεύσεως εργάζεται πυρετωδώς αλλά με προσοχή. Άνθρωποι πηγαиноέρχονται στις εξέδρες του πελώριου πύργου, που είναι γύρω στο διαστημόπλοιο. Δίπλα οι επιστήμονες κι οι τεχνικοί σκύβουν με προσοχή πάνω από τα μηχανήματά τους. Οι διακόπτες ανοίγουν και κλείνουν. Οι συσκευές ελέγχου τρεμοσβήνουν με κόκκινες και πράσινες λάμπες. Οι δείχτες στις οθόνες πηγαينوέρχονται. Το πελώριο διαστημόπλοιο ελέγχεται σημείο προς σημείο μέσα κι έξω, από την ουρά ως τη μύτη.

Στα κατώτερα τμήματα του διαστημόπλοιου βρίσκονται οι μηχανές και τα καύσιμα. Στο πιο ψηλό τμήμα βρίσκονται τρεις άνθρωποι —οι αστροναύτες— με τις διαστημικές στολές τους. Γύρω τους φωτάκια στα διάφορα όργανα τρεμοσβήνουν. Είναι κλεισμένοι στον κύριο θάλαμο του διαστημόπλοιου, που θα τους μεταφέρει στη σελήνη.

Κάθε αστροναύτης πλαγιάζει ανάσκελα σε μια ειδική πλαγιαστή καρέκλα, που κατασκευάστηκε ειδικά για τον καθένα, έτσι που να εφαρμόζει σε κάθε κοιλότητα του σώματός του. Η διαστημική στολή που φορεί, θα τον προστατεύει κατά την πτήση. Θα φορέσει όμως πιο βαριά στολή, όταν θα βγει από το διαστημόπλοιο στο φεγγάρι.

Σιωπηλοί οι τρεις αστροναύτες περιμένουν την αντίστροφη μέτρηση να τελειώσει. Η στιγμή πλησιάζει.

Ο υπεύθυνος για την αντίστροφη μέτρηση δίνει το σύνθημα. Ο πελώριος πύργος μετακινείται μακριά. Το πλήρωμα του εδάφους τρέχει για να προστατευτεί. Το γιγάντιο διαστημόπλοιο μένει μόνο του.

Στο θάλαμο οι τρεις άνθρωποι δένονται στις καρέκλες τους με ζώνες. Τα ταμπλό λάμπουν με μικρούτσικα πράσινα φώτα· το καθετί εργάζεται τέλεια. Από το θάλαμο ακούονται οι λέξεις, «Χ πλην μηδέν». Για μια στιγμή το καθετί είναι ήσυχο.

Έξαφνα η σιγή κομματιάζεται από το βρόντο των μηχανών του διαστημόπλοιου. Από το πίσω μέρος του βγαίνουν με τεράστια δύναμη αέρια. Στο θάλαμο ο ήχος ακούεται σαν δυνατή βροντή. Ολόκληρο το διαστημόπλοιο κι η πελώρια ρουκέτα αρχίζει να φεύγει από την εξέδρα εκτοξεύσεως.

Οι τρεις αστροναύτες πήραν το δρόμο τους.

Εργασία στο διάστημα

Στο διαστημόπλοιο όλοι οι αστροναύτες είναι απασχολημένοι. Χωρίς να φεύγουν από τη θέση τους παρακολουθούν κάθε σημαντικό μέρος όλου του σκάφους. Τα μάτια τους είναι οι εκατοντάδες των μετρητών, των ρολογιών και των φώτων, που σκεπάζουν τα ταμπλό μπροστά στις θέσεις τους.

Ο αρχηγός της αποστολής συνομιλεί με τη βάση εκτοξεύσεως. Οι τεχνικοί στη γη εξετάζουν προσεκτικά κάθε κίνηση του διαστημόπλοιου. Οι επιστήμονες είναι πάντα έτοιμοι, να δώσουν ειδικές συμβουλές –σε περίπτωση που κάτι το έκτακτο θα θέσει σε κίνδυνο τη ζωή του πληρώματος. Ο αρχηγός αναγγέλλει ότι όλα πάνε καλά ως τώρα.

Ο κυβερνήτης του διαστημόπλοιου ελέγχει τα ταμπλό με τα όργανα που βρίσκονται μπροστά του. Κατα-

γράφει τη θέση του σκάφους πάνω σ' ένα χάρτη. Ο χάρτης του θα συγκριθεί με τις ενδείξεις των οργάνων στα ταμπλό και με τις αναφορές που στέλλονται από τους σταθμούς ελέγχου στη γη.

Ο μηχανικός -κυβερνήτης της σελινακάτου- γλιστρά παντού και ελέγχει τους μετρητές των συστημάτων αερισμού. Αυτά τα συστήματα ελέγχουν τη θερμοκρασία, την υγρασία και την καθαρότητα του αέρα στο θαλαμίσκο. Πηγαίνει από μηχανή σε μηχανή και βεβαιώνεται ότι ο αέρας στο θαλαμίσκο παραμένει καθαρός, δεν έχει μόλυνθεί κι ότι η ατμόσφαιρα εκεί μέσα είναι ευχάριστη.

Βεβαιώνεται παράλληλα ότι ο αέρας του θαλαμίσκου μένει μέσα σ' αυτόν. Προσέχει μήπως υπάρξουν διαρροές. Έξω από το διαστημόπλοιο δεν υπάρχει αέρας ούτε για να γεμίσεις ένα μπαλόνι, πολύ περισσότερο έναν πνεύμονα. Αν υποθέσουμε ότι άνοιξε στο διαστημόπλοιο μια μικρή χαραμάδα, ο αέρας θα φύγει αμέσως. Και σε δευτερόλεπτα μέσα καθέναν στο σκάφος θ' αγωνίζεται να επιζήσει. Είναι ανάγκη να γίνουν οι επισκευές αμέσως. Γι' αυτό ο μηχανικός τρέχει από το ένα μέρος στο άλλο κοιτάζοντας μήπως άνοιξαν τρύπες στο διαστημόπλοιο.

Από τον τόπο που είσαι παρακολουθείς την πυρετώδη δραστηριότητα. Κάθε μέλος του πληρώματος κάνει το είδος της εργασίας για το οποίο εκπαιδεύτηκε. Καθένας εργάζεται σκληρά για να διατηρήσει το σκάφος σε πτήση.

Τροφή στο διάστημα

Τρεις ώρες μετά την εκτόξευσή του το διαστημόπλοιο βρίσκεται ψηλά στον ουρανό. Ο θαλαμίσκος τώρα είναι πιο ήσυχος. Οι άνθρωποι δεν κινούνται εδώ κι εκεί.

Το σκάφος πραγματικά κινείται μόνο του, προχωρώντας γρήγορα προς το φεγγάρι.

Τα μέλη του πληρώματος αναπαύονται στις καρέκλες τους. Ο κυβερνήτης και ο μηχανικός κοιτάζουν τα ταμπλό με τα διάφορα όργανα. Το καθετί είναι εντάξει. Ο αρχηγός της αποστολής συνομιλεί με τη γη.

Ξαφνικά καταλαβαίνεις ότι είναι ώρα για γεύμα. Το γεύμα στο διάστημα είναι διαφορετικό από το γεύμα στη γη, παρόλο που το μενού* είναι το ίδιο. Οι αστροναύτες αρχίζουν το γεύμα τους με χυμό πορτοκαλιού και σούπα. Μια κι όλα δεν έχουν βάρος, το χύσιμο είναι αδύνατο. Τα υγρά σερβίρονται σε πλαστικά σωληνάρια που έχουν το σχήμα των σωληναρίων της οδοντόκρεμας. Μ' αυτόν τον τρόπο το υγρό χύνεται απευθείας στο στόμα, αν πιέσεις το σωληνάριο.

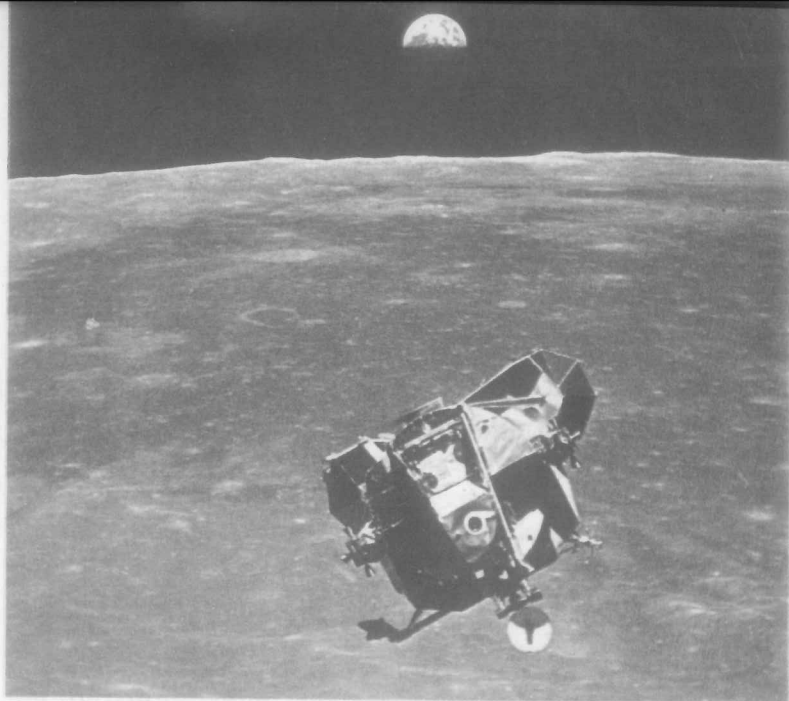
Το κύριο γεύμα μοιάζει με γλύκισμα σε σχήμα κυλίνδρου. Πραγματικά είναι ειδικά κατασκευασμένος κύλινδρος τροφής γεμάτος με πρωτεΐνες και βιταμίνες. Αυτοί οι κύλινδροι αποτελούν το κύριο γεύμα των αστροναυτών κατά τη διαστημική πτήση. Παρόλο που όλοι οι κύλινδροι γίνονται με την ίδια συνταγή, δεν έχουν κι όλοι την ίδια γεύση. Μερικοί έχουν τη γεύση του ψητού, άλλοι του κοτόπουλου, άλλοι του ψαριού κτλ. Σαν επιδόρπιο παίρνουν με τον ίδιο τρόπο καφέ με γάλα.

Μετά το γεύμα τα μέλη του πληρώματος αναλαμβάνουν τα συνηθισμένα καθήκοντά τους. Εργάζονται με βάρδιες κοιτάζοντας τα ρολόγια και τους μετρητές.

Ο άνθρωπος στο φεγγάρι

Όταν ο πρώτος εξερευνητής του φεγγαριού αφήσει τη σεληνάκατό του, θα περπατήσει σ' έναν παράξενο

* μενού: κατάλογος φαγητών

κόσμο.

Δεν υπάρχουν πουθενά τα χαρούμενα χρώματα που λαμπρύνουν τη γη. Το φεγγάρι είναι ψυχρό και άγονο. Είναι κόσμος μουντός και σταχτής με μαύρες σαν μελάνι σκιές. Ακόμα και την ημέρα ο ουρανός πάνω από το φεγγάρι είναι μαύρος. Δεν υπάρχει ατμόσφαιρα, για να τον κάνει γαλάζιο. Μακριά, πολύ μακριά στο μαύρο ουρανό του φεγγαριού υπάρχουν σκορπισμένα αστέρια που λάμπουν σαν μικρές πυγολαμπίδες.

Στο φεγγάρι βασιλεύει η σιωπή. Δεν υπάρχει αέρας, για να μεταφέρει τον ήχο. Ούτε υπάρχει αέρας, για να δεσμεύσει ή να μεταφέρει τη θερμότητα από τον ήλιο. Ακριβώς κάτω από την άσπρη λάμψη των ακτίνων το φεγγάρι είναι ζεστότερο από το ζεστό κύμα στην έρημο της Σαχάρας. Μέσα όμως στις σκιές που ρίχνουν οι κορυφές των βουνοκορφών, το φεγγάρι είναι ψυχρότερο

από τη χιονοθύελλα του Νότιου Πόλου.

Πώς είναι δυνατό για έναν άνθρωπο από τη γη να ζήσει σε τόσο αφιλόξενο τόπο;

Ο εξερευνητής του διαστήματος φορεί τη βαριά διαστημική στολή του, που ενεργώντας σαν συσκευή κλιματισμού τον προστατεύει από το παγερό ψύχος και τη ζέστη που ζεματίζει. Του παρέχει οξυγόνο, για να αναπνέει, και κάτω από το κράνος έχει ένα μικροσκοπικό ασύρματο, για να μπορεί ο αστροναύτης να στέλνει μηνύματα.

Έτσι οι αστροναύτες μπορούν να περπατούν στην επιφάνεια του φεγγαριού. Εξερευνούν τα βουνά, τους κρατήρες, και τις θάλασσες. Παίρνουν χούφτες από σεληνιακό χώμα και το μεταφέρουν στους επιστήμονες στη γη.

Μια μέρα περισσότεροι άνθρωποι θα προσεληνωθούν. Θα φτάσουν με επανδρωμένα διαστημόπλοια, για να μεταφέρουν υλικά για το χτίσιμο μόνιμων σεληνιακών βάσεων, από τις οποίες θα εκτοξευθούν πελώρια διαστημόπλοια για την Αφροδίτη και τον Άρη. Κι ίσως θα προχωρήσουν πιο πέρα. Δεν μπορούμε να προκαθορίσουμε από τώρα, γιατί τώρα μόλις άρχισε η εποχή του διαστήματος. Ίσως, κάποια μέρα, τα διαστημόπλοια θα ταξιδεύουν στον ουρανό με την ταχύτητα της αστραπής κι οι άνθρωποι θα περιφέρονται ελεύθερα ανάμεσα στα αστέρια.

«Από το φθινόπωρο στο χειμώνα» Κυπριακό Αναγνωστικό

Διασκευή από τα αγγλικά

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποια είναι τα κοινά σημεία όλων αυτών των εξερευνήσεων; (Της ψηλότερης κορυφής του κόσμου, του βυθού των θαλασσών και του διαστήματος);
2. Τι βοήθησε τον άνθρωπο να κάμει αυτές τις κατακτήσεις;
3. Κάμε ένα φανταστικό ταξίδι με διαστημόπλοιο ή με βαθυσκάφος.

63. ΜΙΑ ΑΛΛΙΩΤΙΚΗ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ

– Σπύρο, ρώτησε ο δάσκαλος, η ομάδα που φτιάξατε με τι ασχολήθηκε;

Ο Σπύρος σαν να σάστισε.

– Εμείς ετοιμάσαμε μια... γέφυρα, είπε στο τέλος.

Τα παιδιά δεν κατάλαβαν.

– Γέφυρα; ψιθύρισαν και κοίταξε ο ένας τον άλλο.

– Ναι, γέφυρα. Θελήσαμε να γνωρίσουμε τους πρόγονους μας, εξήγησε ο Σπύρος. Ετοιμάσαμε λοιπόν εργασίες με τίτλο «Οι αρχαίοι Έλληνες». Τις εργασίες θα τις διαβάσουν η Ρηνιώ, η Κατερίνα κι ο Γιάννης.

Ο δάσκαλος κάθισε στο θρανίο.

– Θαυμάσια ιδέα είχατε, σας ακούμε, είπε.

Ο Γιάννης άρχισε:

Η μυθική Τροία

Ένας πατέρας γύρω στα 1830 μίλησε στο παιδί του για τις ανασκαφές που γίνονταν τότε στην Πομπηία και του διάβασε και την ιστορία του Τρωικού πολέμου.

– Ίσως θα μπορούσε να γίνουν κάποτε ανασκαφές και στην Τροία! είπε με ενθουσιασμό το παιδί, ο μικρός Ερρίκος Σλήμαν.

Μα ο πατέρας του κουνούσε το κεφάλι.

– Η Τροία, παιδί μου, κι αν υποθέσουμε πως κάποτε υπήρξε, έγινε στάχτη εδώ και χιλιάδες χρόνια.

Λίγα χρόνια αργότερα ο νεαρός Σλήμαν βρίσκει στη σχολική του ιστορία μια εικόνα της Τροίας στις φλόγες.

«Αυτή η πέτρινη πόλη, αυτοί οι χοντροί τείχοι αδύνατο να έχουν γίνει στάχτη», σκεφτόταν.

– Μα είναι μια εικόνα ολότελα φανταστική! του έλεγε ο πατέρας του.

– Η Τροία υπάρχει ακόμα, επέμενε το παιδί.

Σε ηλικία δώδεκα χρονών αρχίζει η σκληρή ζωή, η

βιοπάλη. Ο νεαρός Σλήμαν παράτησε το σχολείο, πήγε παραγιός σ' ένα μπακάλικο. Τέσσερα χρόνια —αφηγείται η κόρη του— δούλευε απ' το πρωί στις πέντε ως το βράδυ στις έντεκα και για αμοιβή έτρωγε και κοιμόταν στο μπακάλικο. Ύστερα έφυγε για το Αμβούργο και μπήκε καμαρότος σ' ένα καράβι που πήγαινε στη Βενεζουέλα. Το καράβι ναυάγησε μόλις ξανοίχτηκε στον Ωκεανό, ο μικρός καμαρότος έμεινε στην παγωμένη θάλασσα τέσσερις ώρες. Τέλος τον βρήκαν αναίσθητο σε μιαν αμμουδιά της Ολλανδίας. Γύρεψε δουλειά στο Άμστερνταμ, τον πήραν σ' ένα γραφείο για θελήματα. Έμαθε ολλανδικά, αγγλικά και γαλλικά μέσα στον πρώτο χρόνο. Κάθε γλώσσα δεν του έπαιρνε περισσότερο από έξι βδομάδες. Μ' αυτά τα εφόδια μπήκε σε μια μεγάλη εταιρεία αλληλογράφος, ύστερα έγινε διευθυντής, έμαθε ρωσικά και πήγε στην Πετρούπολη αντιπρόσωπος της εταιρείας. Τέλος πήγε στην Αμερική, στο Σακραμέντο, άνοιξε τράπεζα δική του, έγινε πολίτης Αμερικανός και κέρδισε χρήματα πολλά.

Τον ίδιο καιρό έμαθε να διαβάζει και να γράφει αρχαία και νέα ελληνικά, έμαθε ακόμα και αραβικά, αποστηθίζοντας ολόκληρο το Κοράνι. Για ν' αποδείξει πόσο τέλεια ήξερε τη γλώσσα, φόρεσε τούρκικα, πήρε ένα χαλάκι, όπως συνηθίζουν στα μέρη εκείνα, και πήγε στη Μέκκα να προσκυνήσει απαγγέλλοντας απ' έξω κομμάτια από το Κοράνι. Ήξερε τότε δεκαοχτώ ξένες γλώσσες. X

Και η Τροία; Τα τείχη της; Είχαν άραγε θαφτεί μες στον ίλιγγο αυτής της καταπληκτικής ζωής; Ήταν σαράντα δυο χρονών ο Ερρίκος Σλήμαν κι η εικόνα των παιδικών καιρών με τα τείχη ήταν πια πολύ μακριά, όταν γι' αυτόν τον Οδυσσέα, τον τραπεζίτη του Σακραμέντο, ξύπνησε πάλι η εικόνα με τα τείχη. «Αυτή η πέτρινη

πόλη, αυτά τα τείχη, αδύνατο να έχουν γίνει στάχτη!».

Έτσι, ξεκίνησε ν' ανακαλύψει τα τείχη της Τροίας. Όλοι οι σοφοί του κόσμου ήταν εναντίον του. Άλλοι έλεγαν πως η Τροία δεν υπήρξε καν. Άλλοι διαφωνούσαν ως προς το μέρος που έπρεπε να τη ζητήσουν. Όλοι τον κορόιδευαν που τριγύριζε τη γη του Ελλήσποντου, με την Ιλιάδα στο χέρι σαν να βαστούσε Ευαγγέλιο. Τριγύριζε πάνω απ' το χώμα, τα βουνά, γυρεύοντας ν' ακούσει απ' το χώμα το μυστικό μήνυμα. Τέλος αποφάσισε να σκάψει σ' ένα λόφο πολύ πιο κοντά στον Ελλήσποντο απ' το μέρος που παραδέχονταν όλοι οι άλλοι ειδικοί.

Τον ίδιο καιρό έγραψε σ' ένα δεσπότη της Πελοποννήσου, φίλο του.

«Βρες μου μια γυναίκα να την παντρευτώ. Δε με νοιάζει αν θα 'ναι φτωχή. Θέλω να 'ναι μορφωμένη και ν' αγαπά τον Όμηρο. Θα ήθελα να φαίνεται πως είναι Ελληνίδα, να 'χει μαύρα μαλλιά, κι αν είναι δυνατόν να είναι κι όμορφη. Κυρίως μ' ενδιαφέρει να έχει καλή κι αγαθή καρδιά».

Έτσι πήρε την Ελληνίδα συντρόφισσά του και τράβηξε μαζί της στη χώρα του Ελλήσποντου να βρουν τα τείχη της χαμένης Τροίας. Με εκατό εργάτες άρχισε να σκάβει. Σιγά σιγά άρχισαν να έρχονται στο φως, η μια πάνω στην άλλη, εννιά πόλεις. Η μια απ' αυτές έπρεπε να 'ναι η Τροία. Βρήκαν και το παλάτι. Όμως, πού είναι οι θησαυροί, που με τόσο μεγάλα λόγια περιέγραφε ο Όμηρος; Θησαυροί δε βρίσκονταν πουθενά. Μήπως δεν ήταν εδώ η Τροία;

Πέρασαν τρία χρόνια, που ολοένα έσκαβαν. Ο Σλήμαν όρισε τη μέρα που θα σταματούσαν: 14 Ιουνίου. Λύπη ήταν στην καρδιά του πολλή. Να ήταν αυτό που βρήκε η Τροία; Μήπως δεν ήταν; Στις 14 Ιουνίου το πρωί

βρισκόταν με τη γυναίκα του στο μέρος των ανασκαφών. Οι εργάτες είχαν αρχίσει τη δουλειά, για τελευταία μέρα. Ξαφνικά, μες στο φως του ήλιου, μες στις στάχτες, το μάτι του Σλήμαν πήρε κάτι που γυάλιζε.

Λέει στη γυναίκα του.

— Πες στους εργάτες να σταματήσουν. Και φέρε το μεγάλο κόκκινο σάλι σου, αυτό που φοράς τα βράδια.

Η Σοφία Σλήμαν υπάκουσε. Σαν γύρισε, βρήκε τον άντρα της να σκαλίζει μόνος το χώμα μ' ένα μαχαίρι. Η γυναίκα κατάλαβε κι άπλωσε το σάλι της. Έναν έναν ο Σλήμαν άρχισε να βγάζει τους θησαυρούς, που θα γέμιζαν με κατάπληξη τον κόσμο: χρυσά διαδήματα, εικοσιτέσσερα χρυσά περιδέραια, σκουλαρίκια, ειδώλια, ένα χρυσό ποτήρι, δώδεκα χιλιάδες τόσα δαχτυλίδια!

Τα τείχη της Τροίας είχαν μιλήσει.

Ηλ. Βενέζης

64. ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΩΚΡΑΤΗ

Μια μέρα, ένα δωδεκάχρονο αγόρι, πλησίασε το φιλόσοφο Σωκράτη, πήρε το χέρι του και τον ρώτησε.

— Εσύ είσαι ο Σωκράτης;

— Ναι. Τι θέλεις;

— Τίποτε. Μ' αρέσει να σ' ακούω...

Ο φιλόσοφος γύρισε και πρόσεξε το παιδί.

Είδε τα λαμπερά του μάτια και τα κανονικά χαρακτηριστικά του.

— Πώς σε λέν', μικρέ;

— Ιφικράτη.

— Τίνος γιος είσαι;

— Του Τιμόθεου, του δερματά. Εξήγησε πως έχουν μαγαζί κοντά στο Θησείο, πως ζουν φτωχικά, πως ο πατέρας του επιμένει να του μάθει τη βυρσοδεψία, μα

αυτός δεν το θέλει.

- Τι σκοπεύεις να γίνεις, Ιφικράτη;
- Στρατηγός!
- Τόσο νέος και διαμιάς στρατηγός;
- Μάλιστα. Όρες κάθομαι και συλλογιέμαι, πώς θα φτιάσω στρατό και τι μάχες θα δώσω. Σπουδαίο επάγγελμα...

Βάδιζαν τον ανήφορο, που από την αγορά οδηγούσε, γυροφέρνοντας την Ακρόπολη, προς το θέατρο του Διονύσου. Ο μικρός έσφιγγε το χέρι του φιλοσόφου από φόβο μήπως τον χάσει. Έμοιαζε περήφανος που μιλούσε σε διάσημο πολίτη. Κάτω από το λόφο των Μουσών γινόταν πανηγύρι. Ο Σωκράτης οδήγησε το αγόρι σε υπαίθριο αγώνα κοκορομαχίας:

- Αφού θέλεις να γίνεις στρατηγός, του είπε, κοίτα τούτους τους δυο πετεινούς που παλεύουν.
- Εγώ, απάντησε ο μικρός, δίνω μάχες με χιλιάδες

στρατιώτες. Τι να μάθω από τους κοκόρους;

Ο Σωκράτης του 'δειξε τον έναν, τον πιο μεγαλόσωμο, που δεν έμοιαζε θαρρετός κι ύστερα του δαχτυλόδειξε* τον άλλο, που όσο μπόι του 'λειπε, τόσο κουράγιο είχε κι ολοένα ριχνόταν με πείσμα στο μεγάλο, ώσπου τον νίκησε.

— Σαν ανθρωθείς*, είπε ο Σωκράτης, καί γίνεις στ' αλήθεια στρατηγός, να θυμάσαι, πριν από κάθε μάχη, το σημερινό θέαμα που σου 'δειξα. Μην ξεχάσεις ποτέ πως δε νικά το πλήθος, παρά η ψυχή, η θέληση για τη νίκη.

Το απλό τούτο μάθημα δεν το ξέχασε ο Ιφικράτης κι όταν αργότερα έγινε διάσημος πολέμαρχος, που νίκησε τη Σπάρτη, πάντα αναθυμόταν* τα λόγια του Σωκράτη.

«Σωκράτης»

Χρίστος Ζαλοκώστας

* δαχτυλόδειξε: έδειξε με το δάχτυλο.

* σαν ανθρωθείς: όταν μεγαλώσεις.

* αναθυμόταν: θυμόταν με λαχτάρα, με ψυχική ευχαρίστηση.

65. ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Κλείσε τα μάτια. Πήγαινε με τη φαντασία σου στην αρχαία Αθήνα.

Περπατάς στον πιο μεγάλο δρόμο της, στην οδό Τριπόδων, και κοιτάς περίεργα γύρω σου. Ξαφνικά ακούς ένα κλάμα. Ένα μωρό κλαίει. Χαμογελάς. Ξέρεις πως η μητέρα του θα τρέξει, θα του πάει μια κουδουνίστρα ή ένα θήλαστρο ή ένα γιογιό· θα το κάνει να ξαναχαμογελάσει.

Προχωρείς. Παιδιά παίζουν στις αυλές των σπιτιών και στους δρόμους. Μια παρέα χτίζει σπιτάκια με πηλό,

άλλη παρέα σκαλίζει σε ξύλο καράβια ή άμαξες. Δυο, παρακεί, πλάθουν με κερί ανθρώπινα ομοιώματα ή άλογα και βόδια. Θαυμάζεις με τι τέχνη φτιάχνουν σκεύη της καθημερινής ζωής, τραπεζάκια, καρέκλες, κούνιες. Παραμερίζεις, γιατί έρχεται ένας μικρός που κυλάει το στεφάνι, τον «τροχό». Παραμερίζουν και αυτοί που παίζουν σβούρα, το «στρόβιλο». Παραπέρα άλλα παιδιά παίζουν τυφλόμυγα, «χαλκή μυία», όπως τη λένε.

— Παίζουμε πεντέλιθα; ακούς κάποιον που λέει. Τα πεντέλιθα είναι τα πεντόβολα.

— Όχι, αρνιέται ο φίλος του. Έφερα το τόπι μου να παίξουμε.

Όλοι παίζουν με κέφι. Αν χάσουν, θα μεταφέρουν τους νικητές στην πλάτη τους!

Απ' όλα τα παιχνίδια πιο πολύ τα παιδιά αγαπούν τους «αστραγάλους», τα κότσια. Τα κουβαλούν πάντα μαζί τους μέσα σε μικρά σακουλάκια. Δεν τ' αποχωρίζονται ποτέ ούτε στο σχολείο. Γι' αυτό, το μικρό αγοράκι εκεί στη γειτονιά σου, όταν αρρώστησε, πρόσφερε «αστραγάλους» στον Ασκληπιό, το θεό της ιατρικής, για να το κάνει καλά.

Τα κορίτσια παίζουν με τις κούκλες τους· στήνουν κουκλόσπιτα. Όταν βαρεθούν, παίζουν τόπι ή φτιάχνουν παιχνίδια με πηλό.

Άνοιξε τώρα τα μάτια σου. Το ταξίδι στην αρχαία Αθήνα τελείωσε. Κοίταξε γύρω σου. Πόσο ίδια είναι τα παιδιά και πόσο μοιάζουν τα παιχνίδια τους!

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποια παιχνίδια των παιδιών της αρχαίας Αθήνας αναφέρονται στο κείμενο; Έχουν ομοιότητα με τα σημερινά;
2. Ποιο ήταν το πιο αγαπητό παιχνίδι των παιδιών της αρχαίας Αθήνας; Ποιες προτάσεις του κειμένου σε βοήθησαν να το καταλάβεις;
3. Υπάρχει διαφορά στα παιχνίδια των αγοριών και των κοριτσιών;

66. ΣΑΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΤΗ ΜΥΡΩΔΙΑ

Σαν του παιδιού τη μυρωδιά κλαράκι δεν την έχει,
μήτε ο σγουρός βασιλικός και μήτε η μαντζουράνα,

μόνο το μοσκολίβανο, που το 'χουν οι παπάδες,
το βάνουνε στο θυμιατό δεσποτικές γιορτάδες.

Αφέντη μου, μικράκι μου
κι ασημοκαντηλάκι μου,

γλέντι, παιχνίδι του σπιτιού,
ξεφάντωμα του τραπεζιού.

Δημοτικό

67. Ο ΚΟΣΜΟΣ ΠΟΥ ΖΕΙ ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ένα αγόρι κι ένα κορίτσι ζούσαν σ' ένα μεγάλο αγρόκτημα στη δυτική Αυστραλία. Τον Ιούνιο ο τόπος είναι νοτισμένος και είναι ευχάριστος με τα πράσινα στάχια του. Μα το Γενάρη ψήνεται από τη ζέστη*, τσουρουφλίζεται, και το χορτάρι σειέται ξερό και λαμποκοπάει.

Το αγροτόσπιτο ήταν πέτρινο. Είχε ολόγυρα μια πλατιά βεράντα, μια μεγάλη κουζίνα κι ένα κελάρι γεμάτο χοιρομέρια, αυγά, βούτυρα και αγγουράκια τουρσί με άνηθο.

Δεν είχε ηλεκτρικό, ούτε ραδιόφωνο, ούτε βέβαια τηλεόραση και ψυγείο. Πάνω στο τζάκι, στην κουζίνα, στην άκρη ενός ραφιού ήταν ακουμπισμένο ένα χο-

* Βρίσκεται στο νότιο ημισφαίριο.

ντροφτιαγμένο ρολόι. Το εκκρεμές του, που χτυπούσε δυνατά τις ώρες, θύμιζε το πόδι ενός παλιάτσου, καθώς πήγαινε μια δω, μια εκεί πάνω στον τοίχο.

Δίπλα στο ρολόι υπήρχε μια ακατάστατη σειρά από βιβλία. Εκεί έβλεπες μια μεγάλη μαύρη βίβλο κι άλλα βιβλία με εικονογραφημένες ιστορίες από τη ζωή του Χριστού, του Αβραάμ και του Μωυσή.

Υπήρχαν κι άλλα βιβλία εικονογραφημένα για κηπουρική, για ιατρική, για ανθρώπους και ζώα. Βιβλία που έγραφαν για το δάγκωμα του φιδιού, για τα δηλητήρια, για το μελιταίο πυρετό, για στραμπουλίσματα στους αστραγάλους και για φουσκώματα στο στομάχι.

Είχε κι ένα πλήθος βιβλία με ιστορίες που έλεγαν για δράκους, βοσκούς και αγρίμια. Τα βράδια, το αγόρι και το κορίτσι, μαζί με τον πατέρα και τη μητέρα, κάθονταν κοντά στο φως της λάμπας και διάβαζαν και ξαναδιάβαζαν αυτά τα παλιά βιβλία. Τα πιο πολλά τα είχαν μάθει σχεδόν απ' έξω.

Κι η αυλή τους ήταν πολύ ευχάριστη. Εκεί μέσα τριγύριζαν γουρουνάκια με στριφτές ουρίτσες, κορδωμένες γαλοπούλες και χήνες με μακριούς λαιμούς σαν λαστιχένιους σωλήνες.

Το κορίτσι είχε ένα αλογάκι τόσο όμορφο, που νόμιζες ότι το ηλιοφώς είχε φωλιάσει βαθιά μέσα στο χρυσό του τρίχωμα.

Και μια μέρα, ξαφνικά, μέσα σε μια ώρα μόνο, χάθηκαν όλα. Μια πυρκαγιά έπιασε στους κοντινούς λόφους· ο δυνατός βοριάς τη βοήθησε ν' απλωθεί, σαν κόκκινο κύμα, στις πεδιάδες και στις βουνοπλαγιές· διάβηκε κι από τα βοσκοτόπια και εξαφάνισε και το αγροτόσπιτο και τις καλύβες.

Τα δέντρα λαμπάδιασαν σαν πύργοι φωτιάς, τα ζωντανά κήκαν μέσα στους στάβλους και μέσα στα

χοιροστάσια. Κι. ούτε το μικρό αλογάκι μπόρεσε να σωθεί. Ο σπιτονοικοκύρης κι η οικογένειά του, για να γλιτώσουν κρύφτηκαν σε μια δεξαμενή. Όταν βγήκαν, δεν υπήρχε τίποτα άλλο από φλογισμένα αποκαϊδία και μαύρες στάχτες.

Τα παιδιά έπιασαν σφιχτά τα χέρια του πατέρα. Η μητέρα έκλαιγε σιωπηλά και οι ώμοι της τραντάζονταν.

— Χάθηκαν όλα, έλεγε, χάθηκαν όλα. Όλα, ακόμη και τα βιβλία, πάει κι η Βίβλος.

— Θα τα ξαναφτιάσουμε, είπε ήρεμα ο πατέρας. Ό,τι φτιάξαμε μια φορά, μπορούμε να το ξαναφτιάξουμε. Και τα παιδιά θα βοηθήσουν.

— Δεν μπορείς να ξαναζωντανέψεις ό,τι έχει πεθάνει, είπε η μητέρα. Δεν μπορείς να διαβάσεις τα βιβλία που έχουν πια καεί. Μόνο αν γίνει κανένα θαύμα.

— Γίνονται και θαύματα σ' αυτόν τον κόσμο, είπε ο πατέρας. Όταν βρέξει θα ξαναβγεί το χορτάρι. Θα ξαναβγούν τα νέα φύλλα σαν πράσινα κεριά στα μαυρισμένα δέντρα. Ακόμα και καινούρια βιβλία μπορούν να βγουν μέσα από τις στάχτες.

Ο πατέρας είχε δίκιο. Ομάδες, ομάδες έρχονταν άνθρωποι από μακριά, για να βοηθήσουν. Ξανάχτισαν το σπίτι. Μερικοί από αυτούς που ήρθαν έφεραν μαζί τους πάσσαλους για τους φράχτες, σφυριά και καρφιά. Άλλοι πρόσφεραν ένα αρνί, άλλοι μια αγελάδα, κανένα γουρουνάκι ή καμία κότα, για να εφοδιάσουν το αγρόκτημα. Κουβάλησαν καρέκλες και σεντόνια, κουβάδες και πιάτα. Έφεραν και την Αγία Γραφή και βιβλία με ιστορίες. Σε λίγο το αγόρι και το κορίτσι είχαν περισσότερα βιβλία από πριν. Κι αυτό είναι κάτι που δε θα το ξεχάσουν ποτέ. Δε θα ξεχάσουν τη φωτιά, τη σωτηρία τους και το ξαναχτίσιμο του αγροτικού τους σπιτιού. Και σήμερα ακόμη, ύστερα από πολύ καιρό τα θυμούνται όλα

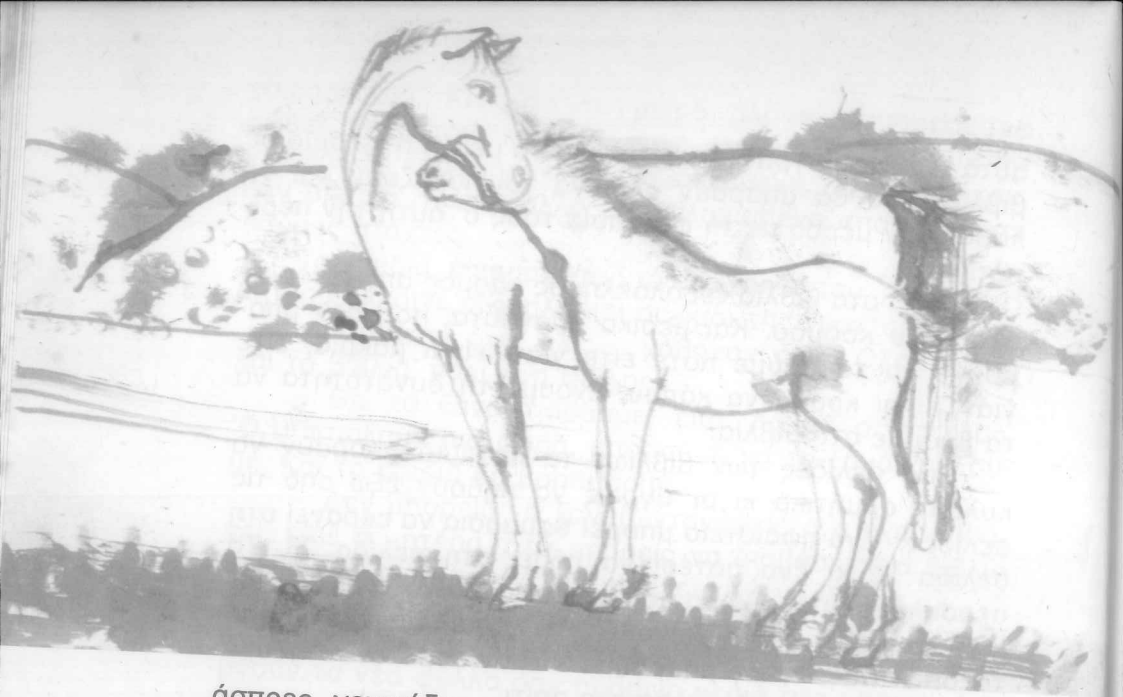
αυτά. Τα έχουν γράψει κιόλας, για να μείνει η ιστορία σε βιβλίο, που θα μπορούν όλοι να το διαβάζουν και να λαβαίνουν μέρος με τη φαντασία τους σ' αυτή την περιπέτεια.

Μέσα στα βιβλία ζει ολόκληρος κόσμος από ιστορίες όλου του κόσμου. Και μερικά πράγματα, που δεν μπορούμε να τα δούμε ποτέ είτε γιατί είναι μακριά, είτε γιατί είναι κρυμμένα κάπου, έχουμε τη δυνατότητα να τα βρούμε στα βιβλία.

Στις σελίδες των βιβλίων τα ποτάμια μπορούν να κυλούν ορμητικά κι οι τίγρεις να πηδούν έξω από τις σελίδες. Ένα ηφαίστειο μπορεί θαυμάσια να εκραγεί στη σελίδα 25 κι ένα αστέρι να πέσει στη σελίδα 36. Τα αεροπλάνα μπορούν να μας ξεκουφάνουν στη σελίδα 92. Έτσι την ώρα που η χιονοθύελλα λυσομανάει έξω από το σπίτι μας, εμείς μπορούμε να κάνουμε έναν ήσυχο περίπατο με λιακάδα μέσα στο σπίτι.

Το μεγαλείο του βιβλίου δε βρίσκεται μονάχα σ' αυτά που γίνονται στον αληθινό κόσμο, αλλά και στο σπάνιο και μαγικό που δημιουργεί η σκέψη. Μπορούμε στο βιβλίο να πιάσουμε τα χρυσά μήλα, να φυτέψουμε τη μαγική φασολιά, ν' ανεβούμε στα κάστρα, που φτάνουν ως τον ουρανό. Μπορούμε να δούμε γίγαντες, τέρατα και πλάσματα εξωγήινα, που αναδύονται από το χάος. Το τι έγινε πριν από ένα εκατομμύριο χρόνια... κι αυτά μπορούμε να τα βρούμε μέσα στα βιβλία.

Στα βιβλία συναντούμε ακόμη ανθρώπους από την Αφρική και την Ασία, από τη Γροιλανδία και τη Γουατεμάλα. Ανθρώπους από τη ζούγκλα και από την έρημο, από τα βουνά και από τις πεδιάδες. Συναντούμε αγόρια, κορίτσια, δασκάλους, κηπουρούς, μαραγκούς, γελωτοποιούς, παππούδες με τις παλιές πίπες τους και τις

άσπρες γενειάδες τους. Τα βιβλία ζουν εκατοντάδες χρόνια και δεν πρόκειται να χαθούν ποτέ. Αυτή τη σημασία έχει η ιστορία με τη φωτιά του αγροτόσπιτου. Γιατί αντίγραφα των βιβλίων θα βρίσκονται πάντα και τα παλιά βιβλία θα ξαναεκδίδονται, θα ξεπετιούνται από το παρελθόν σαν τα φυτά, που φυτρώνουν την άνοιξη στην αυστραλέζικη έρημο από τους σπόρους που σκάνε και βλασταίνουν μέσα στο καμίνι που καίει ένα γύρω.

Το ίδιο έγινε και με το αγροτόσπιτο, που είχε γίνει στάχτη. Ξαναγέμισε βιβλία. Με τον ίδιο τρόπο εφοδιάζουν οι άνθρωποι και τη μνήμη τους. Γιατί ό,τι έχει γίνει και τα σπάνια και τα παράξενα και εκατομμύρια μικροπράγματα, όλα βρίσκονται μέσα στα βιβλία. Από τα απλά σχεδιάσματα που γίνονται από το φύσημα του ανέμου πάνω στην άμμο, ως τα σύννεφα που τρέχουν στον ουρανό και κρύβουν τ' αστέρια. Από τις σκάλες

της βροχής που χοροπηδούν επάνω στο δρόμο σαν μικροσκοπικές χορεύτριες, ως τις χαρακιές μέσα στις παλάμες των χεριών μας. Και περίπλοκα πράγματα βρίσκονται μέσα στα βιβλία. Οι ρουκέτες, οι ηλεκτρονικοί εγκέφαλοι, η αξιοθαύμαστη κατασκευή του σώματός μας. Και πράγματι θλιβερά, όπως η μοναξιά κι ο θάνατος, η καταστροφή θαυμαστών πραγμάτων, που χάθηκαν για πάντα από το πρόσωπο της γης. Και χαρούμενα πράγματα, όμως, όπως γατάκια που παίζουν και κυλιούνται χάμω, φτερά πουλιών, πουλάρια που σηκώνουν τα πόδια και κλοτσάνε. Κι αστεία πράγματα: Άνθρωποι που τρέχουν πίσω από το καπέλο τους, καρέκλες που ξαφνικά διαλύονται, τα ψεύτικα δόντια του παππού, που πέφτουν μέσα στην παντόφλα του και του δαγκώνουν τα δάχτυλα του ποδιού του. Και πράγματα λυπητερά, που μας ραγίζουν την καρδιά και πλημμυρίζουν τα μάτια μας δάκρυα.

Ολόκληρος ο απέραντος, ο άθλιος, ο χαρούμενος, ο ζωντανός, ο θαυμαστός κόσμος, που απλώνεται γύρω μας, ζει μέσα στα βιβλία.»

Κόουλιν Θήλ

Μετάφραση από τα γερμανικά

Ρένας Καρθαίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ζούσαν ευτυχισμένοι οι γονείς και τα παιδιά; Από πού το συμπεραίνεις;
2. Τι τα κατάστρεψε όλα; Πώς σώθηκαν οι άνθρωποι;
3. Τι μπορεί να βρει κανείς μες στα βιβλία; (Να απαντήσεις με φράσεις του κειμένου).
4. Μπορείς με φράσεις του κειμένου να δικαιολογήσεις τα παρακάτω επίθετα για τον κόσμο του βιβλίου;

Ο κόσμος του βιβλίου είναι:

α) φανταστικός	στ) χαρούμενος
β) μαγικός	ζ) θλιβερός
γ) ποικίλος	η) θαυμαστός
δ) διασκεδαστικός	θ) όμορφος
ε) παράξενος	ι) περιπετειώδης

68. ΜΗΝΥΜΑ ΑΓΑΠΗΣ

Η έδρα έμεινε άδεια. Τα παιδιά που είχαν το λόγο ξαναγύρισαν στα θρανία τους. Η μαγεία είχε απλώσει χρυσές κι ασημένιες κλωστές ανάμεσά τους. Κανείς δεν κουνιόταν, από φόβο μη σπάσει καμιά κλωστή και διαλυθεί η μαγεία.

Κάποια στιγμή σηκώθηκε ο δάσκαλος. Πήγε στην έδρα. Κοίταξε τα παιδιά.

– Ευχαριστώ, τους είπε στο τέλος. Ευχαριστώ, γιατί μας ταξιδέψατε. Και πού δεν πήγαμε, και τι δεν είδαμε, και τι δεν ακούσαμε...

Εγώ σας φέρνω ένα μήνυμα, που τα παιδιά της Ιταλίας στέλνουν σε όλα τα παιδιά του κόσμου. Το πήρα από το βιβλίο του Ραούλ Φολλερό: «Μοναδική αλήθεια, η ΑΓΑΠΗ». Ο Ραούλ Φολλερό είναι ο «Απόστολος της αγάπης» του 20ού αιώνα. Ταξίδεψε μέσα σε σαράντα χρόνια χιλιάδες χιλιόμετρα στις πέντε ηπείρους, έκανε διαφωτιστικές διαλέξεις στον «πολιτισμένο κόσμο», και είπε πως είναι κατάρτα και αμαρτία να πεθαίνουν στην εποχή μας χιλιάδες άνθρωποι, χιλιάδες αθώα παιδιά, από πείνα!

Γράφει λοιπόν ο Ραούλ Φολλερό στο βιβλίο του:

«Στέλνοντάς μου το 1964 το υπέροχο και συγκινητικό αποτέλεσμα των μικρών, προσωπικών τους θυσιών τα παιδιά του Μιλάνου μου εμπιστεύτηκαν αυτό το υπέροχο μήνυμα, που θα πάει κατευθείαν στην καρδιά των νέων όλου του κόσμου:

«Εμείς, τα παιδιά του σήμερα, είμαστε οι υπεύθυνοι για το έτος 2000.

Οι μεγάλοι μας προτρέπουν σε κατακτήσεις· εμείς θέλουμε να δίνουμε.

Μας έκρυψαν μέχρι σήμερα την ύπαρξη αυτών

που πεινούν, αυτών που υποφέρουν.

Δε θέλουμε τον πόλεμο, όταν θα μεγαλώσουμε.

Είμαστε θαυμάσια, δε μας λείπει τίποτε,
τρώμε, όταν πεινάμε, και κοιμόμαστε στο κρε-
βάτι μας, ενώ τετρακόσια εκατομμύρια παιδιά
στον κόσμο ζουν μέσα στον πόνο.

Εμείς, τα παιδιά του σήμερα, αισθανόμαστε ότι
είμαστε οι υπεύθυνοι για το έτος 2000.

Ενθουσιαστήκαμε μέχρι σήμερα για τις νίκες
των σπορ και για τις μεγάλες κατακτήσεις του
διαστήματος.

Θέλουμε τώρα να προσκαλέσουμε όλα τα παι-
διά του κόσμου να ενωθούν σε μια μεγάλη επι-
χείρηση, που έχει για όρια τη γη και για σκοπό
να κάμει τον κόσμο:

περισσότερο ευτυχισμένο,
λιγότερο πονεμένο,
λιγότερο άρρωστο,
λιγότερο πεινασμένο,
λιγότερο διχασμένο.

Και για ν' αρχίσουμε αμέσως αυτή τη μεγάλη πράξη,
σας στέλνουμε, κύριε Φολλερό, τον καρπό των θυσιών
πολλών παιδιών του Μιλάνου, για να μπορέσετε να βοη-
θήσετε πολλά άλλα παιδιά λιγότερο ευτυχισμένα από
μας.

Σας ευχαριστούμε που μας διδάξατε ότι κανείς δεν
έχει δικαίωμα να ευτυχεί μόνος του».

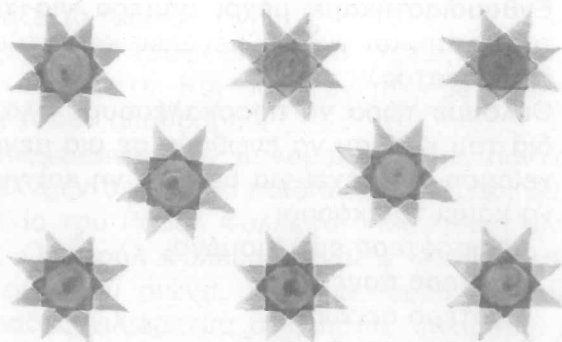
Ραούλ Φολλερό

«Μοναδική αλήθεια η αγάπη»

Μετάφραση: *Αμαλίας Μασσίνα-Φίλια.*

Η φωνή του δασκάλου, καθώς διάβαζε αυτά τα λόγια, προκάλεσε βαθύτατη συγκίνηση στα παιδιά. Αποροφήθηκαν τόσο, που δεν ακούστηκε το κουδούνι που χτύπησε διάλειμμα.

Όλες οι ομάδες βραβεύτηκαν. Ο διευθυντής χάρισε στην κάθε ομάδα από ένα βιβλίο.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποια είναι τα κύρια σημεία του μηνύματος των παιδιών του Μιλάνου; Να τα διατυπώσεις σε μια παράγραφο τεσσάρων σειρών.
2. Τα παιδιά του Μιλάνου καλούν τα παιδιά όλου του κόσμου να ενωθούν. Για ποιο σκοπό θέλουν αυτήν την παγκόσμια ένωση;
3. Να γράψεις τα αντίθετα στα παρακάτω:
λιγότερο πονεμένο
λιγότερο άρρωστο
λιγότερο πεινασμένο
λιγότερο διχασμένο
4. Τι νόημα δίνεις στη φράση: «κανείς δεν έχει το δικαίωμα να ευτυχεί μόνος του»;

69. ΜΙΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Αυγούλα και βράδυ
σταυρώνω τα χέρια
κοιτώ την εικόνα
και λέω προσευχή.

Ας είσαι, Χριστέ μου,
πιο πάνω απ' τ' αστέρια
το ξέρω πως φτάνει
η φωνή μου ως εκεί.

Λεπτή, τρυφερή
σαν αγρού παπαρούνα
ψιθύρισμα μόνο
θαρρείς σιγανό,

κοντά Σου όμως φτάνει
η φωνή μου το ξέρω
σαν πύραυλος, Θεέ μου,
που σχίζει ουρανό.

Απόψε και πάλι
σταυρώνω τα χέρια
κοιτώ την εικόνα
και λέω προσευχή.

Ας είσαι, Χριστέ μου,
πιο πάνω απ' τ' αστέρια
θα φτάσει το ξέρω
η φωνή μου ως εκεί.

Μαρία Κουβαλιά-Γουμενοπούλου

70. Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΛΗ ΚΑΙ Η ΜΙΚΡΗ ΠΟΛΗ

Το είχαν συνηθίσει πια τα παιδιά. Το είχαν συνηθίσει όμως κι οι γονείς. Το απόγευμα, σαν έγερνε ο ήλιος και τα παιδιά είχαν τελειώσει το διάβασμα, δεν τα κρατούσε το σπίτι. Όλο και κάτι έλειπε κι έπρεπε να πεταχτούν να το πάρουν. Άλλοτε κάτι δεν είχαν καταλάβει στο μάθημα κι έπρεπε να ρωτήσουν ένα συμμαθητή. Άλλοτε πάλι δεν είχαν τάχα προλάβει να αντιγράψουν την αριθμητική κι έπρεπε να πεταχτούν να την αντιγράψουν. Κι αν δεν υπήρχε καμιά απ' αυτές τις δικαιολογίες, τότε παρακαλούσαν να κάνουν κανένα θέλημα.

—Ψωμί έχουμε;

—Έχουμε.

—Έχουμε, αλλά τώρα που το είδα μου φάνηκε λίγο. Να πεταχτώ στο φούρνο ν' αγοράσω, μήπως δε φτάσει αυτό που έχουμε;

Παραξενεύτηκαν οι γονείς στην αρχή για την τόσο προθυμία. Σε λίγες μέρες όμως κατάλαβαν την αιτία. Η αιτία ήταν ο Σπύρος. Τα παιδιά, σαν να είχε μέλι ο Σπύρος, ήθελαν να είναι κοντά του, να τον ακούν να τους διαβάζει κάτι από τα βιβλία που είχε, να τους μαθαίνει παιχνίδια, να τους λέει σπαζοκεφαλίες και αινίγματα. Τα παιδιά είχαν αλλάξει τον τελευταίο καιρό.

Μα κι ο Σπύρος είχε αλλάξει. Έγινε ανοιχτόκαρδος, ξαναβρήκε το κέφι του. Χωρίς να το θέλει, είχε γίνει ο μεγάλος αδερφός ή ο μικρός δάσκαλος για τα παιδιά.

—Πες μας για την πολιτεία, Σπύρο, του έλεγαν. Συννέφιαζε το πρόσωπο του Σπύρου.

—Στην Αθήνα τα παιδιά μένουν μέσα στις πολυκατοικίες. Δεν μπορούν να τρέξουν, γιατί ενοχλούνται αυτοί που κάθονται στο κάτω πάτωμα. Δεν μπορούν να ξεφωνίσουν, γιατί ενοχλούνται αυτοί που κάθονται και από πάνω και από κάτω. Δεν έχουν παρέες, να όπως

εδώ. Το παιδί ζει μόνο του.

— Ας ανοίξει την πόρτα, να πάει στην αλάνα να παίξει μπάλα! Κι εμάς μέσα στο σπίτι δε μας αφήνουν να παίζουμε μπάλα, είπε η Βαγγελιώ.

— Στις αλάνες χτίστηκαν πολυκατοικίες και πώς να κατέβουν στο δρόμο να παίξουν, που περνούν αυτοκίνητα; Κάτι παιδικές χαρές υπάρχουν, μα είναι τόσο λίγες, τόσο μικρές!

Τέλος πάντων, εκεί πάνε οι μανάδες με τα μωρά κι άντε να βάλεις γκολ, όταν υπάρχουν μωρά. Ο αέρας από τα καυσαέρια και από τις εξατμίσεις των αυτοκινήτων είναι μολυσμένος. Και πρέπει να πας ολόκληρη εκδρομή, για να δεις λίγο πράσινο ή για να κάνεις μια βόλτα στη θάλασσα.

— Δηλαδή είναι κόλαση η Αθήνα! έφριξε ο Γιάννης.
Σκέφτηκε πάλι ο Σπύρος.

— Δε θέλω να αδικήσω τη μεγάλη πόλη, είπε σε λίγο. Η μεγάλη πόλη έχει βιβλιοθήκες, έχει μουσεία, έχει καλό θέατρο, έχει εκθέσεις. Πριν έρθω εδώ, πήγα στο Βοτανικό Μουσείο Γουλανδρή.

— Τι είναι αυτό το μουσείο; ρώτησαν τα παιδιά περίεργα.

Ο Σπύρος πήγε στη βιβλιοθήκη του, κουβάλησε ένα βιβλίο κι άρχισε να τους εξηγεί...

Το Βοτανικό Μουσείο

— Το Βοτανικό Μουσείο, άρχισε ο Σπύρος, βρίσκεται στην Κηφισιά. Πήγα, πριν έθρω εδώ, με τη μητέρα μου. Μια φίλη της, που εργάζεται εκεί, μας ξενάγησε. Μου έδωσε σαν φεύγαμε κι ένα φυλλάδιο. Να το. Άνοιξε το φυλλάδιο ο Σπύρος και διάβασε:

«Πολλά από τα προβλήματα που βασανίζουν το σύγχρονο άνθρωπο οφείλονται, σε μεγάλο βαθμό, στη

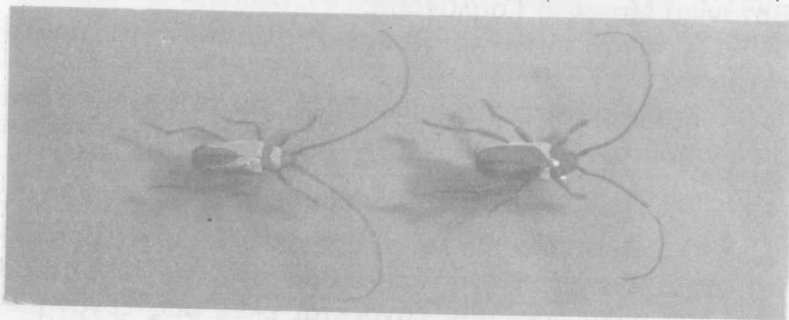
χρησιμοποίηση, χωρίς μέτρο, του φυσικού περιβάλλοντος και στη φθορά του.

Το δικαίωμα του ανθρώπου για μια καλύτερη ζωή επιβάλλει σ' όλο τον κόσμο μέτρα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Ο άνθρωπος πρέπει να σέβεται τη φύση, που είναι η μοναδική πηγή ζωής.

Βασικός σκοπός του Μουσείου, που ιδρύθηκε στα 1964, είναι να γνωρίσει ο Έλληνας τη φύση της πατρίδας μας και να την αγαπήσει. Μόνο η γνώση θα οδηγήσει στο σεβασμό της ελληνικής γης, που αποτελεί μια από τις ωραιότερες γωνιές του κόσμου.

Ο φυτικός κόσμος, δηλαδή τα δέντρα και τα άλλα φυτά, παρουσιάζονται παραστατικά στο Μουσείο. Το άνθος, η ρίζα, τα φύλλα, τα βλαστάρια, η λειτουργία της επικονίασης, παρουσιάζονται με προπλάσματα*, αναπαραστάσεις και φωτογραφίες.

Μεγάλη είναι η συλλογή εντόμων του Μουσείου. Ένα εκατομμύριο είναι τα γνωστά έντομα. Το Μουσείο δεν έχει όλα τα δείγματα βέβαια. Έχει όμως σε προθή-

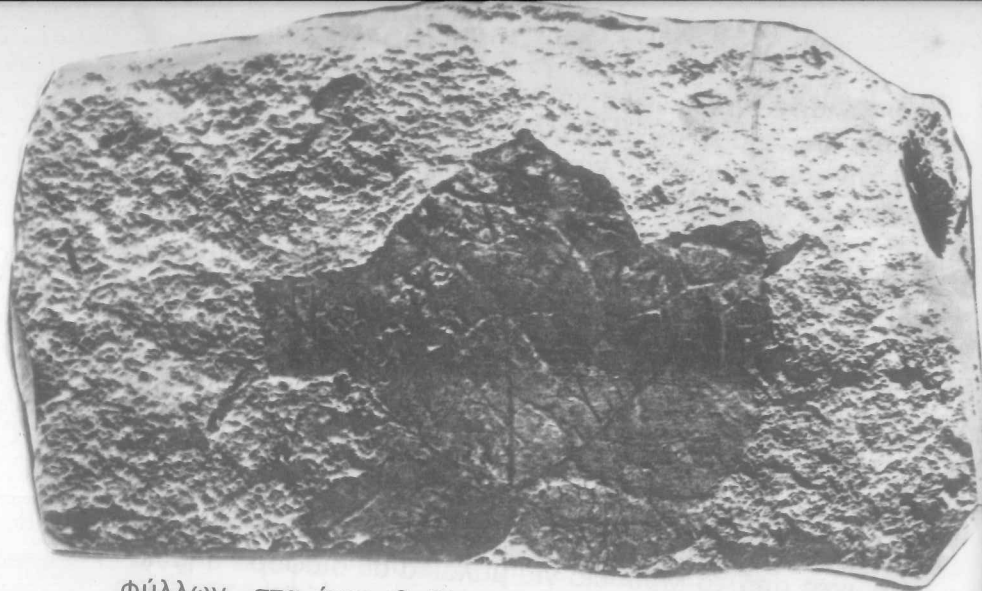
κες τις κυριότερες ομάδες των ελληνικών εντόμων. Σ' αυτές τις προθήκες υπάρχουν χιλιάδες έντομα απ' όλη

* πρόπλασμα: ομοίωμα από πηλό ή γύψο

την Ελλάδα, ηπειρωτική και νησιώτικη, ταξινομημένα με τρόπο συστηματικό. Παράλληλα δίνονται πληροφορίες για την ανατομία τους και τη συμπεριφορά τους. Πολλά από τα έντομα αυτά έχουν στενή σχέση με τον άνθρωπο από πλευράς ιατρικής, κτηνιατρικής και γεωργικής. Άλλα είναι ωφέλιμα, ενώ άλλα αποτελούν επικίνδυνους εχθρούς.

Άλλη ομάδα του ζωικού βασιλείου είναι τα μαλάκια. Υπάρχουν πάνω από 90.000 είδη. Ζουν στη θάλασσα, στα γλυκά νερά και στην ξηρά. Είναι τα γνωστά σε όλους μας κοχύλια και «όστρακα». Μύδια, χτένια, στρείδια, σαλιγκάρια, καλαμάρια, σουπιές, χταπόδια, ανήκουν σ' αυτή την ομάδα. Στη Μεσόγειο υπολογίζεται πως υπάρχουν πάνω από 1400 είδη μαλάκια. Το 1972 άρχισαν έρευνες από το Μουσείο για μαλάκια σε διάφορα σημεία του Αιγαίου, του Ιόνιου και του Κρητικού πελάγους. Περίπου 15.000 δείγματα έχουν συγκεντρωθεί. Ορισμένα απ' αυτά σπανίζουν, κυρίως στο Σαρωνικό και στον Ευβοϊκό, εξαιτίας της μόλυνσης, και κινδυνεύουν να εξαφανιστούν. Στα εκθέματα του Μουσείου περιλαμβάνεται μια επιλογή από διεθνή όστρακα και μια μεγάλη συλλογή από ελληνικά όστρακα, που φανερώνει τον πλούτο των ελληνικών θαλασσών.

Το Μουσείο επίσης έχει απολιθώματα. Τα απολιθώματα είναι λείψανα ζώων και φυτών, που παρέμειναν στο εσωτερικό της γης εκατομμύρια χρόνια και με το πέρασμα του χρόνου μετατράπηκαν σε πέτρα. Οι γνώσεις μας για τον πλανήτη μας και την εξέλιξη της ζωής προέρχονται από τη μελέτη των απολιθωμάτων. Οι κυριότεροι τρόποι σχηματισμού απολιθωμάτων είναι: α) Η απολίθωση, δηλαδή η μετατροπή μιας ύλης σε πέτρα. Τέτοιο είναι το απολιθωμένο δάσος της Μυτιλήνης. β) Η αποτύπωση, όπως τη συναντούμε στα αποτυπώματα

φύλλων, στα ίχνη βαδίσματος των προϊστορικών ζώων κτλ.

Στις προθήκες του Μουσείου παρουσιάζονται φυτικά απολιθώματα της Δυτικής Μακεδονίας. Η ηλικία τους ανέρχεται σε ένα έως δώδεκα εκατομμύρια χρόνια.

Στο Μουσείο υπάρχει και φυτοθήκη. Τα φυτά αποξηραμένα έχουν ταξινομηθεί κατά οικογένειες, γένη και είδη.

Δεκάδες χιλιάδες παιδιά επισκέπτονται κάθε χρόνο το Μουσείο. Ειδικευμένοι βιολόγοι τους αναπτύσσουν, δείχνοντάς τους τα εκθέματα, πώς λειτουργεί ο κόσμος των φυτών και των ζώων σε μια συνεχή αλληλοεξάρτηση και ισορροπία. Με κατάπληκτα μάτια τα παιδιά βλέπουν το κύτταρο, τη μικρότερη ζωντανή μονάδα, μορφές ζώων που έχουν εξαφανιστεί από τη γη πριν από εκατομμύρια χρόνια, κορμούς από δέντρα απολιθωμένα, μικροσκοπικά έντομα, τεράστιες χελώνες της θάλασσας, κοχύλια σε άπειρες παραλλαγές και χρωματισμούς,

πουλιά μεγαλοπρεπή και ταπεινά. Όλα αυτά γεμίζουν τους χώρους του Μουσείου και προσφέρουν στους επισκέπτες δείγματα από τη σοφία του Θεού...».*

Τα παιδιά άκουαν το Σπύρο μαγεμένα. Τώρα σαν να ζήλεψαν που δε ζουν στην Αθήνα.

—Το τέλειο θα ήταν να ζούσαμε έξι μήνες εδώ κι έξι μήνες στην Αθήνα, είπε με αναστεναγμό η Κατερίνα, που 'θελε βέβαια όλα τα καλά της Αθήνας, αλλά να μη χάσει και τα όμορφα της μικρής τους πόλης.

—Το τέλειο θα ήταν να έρχονταν στην επαρχία έξι μήνες τα παιδιά της Αθήνας και εμείς να μετακομίζαμε έξι μήνες, είπε ο Αλέξης.

—Το τέλειο είναι άλλο, είπε ο Σπύρος. Να φτιάξουμε εδώ δανειστική βιβλιοθήκη, μουσεία, να έρχονται εδώ συγκροτήματα χορευτικά, να έρχεται ένας καλός θίασος, για να βλέπουμε καλό θέατρο. Και στην Αθήνα να ξυπνήσει ο κόσμος, ν' απαιτήσει κάθε γειτονιά να έχει παιχνιδότοπο, ν' αγωνιστούν να καθαρίσει η ατμόσφαιρα, να φυτευτούν παντού δέντρα.

—Τι όμορφα σκέφτεσαι, Σπύρο! Σαν μεγαλώσεις να γίνεις βουλευτής. Μια φορά εγώ θα σε ψηφίσω, είπε ο Κώστας σοβαρά.

—Όλοι θα σε ψηφίσουμε, να είσαι σίγουρος, βεβαίωσε κι ο Γιάννης.

—Κρίμα να μην μπορούν να ψηφίζουν τα παιδιά. Απόψε θα 'μουν βουλευτής! αναστέναξε αστεία ο Σπύρος.

—Αλήθεια, πώς γίνεται κανείς βουλευτής; ρώτησε ο Λευτέρης.

*«Ενημερωτικό δελτίο» Μουσείου Γουλανδρή (Διασκευή)

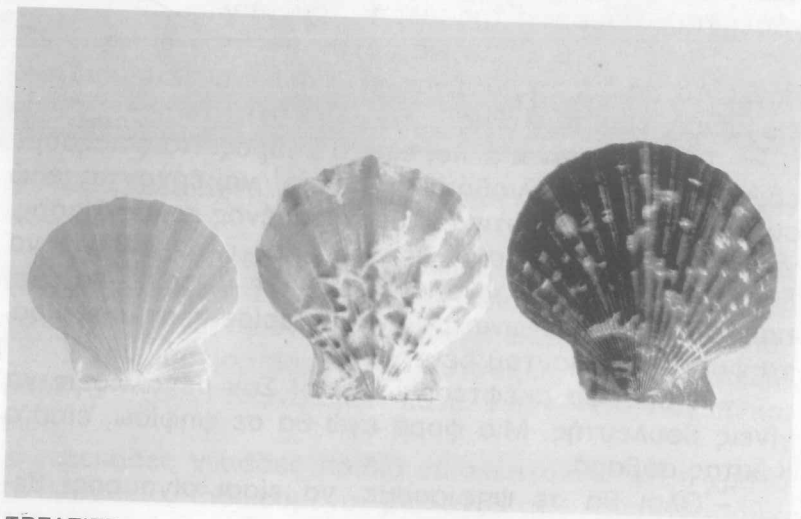
Ο Σπύρος πήγε ν' απαντήσει, με δε θυμόταν ακριβώς.

—Κάπου έχω ένα βιβλίο που γράφει πώς σχηματίζεται η Βουλή. Αλλά πρέπει να ψάξω κι έπειτα η ώρα πέρασε. Αύριο μιλάμε γι' αυτό. Τώρα θα γυρίσει από το καφε-νείο ο μπάρμπαρς μου.

Τα παιδιά με κρύα καρδιά σηκώθηκαν να φύγουν.

—Αύριο, είπαν.

—Αύριο... Καληνύχτα.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ.

1. Γιατί παραξελεύτηκαν οι γονείς; Είχαν αλλάξει τα παιδιά; Ποιος τα βοήθησε ν' αλλάξουν;
2. Ποια πλεονεκτήματα και ποια μείονεκτήματα για τη ζωή στις μεγάλες πόλεις μπορείς να σημειώσεις σε όσα λέει ο Σπύρος για την Αθήνα;
3. Τι άλλο εκτός από τα φυτά μπορεί να δει κανείς στο Βοτανικό Μουσείο; Τι μπορεί να δει σχετικά με τα φυτά;
4. Αν ζεις σε μεγάλη πόλη, γράψε μια έκθεση με θέμα: «Αν ζούσα στο χωριό». Αν ζεις σε χωριό, γράψε μια έκθεση με θέμα: «Αν ζούσα στην πόλη».

71. ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' άσπρα σπιτάκια σου ένα ένα
σκόρπια, ασυντρόφευτα κι ανάρια,*
στη θάλασσα αντικρύ απλωμένα
σα μονοκόμματα λιθάρια.

Τ' άσπρα σπιτάκια σου κρυμμένα
μέσα σε πράσινα κλωνάρια
ηλιόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, ασβεστόχριστα, καθάρια.

Πρώτη φορά όποιος τα θωρεί
γλυκιά ανοιξιάτικην ημέρα
απ' του βουνού τη ράχη πέρα,

ήμερα αρνάκια τα θαρρεί,
που βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σε χλωροπράσινο λιβάδι.

«Γαλήνη»

Γ. Δροσίνης

* ανάρια: αραιά, μακριά το ένα από τ' άλλο

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Το ποίημα είναι σονέτο. Το σονέτο λέγεται και δεκατετράστιχο. Από πόσες strofές αποτελείται; Από πόσους στίχους η κάθε stroφή;
2. Τι ομοιοκαταληξία έχει; Πώς ομοιοκαταληκτούν οι δύο τελευταίες strofές;
3. Πόσα και ποια επίθετα αποδίδονται στα σπιτάκια; Ποιες παρομοιώσεις βρίσκεις στο ποίημα;
4. Στην πρώτη stroφή υπάρχουν οι σύνθετες λέξεις ασυντρόφευτα και μονοκόμματα. Να βρεις τις σύνθετες στις υπόλοιπες strofές.

72. Ο ΣΠΥΡΟΣ... ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

Το άλλο βράδυ έγινε η συζήτηση για τις εκλογές. Κατέβασε ο Σπύρος το βιβλίο που είχε, πήρε σοβαρό ύφος και άρχισε να διαβάζει δυνατά!

«Σε μια δημοκρατία όλες οι εξουσίες προέρχονται από το λαό. Αυτό λέει και το δικό μας Σύνταγμα. Η Βουλή αποτελείται από αντιπροσώπους του λαού».

—Από τους βουλευτές! Που είναι τριακόσιοι, πετάχτηκε ο Γιώργης.

—Σωστά, συμφώνησε ο Σπύρος και συνέχισε το διάβασμα:

«Οι διακόσιοι ογδόντα οχτώ εκλέγονται κατευθείαν απ' το λαό. Οι υπόλοιποι δώδεκα, που λέγονται βουλευτές επικρατείας, ορίζονται από τα κόμματα.

Για να βάλει κανείς υποψηφιότητα για βουλευτής πρέπει να είναι Έλληνας πολίτης, να έχει κλείσει τα εικοσιπέντε, και να έχει δικαίωμα ψήφου. Κάθε τέσσερα χρόνια γίνονται εκλογές. Κάθε κόμμα έχει ένα πρόγραμμα και ζητάει από το λαό να το ψηφίσει.

Και ο λαός ψηφίζει. Ψηφίζει ο πλούσιος και ο φτωχός, ο μορφωμένος και ο αγράμματος, ο άντρας και η γυναίκα. Το μόνο που ζητάει ο νόμος είναι να έχεις κλείσει τα δεκαοχτώ χρόνια.

Η ψηφοφορία είναι μυστική. Έτσι ελεύθερα ο λαός αποφασίζει για την τύχη του. Οι εκλογές γίνονται την ίδια μέρα, σ' όλη τη χώρα.

Κάθε πολίτης είναι υποχρεωμένος να ψηφίσει. Η ψηφοφορία είναι υποχρεωτική. Η ψήφος είναι δικαίωμα, καθήκον και ευθύνη. Ο λαός έτσι θα βγάλει τους αντιπροσώπους του και ήσυχος θα ξαναγυρίσει στις δουλειές του. Τριακόσιοι άνθρωποι, που ο ίδιος διάλεξε, θα ορκιστούν πως θα υπερασπιστούν στη Βουλή τα συμφέ-

ροντα του λαού.

Οι συνεδριάσεις της Βουλής είναι δημόσιες, έχει δηλαδή κάθε πολίτης το δικαίωμα να τις παρακολουθήσει. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μεταδίδονται από την τηλεόραση και το ραδιόφωνο. Και οι εφημερίδες δημοσιεύουν πολλές φορές πρακτικά από τις συνεδριάσεις της Βουλής».

Ο Σπύρος σταμάτησε το διάβασμα.

—Είναι σπουδαίο πολίτευμα η δημοκρατία! τους είπε σοβαρά.

Είναι πραγματικά σπουδαίο πολίτευμα, συμφώνησαν τα παιδιά το ίδιο σοβαρά.

—Θα γινόσουν σπουδαίος βουλευτής, είπε ξαφνικά ο Φώτης.

—Τι κρίμα όμως! πρέπει να περιμένουμε να μεγαλώσουμε, για να σε ψηφίσουμε, γέλασε η Βαγγελιά.

—Τι κρίμα που δεν είστε δεκαοχτώ χρονών! αναστέναξε ψευτολυπημένα ο Σπύρος. Παρά δέκα χρόνια χάνω το... βουλευτιλίκι.

73. ΜΙΑ ΣΩΣΤΗ ΓΙΑΓΙΑ

—Η γιαγιά της Κατερίνας είναι μια σωστή γιαγιά, είπε ο Λευτέρης στο Θανάση, καθώς περπατούσαν έξω από το σπίτι της Κατερίνας.

—Τι θα πει σωστή γιαγιά; απόρησε ο Θανάσης.
Σκέφτηκε ο Λευτέρης.

—Μια σωστή γιαγιά, είπε, έχει άσπρα μαλλιά, φοράει γυαλιά και παντούφλες, έχει ρυτίδες και το πιο σπουδαίο, έχει πόνους στα πόδια!

Ο Θανάσης τα 'χασε. Μήπως δεν άκουσε καλά; Άκου να 'χει πόνους στα πόδια!

—Πρέπει να 'ναι πιασμένη, εξήγησε ο Λευτέρης,

γιατί μονάχα τότε δεν κάνει δουλειές. Κι όταν δεν κάνει δουλειές, λέει παραμύθια. Αυτό θα πει σωστή γιαγιά.

—Δίκιο έχεις, Λευτέρη, συμφώνησε ο Θανάσης. Να, η δικιά μου η γιαγιά δουλεύει κι είναι πάντα κουρασμένη.

—Κι η δική μου, που δε δουλεύει έξω από το σπίτι, όλο σκουπίζει, πλένει... δεν έχει καιρό να μας μιλήσει.

—Ε λοιπόν, να ξέρεις, οι δικές μας οι γιαγιάδες ή δεν είχαν μάθει ποτέ παραμύθια ή αν είχαν μάθει τώρα πια τα ξέχασαν, είπε ο Θανάσης και κούνησε λυπημένα το κεφάλι του.

Είχαν φτάσει χωρίς να το καταλάβουν στα σπίτια τους.

—Καληνύχτα! είπαν και χώρισαν οι δύο φίλοι.

Ο καιρός ήταν μουντός, χιονιάς. Είχε σκοτεινιάσει μέρα μεσημέρι. Άρχισαν κι όλες να πέφτουν οι πρώτες νιφάδες.

Η σόμπα δεν έσβησε σήμερα. Πλάι της μαζεύτηκαν όλοι. Η γιαγιά του Λευτέρη κουβάλησε εκεί τη ραπτομηχανή κι έραβε. Η μητέρα βρήκε ευκαιρία να βάλει σε όλα τα ρούχα τα κουμπιά που έλειπαν κι έλειπαν πολλά. Ο παππούς ούτε σκέφτηκε να κάνει τη συνηθισμένη βόλτα του ως το καφενείο. Πήρε την εφημερίδα του και στρώθηκε πλάι στη σόμπα. Ο πατέρας μαζεύτηκε νωρίς στο σπίτι. Έφερε και κάστανα.

—Αχ, να λέγαμε ένα παραμύθι! Αναστέναξε ο Λευτέρης, όταν τέλειωσε τα μαθήματά του κι έκλεισε και το τελευταίο τετράδιο.

—Μια βραδιά δεν πήγες στο Σπύρο και στενοχωρήθηκες, ψευτομάλωσε το Λευτέρη η μητέρα.

Ο πατέρας άφησε την ψηστιέρα, που είχε χαλάσει και τη μαστόρευε, και είπε:

—Καλό παιδί είναι ο Σπύρος, καλό θα κάνει και του γιου μας. Πολύ βοηθάει τα παιδιά η καλή παρέα.

Μα η γιαγιά σταμάτησε να ράβει.

—Ο καλός φίλος είναι απόκτημα, είπε με τη σιγουριά που της χάριζαν η πείρα και τα χρόνια της.

Η γιαγιά τ' αποφάσισε να μη ράψει άλλο απόψε. Συγύρισε ό,τι έραβε και είπε:

—Λευτέρη μου, ζήτησες ένα παραμύθι. Θα πω ένα που είναι για μικρούς και για μεγάλους.

Χαμογέλασε η μητέρα.

—Ν' ακούσουμε, λοιπόν, το παραμύθι. Άλλωστε το ζητάει κι η βραδιά απόψε.

Η γιαγιά έστειλε ένα ζεστό βλέμμα στο Λευτέρη, αφουγκράστηκε το βοριά, που έδερνε τα σπίτια της πολιτείας, κι άρχισε σιγά-σιγά να λέει το παραμύθι.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τι θα πει σωστή γιαγιά κατά το Λευτέρη; Ήταν δικαιολογημένη η άποψή του;
2. Τι δουλειά έκανε ο καθένας πλάι στη σόμπα;
3. Τι γνώμη έχει η γιαγιά για τους καλούς φίλους;

74. Η ΓΙΑΓΙΑ

*Η γιαγιά μου πλέκει, πλέκει,
άνεργη στιγμή δε στέκει,
βελονίτσα, βελονιά
μάλλινα για το χιονιά.*

Στη μεγάλη τσέπη, δες,
έχει όσα καλούδια θες,
όσο απλόχερα μοιράζει
τόσο εκείνη δεν αδειάζει.

Μόλις πέσει το βραδάκι
δίπλα στη φωτιά, στο τζάκι,
χίλια λέει παραμύθια
που σου φαίνονται για αλήθεια.

Στα παλιά, στα περασμένα
ήταν όλα μαζεμένα.
Άρχοντες, βασιλοπούλες,
νάνοι, ασπρόμαλλες γριούλες
και η ίδια μου η γιαγιά
είχε ολόχρυσα μαλλιά,
που τα χτένιζε λουσμένα
μόνο με ασημένια χτένια.

Καθιστή στην πολυθρόνα
τα βραδάκια του χειμώνα,
τις βελόνες της σαν πιάνει
στα παλιά κάνει σεργιάνι.

Και γυρνώντας στα παλιά
βήμα βήμα η γιαγιά
πλέκει μες στα παραμύθια
τ' όνειρο με την αλήθεια.

Ελευθερία Ποντικοπούλου

Από την ανέκδοτη συλλογή

«Σπουργίτια στην αυλή μας»

75. ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΚΙ ΕΝΑΝ ΚΑΙΡΟ...

Μια φορά κι έναν καιρό, ένα σοβαρό χελιδόνι και ένας τρελούτσικος σπουργίτης αντάμωσαν στο Γαϊδουροχώρι.

—Καλώς το χελιδόνι, είπαν τα γαϊδούρια, όταν είδαν τους δύο μουσαφिरαίους.

—Καλώς τον και τον κύριο σπουργίτη! είπε ένας γκρίζος γαϊδαράκος, που ήταν ο πρόεδρος του χωριού.

—Είστε παρέα ή έρχεστε χώρια; τους ρώτησαν.

—Χώρια, είπε το χελιδόνι, που φοβήθηκε μην το έπαιρναν για ελαφρόμυαλο, γιατί έκανε παρέα με το σπουργίτι.

Ξέρετε, είπε κι ο σπουργίτης, δεν ταιριάζουμε καθόλου εμείς οι δυο.

—Χα, χα! γέλασε ο πρόεδρος, που κατάλαβε. Απόψε θα κοιμηθείτε σπίτι μου. Και για να περάσει η ώρα, θα σας πω μια δικιά μου αληθινή ιστορία.

Έτσι έγινε κι έμαθαν, το χελιδόνι και ο σπουργίτης, την ιστορία του Μέντη του σοφού και του Μέντη του παλαβού.

«Εδώ σε τούτο το Γαϊδουροχώρι γεννήθηκαν την ίδια εποχή δυο γαϊδουράκια. Έμεναν στην ίδια γειτονιά. Απέναντι ήταν τα σπίτια τους. Κυλιόνταν στα ίδια άχυρα κι έπαιζαν τα ίδια παιχνίδια. Μα όσο κι αν έμοιαζαν στο χρώμα και στ' αυτιά, πόσο αλλιώς ήταν τα δυο γαϊδουράκια μας! Κι όσο μεγάλωναν, τόσο φαινόταν η διαφορά τους.

Διάβαζε ο ένας από το πρωί ως το άλλο πρωί. Ξεφύλλιζε όλες τις γαϊδουροφυλλάδες, που γράφουν όλη τη γαϊδουροσοφία. Φόρεσε και γυαλιά, γιατί είχαν κουραστεί πια τα μάτια του απ' την πολλή μελέτη.

Ο άλλος πάλι... Α! ο άλλος! Ξεκινούσε από τα χαράματα να βρει λουλούδια χρωματιστά στους αγρούς.

Έβρισκε και γαϊδουράγκαθα και έπλεκε στεφάνια. Τα 'βαζε στο κεφάλι, έκλεβε κεράσια, τα κρεμούσε στ' αυτιά του, βρήκε και μια κουδούνα παρατημένη από κάποιο περαστικό βοσκό, τη γυάλισε στα παχιά χόρτα, την κρέμασε στο λαιμό του.

—Παιδάκι μου, πήγαινε, και συ μια βόλτα, να ξαστερώσει το μυαλό σου, του 'λεγε του Μέντη του σοφού η μάνα του και σκεφτόταν:

«Τι τυχερή η γειτόνισσα, η μάνα του Μέντη του παλαβού, που δεν έχει τον καημό μου!»

—Παιδάκι μου, άφησε πια τα παιχνίδια και τα τραγούδια. Πιάσε και καμιά γαϊδουροφυλλάδα στα χέρια σου, ν' ανοίξουν τα μάτια σου, να δεις προκοπή.

«Τι τυχερή η γειτόνισσα, η μάνα του Μέντη του

σοφού, που δεν έχει τον καημό μου»! μονολογούσε κι αναστέναζε η μάνα του Μέντη του παλαβού.

Έτσι περνούσε ο καιρός και το χωριό τα είχε αγαπήσει τα δυο γαϊδουράκια. Στα δυο καφενεία μαζεύονταν τα βράδια όλοι οι γαϊδαροι. Στο ένα οι μυαλωμένοι, ν' ακούσουν το Μέντη το σοφό να τους μιλάει για την ένδοξη ιστορία που έχει το Γαϊδουροχώρι τους. Στο άλλο καφενείο κεφάτες παρέες τραγουδούσαν τραγούδια, που έπαιζε στην κιθάρα του ο Μέντης ο παλαβός και έλεγαν αστεία, και χα, χα, χα, ο ένας, και χα, χα, χα, ο άλλος, σήκωναν στο πόδι τη γειτονιά.

Οι μανάδες των δυο γαϊδουριών μας ήταν πολύ λυπημένες.

—Ας ήταν να 'μοιαζε ο γιος μου του δικού σου!

—Ας ήταν να 'παιρνε κάτι από το παιδί σου!

Και η μια έκλαιγε κι η άλλη έκλαιγε.

Έτσι, λοιπόν, σαν έκλεισαν για καλοκαίρι τα γαϊδουροσχολεία, είπαν να πάνε ένα ταξιδάκι τα δυο γαϊδούρια μαζί, μήπως και μοιάσει το ένα του άλλου. Έτσι ξεκίνησαν.

Πήγαν σ' έναν πεταλωτή.

—Κύριε, φτωχοί σπουδαστές είμαστε, μας βάζετε πέταλα σαν των αλόγων, να μη χαλάσουν τα παπουτσάκια μας;

Γέλασε ο πεταλωτής. Πήρε τα πέταλα που είχε έτοιμα, πήρε και καρφιά και με προσοχή, μην πονέσει τα γαϊδουράκια μας, τα πετάλωσε.

—Πόσα θέλετε; ρώτησε ο Μέντης ο παλαβός και έβγαλε όλο το κομπόδεμά του να το δώσει.

—Παρακαλώ, αν γίνεται, να μην πληρώσουμε, ζητιάνεψε ο Μέντης ο σοφός.

—Α, τους είπε ο πεταλωτής. Κανένας σας δε μου 'πε το σωστό. Αφού δούλεψα, πρέπει να πληρωθώ. Αφού

αυτή είναι η δουλειά μου, πώς θα ζήσω; Κλέφτης θα γίνω; Αλλά ούτε σωστό είναι να σας πάρω όλα σας τα λεφτά, γιατί τότε θα είμαι σίγουρα κλέφτης. Τα λεφτά έχουν αξία και πρέπει να τα κυβερνάει κανείς μυαλωμένα. Έτσι τους είπε σοβαρά ο πεταλωτής, γιατί είδε πως ήταν άπραγα* ακόμα τα δυο γαϊδουράκια μας.

Οι δυο φίλοι συνέχισαν το δρόμο τους, αφού τύπωσαν καλά τούτο το μάθημα στο μυαλό τους.

— Θέλω να σου μοιάσω, ξάδερφε! Λέγε μου τι γράφουν τα γαϊδουροβιβλία, να φωτιστεί κι εμένα ο νους μου.

— Θέλω να σου μοιάσω, ξάδερφε! Μάθε μου να παίζω την κιθάρα. Και έλα να πούμε μαζί ένα τραγουδάκι. Λέγε μου και κανένα αστείο να το λέω να γελούν οι άλλοι.

Έτσι δασκάλευε ο ένας τον άλλον κι έτσι πέρασε το καλοκαίρι...

Οι δυο καφενέδες στο Γαϊδουροχώρι ήταν γεμάτοι την ημέρα που γύρισαν οι δυο φίλοι.

Το στεφάνι στο κεφάλι, τα κεράσια στ' αυτιά, την κιθάρα στους ώμους και την κουδούνα στο λαιμό τα 'χε ο Μέντης ο σοφός.

Τα γυαλιά και τα γαϊδουροβιβλία τα κουβαλούσε ο παλαβός.

— Καλώς τα παλικάρια μας! φώναξαν όλοι.

— Καλώς σας βρήκαμε! είπε ο σοφός και πήγε να χασκογελάσει, μα πήρε χαζό ύφος. Προχώρησε και κάθισε στον καφενέ που ήταν οι κεφάτες οι παρέες.

— Καλώς σας βρήκαμε! είπε ο παλαβός και πήρε τόσο σοβαρό ύφος, που κρέμασε από κάτω το προγούλι του κι όλοι τον λυπήθηκαν. Προχώρησε και κάθισε με τους γέροντες κι άρχισε να τους λέει πως το Γαϊδουρο-

* άπραγος: άπειρος, αρχάριος.

χώρι δεν έχει ιστορία και άλλες πολλές κουταμάρες, γιατί τα 'χε μπερδεμένα.

Ο άλλος πάλι πήγε να παίξει την κιθάρα, μα έσπασαν οι χορδές. Άρχισε να λέει ένα αστείο, αλλά δεν έκανε κανένα να γελάσει. Έπιασε να πει ένα τραγούδι, μα έκανε φάλτσα.

Όλοι στην αρχή σάστισαν, μα ύστερα έβαλαν τα γέλια, τέτοια γέλια, που σηκώθηκε στο πόδι η γαϊδουρογειτονιά. Κι οι μανάδες τους, που έτρεξαν να δουν τα παιδιά τους, έβαλαν τα κλάματα, γιατί, όταν πάει κανείς να μοιάσει του άλλου σε πράγματα που δεν του ταιριάζουν, είναι για γέλια ή για κλάματα.»

Ο πρόεδρος του χωριού εδώ σταμάτησε την ιστορία του.

– Όρα για ύπνο, είπε και πήρε τους δυο φίλους, που ήταν τώρα σκεπτικοί, να πάει να τους δείξει τα κρεβάτια τους. Στο Γαϊδουροχώρι όλοι έπεφταν νωρίς για ύπνο.

Ξημέρωσε ο Θεός τη μέρα και πήγαν να φύγουν οι δυο ταξιδιώτες, το χελιδόνι κι ο σπουργίτης.

– Κυρ πρόεδρε, δε θα μας πεις τ' όνομά σου; ρώτησε το χελιδόνι.

– Μέντη παλαβό μ' έλεγαν μικρό, είπε σιγά ο πρόεδρος.

– Μα, παρατήρησαν οι δυο φίλοι, εσύ είσαι σπουδασμένος γάιδαρος!

– Να σας πω, εξήγησε ο πρόεδρος, μπορεί να είμαστε διαφορετικοί ο ένας από τον άλλο. Αν όμως διαλέξεις την παρέα σου να 'ναι καλή, θα γίνεις κι εσύ καλύτερος. Δε θ' αλλάξεις, αν είσαι ανοιχτοχέρης, μα θα μάθεις να μην είσαι σπάταλος. Δε θα πάψεις να 'σαι γλεντζές, μα θα μάθεις πως άλλη η ώρα του γλεντιού κι άλλη της δουλειάς. Να δείτε τι όμορφη κιθάρα παίζει τώρα ο Μέντης ο σοφός!

Έτσι είπε ο πρόεδρος του χωριού και τους αποχαιρέτησε...*

Η φωνή της γιαγιάς εδώ έσβησε, η σόμπα ήταν έτοιμη να σβήσει κι αυτή.

Έξω το χιόνι έπεφτε κι έκανε νυφούλα τη μικρή μας πόλη και στόλιζε με χιονολούλουδα τη γειτονιά μας.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τα γαϊδουράκια παρουσίαζαν ορισμένες διαφορές μπορείς να τις βρεις μέσα στο κείμενο;
2. Τι έκανε τις μανάδες και των δύο γαϊδουριών να μην είναι ευχαριστημένες με τα γαϊδουράκια τους;
3. Τι έκαναν για να τα βοηθήσουν; Πέτυχαν το σκοπό τους; Ποιες φράσεις δείχνουν, αν πέτυχαν ή όχι. Ποια είναι η έκπληξη του παραμυθιού.
4. Ποιο είναι το νόημα της φράσης «...γιατί όταν πάει κανείς να μοιάσει του άλλου σε πράγματα που δεν του ταιριάζουν, είναι για γέλια ή για κλάματα».
5. Να γίνει συζήτηση στην τάξη για το: «Αν διαλέξεις την παρέα σου να 'ναι καλή, θα γίνεις και συ καλύτερος».

76. ΤΟ ΞΕΡΕ ΠΩΣ ΤΟ ΞΕΡΑΝ

Το Γιώργη τον έστειλε η μάνα του στο καφενείο να παρασταθεί για λίγο στον πατέρα του, γιατί εκείνη είχε πονοκέφαλο.

Ο καιρός δεν έλεγε ν' ανοίξει, αν κι ο Φλεβάρης ήταν προς το τέλος του. Φυσούσε άγρια, από νωρίς είχε βρέξει και τώρα η υγρασία σου τρυπούσε τα κόκαλα. Μέσα στο καφενείο είχε ζέστη. Μια μεγάλη σόμπα έκαιγε στη μέση κι όλοι ήταν καθισμένοι ολοτρόγυρα. Οι πελάτες δεν ήταν πολλοί, δουλειά δεν είχε ο Γιώργης και κάθισε πλάι στη σόμπα να ζεσταθεί. Ο κυρ Στέφανος, ο κυνηγός, ήταν κι αυτός εκεί.

—Η νυχτιά το ζητάει να μας πεις καμιά ιστορία απ' τα κυνήγια που πας! είπε ο κυρ Αντρέας κι έκλεισε το
*«Ο Σπουργίτης με το κόκκινο γιλέκο»

Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη

μάτι στους άλλους.

Όλοι το ΄ξεραν, κι ο Γιώργης το ΄ξερε, πως οι ψαράδες και οι κυνηγοί παραφουσκώνουν τις επιτυχίες τους, είναι παραμυθάδες.

Ο κυρ Στέφανος δε θέλει παρακάλια.

—Και από το κυνήγι έχω ιστορίες και από τη θάλασσα, είπε με κέφι.

Κρυφοχαμογέλασαν οι γύρω, τα κουρασμένα τους πρόσωπα ξανάνιωσαν θαρρείς. Έγιναν παιδιά —έτσι τουλάχιστο φάνηκε στο Γιώργη— που αποζητούν το παραμύθι τους· γιατί παραμύθι θα ΄λεγε ο κυρ Στέφανος. Αυτό το ΄ξεραν όλοι· κι ο κυρ Στέφανος το ΄ξερε πως το ΄ξεραν!

Η πεταλίδα

«Χρόνια τώρα γυρίζω σε στεριές και θάλασσες και ψαρεύω και κυνηγάω και πολλά έχουν δει τα μάτια μου», άρχισε ο κυρ Στέφανος. «Μα εκείνο που μου μένει αλησμόνητο είναι μια θεόρατη πεταλίδα που η τύχη έριξε μια μέρα μπροστά μου. Τις πεταλίδες τις ξέρετε. Είναι μικρά κοχύλια που ζουν κολλημένα στα βράχια της ακρογιαλιάς έξω έξω στα ρηχά. Το όστρακό τους είναι στρογγυλό και κωνικό. Βόσκουν γλύφοντας την πέτρα και περπατούν πιο αργά από τα σαλιγκάρια, τόσο αργά, που νομίζεις ότι στέκουν ασάλευτες. Η πιο συνηθισμένη πεταλίδα είναι σαν ένα κουμπί, σαν ένα μεγάλο κουμπί. Υπάρχουν φυσικά και μικρότερες. Εγώ λοιπόν μια μέρα βρήκα μια πεταλίδα, που ήταν τόσο μεγάλη, ώστε κανείς δε θα μπορούσε να πιστέψει πως ήταν πεταλίδα. Ακούστε πώς έγινε αυτή η ιστορία:

Μια μέρα κίνησα να πάω στο ψάρεμα. Πήγα παραπέρα από το λιμάνι, στα βράχια, διάλεξα ένα μέρος καλό και στάθηκα. Είχα μαζί μου ένα καλαμίδι, για να ψαρέψω από την ξηρά. Εκεί που κοίταζα, πού ακριβώς θα σταθώ

για να ψαρέψω, βλέπω μέσα στη θάλασσα ένα βράχο κοντά και ξέχωρα από τους άλλους. Ήταν ένας βράχος φουσκωτός σαν ένα μεγάλο ψωμί. Γύρω ο βυθός ήταν πολύ καθαρός. Εδώ, λέω, θα ψαρέψω και αμέσως πηδάω σ' αυτόν το βράχο, κάθομαι αναπαυτικά και αρχίζω το ψάρεμα.

Έξαφνα εκεί που καθόμουν, ένιωσα σαν να κουνιέμαι. Σαν να κουνιέται ο βράχος και μαζί του κι εγώ. Πρόσεξα, και πραγματικά ο βράχος ολοένα κουνιόταν έφευγε από τη θέση του και γλιστρούσε για το νερό. Καλέ, τι συμβαίνει; λέω. Κοιτάζω και τι νομίζετε πως βλέπω; Ο βράχος όπου καθόμουν επάνω δεν ήταν βράχος, ήταν μια θεόρατη πεταλίδα. Φαίνεται πως ενοχλήθηκε από τη ζέση του κορμιού μου κι άρχισε ν' αλλάζει θέση και με τραβούσε κι εμένα μαζί της. Τα 'χασα. Μπήγω τις φωνές. Τρέξτε, φωνάζω σε κάτι βαρκάρηδες που 'ταν κοντά. Τρέξτε να δείτε ένα πράγμα που ούτε το ξαναείδατε, ούτε πρόκειται να το ξαναδείτε!

Ήρθαν κοντά οι βαρκάρηδες και περικύκλωσαν την πεταλίδα με τις βάρκες τους.

—Ποπό! λέει ένας. Αυτό, παιδιά μου, είναι θαλασσινή χελώνα πρώτο ανάστημα. Κοιμάται. Είναι βυθισμένη στον ύπνο. Σιγά, μην την ξυπνήσουμε, γιατί θα μας φύγει.

—Καλέ, τι τσαμπουνάς; του λέω. Δεν είναι χελώνα, είναι πεταλίδα. Δε βλέπετε που είναι κολλημένη στο βράχο και βουλιάζει σιγά σιγά;

Όλοι τότε βεβαιώθηκαν, πως είχαν μπροστά τους μια τεράστια πεταλίδα κι έμειναν με ανοιχτό το στόμα. Όταν συνήρθαν τέλος πάντων, έτρεξαν στο χωριό κι έφεραν λοστούς και άλλα εργαλεία. Τότε, βάζοντας όλοι τα δυνατά μας, κατορθώσαμε, έπειτα από πολύ κόπο, και ξεκολλήσαμε την πεταλίδα. Έπειτα την τραβήξαμε στην

ακρογιαλιά κι ανάψαμε μια μεγάλη φωτιά, για να την ψήσουμε επί τόπου, γιατί δεν τη χωρούσε κανένας φούρνος.

Πάνω στο ψήσιμο μαλώσαμε λιγάκι, γιατί οι μισοί ήθελαν να την ψήσουμε όπως ήταν με το καβούκι της, κι οι άλλοι μισοί να την κάμουμε κομμάτια και να ψήσουμε κάθε κομμάτι, χωριστά. Μπήκα στη μέση εγώ και τους συμβίβασα.

—Σταθείτε, τους είπα. Η πεταλίδα πρέπει να ψηθεί όπως είναι, για να μη χάσει τη νοστιμάδα της. Αλλά πριν τη βάλουμε στη φωτιά, πρέπει να τη χαράξουμε, για να ψηθεί καλύτερα. Να τη χαράξουμε κι έπειτα να τη σκεπάσουμε με κάρβουνα. Σύμφωνοι;

—Σύμφωνοι, είπαν όλοι.

—Λαμπρά, είπα εγώ. Πηγαίνετε τώρα να φέρετε ξύλα. Χρειάζονται πολλά δεμάτια. Ολόκληρο θερίο έχουμε να ψήσουμε.

Πήγαν οι περισσότεροι για ξύλα κι εγώ μαζί μ' έναν ψαρά αρχίσαμε να χαράζουμε το πλακουδερό σώμα της πεταλίδας με το μαχαίρι. Εκεί που τη σκίζαμε, βλέπουμε έξαφνα να παρουσιάζονται αυγά. Ήταν γεμάτη αυγά η πεταλίδα.

—Αυτά να τα ψήσουμε χωριστά, μου είπε ο ψαράς. Ή, καλύτερα, να τα τηγανίσουμε.

Βάλαμε κάμποσα αυγά κατά μέρος. Μα εκείνη τη στιγμή ακριβώς ήρθε το κύμα και τα πήρε. Τα τράβηξε και τα σκόρπισε στο βυθό.

—Ωχ! δουλειά που πάθαμε! λέει ο ψαράς κι άρχισε να τραβάει τα μαλλιά του.

—Σώπα, μην κάνεις έτσι, του είπα εγώ. Έχει κι άλλα αυγά η πεταλίδα. Θα χορτάσουμε.

—Καλέ, ποιος σκοτίζεται για το χόρτασμα; μου λέει αυτός. Εδώ κινδυνεύουμε να πάθουμε συμφορά. Πρέ-

πει να μαζέψουμε αμέσως τα αυγά που χύθηκαν.

Και λέγοντας αυτά μπήκε γρήγορα στο νερό και άρχισε να μαζεύει όλα τ' αυγά που είχαν χυθεί στο βυθό.

—Δόξα σοι ο Θεός, είπε, τα μάζεψα όλα.

Εγώ δεν καταλάβαινα τίποτα.

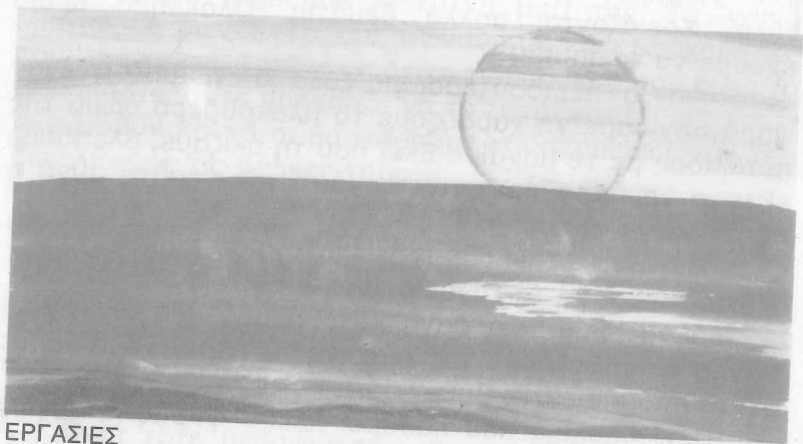
—Στάσου, του είπα. Εξήγησέ μου τι εννοείς. Τι κακό θα παθαίναμε, αν έμεναν τ' αυγά στη θάλασσα;

—Μα δεν καταλαβαίνεις, χριστιανέ μου; μου απαντάει αυτός θυμωμένος. Αν μείνουν αυτά τ' αυγά στη θάλασσα και βγουν παρόμοιες πεταλίδες, θα φράξει η μπούκα* του λιμανιού!»

«Ψευτοθόδωρος»

Θ. Ποταμιάνος

* μπούκα: η είσοδος του λιμανιού

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Πώς περιγράφει στην αρχή τις πεταλίδες ο κυρ Στέφανος και γιατί;
2. Η ιστορία του κυρ Στέφανου έχει αρκετά παραμυθένια στοιχεία· μπορείς να τα βρεις μέσα στο κείμενο και να τα βάλεις στη σειρά;
3. Ποιος είναι ο σκοπός του συγγραφέα; Να μεταδώσει γνώσεις ή να ψυχαγωγήσει; Πετυχαίνει κατά τη γνώμη σου;

77. ΚΑΛΩΣ ΤΗΝ ΠΕΡΔΙΚΑ

—Καλώς την πέρδικα! είπε ο κυρ Στράτος, ο μπακάλης, στην κόρη του τη Χαρούλα, που μπήκε στο μαγαζί. Ήταν βράδυ. Είχαν μαζευτεί πέντε έξι γείτονες εκεί στο μπακάλικο, και ο κυρ Στράτος έφτιαξε έναν πρόχειρο μεζέ. Έφερε λίγη σπιτικιά χορτόπιτα ο κυρ Στέφανος, και να, στήθηκε το τραπέζι.

—Καλώς την πέρδικα, τι θέλεις;

Τη Χαρούλα, την είχε στείλει για θέλημα η μάνα της, να φέρει φακές, ντομάτα, σκόρδο, να μαγειρέψει για αύριο.

Τίποτα δεν ξέχασε η Χαρούλα. Φορτώθηκε τα ψώνια που της ετοίμασε ο πατέρας της και καληνύχτισε.

—Στο καλό πέρδικα! την καμάρωσε ο πατέρας της και πήγε να καθίσει ξανά στην παρέα του.

—Τι λέγαμε; ρώτησε γελαστά.

—Εσύ θυμήθηκες την πέρδικα. Να 'χαμε εδώ τώρα λίγο απ' του λόγου της! Ο κυρ Στέφανος, όλοι το 'ξεραν, είχε πάθος με το κυνήγι.

—Δεν είναι ο καιρός της, πήγε να τον παρηγορήσει ο κυρ Θωμάς.

—Μα και στον καιρό της, δεν πιάνεται! εύκολα.

Πόσες φορές ήρθα πίσω μ' αδειανό σακούλι! κούνησε το κεφάλι ο κυρ Στέφανος.

—Εγώ τα λυπάμαι τα ζωντανά. Κάποτε, όμως ξέρετε, μ' άρεσε το κυνήγι. Άκουσα όμως μια ιστορία, ο γιος μου καλή του ώρα που ταξιδεύει, θυμάμαι μου την είπε. Κι από τότε σκούριασε το δίκανο, είπε ο κυρ Στράτος. Έβαλαν ούζο στα άδεια ποτήρια.

—Τι ήταν αυτή η ιστορία; ρώτησε ο κυρ Θωμάς.

—Να, για την πέρδικα έλεγε. Τόσο μ' άρεσε, που πες* την ξέρω απ' έξω.

* ΠΕΣ: σχεδόν

—Εμείς στα χωριά μας λέμε τραγούδι νυφιάτικο για την πέρδικα. Ο κυρ Θωμάς άρχισε να τραγουδάει:

Απάνω στην τριανταφυλλιά
έχτισ' η πέρδικα φωλιά
με σύρματα και με φλωριά
και με σαρανταπέντε αυγά.
Κι αναταράχτη η πέρδικα
και 'πесαν τα τριαντάφυλλα.
Το 'μαθαν οι αρχόντισσες
και παν να τα μαζέψουνε
να φτιάσουνε ανθόνερο
να λούσουν νύφη και γαμπρό.

—Το ξέρω κι εγώ αυτό το τραγούδι. Το λέμε κι εμείς, για να παινέψουμε τη νύφη και το γαμπρό. Μα στ' αληθινά, η πέρδικα ποτέ δε γεννά τόσα πολλά αυγά, ούτε φτιάχνει τη φωλιά της πάνω στην τριανταφυλλιά ή πάνω σε δέντρο· δεν είναι κουτή. Ξέρει καλά πως το πέταγμά της κάνει πολύ θόρυβο και θα προδινόταν από μονάχη της στους τόσους εχθρούς που την κυνηγούν. Προτιμά να την κάνει χαμηλά, στο χώμα.

Ένα αγαπημένο ζευγάρι

Ο κυρ Στράτος συνέχισε. «Θυμάμαι, εκείνη η ιστορία έλεγε για ένα ζευγάρι πέρδικες, που γυρίζουν στο πετρωτό* χωράφι και κοιτάζουν εδώ κι εκεί σαν να ψάχνουν για κάτι που έχασαν. Δεν έχασαν τίποτα· γυρεύουν μια καλή θέση, για να κάμουν τη φωλιά τους. Η θηλυκιά είναι στο μήνα της και θα γεννήσει τ' αυγά της. Για ιδές την· μοιάζει με περισσότερι, μα είναι πιο

* πετρωτό: γεμάτο πέτρες

γεμάτη και βαρύτερη από περιστέρι. Σαν την κότα έχει μικρό κεφάλι και κοντά φτερά μα έχει δυνατά πόδια. Όπως είναι καστανή και στο στήθος της σταχτιά, μόλις ξεχωρίζει από το χρώμα που πατεί.

Να κι ο πέρδικος. Για να ξεχωρίζει από το ταίρι του, έχει ένα σημάδι σαν πέταλο στο στήθος και το χρώμα του είναι πιο σκούρο.

—Πίτσιρι, πίτσιρι-τσιτσι! φωνάζει στη γυναίκα του ακόμη δε διάλεξες; Παρά πολύ δύσκολη είσαι, καημένη!

—Είμαι δύσκολη, γιατί είναι πολλοί κι οι εχθροί μας, καλέ μου, λέει εκείνη με παράπονο. Κι αν έχεις όρεξη, μέτρα: το κουνάβι, η αλεπού, η νυφίτσα και το θηρίο ο άνθρωπος! Από πού να φυλαχτεί κανείς δεν ξέρει... Μα να, εδώ στο ριζόστηλο* δεν είναι άσχημα.

—Κάμε όπως θέλεις· εγώ δίψασα. Αυτοί οι σπόροι, που μ' έφερες να βοσκήσω σήμερα, δε λέω, νόστιμοι είναι· μα φέρνουν δίψα, πολλή δίψα! Και νερό δεν ακούω να τρέχει πουθενά!

* ριζόστηλο: σπηλιά στη ρίζα του βουνού

—Τι το θέλεις το νερό, αφού έχεις τη χλόη μπροστά σου.

—Καλά λες, λέει ο πέρδικος. Και τιπ τιπ πηδώντας από σβόλο σε σβόλο, έφτασε στη δροσερή χλόη, τσίμπησε με την κόκκινη μύτη του μερικά φύλλα και ρούφηξε το δροσερό χυμό τους.

—Ααα! έκαμε ευχαριστημένους, δροσίστηκα για καλά. Για να ιδώ τι έκαμες;

Η θηλυκιά είχε βρει μια κρυφή κόχη κοντά στο ριζόσπηλο, σγάρλισε* με τα πόδια της, όπως η κότα, μια ξέβαθη λακκούβα, έστρωσε λίγα ξερά φύλλα πάνω κι αμέσως έκαμε το πρώτο της αυγό. Ήταν μικρό σαν καρύδι και σταχτοπράσινο σαν το χώμα.

—Καλή αρχή, ευχήθηκε χαρούμενος ο πέρδικος. Στάσου να ρίξω και λίγα φρύγανα γύρω, για να μη φαίνεται η φωλιά.

Με το ράμφος και με τα πόδια σύναξε μερικά ξυλαράκια και τ' απίθωσε* τόσο επιτήδεια γύρω στη φωλιά, που και άνθρωπος να περνούσε δίπλα της, αδύνατο να καταλάβει πως ήταν φωλιά.

—Τι να κάμεις, είπε στην πέρδικα που κοίταζε με πικρό χαμόγελο αυτές τις προφυλάξεις του πονηριά οι εχθροί μας, πονηριά κι εμείς. Τώρα να ρίξουμε κι από πάνω λίγο χώμα και πάμε να βοσκήσουμε.

Έτσι εξακολούθησε κάθε μέρα η πέρδικα να γεννά κι από ένα αυγό, ώσπου τα έκαμε δώδεκα. Άρχισε τότε να τα κλωσά. Καθόταν ώρες πάνω τους και το αρσενικό πήγαινε να βοσκήσει κάτω στα χωράφια και στις αυλακιές*. Άμα γύριζε, εκείνος καθόταν στ' αυγά και πήγαινε

* σγάρλισε: ανακάτεψε το χώμα

* απίθωσε: τοποθέτησε

* αυλακιά: τὸ αυλάκι που ανοίγει το αλέτρι

εκείνη να βοσκήσει. Σαν τι βοσκούσε; Ό,τι έβρισκε: σκουλήκια, σκαθάρια, σαλιγκάρια και σπόρους λογής λογής. Έβρισκε και κάτι σποράκια, που αδύνατο να τα ιδεί ανθρώπου μάτι! Τόσο καλά βλέπει η κυρά μας η πέρδικα. Το ράμφος της είναι μυτερό πιάνει το σποράκι σαν λαβίδα και το σπάζει. Έπειτα, άμα χόρταινε, πήγαινε στην περδικόβρυση, που είναι στη ρίζα του βράχου, έπινε δροσερό νεράκι, λουζόταν πρόσχαρα και γύριζε πάλι στη φωλιά της.

—Σήκω, έλεγε γελαστή στον άντρα της, πήγαινε να φυλάξεις. Κοίτα καλά τα μάτια σου τέσσερα. Τώρα, βλέπεις, δεν είναι μόνον η ζωή σου και η ζωή μου που κινδυνεύει. Είναι και τα παιδιά.

Βέβαια τα παιδιά δεν είχαν βγει ακόμη από τ' αυγό τους. Μα η πέρδικα από τώρα το πίστευε πως ήταν μανά δώδεκα παιδιών. Κι ο πέρδικος το ίδιο. Πρόθυμα σηκώνονταν από τη φωλιά, έδινε δυο τσιμπήματα, έτσι στ' αστεία, στο κεφάλι της συντρόφισσάς του. Έπειτα με πηδήματα ανέβαινε παραπάνω σε μια ψηλή και μυτερή πέτρα και αγνάντευε γύρω.

Το γεράκι

Εκεί που αγνάντευε μια μέρα, βλέπει ψηλά στο γαλανό ουρανό ένα μαύρο σημάδι. Αμέσως έβγαλε μια τρομαγμένη φωνή.

—Γεράκι! λέει η πέρδικα και πετιέται από τη φωλιά.

—Γρήγορα κρύψου! φωνάζει ο πέρδικος και τρέχει κοντά της.

—Τα παιδιά! λέει εκείνη φοβισμένη.

—Μη σε μέλει, κρύψου εκεί στα σκίνα!

Εκείνη δεν ήθελε να κρυφτεί, πριν να φυλάξει τα

παιδιά της. Με τα πόδια και τα φτερά τους άρχισαν κι οι δυο βιαστικά να σγαρλίζουν το χώμα και να το ρίχνουν στ' αυγά, ώσπου τα σκέπασαν τέλεια. Έριξαν έπειτα μερικά χόρτα από πάνω. Όταν βεβαιώθηκαν πως δεν άφησαν κανένα σημάδι, έτρεξαν να κρυφτούν.

—Λέει πως θα μας βρει ξένοιαστους, μουρμουρίζει ο πέρδικος στη συντρόφισσά του πονηρά. Δρόμο τώρα να βγούμε στον απέναντι βράχο.

Κι αλήθεια! το γεράκι, που βλέπει από ψηλά ακόμη και το μικρό σπουργίτι, τους έχασε. Ούτε εκείνους είδε, ούτε τ' αυγά τους. Μέσ' από τα σκίνα το είδαν να χαμηλώνει ως την κορφή των πριναριών, να φέρνει γύρα πολλές φορές σαν το άλογο στο ιπποδρόμιο, κι έπειτα απελπισμένο ν' ανεβαίνει πάλι και να χάνεται πέρα.

—Τι άγριο που είναι το μάτι του! είπε η πέρδικα. Κι έτρεμε ολόκληρη.

—Αμ το ράμφος του! είπε ο πέρδικος. Ε, κι αν έπεφτες στα νύχια του, χάδια που θα σου 'κανε τώρα...!

—Ξορκισμένο να 'ναι! έκανε η πέρδικα με αποστροφή. Πρέπει να πάω να καθίσω στ' αυγά μου.

—Στάσου μια στιγμή. Να ένας χρυσοκάνθαρος!

Και πριν προφτάσει το σκαθάρι ν' ανοίξει τις σκληρές θήκες του για ν' απλώσει τα φτερά του, τ' άρπαξε ο πέρδικος. Δυο μυτιές και το έκαμε κομμάτια.

—Να, είπε δίνοντας το μεγαλύτερο κομμάτι στη γυναίκα του, φάε και συ να δυναμώσεις.

Τα περδικόπουλα μαθαίνουν

Αφού πέρασαν τρεις βδομάδες, βγήκαν τα περδικόπουλα ένα ένα, ντυμένα με ζεστά πούπουλα. Από τ' αυγό κι αμέσως στο κυνήγι.

— Κρύψου
κάπου πίσω
από θάμνο, σε
γούβα, συμβου-
λεύει η μητέρα.

— Και συ το ίδιο,
λέει στο δεύτερο.

Όταν βγήκαν όλα,
τα πήρε κι έφυγαν από τη φωλιά.

— Άμα ακούτε θόρυβο ή τη φωνή μας,
λέει ο πέρδικος, όπου βρεθείτε, να μένετε ακίνητα. Το
γεράκι ή όποιος εχθρός τύχει, θα λέει πως είστε χώμα.

Έξαφνα μια ημέρα, εκεί που έβοσκε η πέρδικα με τα
μικρά της, βλέπει δυο μάτια να σπινθηροβολούν στα
χαμόκλαδα.

—Χμ! μας μυρίστηκε η αλεπού, είπε μέσα της. Τώρα χρειάζεται πονηριά και πονηριά. Κρυπτείτε, λέει σιγά στα μικρά της, και σε λίγο έρχομαι.

—Κρρρ! κάνει ύστερα, σαν να θέλει να πει στην κυρα-Μάρω: εδώ είμαι, κόπιασε.

Και κάνει τάχα πως δεν μπορεί να πετάξει, ούτε να τρέξει.

—Καλά θα περάσω, συλλογίζεται η αλεπού. Θα την πλήγωσε κανένας κυνηγός και δε μου ξεφεύγει. Ας μιλήσουμε λίγο μαζί της.

—Τι έχεις κυρα-πέρδικα, που περπατάς έτσι; ρωτά.

—Τι να 'χω, κυρα-Μάρω μου; τι να 'χω; απαντά η πέρδικα. Ένα κουνάβι μου 'κοψε τη μια φτερούγα την ώρα που πήγα να πετάξω, για να γλιτώσω απ' τα νύχια του. Έπειτα, εκεί που σκάλιζα στη ρίζα του βράχου, κύλησε μια πέτρα και με χτύπησε στο πόδι. Παραλίγο να το κάνει τρίμματα.

—Την καημένη! κάνει πονετικά η αλεπού. Και τα περδικόπουλά σου πού είναι;

—Πού περδικόπουλα, κυρά μου! Δυό φορές μου τα πήραν κάτι κακόπαιδα. Άλλη μια φορά μου τ' άρπαξε το κουνάβι. Τώρα με βρήκε αυτό το κακό είναι να φροντίζω για πουλιά;

—Μπορώ να δω το χτυπημένο πόδι σου; ρωτά η αλεπού. Κάτι ξέρω από γιατρική.

—Μετά χαράς, λέει η πέρδικα, μα έλα παρά δω στο ξέφωτο.

Πήδηξε κουτσαίνοντας και πέταξε κάπως αδέξια, μα αρκετά μακριά, για να ξεφύγει από την αλεπού.

—Εδώ είναι καλά, λέει εκείνη.

—Παρά δω, παρά δω, ξαναλέει η πέρδικα.

Έτσι την έφερε την αλεπού πολύ μακριά από τα παιδιά της. Έξαφνα ένα φρρρ... ένα βαρύ και γοργό

πέταγμα και χάνεται από τα μάτια της.

—Την έπαθα, λέει η αλεπού πειστωμένη. Ή και οι πέρδικες έβαλαν μυαλό ή εγώ έχασα το δικό μου.

Χάραξε δυο τρείς κύκλους στον αέρα η πέρδικα κι έπειτα γύρισε εκεί που άφησε τα παιδιά της. Κράζει, μετακράζει, καμιά απάντηση. Άρχισε ν' ανησυχεί για τα μικρά της κι ανέβηκε απάνω σ' ένα μεγάλο σβόλο από χώμα, για ν' αγναντέψει καλύτερα. Έξαφνα τα βλέπει να έρχονται τρεχάτα, το ένα πίσω απ' τ' άλλο.

—Τσίου τσίου, τσίου τσίου! φώναζαν ολόχαρα πηδώντας τριγύρω της.

—Καλά, καλά, είπε η μάνα ευχαριστημένη για την αγάπη τους. Μα θέλω να σας μαλώσω και λιγάκι, γιατί φύγατε χωρίς την άδειά μου από τη θέση που σας άφησα.

—Να μας μαλώσεις γιατί φύγαμε; φώναξε ένα περδικάκι. Αμ αν μέναμε κει, δεν ξέρω αν θα 'βλεπες κανένα από μας πια.

—Γιατί, γιατί; ρώτησε η μάνα τρομαγμένη.

—Γιατί; Εσύ κινδύνεψες, για να μας σώσεις από την αλεπού, και παρατρίχα να μας φάει η νυφίτσα.

—Η νυφίτσα! ήρθε εδώ η νυφίτσα; ρώτησε αναπουπουλιάζοντας η δόλια μάνα.

—Φάνηκε και παραφάνηκε' μέσ' από τους σβόλους και συλλογιζόταν ποιο να πρωταρπάξει. Τυχερό που την είδαμε και σηκωθήκαμε στο φτερό αρχίσαμε φρού εδώ και φρού εκεί που την αλαλιάσαμε...

—Να ιδείς πώς έκανε, μάνα, είπε άλλο περδικάκι γελώντας. Πήδαγε δω κι εκεί σαν παλαβή. Τα χαντράκια, τα μάτια της, γυάλιζαν από θυμό.

—Μπράβο' καλά τα καταφέρατε! είπε και τα χάιδεψε τρυφερά. Πάμε ωστόσο να φύγουμε από δω.

—Διψάμε, είπαν τα περδικόπουλα.

— Τώρα στη βρύση είναι η αλεπού, και δεν μπορούμε να σιμώσουμε. Σε μια δυο μέρες, που θα μας μυριστεί εδώ και θα 'ρθει να μας κυνηγήσει, τότε θα γυρίσουμε στη βρύση. Τώρα τρώτε λιγότερους σπόρους και τσιμπάτε περισσότερη χλόη. Κάπου κάπου να καταπίνετε και μικρά άσπρα χαλικάκια. Αυτά μέσα στο στομάχι σας θα τρίβουν τους σπόρους κι έτσι θα χωνεύετε πιο εύκολα.

Έρθε το φθινόπωρο

Όταν ήρθε το φθινόπωρο, τα περδικόπουλα άλλαξαν δυο και τρεις φορές τα φτερά τους με άλλα πυκνότερα και δυνατότερα. Μεγάλωσαν αρκετά και μπορούσαν να πετάξουν μακριά και να φυλαχτούν από κάθε κίνδυνο. Μα κι έτσι προτίμησαν να βόσκουν μαζί με τους γονείς τους. Όπως κι αν είναι, οι γέροι ξέρουν περισσότερα από τα παιδιά.

Και να σου ειπώ, έκαμαν πολύ φρόνιμα. Γιατί από δω κι εμπρός είναι ο μεγαλύτερος κίνδυνος. Τα χωράφια θερίστηκαν και οι κυνηγοί βγήκαν με τα σκυλιά τους στο κυνήγι. Μπαμ! μπουμ! ακούεται δεξιά κι αριστερά. Γαβ γαβ, γαβ, γαβ, γαβγίζουν τα σκυλιά. Οι πέρδικες τον βλέπουν τον κυνηγό, ακούνε τα σκυλιά και λουφάζουν*.

—Πιάστε καθένα από ένα σβόλο κι ακίνητα! προστάζει ο πατέρας.

Όλα κάθονται χάμω πίσω από τους σβόλους κι ο κυνηγός περνά ανάμεσά τους με το δάχτυλο στη σκανδάλη του τουφεκιού και κοιτάζει με προσοχή. Ολούθε κοιτάζει, μα δε βλέπει τίποτα. Άλλο από χώμα δε βλέπει. Έξαφνα ο σκύλος το οσμίζεται, στέκει ακίνητος και με το ρύγχος του δείχνει στον κυνηγό ένα σβόλο. Εκείνος

* λουφάζω: παραμένω σιωπηλός και ακίνητος, ζαρώνω, μαζεύομαι.

πλησιάζει.

—Προσέξτε τώρα' ό,τι κάμω, να κάμετε, λέει ο πατέρας.

Και έξαφνα πετιέται με φτεροκοπήματα εμπρός από τη μύτη του κυνηγού. Ξαφνιάζεται εκείνος και σηκώνει κατά κει το τουφέκι του. Μα την ίδια στιγμή άλλο φρου! ακούγεται κάτω από τα πόδια του και η μάνα πέρδικα περνά από μπροστά του στο αντίθετο μέρος. Γυρίζει από κει το τουφέκι ο κυνηγός μα ως να σημαδέψει, ακούει γύρω του άλλα φτεροκοπήματα και βλέπει τα περδικόπουλα να πετούν δεξιά κι αριστερά, εμπρός του, πίσω του. Πού να πρωτοσημαδέψει και ποιο να πρωτοχτυπήσει; Στέκεται στη μέση του χωραφιού με το τουφέκι στο χέρι και θυμώνει, γιατί κατόρθωσαν να του φύγουν μέσ' από τα χέρια του τόσες πέρδικες.

—Καλά τα καταφέραμε! είπε ο πέρδικος σαν είδε τη μάνα και τα παιδιά του γλιτωμένα από τον κίνδυνο. Πάμε

τώρα να τσιμπήσουμε κανένα σταφύλι. Και άρχισε να τραγουδάει με όλη του τη δύναμη:

Οι κυνηγοί

- Πού ήσουν πέρδικα
κι ήρθες την αυγή βρεγμένη;
- Ήμουνα πέρα στα πλάγια,
στις δροσιές και στα χορτάρια.
- Τ' έτρωγες πέρα στα πλάγια,
στις δροσιές και στα χορτάρια;
- Έτρωγα 'το Μάη τριφύλλι
και τον Αύγουστο σταφύλι.

— Για σιγότερα λέω, είπε η πέρδικα με θυμό. Καλά είναι τα σταφύλια και τα τραγούδια. Μα μου φαίνεται πως εδώ έχουμε περισσότερο κίνδυνο.

— Δίκιο έχεις' κυνηγοί έρχονται, είπε ο πέρδικος. Ου! ου!... φώναξε. Ένας, δυο, τρεις, τέσσερις' απ' ολούθε μας ζώνουν! Όποιος σωθεί από μας απόψε, στην περδικόβρυση θα σμίξουμε...

— Μην κακομελετάς, άντρα μου! τον μάλωσε η πέρδικα.

— Μην κακομελετώ, καημένη γυναίκα. Μα μην ξεχνάς πως αυτή την εποχή μας θέλει ο άνθρωπος στο τραπέζι του, είπε ο πέρδικος.

— Για να μας φιλέψει, πατέρα; ρώτησε το αθώο περδικάκι.

— Ναι' για να μας φιλέψει στο πιάτο του, απάντησε ο πέρδικος, γελώντας πικρά.

Και καθώς ένιωσε τους κυνηγούς κοντά του, έβγαλε μια δυνατή φωνή και πέταξε μπροστά τους. Ευ-

θύς έκαμε το ίδιο η πέρδικα και τα περδικόπουλα. Ο αέρας γέμισε από τσιτσιρίσματα και φτεροκοπήματα. Μαύροι ίσκιои φάνηκαν να τον σχίζουν πέρα δώθε, όπως όταν τινάζεται φουρνέλο. Μα την ίδια στιγμή ακούστηκαν και πολλές τουφεκιές και γαβγίσματα σκυλιών και πρόσχαρες φωνές ανθρώπων.

— Να το! έπεσε!

— Κάτω από το κούρβουλο* είναι!

— Κρύφτηκε στα χορτάρια.

— Γαβ-γαφ, γαβ-γαφ!...

Όταν σουρούπωσε καλά, στην περδικόβρυση κάθονται συλλογισμένοι και ανήσυχοι ο πέρδικος με τη γυναίκα του. Κοιτάζουν δεξιά, κοιτάζουν αριστερά, εμπρός και πίσω τους, μα τίποτα δε βλέπουν να τους παρηγορήσει. Βγάζουν κάποτε κάποτε μια φωνή δυνατή σαν παράπονο και σαν παράκληση, λες και λένε στα παιδιά τους να τους λυπηθούν και να φανερωθούν. Μα και στη φωνή τους καμιά απόκριση.

— Άδικο περιμένουμε, καημένη, είπε ο πέρδικος, πάμε να φύγουμε από δω. Ο χειμώνας έρχεται και μαζί του το χιόνι. Σε λίγο θ' αναγκαστούμε να τσακίζουμε με τη μύτη τα κρούσταλλα, για να βρίσκουμε τους σπόρους. Καιρός να κατέβουμε στις κοιλάδες και να σκεφτούμε για νέα φωλιά.

— Όχι, ας καθίσουμε λίγο ακόμη. Η καρδιά της μάνας δε γελιέται. Δε γίνεται, κάποιο θα 'ρθει, να μας φέρει τα μαντάτα.

Δεν πρόφτασε να τελειώσει το λόγο της κι ακούστηκε εκεί κοντά ένα ελαφρό: τσίιου τσίιου κι ένα φτεροκόπημα αδύνατο σαν ξεψύχισμα. Έτρεξαν εκεί και είδαν τρία περδικόπουλα, άλλο με σπασμένο το φτερό και άλλο γεμάτο αίματα.

* κούρβουλο: ο κορμός του κλήματος του αμπελιού.

—Τ' άλλα; τι έγιναν τ' άλλα; ρώτησε με λαχτάρα ο πατέρας, την ώρα που η μάνα τα τσιμπούσε τρυφερά και κοίταζε ανήσυχα την πληγή τους.

—Όλα πάνε! Όλα έμειναν στον τόπο! ψιθύρισε το ένα περδικόπουλο με βαρύ ανασασμό. Εμείς γλιτώσαμε. Μα κι εγώ σε λίγο σας αφήνω. Έχω σκάγι στην καρδιά.

Έγειρε το κεφαλάκι του, έπαιξε δυο τρεις φορές, ακόμη τα ματάκια του, άνοιξε το ράμφος του να πάρει δροσερό αέρα στα φλογισμένα σωθικά του. Έπειτα τα έκλεισε για πάντα. Καθώς είδε έτσι ο πατέρας, έκρυψε το ράμφος στο στήθος του κι έμεινε κατσούφης.

—Αχ άμοιρα! είπε κλαίοντας η πέρδικα. Σας φύλαξα από τ' αγρίμια' μα από το θεριό τον άνθρωπο πώς να σας φυλάξω!»*

—Αυτή την ιστορία μου είπε το παιδί μου κι έτσι το άφησα το δίκανο να σκουριάσει. Τέλειωσε ο κυρ Στράτος.

Όλοι χαμήλωσαν τα κεφάλια τους. Πιότερο ο κυνηγός, ο κυρ Στέφανος, λες και τον βάρυναν οι πέρδικες που είχε σκοτώσει...

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Είναι εύκολο το κυνήγι της πέρδικας; Ποιους εχθρούς έχει; Πώς φτιάχνει τη φωλιά της; Πόσα αυγά γεννά; Πώς λύνει το πρόβλημα του νερού;
2. Με ποιους εχθρούς φέρνει αντιμέτωπη την πέρδικα ο συγγραφέας; Πώς αντιμετωπίζει τον καθένα απ' αυτούς;
3. Πώς εκπαιδεύει τα μικρά της η πέρδικα;
4. Γιατί βάζει τελευταία στη σειρά την εικόνα με τους κυνηγούς ο συγγραφέας;
5. «Αυτή την ιστορία μου είπε το παιδί μου κι έτσι άφησα το δίκανο να σκουριάσει». Πώς κρίνετε αυτό που έκαμε ο κυρ Στράτος; Εσείς τι θα κάνατε στη θέση του;

*«Το αναγνωστικό μου»

Α. Καρκαβίτσα

Τα παιδιά από μέρες είχαν ετοιμάσει τους χαρταετούς. Από μέρες κοίταζαν τον ουρανό. Θα βρέξει; δε θα βρέξει; Κι έβρεξε με το τουλούμι! Κι έμειναν παραπονεμένοι στη γωνιά οι χαρταετοί. Κι έμειναν παραπονεμένες οι ψυχές των παιδιών. Καθαρή Δευτέρα θα πει χαρταετός! Κι ο ουρανός αντί να έχει χάρτινα πουλιά, ήταν φορτωμένος ολόμαυρα θυμωμένα σύννεφα.

Την άλλη μέρα όλοι πήγαν μουτρωμένοι στο σχολείο. Το είδε ο δάσκαλος –τα ήξερε πια τα παιδιά– και πρότεινε:

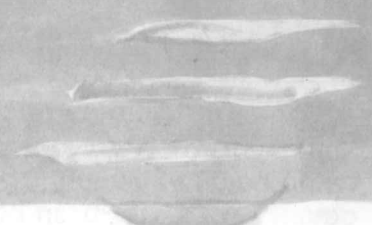
– Κλείστε τα βιβλία. Θα σας διαβάσω ένα επίκαιρο διήγημα της πατρίδας μου.

«Όταν μπήκαν στην Κύπρο οι Τούρκοι, ο κόσμος άφηνε τα σπίτια του κι έφευγε να σωθεί. Μαζί με τους άλλους έφυγε κι η οικογένεια του Γλαύκου και της Δανάης.

Όταν έφευγαν φορτωμένοι όσα πράγματα μπορούσαν να σηκώσουν, κανένας δεν μπορούσε να πείσει το Γλαύκο πως δε θα γύριζε σύντομα πίσω. Κι όμως πέρασε σχεδόν ένας χρόνος. Ο πόλεμος τέλειωσε. Οι πυροβολισμοί κι οι βομβαρδισμοί σταμάτησαν. Αυτοί που έφυγαν μέσα στη φωτιά, αποφάσισαν να γυρίσουν. Το σπίτι τους βρισκόταν κοντά στα «σύνορα». Κανένας δεν μπορούσε να τους εμποδίσει: «Καλέ, δε φοβάστε; Δυο βήματα πιο κάτω... Θεέ μου, αν ξαναρχίσουν;» τους έλεγαν. Πιο πολύ απ' όλους ήθελαν τα παιδιά να γυρίσουν. Ο Γλαύκος και η Δανάη. Ένα χρόνο μακριά από το σπίτι τους, το νοστάλγησαν. Την αυλή, τις βεράντες, τα δωμάτια και τη μεγάλη τάρατσα.

Σαν έφτασαν, δεν ένιωσαν τίποτα από το φόβο που προσπαθούσαν οι άλλοι συγγενείς και φίλοι να τους μεταδώσουν. Ήταν ένα ήρεμο απριλιάτικο δειλινό. Ο

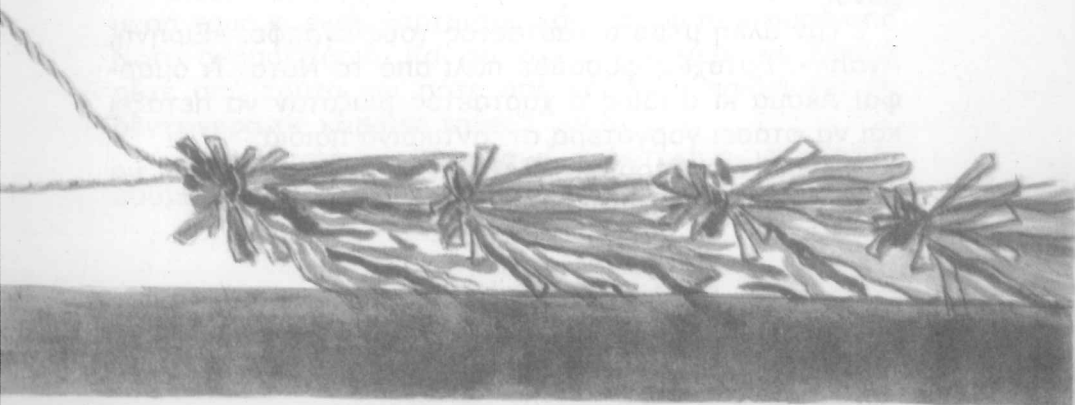

ουρανός στη δύση ολοκόκκινος
έκανε τα δυο παιδιά να μελαγχολή-
σουν λίγο και να νοσταλγήσουν τους
παλιούς καλούς φίλους.

Βοήθησαν όλοι και τακτοποιήθηκαν
τα πάντα: έπιπλα, ρούχα, μαγειρικά σκεύη,
βιβλία. Κοιμήθηκαν όλοι κουρασμένοι, αλλά ι-
κανοποιημένοι που γύρισαν στο πατρικό τους σπί-
τι. Ξημέρωσε μια ανοιξιάτικη δροσερή Κυριακή.

Τι έκπληξη, Θεέ μου! Στο δωμάτιό τους βρι-
σκόταν ένας χαρταετός. «Σ' ευχαριστούμε,
πατέρα».

Είναι σίγουρο πως κάθισε αργά το
βράδυ να τους τον φτιάξει, για να
μπορέσει να τους χαρίσει χαρά
την πρώτη Κυριακή στο δικό

τους σπίτι. Από μικρά έπαιζαν με τους χαρταετούς τέτοια εποχή. Μαζί κι ο πατέρας, που έκανε πάντα σαν μικρό παιδί. «Σ' ευχαριστούμε», είπαν ξανά και τον φίλησαν.

Χαρούμενα και τα δυο ανέβηκαν στην τaráτσα. Ο αέρας πρωινός, δροσερός, φυσούσε από το Νότο. Και νάτος κιόλας ο χαρταετός, όμορφος, καμαρωτός να πετά κι όλο να τραβά κατά το βοριά. Ο σπάγκος ήταν μακρύς και γερός. Τον άφησαν όλο. Πόσο όμορφα ένιωθαν! Σαν τον παλιό καλό καιρό. Ξαφνικά λίγο πιο κάτω, κατά το βοριά, λίγο πιο πέρα από τη «γραμμή», από μιαν άλλη τaráτσα αντίκρυ, δυο άλλα παιδιά κουνούσαν τα χέρια χαρούμενα και ξεφώνιζαν.

— Σίγουρα μας καλωσορίζουν, ψιθύρισε ο Γλαύκος.

— Πρέπει κι εμείς να φωνάξουμε να μας ακούσουν, σκέφτηκε η Δανάη.

— Τι να πούμε;

— Να, κάτι, για να δείξουμε πως θέλουμε να είμαστε «φίλοι».

Δυο τaráτσες, τέσσερα παιδιά, μια «γραμμή» ανάμεσά τους κι ένας χαρταετός. Ακόμα, κι ένα νήμα γερό, που ξεκινά από τούτα τα παιδιά και φτάνει με το χαρταετό ως τα άλλα.

— Εγώ λέω να γράψουμε στο χαρταετό ένα μήνυμα.

— Κατάλαβα. Δηλαδή κάτι που να λέει πως δε θέλουμε πολέμους. Θέλουμε να ζήσουμε όλοι αδερφωμένοι.

Την άλλη μέρα ο χαρταετός τους έγραφε: «Ειρήνη, Αγάπη». Ευτυχώς φυσούσε πάλι από το Νότο. Τι όμορφα! Ακόμα κι ο ίδιος ο χαρταετός βιαζόταν να πετάξει και να φτάσει γοργότερα στ' αντικρινά παιδιά.

— Μα δεν ξέρουν ελληνικά. Αν δεν μπορέσουν να τα διαβάσουν; σκέφτηκε ο Γλαύκος.

— Δεν έχει σημασία, θα καταλάβουν. Θα το νιώσουν.

Πραγματικά. Ήταν ένα χαρούμενο συναπάντημα. Με χαρούμενα ξεφωνητά, μια απ' εδώ και μια απ' εκεί, πέρασαν όλο το δειλινό τους χωρίς να βαρεθούν.

Την επομένη, σαν βγήκαν να πετάξουν το χαρταετό, απογοητεύτηκαν. Ο αέρας φυσούσε από το Βοριά.

— Πώς θα καταλάβουν οι φίλοι μας τώρα πως είμαστε στην ταράτσα;

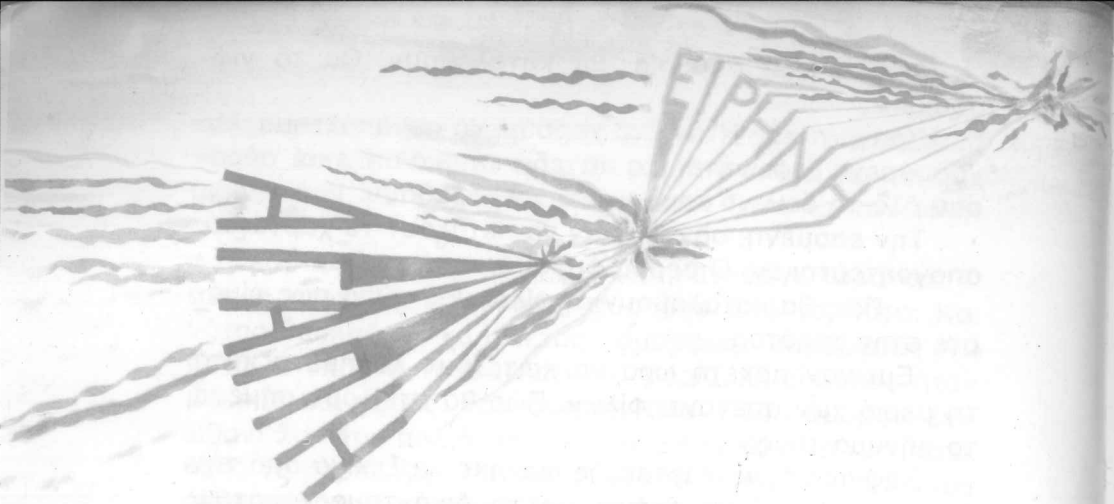
Έμειναν αρκετή ώρα να κοιτάζουν λυπημένα κατά τη μεριά τών απέναντι φίλων. Πώς θα στείλουν σήμερα το μήνυμά τους;

Ξαφνικά ένας χαρταετός φάνηκε να ξεκινά από την άλλη μεριά και να φτάνει ως τη δική τους ταράτσα. Πέρασε κι αυτός τη «γραμμή» πάνω από τα φυλάκια και τα σύρματα και νάτος περήφανος μπροστά τους. Κάτι έγραφε κι αυτός σε μια γλώσσα, που δεν ήξεραν να τη διαβάζουν. Όμως τα παιδιά κατάλαβαν, ένιωσαν το μήνυμα και φώναξαν χαρούμενα: «Ζήτη...»

Ξεφώνιζαν κι αυτά, ξεφώνιζαν κι εκείνα. Ήταν μια χαρούμενη τρελή ανταλλαγή ζητωκραυγών, αγάπης, φιλίας. Βλέποντάς τα ένας ξένος ποτέ δε θα πίστευε πως ένα χρόνο πριν η ανταλλαγή αυτή ήταν φωτιά, σφαίρες, αίμα, θάνατος. Όχι, προς Θεού, η ανταλλαγή αυτή δε γινόταν από παιδιά. Αν τα ρωτούσαν, θα ήταν όλα αλλιώς. Οι παιδικές καρδιές βρήκαν το φυσικό τους ρυθμό. Ξέχασαν το πριν. Ξέχασαν τα λάθη των μεγάλων.

Δυό ταράτσες, τέσσερα παιδιά, μια «γραμμή» ανάμεσά τους κι ένας χαρταετός κάθε φορά που φυσά από Νότο ή από Βοριά. Και το νήμα τόσο γερό να ξεκινά πότε από τούτα και πότε από κείνα τα παιδιά και να δένει γερά τις καρδιές τους.

— Αν τέτοιους χαρταετούς, σκέφτηκε η μάνα, αφήσουμε όλοι να πετάξουν, τότε θα σβήσουν από μόνες

τους οι «γραμμές», τότε θα λιώσουν τα σύρματα. Δε θ' αντέξουν κάτω από τέτοια αγάπη».

«Χαρούμενοι χαρταετοί»

Μαρία Πυλιώτου

Ο χαρταετός

Χάρτινο πουλί που το παίρνει ο αγέρας
παιδική χαρά της Καθαρής Δευτέρας.

Ο χαρταετός, της ψυχής η σκάλα,
για τα φωτεινά και για τα μεγάλα.

Γιώργος Σουρέλης

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί ο Γλαύκος και η Δανάη ήθελαν να γυρίσουν στα «σύνορα»; Τι έκαναν μόλις έφτασαν;
2. Τι έγραψαν πάνω στο χαρταετό; Βρήκαν ανταπόκριση; Πώς το κατάλαβες;
3. «Δυο ταρατσες, τέσσερα παιδιά, μια «γραμμή» ανάμεσά τους κι ένας χαρταετός». Από τη φράση αυτή λείπει το ρήμα. Ποιο είναι;
4. Βάλε ένα δικό σου τίτλο στο διήγημα.

79. ΑΝΟΙΞΗ

Γλυκό του Μάρτη μήνυμα,
θ' ανθίσει η πασχαλιά,
θα λιώσουν τ' άσπρα χιόνια,
θα 'ρθουν τα χελιδόνια.

Οι κάμποι θα 'ναι πράσινοι,
θα κελαηδούν πουλιά,
θα βγουν ανθάκια χίλια
και τ' άσπρα χαμομήλια.

Ωραία είναι η άνοιξη,
ωραία είναι πολύ!
Κι είν' η καρδιά μας όλη
κι αυτή ένα περιβόλι.

Γλυκό του Μάρτη μήνυμα
θ' ανθίσουν πασχαλιές,
χρυσό θα 'χει στεφάνι
ο ήλιος. Τι ομορφιές!
Πάσχα Κυρίου φτάνει!...

Στέφανος Μπολέτσης

80. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από ποίημα του Μελέαγρου. Ο Μελέαγρος έζησε τον πρώτο αιώνα π.Χ. Νομίζει κανείς πως το έχει γράψει ένας σύγχρονος ποιητής;

...Και γύρω κελαηδούν πουλιά, λογίων λογίων
ζευγάρια:
Θαλασσοπούλια στο γιאלό, στα σπίτια χελιδόνια,
κύκνοι στον ακροπόταμο κι αηδόνια μες στο
λόγκο.
Τώρα που ξανανιώνει η γης κι οι κάμποι λουλου-
δίζουν,
που τραγουδάει ο πιστικός* και χαίρεται τ' αρνιά
του,
κι οι ναύτες αρμενίζουνε κι ο Διόνυσος χορεύει,
και κελαηδούνε τα πουλιά, κι οργούνε* τα με-
λίσσια,
πώς θα 'κανε ο τραγουδιστής χωρίς να τραγου-
δήσει;

Μετάφραση: Δ. Βερναρδάκη

* ΠΙΣΤΙΚΟΣ: αυτός που φυλάει πρόβατα με πληρωμή.
* ΟΡΓΟΥΝΕ: δείχνουν μεγάλη δραστηριότητα.

Μετάφραση: Δ. Βερναρδάκη

* ΠΙΣΤΙΚΟΣ: αυτός που φυλάει πρόβατα με πληρωμή.

* **οργούνε:** δείχνουν μεγάλη δραστηριότητα.

81. ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

Τα βήματα της Άνοιξης είναι πολύ ελαφρά. Το αυτί το ανθρώπινο δεν μπορεί ν' ακούσει τα τόσο ανάλαφρα πατήματά της. Τον ερχομό της Άνοιξης τον καταλαβαίνουν μόνο τα αθώα πλάσματα. Τα δέντρα, να πούμε, τα πουλιά και τα παιδιά.

— Ήρθες, Άνοιξη! αναστενάζουν με ανακούφιση τα δέντρα. Φοβισμένα, βγάζουν δειλά δειλά πράσινα φυλλαράκια. Δεν είναι, βλέπεις, όλα άφοβες αμυγδαλιές. Η γη αρχίζει να χνουδιάζει ένα απαλό χνούδι πράσινο. Και επειδή η Άνοιξη παίζει με τα χρώματα, με χοντρές και λεπτές πινελιές γέμισε με χρώματα την πλάση.

Τα παιδιά κάποια νύχτα δεν μπορούσαν να κοιμηθούν.

— Η ώρα πέρασε, πέσε στο κρεβάτι σου, λέει η μητέρα.

Το παιδί όμως δε νυστάζει ακόμα. Περίεργο είναι, μα θέλει να βγει έξω, να μυρίσει τον αέρα. Κι ο αέρας είναι βαρυφορτωμένος με μυρωδιές.

— Τι μυρωδιές είναι αυτές; λέει το παιδί.

— Αυτή είναι η άνοιξη. Κι οι μυρωδιές είναι η ανάσα της.

82. Ο ΕΓΓΥΗΤΗΣ

— Καλό μήνα, ευχήθηκε στα παιδιά ο δάσκαλος μόλις μπήκε στην τάξη.

— Καλό μήνα του ευχήθηκαν κι εκείνα.

— Μάρτης, παιδιά, σπουδαίος μήνας για τη γεωργία. Απ' τον καιρό που θα κάνει, εξαρτάται η καλή ή η κακή σοδειά. Στην πατρίδα μου μάλιστα οι γέροντες λένε ένα μύθο για το Μάρτη.

Έτσι, τα παιδιά πρώτη Μαρτίου άκουσαν για τον εγγυητή.

«Έχουν να λένε πως οι δώδεκα Μήνες του Χρόνου έμεναν κάποτε στην Κύπρο, όλοι στο ίδιο χωριό.

Ήταν δώδεκα παλικάρια ίσαμε κει πάνω, που ζούσαν μονοιασμένα κι αδερφωμένα με τους συχωριανούς τους, γι' αυτό κι όλοι τα αγαπούσαν κι όλοι τα παίνευαν.

Και μήπως είχαν άδικο;

Κάθε παλικάρι είχε τη δικιά του χάρη, το φυσικό που λέμε, και το χάρισμα του καθενός συμπλήρωνε το χάρισμα του άλλου, έτσι που στο τέλος γινόταν χαρά μεγάλη να ζεις μαζί τους. Οι χωριανοί τους είχαν βγάλει μάλιστα και παρατσούκλια πειραχτικά, περιγελαστικά, παινετικά, τσουχτερά, όπως γίνεται σ' όλα τα χωριά.

Οι μήνες το ήξεραν και γελούσαν με την καρδιά τους· τα έλεγαν κι οι ίδιοι αναμεταξύ τους, τόσο που κόντευαν να ξεχάσουν τ' αληθινά τους ονόματα.

Ο πρώτος, ο Γενάρης ήταν ο Τρανός, ο Καλαντάρης, ο Μεγαλομηνάς. Ο δεύτερος, ο Φλεβάρης ήταν ο Μικρός, ο Κουτσός, ο Κλαδευτής. Ο τρίτος, ο Μάρτης ήταν ο Γδάρτης, ο Λωλομάρτης, και πάει λέγοντας... Ο Απρίλης ήταν ο Αϊγιωργίτης, ο Λαμπριάτης, ο Κερασάρης. Ο Μάης ήταν ο Τριανταφυλλάς, ο Φουσκοδέντρης· ο Ιούνιος ο Θεριστής, ο Ιούλιος ο Αλωνάρης, ο Αύγουστος ο Τρυγητής, ο Σεπτέμβρης ο Πετιμεζάς, ο Οκτώβρης ο Σπαρτιάς, ο Νοέμβρης ο Βροχάρης, ο Δεκέμβρης ο Χριστουγεννιάτης.

Κι είχαν ακόμα μέσα στο χωριό να λένε πως δεν έτυχε ποτέ ανήμπορος να τους ζητήσει τη βοήθειά τους και να του την αρνηθούν. Άλλον βοηθούσαν στην αναβροχιά, άλλον στο βαρύ χειμώνα, άλλον στη λάβα του καλοκαιριού, στις άγριες φουρτούνες, μα ακόμα και στο

σκάψιμο, στο όργωμα, στο φύτεμα, στη σπορά, στο πότισμα, στ' αλώνισμα, στον τρύγο, στη βοσκή των ζωντανών*, στο άλεσμα του μύλου.

Όμως σαν νέα παλικάρια που ήταν, κάποτε κάποτε, για να το ρίξουν λίγο έξω, έκαναν και τρέλες.

Έτσι μια φορά βρέθηκαν σε πολύ δύσκολη θέση. Να τι τους είχε συμβεί:

Είχαν ξοδέψει όλα τους τα λεφτά, μέχρι και την τελευταία δεκάρα. Μπορούσαν βέβαια να ζητήσουν δανεικά από κανένα γείτονα. Όμως, είπαμε, ήταν περήφανα παιδιά και φιλότιμα. Όλα τα έβαζαν στο νου τους. Μπορεί ο γείτονας να μην είχε να τους δώσει και να στενοχωριόταν, μπορεί να τα χρειαζόταν στη δουλειά του και να του έλειπαν, μπορεί, μπορεί... ποιος ξέρει;

Ένα πρωί λοιπόν, βρέθηκαν στο καφενείο του χωριού κι αναμασούσαν τη στεναχώρια τους. Ο Γενάρης, σαν πιο μεγάλος, μίλησε πρώτος.

— Το σκέφτηκα καλά; τους είπε, δεν υπάρχει άλλη λύση. Θα πάμε στο γειτονικό χωριό, εκεί που κανένας δε μας ξέρει, και θα ζητήσουμε επίσημο δάνειο.

— Τι επίσημο; τον ρώτησε ο Μάης.

— Να, επίσημο. Θα υπογράψουμε δηλαδή χαρτί, θα δώσουμε τόκο, θα βάλουμε κι εγγυητή. Κι ύστερα ας δουλέψουμε σκληρά, για να τα βγάλουμε πέρα. Να μάθουμε άλλοτε να 'χουμε μυαλό.

Ποπό! μουρμούρισε κατσουφιασμένος ο Φλεβάρης.

Επειδή όμως δεν μπορούσαν να κάμουν τίποτε άλλο, στο τέλος πήραν την απόφαση και ξεκίνησαν την ίδια στιγμή. Εκεί που πήγαιναν, κάποιος πρόσεξε πως έλειπε ο Μάρτης:

— Πού να βρίσκεται αυτός;

— Σίγουρα θα τον πήρε ο ύπνος.

* τα ζωντανά: τα ζώα.

- Μπορεί και να 'μπλεξε σε καμιά δουλειά.
- Δεν έχει σημασία, τους ησύχασε ο Γενάρης· ένας είναι αυτός κι εμείς έντεκα. Θα πάρουμε τόσα πολλά λεφτά, θα δώσουμε και σ' εκείνον.

Στο γειτονικό χωριό

Κάποτε έφτασαν στο γειτονικό χωριό, βρήκαν το γεροτοκιστή και του ζήτησαν δανεικά από δέκα λίρες ο καθένας.

- Και εγγυητή; τους ρώτησε αυτός.
- Έχουμε εγγυητή, του αποκρίθηκε ο Μάης. Τι, χωρίς εγγυητή θα ερχόμαστε;

– Και πού τον έχετε κρυμμένο; απόρησε ο τοκιστής.

– Για μένα που είμαι πρώτος, έπιασε να του εξηγεί ο Γενάρης, θα εγγυηθεί ο δεύτερος, για το δεύτερο ο τρίτος, για τον τρίτο ο τέταρτος και πάει λέγοντας. Για τον τελευταίο από μας θα εγγυηθεί ο πρώτος, δηλαδή εγώ, αυτό είναι όλο.

– Α, μα δε γίνεται έτσι, φουρκίστηκε ο τοκιστής.

– Γιατί δε γίνεται; έπιασαν να τον ρωτούν όλοι μαζί.

Ο άλλος αγρίεψε, του ήρθε το αίμα στο κεφάλι.

– Γιατί δε γίνεται! ξεφώνισε και πήγε να φύγει.

Τα παλικάρια σάστισαν, θόλωσε το μυαλό τους, αναλογίστηκαν τι μαύρες μέρες θα περνούσαν, αν δεν τους έδινε ο γέροντας τα λεφτά, όμως δεν ήξεραν τι να του προτείνουν. Ευτυχώς την τελευταία στιγμή ο Απρίλης βρήκε μια άλλη λύση.

– Αντί να κάμουμε χωριστά χαρτιά, να κάμουμε μόνο ένα και να το υπογράψουμε όλοι μαζί.

Ο γέροντας κοντοστάθηκε σαν να ζύγιασε τη νέα πρόταση.

– Και τι βγαίνει μ' αυτό; ρώτησε στο τέλος.

– Ε, όλοι μαζί θα σε γελάσουμε, άνθρωπε του Θεού, αγανάκτησε ο Νοέμβρης.

– Και πού ξέρω εγώ ποιοι είστε όλοι εσείς, τους πέταξε ο γέροντας κατάμουτρα.

Τα παλικάρια όρθωσαν την κορμοστασιά τους. Πες από περηφάνια, πες από φιλότιμο, πες από στενοχώρια, δεν μπόρεσαν άλλο να κρατηθούν.

– Οι μήνες είμαστε, του φώναξαν όλοι μαζί μ' ένα στόμα.

– Οι μήνες; απόρησε ο τοκιστής. Μα τότε αλλάζει. Δε μου χρειάζεται παρά μονάχα μια υπογραφή. Να σας δώσω όσες λίρες θέλετε. Φτάνει να μπει εγγυητής μονάχα ένας.

Οι μήνες ησύχασαν, ήρθε η καρδιά τους στον τόπο της.

– Και ποιος θες να σου υπογράψει; βάλθηκαν να τον ρωτούν, γιατί όλοι τους ήταν πρόθυμοι να βάλουν την υπογραφή τους.

– Μονάχα ένας, αποκρίθηκε ο τοκιστής και τόνισε παράξενα αυτό το «ένας».

– Ναι, μα ποιος;

– Μονάχα ο Μάρτης. Ποιος από σας είναι ο Μάρτης;

Οι μήνες τα 'χασαν ξανά, δεν πίστευαν στ' αυτιά τους. Το πρόσωπό τους σκοτείνιασε από τη στενοχώρια, μα εκείνη ακριβώς τη στιγμή ακούστηκε πίσω τους μια φωνή.

– Εγώ, φώναξε ο Μάρτης από μακριά, καθώς ερχόταν προς το μέρος τους μ' ανοιχτό βήμα.

Έβαλαν τότε όλοι τις φωνές από τη χαρά τους.

– Να μας ζήσει ο Λωλομάρτης!

– Να μας ζήσει ο Κλαψομάρτης!

– Ο Πεντάγωνμος!

– Ο Γδάρτης!

– Ο Ανοιξιάτης!

– Ο Φυτευτής!

Έφτασε ο Μάρτης χαμογελώντας κοντά τους.

– Γιατί φύγατε δίχως εμένα; Σας έψαχνα σ' όλο το χωριό. Στο τέλος, κάποιος που σας είχε δει, μου είπε νά 'ρθω κατά δω.

Πήγαν τα παλικάρια να του εξηγήσουν, μα ο Μάρτης τους έκοψε στη μέση, γύρισε στον τοκιστή.

– Άιντε, γέροντα, του φώναξε ξεκαρδισμένος στα γέλια, εδώ είσαι ακόμα; Σύρε φέρε το χαρτί να σου βάλω φαρδιά πλατιά την τζίφρα* μου.

Έτρεξε στη στιγμή ο γέροντας, έφερε το χαρτί, έφερε και τις χρυσές τις λίρες. Το πρόσωπό του ολόκληρο έλαμπε σαν τον ήλιο.

– Να με συμπαθάτε, γύρισε κι είπε στα παλικάρια, όλοι καλοί είστε, μα κι εσείς στην Κύπρο ζείτε σαν και μένα. Θα ξέρετε λοιπόν τι αξίζει στο νησί μας να έχεις το Μάρτη φίλο σου και εγγυητή.

Πήγε ο Γενάρης και τον χτύπησε φιλικά στην πλάτη.

– Μη φοβάσαι, γέροντα, του είπε χαμογελώντας, και κανένας από μας δε σου κρατάει κακία. Καταλαβαίνουμε, καταλαβαίνουμε, σίγουρα στα νιάτα σου θα ήσουν γεωργός, γι' αυτό υπολογίζεις μοναχά το Μάρτη.

– Ζήτω στο γέροντα, ξεφώνισαν όλα μαζί τα παλικάρια και πήραν το δρόμο του γυρισμού μέσα στα γέλια και στα τραγούδια».

«Ιστορίες από την Κύπρο»

Φανή Παπαλουκά

* τζίφρα: υπογραφή.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ'

1. Γιατί όταν έμειναν οι μήνες χωρίς λεφτά δε ζήτησαν από κανένα γείτονα;
2. Στο διπλανό χωριό πήραν εύκολα δάνειο; Ποια δυσκολία μπήκε στη μέση; Τι πρότειναν οι μήνες; Το δέχτηκε ο τοκιστής;
3. Ποιον ήθελε για εγγυητή ο τοκιστής; Γιατί ο τοκιστής επέμενε τόσο πολύ να υπογράψει ο Μάρτης;
4. «...μα ακόμα και στο σκάψιμο, στο όργωμα, στο φύτεμα, στη σπορά, στο πότισμα, στ' αλώνισμα, στον τρύγο, στη βοσκή των ζωντανών, στο άλεσμα του μύλου». Εδώ έχουμε ένα σχήμα λόγου που λέγεται ασύνδετο. Μπορείς να βρεις άλλα τέτοια στο κείμενο;
5. Γιατί οι μήνες και ο χρόνος είναι με κεφαλαία γράμματα;

83. Ο ΑΝΔΡΙΑΝΤΑΣ ΤΟΥ ΗΡΩΑ

Ο παππούς αρρώστησε χρονιára μέρα! Του Ευαγγελισμού, μέρα της γιορτής του, και πρέπει να μείνει στο κρεβάτι! Ο Φώτης κάθισε να του κάνει παρέα. Έξω τα παιδιά παίζουν, χαλούν τον κόσμο, μα ο Φώτης θέλει να μείνει με τον παππού. Πήρε μια καρέκλα, κάθισε κοντά στο παράθυρο και βλέπει τον ήλιο που γέρνει.

— Παππού, του λέει, αύριο θα πάμε να στεφανώσουμε το Ηρώο! Κι είμαι χαρούμενος!

Σπιθίζουν τα μάτια του παππού.

— Σκέψου χαρά που θα έχει το άγαλμα! λέει σιγά. Γελάει ο Φώτης.

— Με κοροϊδεύεις, παππού! Να μου πεις, χαρά που θα έχει η ψυχή του ήρωα, το καταλαβαίνω. Το μάρμαρο όμως...

Ο παππούς δε βιάζεται να απαντήσει. Σηκώνεται με κόπο.

— Δεν κάνει να σηκωθείς, προσπαθεί να τον συγκρατήσει ο Φώτης.

Χαμογελάει πονηρά ο παππούς.

— Κανείς δε θα μάθει ότι σηκώθηκα ένα λεπτό, λέει σιγανόφωνα. Ψάχνει στα συρτάρια του, στα βιβλία του. Βρίσκει εκείνο που ζητούσε. Αποσταμένος ξαναγυρνά στο κρεβάτι του. Δίνει κάτι χαρτιά στο Φώτη.

— Αύριο, σαν θα στέκεσαι μπροστά στο άγαλμα, να θυμάσαι αυτά, που τώρα θα διαβάσεις.

Ο Φώτης δεν ανάβει φως. Φέγγει ακόμα. Αργά δια-
βάζει για τον ήρωα:

«Πόσες χιλιάδες χρόνια ήμουν ένας όγκος από μάρ-
μαρο μέσα στο βουνό, στην Πεντέλη, δεν μπορώ να πω,
γιατί δεν είχα καλά καλά ιδέα τι θα πει ζωή. Μου φαινό-
ταν πως βαθιά και βαριά κοιμόμουν στα σπλάχνα του
βουνού από τότε που φτιάχτηκε ο κόσμος. Το μόνο που
θυμούμαι, σαν όνειρο κι αυτό, είναι πως μια μέρα ένιωσα
κάτι να με ξεχωρίζει ξαφνικά, να με ξεριζώνει από τ'
άλλα μάρμαρα και να με τραντάζει δυνατά· ύστερα πάλι
έπεσα στο βαθύ μαρμαρένιο ύπνο μου και δεν ξέρω
κατόπιν τι έγινε. Μα όταν άρχισα σιγά σιγά να ξυπνώ,
βρέθηκα στο εργαστήριο ενός γλύπτη.

Μια μέρα ακούω ένα σιγανό τσικ τσακ, τσικ τσακ.
Ένα σιδερένιο εργαλείο, η σμίλη, μου έπαιρνε από πάνω
μου μικρά κομματάκια. Θαμπά θαμπά άρχισα να νιώθω
πως είχα κεφάλι, κορμί, χέρια, πόδια· μα όλα αυτά τα
ένιωθα βαριά, πολύ βαριά, ναρκωμένα.

Ωστόσο, τσικ τσακ, τσικ τσακ! η σμίλη τη δουλειά
της· σαν λέπια τα πετούσε από πάνω μου τα κομματάκια.
Από τη στιγμή που ένιωσα το κορμί μου, μου φαινόταν
πως είχα ένα τοίχο μπρος μου και με ζουλούσε· η σμίλη
μου τον γκρέμιζε σιγά σιγά κι ελευθερωνόταν το στήθος
μου. Το στόμα μου, που ήταν σαν στουμπωμένο* με
μάρμαρο, η σμίλη μου το άνοιξε και ανάπνευσα· ανά-
σανα με τη δίψα που έχει για τον αέρα όποιος δεν ανά-

* στουμπωμένος: παραγεμισμένος.

σανε ποτέ. Τα βλέφαρά μου τα 'νιωθα βαριά βαριά, μα η σμίλη, τσικ τσακ, τσικ τσακ! έβγαλε από τα μάτια μου το μαρμάρينو σκέπασμα και είδα!...

Σπαρτάρησα από ζωή την ημέρα εκείνη· κάθε χτύπημα της σμίλης με ξυπνούσε, θαρρείς, από το λήθαργό μου και, ω χαρά μου, είχα ξυπνήσει πια ολότελα, ζούσα πια!

Αχ, τι ευτυχής που ήμουν! Τι ωραία που είναι η ζωή και τι ωραίο πράγμα να μοιάζει κανείς, όσο μπορεί πιο πολύ, με άνθρωπο!... Μα ακόμα δεν το πίστευα. Εγώ ήμουν μια φορά μέσα στο άμορφο, στο άψυχο εκείνο μάρμαρο; Από κει μ' έβγαλε ο γλύπτης μου;

Τι μάγος γλύπτης ήταν εκείνος! Θα ήταν μόλις είκοσι τριών χρονών. Όταν με δούλευε θα 'λεγες πως είχε πυρετό τα μάτια του έλαμπαν· το πρόσωπό του ήταν φλογισμένο· το κεφάλι του... ω! μέσα στο κεφάλι του νόμιζες πως έβραζε κάτι· οι ιδέες από το πλατύ του μέτωπο κατέβαιναν ως τα δάχτυλά του, περνούσαν από τη σμίλη, έρχονταν σε μένα και σκορπίζονταν σ' όλο το κορμί μου. ✕

Εμπρός του είχε ένα πρόπλασμα από κόκκινο πηλό· οι γλύπτες την έμπνευσή τους τη ρίχνουν πρώτα πρώτα στον πηλό, που υποτάσσεται πρόθυμα στο χέρι· εκεί κρατούν, να μην τους φύγει, την ωραία τους οπτασία, όσο να τη θρονιάσουν στο μάρμαρο· εμπρός του είχε ο γλύπτης μου το πήλινο πρόπλασμα· λίγο όμως κοίταζε σ' αυτό περισσότερο κοίταζε μέσα στην ψυχή του· από κει έπαιρνε στολίδια και με στόλιζε.

Μια μέρα, ενώ έστρεφε από δω κι από κει και με κοιτούσε, μου φάνηκε πως το φλογισμένο βλέμμα του και τα υστερνά χαϊδέματα της σμίλης του, μου 'δωσαν ακόμα πιο πολλή ζωή. Μου φάνηκε πως μου έκαμαν πιο μαλακά, πιο ανθρώπινα τα μαρμαρένια μέλη του κόρ-

μιού μου. Στο στήθος μου, προς τ' αριστερά, ένιωσα κάτι ζωντανό σαν να μου δωσε και την καρδιά του. Κι ένιωθα πως γινόμεουν άνθρωπος ίδιος μ' εκείνον, που ο δημιουργός μου ήθελε μονάχα να παριστάνω.

Και φάνηκαν μπρος μου βράχοι φοβεροί, άγριοι, γκρεμοί τρίςβαθοι και χαράδρες φοβερές, που τις έσκαψε τρώγοντας τους βράχους χιλιάδες χρόνια ο ποταμός Αχέροντας: το Σούλι*. Και φάνηκαν μπρος οι πολεμικοί πύργοι, πάνω στα ψηλά κοφτερά ακροβούνια, που έμοιαζαν σαν αετοφωλιές κρεμασμένες στην άβυσσο· και θυμήθηκα τον καλόγερο το Σαμουήλ* και τα πρώτα γράμματα που μ' έμαθε όταν ήμουν παιδί· κι είδα τον εαυτό μου, αγένειο παλικάρι, με το τουφέκι στον ώμο, να σκαρφαλώνει στα φρύδια των βράχων, ενώ κάτω βαθιά μούγκριζε αφρισμένο με παφλασμό το ρέμα το αράθυμο* και θυμήθηκα τη βροντερή βοή των τουφεκιών, που αντιβοούσαν το Σούλι και η Κιάφα*, και τις τρομαγμένες φωνές των Τούρκων, που κυνηγούσαμε σαν κοπάδια, και τους αλαλαγμούς της νίκης, όταν γυρνούσαμε φορτωμένοι λάφυρα...

...Και θυμήθηκα στο βαθύ σκοτάδι του μεσονυχτιού το ανέβασμα στο Κεφαλόβρυσο του Καρπενησιού και το ξάφνιασμα των Μιρδιτών* και τον τρελό τρόπο τους και τον αλληλοσκοτωμό τους και το πρώτο λάβωμά μου και

* Σούλι: χωριό της Ηπείρου περίφημο από τους αγώνες του με τον Αλή Πασά.

* Σαμουήλ: μοναχός, καλόγερος από το Σούλι που ανατινάχτηκε μαζί με τους συντρόφους του στο Κούγκι, για να μην πέσει στα χέρια του Αλή Πασά.

* αράθυμος: ορμητικός, ανυπόμονος.

* Κιάφα: ένα από τα Σουλιτοχώρια.

* Μιρδιίτες: Αρβανίτες στρατιώτες.

το σήκωμα του κεφαλιού μου πάνω από το μαντρότοιχο, και το ξαφνικό κεραυνοβόλημα του βολιού στο μέτωπο και το χαμό της ζωής σε μια λάμψη και σε μια βροντή, μ' έναν πόνο και μ' ένα ξεψύχισμα όσο βαστά μια αστραπή...

Εκείνη την ημέρα ο γλύπτης μου, αφού με κοίταξε καλά καλά πολλή ώρα με συγκίνηση, ψιθύρισε:

– Είναι αληθινός Μάρκος Μπότσαρης!

Μάρκος Μπότσαρης!... Του Μάρκου Μπότσαρη την όμορφη και σβέλτη κορμοστασιά με τα μακριά μαλλιά, τη φέρμελη* και τα τσαπράζια* και τη φουστανέλα μου 'δωσε ο γλύπτης μου!... Του Μάρκου Μπότσαρη την ψυχή μου 'βαλε μες στο στήθος μου! Σ' ευχαριστώ για την τιμή που έκαμες στο ταπεινό μάρμαρο, γλύπτη μου!...»*

Το σκοτάδι έχει απλωθεί στο δωμάτιο. Ο Φώτης δεν ξεχωρίζει πια τα γράμματα. Φταίει το σκοτάδι, φταίνε και τα δάκρυα που του θάμπωσαν τα μάτια.

– Παππού, λέει σιγά, έχεις δίκιο. Σκέψου χαρά που θα έχει αύριο το άγαλμα.

* φέρμελη: γιλέκο.

* τσαπράζια: αργυρά ή επίχρυσα κοσμήματα.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ο συγγραφέας δίνει τις διάφορες φάσεις για τη μετατροπή ενός μαρμάρου σε άγαλμα. Ποιες λέξεις ή φράσεις του κειμένου δείχνουν μετάβαση από μια φάση σε άλλη, από μια κατάσταση σε μια άλλη πιο κοντινή στο άγαλμα;

2. Δουλεύει ο γλύπτης κατευθείαν πάνω στο μάρμαρο ή φτιάχνει πρώτα ένα πρόπλασμα από άλλο υλικό; Γιατί;

3. Υπάρχουν στο κείμενο σκόρπιες φράσεις που δείχνουν πως ο γλύπτης κυριαρχείται από έμπνευση. Ποιες είναι αυτές οι φράσεις;

4. Ποια φράση δείχνει την ευγνωμοσύνη του μαρμάρου προς το γλύπτη;

* «Τα δυο ποδηματάκια»

A. Κουρτίδης

84. ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

α) Φιλοπατρία

«Κι όσο αγαπώ την πατρίδα μου δεν αγαπώ άλλο τίποτα! Να 'ρθει ένας να μου ειπεί ότι θα πάγει ομπρός η πατρίδα, στρέγομαι* να μου βγάλει και τα δυο μου μάτια. Ότι* αν είμαι στραβός και η πατρίδα μου είναι καλά, με θρέφει· αν είναι η πατρίδα μου αχαμνά*, δέκα μάτια να 'χω, στραβός θα να είμαι.»

β) Πίστη

«Εσύ, Κύριε, θ' αναστήσεις τους πεθαμένους Έλληνες, τους απογόνους αυτεινών των περιφήμων ανθρώπων, οπού στόλισαν την ανθρωπότη μ' αρετή. Και με τη δύναμή σου και τη δικαιοσύνη σου θέλεις να ξαναζωντανέψεις τους πεθαμένους.»

γ) Φιλοπατρία και πίστη

«Χωρίς αρετή και πόνο* εις την πατρίδα και πίστη εις την θρησκεία τους, έθνη δεν υπάρχουν.»

85. Η ΣΟΥΛΙΩΤΟΠΟΥΛΑ

Στης μάχης τον καπνό, που πνίγει το λαγκάδι, ο Σουλιώτης όλα τα 'χει λησμονήσει, πείνα και δίψα. Και το Σούλι πέφτει ξέμακρα, και σαν λησμονημένο είναι κι εκείνο, τ' άχαρο.

Κι εκεί που πολεμάει το παλικάρι, αγλύκαντο*,

* στρέγομαι: δέχομαι.

* ότι: γιατί.

* πόνος: βαθιά αγάπη.

* αγλύκαντος: πικραμένος, που δεν ένιωσε καμιά χαρά.

μέρα και νύχτα, ακούει μια γνώριμη φωνή, που τον ξυπνάει. Λοιπόν το Σούλι δε χάθηκε και ζει; Κι ήταν η Λάμπη, η αδερφή του νιου.

– Τι καλά μου φέρνεις, ωρή Λάμπη;»

– Ζεστή κουλούρα, ωρ' αδερφέ, που σου τη ζύμωσα με τα χεράκια μου κι η μάνα την έψησε στην αθρακιά*, μονάχη. Έλα να φας μία ψίχα και να ξαποστάσεις.

– Δεν μπορώ, καημένη, να παρατήσω το τουφέκι...

– Αυτό είν' η συλλογή σου, Νάση; Έρχομαι 'γω και σου κρατώ τον τόπο σου... Να, σου 'στρωσα! Και δος μου το τουφέκι.

Χαμογελάει ο αδερφός, ο καπνισμένος. Και δεν έχει ανάγκη να μάθει την κορασιά πώς πιάνουν το τουφέκι. Ο πόλεμος βαστούσε πάντα. Με το χέρι σταθερό γέμιζ' εκείνη και σημάδευε. Κι ο αδερφός της παραπέρα έτρωγε ήσυχος και μοναχά την πείνα του άκουγε τη θερικεμένη μέσα του.

Κι ο πόλεμος βαστούσε. Κι εκεί ένα βόλι ήρθε και πέτυχε κατάστηθα την κορασιά. Μα αυτή έκανε καρδιά και δε μιλούσε. Το αίμα πλημμύριζε τον κόρφο της. Η Λάμπη σημάδευε και τουφεκούσε.

– Έφαγες, Νάση;

– Κοντεύω ακόμα λίγο, Λάμπη.

Η κόρη ξαναρώτησε δεύτερα και τρίτα*. Και τότε μ' ένα πήδημα το παλικάρι βρέθηκε κοντά της. Άρπαξε το τουφέκι κι ήσυχο καθώς είχε τραβηχτεί, ξανάρχισε τον πόλεμο.

Αμίλητη η Σουλιωτοπούλα πήγε παραπίσω κι έπεσε.

Κι ο πόλεμος βαστούσε.

«Μεγάλα χρόνια»

Γ. Βλαχογιάννης

* αθρακιά: σωρός αναμμένα κάρβουνα χωρίς φλόγα, θράκα.

* τρίτα: για τρίτη φορά.

86. ΔΕΝ ΑΡΚΕΙ ΝΑ ΦΥΤΕΥΕΙΣ...

Δεν πρόλαβε ο Γιάννης να μπει στην αυλή και είδε τα δύο προεδρεία, της έκτης και της πέμπτης, να τον περιμένουν.

– Άργησες, είπε η Χαρούλα.

– Άργησες, είπε κι ο Βαγγέλης.

– Τι άργησα; τα 'χασε ο Γιάννης. Έχουμε ένα τέταρτο ώσπου να χτυπήσει το κουδούνι.

– Άργησες και θέλουμε να κουβεντιάσουμε, του είπε η Χαρούλα.

Ο Γιάννης κορδώθηκε. Να, ψήλωσε δύο πόντους! Δεν είναι λίγο να τον ζητούν οι μεγάλοι για να «κουβεντιάσουν».

– Για ποιο πράγμα να μιλήσουμε, παιδιά; ρώτησε με γνήσιο ύφος διπλωμάτη.

Τραβήχτηκαν σε μια άκρη, να κουβεντιάσουν με την ησυχία τους.

– Εσείς, μπόμπιρες, σκεφτήκατε για την 28η Οκτωβρίου κάτι πολύ ωραίο, είπε ο Βαγγέλης.

Ο Γιάννης έκαμε πως δεν άκουσε το «μπόμπιρες». Χαμογέλασε αγγελικά.

– Άμα σκεφτούν πολλά μυαλά, βγαίνουν και πολλές ιδέες, είπε με ψεύτικη ταπεινοφροσύνη.

– Κάνατε κι εκείνη την έκθεση. Ακόμα μιλούν γι' αυτήν οι γύρω γειτονιές.

– Βοηθήσατε κι εσείς όμως. Και στην εφημερίδα και στην έκθεση και στη δεντροφύτευση, είπε την αλήθεια ο Γιάννης.

– Ναι, αλλά ξεχάσατε τα δεντράκια. Μέχρι τώρα είχε αναλάβει ο Θεός να τα ποτίζει. Ήρθε ένας γεωπόνος και μας είπε πως τώρα που ανοίγει ο καιρός τα μισά δεντράκια θα ξεραθούν, αν μείνουν απότιστα, εξήγησε

ο πρόεδρος της έκτης.

—Τα δεντράκια μας! ... ράγισε η φωνή του Γιάννη.

—Δεν αρκεί να φυτεύεις ένα δέντρο, πρέπει να το προσέχεις κιόλας, συμβούλεψε η Χαρούλα. Γι' αυτό σε θέλουμε. Να πηγαίνουμε όλοι να τα ποτίζουμε. Κάθε βδομάδα μια τάξη.

—Ν' ανεβαίνουμε φορτωμένοι με τενεκέδες στο λόφο! είπε ο Γιάννης καθώς σκέφτηκε με φρίκη την ανηφόρα.

—Ξεχάσαμε πως εσείς είστε πιτσιρίκια! πέταξε περιφρονητικά το λογάκι της η Χαρούλα.

—Ε, όχι κι έτσι! Όχι και πιτσιρίκια! Τενεκέδες θα πάρουμε, κουβάδες θα πάρουμε, δεν ξέρω τι θα πάρουμε, αλλά θα πάμε να ποτίσουμε τα δεντράκια, είπε ο Αλέξης με πείσμα.

—Εγώ λέω να πάρουμε των ομματιών* μας και να τους αφήσουμε να τα ποτίσουν εκείνοι που είναι μεγάλοι, πρότεινε δειλά δειλά ο Πέτρος. Έπεσε τέτοια καρπαζιά, ώστε ακόμα κι αν είχε κανένας άλλος την ίδια γνώμη, δεν τόλμησε να την πει.

Βρήκαν τενεκέδες, κουβάδες, τους γέμισαν νερό και ξεκίνησαν για το λόφο. Ήταν σήμερα η σειρά τους να ποτίσουν τα δεντράκια.

—Εσείς οι μικροί να ποτίσετε πρώτοι, είχε πει ο πρόεδρος της έκτης. Ακόμα η γη είναι νοτισμένη και δε θα χρειαστεί να κουβαλήσετε πολύ νερό. Όσο ζεσταίνει ο καιρός, τόσο θα πρέπει να ρίχνουμε περισσότερο. Ε, τότε θα πηγαίνουμε εμείς.

* παίρνω των ομματιών μου: απελπίζομαι και φεύγω μακριά.

A black and white illustration at the top of the page shows several pine branches with needles, some of which are resting on a thick, dark log. The background is a light, textured surface.

Πήραν
το μονοπάτι
γρήγορα τραγουδών-
τας. Σε λίγο όμως η
τόση ορμή κόπηκε. Κόπηκε το
τραγούδι, κόπηκαν χέρια, κόπηκαν
και τα γόνατα. Έκαναν συχνά στάσεις, είχαν λαχανιάσει.

—Δε σκεφτήκαμε να βάζαμε τα πευκάκια έξω από τη
γειτονιά μας, να είναι κοντά, μурμουρίσε ο Λευτέρης.

Ήταν όλοι τόσο κουρασμένοι, που ούτε τον έδειραν
ούτε τον κορόιδεψαν. Σιωπηλοί, θλιμμένοι ορειβάτες,
τραβούσαν ο ένας πίσω απ' τον άλλο σκουντουφλώντας
κι έτσι το μισό νερό χυνόταν. Κάποτε έφτασαν στα
δεντράκια τους. Από την κούραση ούτε το χάρηκαν.

—Παιδιά, καθίστε πρώτα να ξεποστάσουμε και μετά
ποτίζουμε, είπε ο Γιάννης και σχεδόν σωριάστηκε στο
χώμα...

Η επιστροφή

—Κατηφοριά και άδειοι τενεκέδες είναι ιδανική
πεζοπορία. Αναστέναξε η Βαγγελιώ μ' ανακούφιση, σαν

έφτασαν στα πρώτα σπίτια της γειτονιάς.

—Αυτό μια φορά δεν ξαναγίνεται, δήλωσε η Κατερίνα στον πρόεδρο. Μα κι εκείνος το έβλεπε πως δε γινόταν.

—Ναι, μα τι να κάμουμε; αναρωτήθηκε.

—Δε με νοιάζει για τα παιδιά της έκτης και της πέμπτης. Δε σκέφτομαι αν θα μας κοροϊδέψουν. Τα πευκάκια φοβάμαι μην ξεραθούν. Μόνο αυτό σκέφτομαι, είπε η Ρηνιώ κοφτά.

Όλοι συμφώνησαν με την άποψή της. Τι να κάμουν όμως;

—Έχουμε κάτι λίγα χρήματα στο ταμείο μας, είπε δειλά η Ρηνιώ.

—Ο Γιάννης την κοίταξε ερωτηματικά.

—Ρηνιώ, τι θέλεις να πεις; Τι μπορούμε να κάμουμε μ' αυτά τα λεφτά;

—Λέω, είπε θαρρετά τώρα η Ρηνιώ, να πάμε στον κυρ Παναγιώτη, που έχει το βυτίο. Να πηγαίνει αυτός κάθε δεκαπέντε μέρες να ποτίζει τα πευκάκια.

—Να μια σωστή ιδέα ! ενθουσιάστηκαν τα παιδιά.

Ξέχασαν την κούρασή τους κι έβαλαν φτερά στα πόδια τους...

Ο κυρ Παναγιώτης κάτι μαστόρευε στο μαγαζί του, σαν είδε το παιδομάνι. Η Ρηνιώ του μίλησε καθαρά και σύντομα.

—Εμείς, κυρ Παναγιώτη, θα σου δώσουμε όσα ζητήσεις, δηλαδή... ό,τι έχουμε, είπε στο τέλος.

Ο κυρ Παναγιώτης την άκουσε σιωπηλός. Κοίταξε τούτα τα κουρασμένα βλασταράκια, τα ξεπεταρούδια. Ένα χαμόγελο ξεκίνησε από τα μάτια του και στάθηκε στα χείλη του.

—Εντάξει, παιδιά. Μην έχετε την έγνοια. Την παίρνω εγώ πάνω μου.

—Και... πόσο; Για να ξέρουμε, ρώτησε ο Αλέξης κι έτρεμε το φυλλοκάρδι του μήπως ζητήσει πολλά ο κυρ Παναγιώτης.

Άστραψαν τα μάτια του κυρ Παναγιώτη.

—Δε νομίζετε πως με προσβάλλετε; είπε με βαριά φωνή. Εσείς τόσα κάνατε για τη γειτονιά, κι ο κυρ Παναγιώτης, αφού μπορεί, να μη δώσει ένα χεράκι;

Τα παιδιά σάστισαν.

—Δεν είναι σωστό, έχεις έξοδα, κυρ Παναγιώτη, η βενζίνη δεν είναι νερό, την αγοράζεις..., είχε αντιρρήσεις η Βαγγελιώ.

—Ε, και μ' αυτά τα λεφτά δε θα πλουτίσω! Τουλάχιστον θα βοηθήσω να γίνουμε πλούσιοι σε καθαρό αέρα, είπε ο κυρ Παναγιώτης κι έπιασε ξανά να μαστορεύει.

—Κυρ Παναγιώτη, ευχαριστούμε! είσαι... είσαι...

«Είμαι ένας μεγάλος, που έχει δασκάλους τα παιδιά...», σκέφτηκε ο κυρ Παναγιώτης, αλλά δεν το είπε φωναχτά. Δεν ήθελε να το πάρουν πάνω τους τούτα τα νιάνιαρα.

—Έντε τραβάτε σπίτια σας, μην αγριέψουν οι μανάδες σας, είπε φωναχτά.

Τα παιδιά χαμογέλασαν. Σκόρπισαν. Η κούρασή

τους τώρα φάνηκε. Οι άδειοι τενεκέδες κι οι κουβάδες τους φάνηκαν ασήκωτοι. Αργά αργά ξεμάκρυναν.

Το βουνό έστελνε ως εδώ τις μυρωδιές του.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Γιατί περίμεναν η Χαρούλα και ο Βαγγέλης το Γιάννη; Για ποιο θέμα κουβέντιασαν;
2. Γιατί οι μικροί πότισαν πρώτοι; Από ποιες φράσεις φαίνεται πως το πότισμα ήταν κουραστική δουλειά;
3. Γιατί τα παιδιά πήγαν στον κυρ Παναγιώτη; Τι του πρότειναν; Δέχτηκε; Δικαιολογείται στο κείμενο η στάση του κυρ Παναγιώτη; Με ποια φράση;

87. ΕΝΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Είχε μια λιακάδα, που τόλμησαν οι γέροντες να βγάλουν καρέκλες και να καθίσουν έξω από τις πόρτες τους.

Ο δάσκαλος πήγε με τα παιδιά περίπατο στο βουνό. Τα παιδιά έτρεξαν, σκαρφάλωσαν στην πλαγιά, έπαιξαν μπάλα, χόρτασαν παιχνίδι. Κάποια στιγμή κουράστηκαν. Σταμάτησαν πια να παίζουν και χαίρονταν τον ήλιο.

—Παίζουμε ένα παιχνίδι μνήμης; πρότεινε ο Σπύρος.

—Ναι, είπαν τα παιδιά, έτσι, για να μην κακοκαρδίσουν το Σπύρο, όχι γιατί το είχαν όρεξη.

Μα ο Σπύρος ήξερε το παιχνίδι και ήξερε πως όλοι σε λίγο θα το 'παιζαν και θα γελούσαν.

—Λοιπόν, το παιχνίδι λέγεται «ο Γιαννακός». Το βρήκα σ' ένα κυπριακό περιοδικό. Μοιάζει λίγο με παρα-

... μύθι. Να το πω; Να το πάρει το ποτάμι;

— Να το πάρει, συμφώνησεν όλοι κι ο Σπύρος άρχισε:

«Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια γυναίκα, που είχε ένα αγόρι και το έλεγαν Γιαννακό. Ο Γιαννακός αγαπούσε πολύ τα μακαρόνια και κάθε μέρα ήθελε να κάθε-ται η μητέρα του να ζυμώνει αλεύρι και να του κάνει μακαρόνια.

Ένα μεσημέρι που πήγε σπίτι να φάει και δε βρήκε μακαρόνια, μάλωσε με τη μητέρα του. Τότε εκείνη του είπε:

— Να σου κάμω απόψε, αλλά με μια συμφωνία. Να πας στο βουνό να φέρεις ξύλα, γιατί μας έλειψαν.

Ο Γιαννακός δέχτηκε. Πήγε στο βουνό να φέρει τα ξύλα κι η μητέρα του κάθισε να φτιάξει μακαρόνια. Έκανε ένα μονάχα μακαρόνι, αντί να κάμει πολλά και κοντά. Ήταν τόσο μεγάλο που γέμιζε το πιάτο. Το μαγείρεψε και το είχε έτοιμο.

Σαν ήρθε ο Γιαννακός φορτωμένος τα ξύλα, η μάνα του σέρβιρε το μακαρόνι στο πιάτο κι ο Γιαννακός κάθισε να φάει. Σαν είδε πως το μακαρόνι ήταν μονοκό-ματο, άρχισε να μαλώνει με τη μάνα του, γιατί να μην κάμει μικρά μακαρόνια, αντί να κάμει ένα τόσο μεγάλο.

Η μητέρα του θύμωσε κι είπε:

— Τρέξε, βέργα, να δείρεις το Γιαννακό που δεν τρώει το μακαρόνι.

Η βέργα δεν κουνήθηκε κι η μητέρα είπε:

— Τρέξε φωτιά, να κάψεις τη βέργα, που δεν πάει να δείρει το Γιαννακό, που δεν τρώει το μακαρόνι.

Η φωτιά δεν κουνιέται κι η μητέρα λέει:

— Τρέξε, νερό, να σβήσεις τη φωτιά, που δεν πάει να κάψει τη βέργα, που δεν πάει να δείρει το Γιαννακό, που δεν τρώει το μακαρόνι.

Το νερό δεν κουνιέται από τη θέση του κι η μάνα

του Γιαννακού λέει:

— Τρέξε, βόδι, να ρουφήξεις το νερό, που δεν πάει να σβήσει τη φωτιά, που δεν καίει τη βέργα, που δεν πάει να δείρει το Γιαννακό, που δεν τρώει το μακαρόνι του.

Το βόδι δε σαλεύει από τη θέση του κι η μάνα του Γιαννακού λέει:

— Τρέξε, σκοινί, να δέσεις το βόδι, που δεν πάει να πιει το νερό, που δεν πάει να σβήσει τη φωτιά, που δεν καίει τη βέργα, που δεν πάει να δείρει το Γιαννακό, που δεν τρώει το μακαρόνι του.

Το σκοινί δεν κουνήθηκε από τη θέση του κι η μάνα του Γιαννακού λέει:

— Τρέξε, ποντίκι, να φας το σκοινί, που δεν πάει να δέσει το βόδι, που δεν πάει να πιει το νερό, που δεν πάει να σβήσει τη φωτιά, που δεν πάει να κάψει τη βέργα, που δε πάει να δείρει το Γιαννακό, που δεν τρώει το μακαρόνι του.

Το ποντίκι ούτε άκουσε που του είπε έτσι η μάνα του Γιαννακού κι εκείνη είπε:

— Τρέξε, γάτα, να φας το ποντίκι, που δεν πάει να φάει το σκοινί, που δεν πάει να δέσει το βόδι, που δεν πάει να πιει το νερό, που δεν πάει να σβήσει τη φωτιά, που δεν πάει να κάψει τη βέργα, που δεν πάει να δείρει το Γιαννακό, που δεν τρώει το μακαρόνι του.

Η γάτα δε σαλεύει από τη θέση της κι η μάνα του Γιαννακού λέει:

— Τρέξε, σκυλί, να φας τη γάτα, που δεν πάει να φάει το ποντίκι, που δεν πάει να φάει το σκοινί, που δεν πάει να δέσει το βόδι, που δεν πάει να πιει το νερό, που δεν πάει να σβήσει τη φωτιά, που δεν πάει να κάψει τη βέργα, που δεν πάει να δείρει το Γιαννακό, που δεν τρώει το μακαρόνι του.

Αμέσως τρέχει ο σκύλος πάνω στη γάτα, η γάτα

πάνω στον ποντικό, ο ποντικός πάνω στο σκοινί, το σκοινί πάνω στο βόδι, το βόδι στο νερό, το νερό στη φωτιά, η φωτιά στη βέργα, η βέργα πάνω στο Γιαννακό κι ο Γιαννακός πάνω στο μακαρόνι και το ρουφά σε μια στιγμή.»*

Όλοι τώρα πήραν μέρος στο παιχνίδι. Προσπαθούσαν να το πουν με τη σωστή σειρά, μπερδεύονταν, άλλοι πήγαιναν να τους διορθώσουν και μπερδεύονταν περισσότερο· γελούσαν με την καρδιά τους.

— Να ζήσεις, Σπύρο, με τις ιδέες που έχεις! είπε ο Αλέξης κι άρχισε να παλεύει να το ξαναθυμηθεί: «Τρέξε, σκυλί, να φας τη γάτα...»

88. ΒΡΕΜΕΝΑ ΕΙΝΑΙ Ή ΞΕΡΑ;

Γέλασε πολύ κι ο δάσκαλος, προσπάθησε κι αυτός να πει το μύθο.

— Χαίρομαι, τους είπε, που δεν ξεχνιούνται αυτά τα πράγματα που έλεγε ο λαός μας.

Να σας πω κι εγώ μια παροιμιακή ιστορία;

Τα παιδιά έκαναν κύκλο γύρω του.

— Τι θα πει παροιμιακή ιστορία; τον ρώτησαν.

— Είναι κάτι αστείες ιστορίες, που ξεκινούν από μια παροιμία ή καταλήγουν σε μια παροιμία. Αυτή που θα σας πω αρχίζει με την παροιμία «Ο τεμπέλης τα θέλει βρεμένα τα παξιμάδια».

«Μια φορά ήταν ένας τεμπέλης, από τους πιο μεγάλους τεμπέληδες του κόσμου. Φοβόταν τόσο τη δου-

* Νέαρχος Κληρίδης

λειά που ποτέ δε δούλεψε. Αν του 'δινες ψωμί, έτρωγε, αν δεν του 'δινες, μπορούσε να ψοφήσει από την πείνα.

Μια ημέρα ήταν βασιλεμένος ο ήλιος; κι αυτός δεν είχε βάλει τίποτα στο στόμα του.

Την άλλη μέρα για να μην τον αναγκάσει η πείνα να δουλέψει, σκέφτηκε να κάνει τον πεθαμένο στα ψέματα. «Πιο καλά να με θάψουν, είπε μέσα του, παρά να μου δώσουν δουλειά!» Τον είδαν οι γείτονες ξαπλωμένο στο κρεβάτι, τον πίστεψαν νεκρό και φώναξαν τους παπάδες να τον πάρουν.

Στο δρόμο που πήγαιναν το λείψανο του τεμπέλη, μια γυναίκα είδε τον πεθαμένο, τον λυπήθηκε κι είπε: «Ο κακόμοιρος! Από την πείνα του θα πέθανε! Πού να το 'ξερα χτες να του στείλω καμπόσα παξιμάδια που έχω!» Ο τεμπέλης από το φέρετρο, σαν άκουσε τα λόγια της πονετικιάς γυναίκας, άνοιξε τα μάτια του και ρώτησε: «Βρεμένα είναι τα παξιμάδια ή ξερά;» — «Ξερά», του λέει η γυναίκα. «Ε, τότε ψάλτε, παπάδες, ψάλτε!» λέει ο τεμπέλης και κλείνει τα μάτια του. Ο γρουσουζης! Προτίμησε να θαφτεί ζωντανός, παρά να κάμει τον κόπο να μουσκέψει τα παξιμάδια...»*

Ο δάσκαλος τέλειωσε την ιστορία. Τα παιδιά έμειναν σκεφτικά. Προσπαθούσαν να θυμηθούν παροιμίες για τον τεμπέλη.

* Προσαρμογή από τη «Λαογραφία» του Ν. Γ. Πολίτου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Μπορείς κι εσύ να βρεις παροιμίες που λέει ο λαός μας για τον τεμπέλη;
2. Μήπως ξέρεις καμιά άλλη παροιμιακή ιστορία;

89. ΕΝΑΣ ΜΥΘΟΣ

Την άλλη μέρα ο Γιάννης έφερε ένα μύθο.

– Μου τον είπε η γιαγιά μου, που είναι Κρητικιά, είπε. Να δω ποιος από σας θα τον θυμηθεί.

Έβγαλε ένα χαρτί ο Γιάννης.

– Τι είναι αυτό; απόρησαν τα παιδιά.

– Ο μύθος, είπε αθώα ο Γιάννης. Ποιος σας είπε πως εγώ το θυμάμαι απ' έξω; Λοιπόν, λέγεται «Η ποντικήνα»:

«Μια ποντικήνα πρόβαλε από τη δοκαρίνα* και φώναξε τω δεκατριώ τση παιδιώ: «Σελιχάνη, Μελιχάνη και Φροσύνη, Σαΐτα, Πίτα και Κριθού, Θέκλα, Καβαλουρώτη, Σαύλα; Παύλα και Κουντούρα, Σαλτονιά, Βελτονιά! Ελάτε να δειπνήσουμε το μεσοκούκι* της φακής.» «Δείπνησε, δείπνησε, μάνα μας, κι εμείς δειπνήσαμε!» «Και τι δειπνήσατε, μωρέ παιδιά μου;» «Βερίκοκα, Βερικοκιτροκύδωνα, ελιές με δάφνη, κάπαρη, καρύδια με το μέλι, χλωρά κουκιά με το τυρί και πίτα με το λάδι.»

Τα παιδιά ζαλίστηκαν στην αρχή. Μετά με ορμή ξεκίνησαν να πουν το μύθο. Κι εκεί σκόνταψαν, μπερδεύτηκαν και γέλασε και... το παρδαλό κατσίκι!

Γαλάτεια Καζαντζάκη

90. ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

– Γυάλινος πύργος, τρίχινος φράχτης. (οιιρη ρι)

– Γύρω γύρω κάγκελα, στη μέση πάπια παίζει.

(οιιλορ ρι ιακ ροοφυλ)

* δοκαρίνα: το δοκάρι της στέγης.

* μεσοκούκι: το μέσα μέρος (η καρδιά)

- Είμαι ψιλή, λιγνή, τον κόσμο ολό ντύνω,
κι εγώ μένω γυμνή. (αλογεζι ι)
- Σε κήπο δε φυτεύεται, σε περιβόλι όχι,
και ο άρχοντας το γεύεται κι όλος ο κόσμος το
'χει. (ιιργα)
- Βαρύτερ' απ' το σίδερο, γλυκύτερ' απ' το μέλι,
μήτε στα χέρια πιάνεται, μήτε στην τσέπη μπαίνει.
(δολιη)
- Μικροκαμωμένη κοπελιά, μεγάλες πίτες κάνει.
(ροοιγχι ι)
- Λαήνι χιλιοτρύπητο,
σταλιά νερό δε χύνει. (ισθρλληφο οι)

91. ΠΕΝΤΕ ΠΟΝΤΙΚΟΙ

Πέντε ποντικοί μουντζούροι
κι άλλοι τρεις αλευρομούροι
μια φρεγάδα αρματώσαν
και φακή τηνέ φορτώσαν.

Πέντε μέρες αρμενίζαν
και καιρό δεν εγνωρίζαν
και στο πέλαγος που βγήκαν
κει βαριά φουρτούνα βρήκαν.

Τρέχει ο ένας στο τιμόνι:
«Οχ! κακός καιρός πλακώνει».
Πάει ο άλλος στην αντένα:
«Θα χαθούμε τα καημένα».

Πάει κι ο άλλος μέσ' στ' αρμάρι
για να τρώει παξιμάδι.
Πάει το ένα, πάει το άλλο,

γίνηκε κακό μεγάλο.
Πέρα στο νησί εβγήκαν,
το 'στρωσαν και κοιμηθήκαν.

92. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΣΧΑ

«Βάγια, βаяia τω Βαγιώ
τρώνε ψάρι και κολιό,
και τον άλλο Κυριακό
τρών' το κόκκινο αυγό».

Τα σχολεία έκλεισαν. Άρχισαν οι προετοιμασίες για την πιο μεγάλη γιορτή, το Πάσχα. Οι δουλειές περίσσεψαν τούτες τις μέρες για τους μεγάλους. Για τα παιδιά όμως άνοιξε η όμορφη εποχή των διακοπών.

Η γιαγιά της Κατερίνας ήταν κάπως καλύτερα. Τα πόδια της δεν πονούσαν τόσο.

— Πάσχα έρχεται, κόρη μου, έλεγε στη μάνα της Κατερίνας, την κυρα-Δέσποινα. Δε θ' ασπρίσουμε; Στο χωριό μας τέτοιες μέρες ο ασβέστης έκανε θαύματα. Στον καιρό μου...

— Στον καιρό σου, μάνα, απαντούσε με υπομονή η κυρα-Δέσποινα, είχατε... καιρό!

— Μα Πάσχα έρχεται, επέμενε η γιαγιά. Πρέπει να ζυμώσουμε, να κάμουμε κουλούρες, να...

— Μάνα, Πάσχα έρχεται κι έχω στο μαγαζί περισσότερη δουλειά και κούραση, αναστέναζε η κυρα-Δέσποινα. Θα πάρουμε έτοιμα τσουρέκια εφέτος. Ίσα ίσα που θα βάψουμε αυγά.

— Έτοιμα τα τσουρέκια μας! είπε με φρίκη η γιαγιά. Και δε θα ασπρίσουμε τα πεζούλια, τις γλάστρες!

— Μια χαρά είναι, μάνα. Μετά το Πάσχα, σαν λιγοστέψει η δουλειά, θα τα περάσουμε ένα χεράκι.

Η κυρα-Δέσποινα έβαλε μια μπουκιά ψωμί στο στόμα της κι έφυγε για το μαγαζί.

Δαγκώθηκε η γριά.

— Αχ! παιδάκι μου, είπε στην Κατερίνα. Καταλαβαίνετε εσείς Ανάσταση Χριστού; Σας κλαίει η καρδιά μου.

— Γιαγιά, είπε δειλά η Κατερίνα, γιατί δε μας γιορτάζεις όπως ξέρεις εσύ;

— Να κάνω ό,τι κάναμε στο χωριό μας; απόρησε η γιαγιά. Παιδί μου, για να γίνουν τα πρεπούμενα χρειάζονται κότσια κι εγώ δεν τα 'χω.

— Θα σε βοηθήσω εγώ, γιαγιά, επέμενε η Κατερίνα.

— Εσύ είσαι κούτσικο*. Τι ξέρεις από τέτοια! είπε απογοητευμένη η γιαγιά. Πήρε το πλεχτό στο χέρι της και πήγε να καθίσει στη γωνιά της.

— Γιαγιά, όταν δε φτάνουμε να πιάσουμε κάτι εμείς τα παιδιά, αφού είμαστε όπως λες «κούτσικα», ανεβαίνουμε ο ένας στην πλάτη του άλλου και ψηλώνουμε και γινόμαστε πιο ψηλοί από τους μεγάλους. Αν φωνάξω την παρέα μου, θα έχεις μπόλικους να σε βοηθούν. Θέλεις, γιαγιά; παρακάλεσε η Κατερίνα.

Αν πονούσαν λίγο τα πόδια της γιαγιάς, τώρα γιατρεύτηκαν. Ξανάνιωσε, έγινε μικρή κοπελίτσα. Όλο πονηριά είπε:

— Φώναξε την παρέα σου, Κατερίνα. Θα τους δείξουμε εμείς τι θα πει Πάσχα!...

Πώς περπάτησε η γιαγιά τόσο δρόμο ως το κοτέτσι του μπαρμπα-Νιόνιου είναι ένα θαύμα.

— Είναι μεγαλοπεφτιάτικο* τ' αυγό; ρώτησε με αγωνία.

— Ναι, τώρα δα το γέννησε η κότα.

— Κι ήταν μαύρη η κότα, όπως σου 'πα; Ξαναρώτησε με υποψία τώρα η γιαγιά.

* ΚΟΥΤΣΙΚΟ: μικρό παιδί.

* ΜΕΓΑΛΟΠΕΦΤΙΑΤΙΚΟ: της Μεγάλης Πέμπτης.

— Νάτη, κυρά μου, τούτη που κακαρίζεις είναι.

Ησυχασμένη η γιαγιά έγενεψε στην Κατερίνα και στην παρέα της —η μισή τάξη ήταν εκεί— να πάρουν τα υπόλοιπα αυγά. Αυτή προσεχτικά κράτησε στη χούφτα της το αυγό της Μεγάλης Πέμπτης.

— Τι θα το κάνουμε αυτό, γιαγιά; ρώτησε ο Σπύρος.

— Θα το φυλάξουμε, γιε μου, κι όποιος έχει πονόλαιμο, θα τρώει λίγο και θα γίνεται περδίκι. Έτσι τουλάχιστον πιστεύαμε οι παλιοί. Άντε, Κατερίνα, σύρε να πάρεις καινούριο τέντζερη*. Σε παλιό δεν κάνει να βράζονται τ' αυγά.

Το πρώτο αυγό που βάφτηκε, της Παναγιάς όπως τ' ονόμασε η γιαγιά, μπήκε στο εικονοστάσι. Μ' αυτό θα σταυρώνονταν τα παιδιά, όταν θα ήταν ματιασμένα.

Η γιαγιά βρήκε μια κόκκινη κουβέρτα και την έβαλε στο παραθύρι. Γέμισε και δυο μπουκάλια με νερό που το βράδυ θα τα πήγαινε η ίδια στην εκκλησία, στα δώδεκα ευαγγέλια. Θα τ' άφηνε εκεί, μέχρι ν' απολύσει η εκκλησία. Μετά ο παπάς θα τα φύλαγε στο Ιερό. Τη Λαμπρή θα τα έφερναν στο σπίτι.

— Αν αρρωστήσει κανένας και ραντιστεί με τούτο το νερό, γιαίνει*, κόρη μου, λέει η γιαγιά στην Κατερίνα.

Ο παππούς του Φώτη έμαθε πως η γιαγιά της Κατερίνας έβαψε αυγά για όλα τα παιδιά και πως θα τους ετοιμάσει και τσουρέκια. Κι όταν βρέθηκε στον Επιτάφιο με το κερί στο χέρι, είπε στον κυρ Ανέστη, που ήταν πλάι του:

— Ε, και τι γλέντι θα γινόταν, αν βάζαμε όλοι από λίγα λεφτά και ψήναμε δυο τρία αρνιά εκεί στην αλάνα!

Δεν μπόρεσε ν' απαντήσει αμέσως ο κυρ Ανέστης,

* τέντζερης: χύτρα από χαλκό.

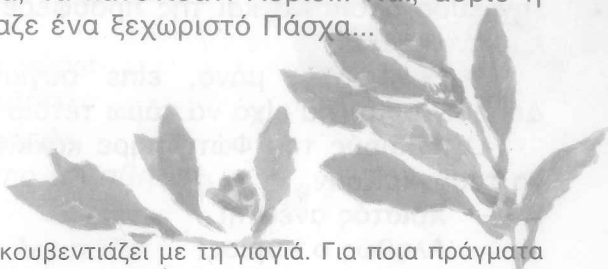
* γιαίνει: γίνεται καλά.

γιατί ανταμώθηκαν στο σταυροδρόμι τέσσερις Επιτάφιοι κι άρχισαν οι δεήσεις.

— Πέρνα αύριο το πρωί από το μαγαζί να τα πούμε, μπόρεσε και ψιθύρισε.

Το Μεγάλο Σάββατο, μόλις χτύπησαν οι καμπάνες, κι έριξε κλαδιά δάφνης ο παπάς και είπε «Ανάστα ο Θεός κρίναι την γην», η γιαγιά της Κατερίνας μ' όλο το παιδομάνι έφυγαν τρεχάτοι απ' την εκκλησιά, για να ζυμώσουν τις κουλούρες. Λαμπριάτικες «κουτσούνες» τις έλεγε η γιαγιά και τους έδειξε να τις στολίσουν με σουσάμι, μυρωδικά, καρύδια. Στη μέση έμπαινε και το κόκκινο αυγό. Η γιαγιά, μια κι άνοιξε το κομπόδεμα, δεν έκανε τσιγκουνιές. Έτσι, ο κάθε φίλος της Κατερίνας είχε το δικό του τσουρέκι. Έβαλαν σημάδι τα παιδιά, μην μπερδευτούν οι κουλούρες, και με φωνές και γέλια πήγαν τις λαμαρίνες στο φούρνο. Κι ως να ψηθούν τα τσουρέκια, πήραν ασβέστη και βούρτσα κι άσπρισαν τις αυλές και τα πεζούλια.

Ο παππούς του Φώτη πριν πάει στο καφενείο «Η Συνάντηση», πέρασε από το σπίτι της Κατερίνας. Είπαν, είπαν με τη γιαγιά, τα κανόνισαν. Αύριο... Ναι, αύριο η γειτονιά θα γιόρταζε ένα ξεχωριστό Πάσχα...

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Η κυρα-Δέσποινα κουβεντιάζει με τη γιαγιά. Για ποια πράγματα κουβεντιάζουν; Βάλτα σε μια σειρά.
2. Τι ζήτησε η Κατερίνα από τη γιαγιά της; Την κατάφερε; Με ποιον τρόπο;
3. Ποιες προετοιμασίες έκαμε η γιαγιά και ποιο ήταν το νόημά τους;
4. Πότε ζύμωσαν τις κουλούρες; Πώς τις έλεγε η γιαγιά; Πώς τις στολίσαν;

93. ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Ξημέρωσε μέρα πραγματικά λαμπριάτικη.

Οι σούβλες στήθηκαν, οι τάβλες* στήθηκαν κι αυτές. Όλοι έδιναν ένα χεράκι να γυριστεί τ' αρνί. Κι ήρθε η ώρα που έγιναν τα κοκορέτσια κι έγιναν οι συκωταριές και χύθηκε κρασί στα ποτήρια. Κι όποιος ήταν περαστικός, τον καλοδεχτήκαμε κι έφαγε κι ήπια μαζί μας.

Η γιαγιά της Κατερίνας κοίταζε μην τύχει και λείψει τίποτε από το τραπέζι.

— Να σε περιποιηθώ, κόρη μου, είπε στη νύφη της, την κυρα-Δέσποινα και της πρόσφερε ένα καλοψημένο κομμάτι κρέας.

— Ευχαριστώ, μάνα, είπε συγκινημένη η κυρα-Δέσποινα. Χρόνια είχα να κάμω τέτοιο Πάσχα!

Ο παππούς του Φώτη πήρε κόκκινο αυγό. Άρχισαν να τσουγκρίζουν.

— Χριστός ανέστη!

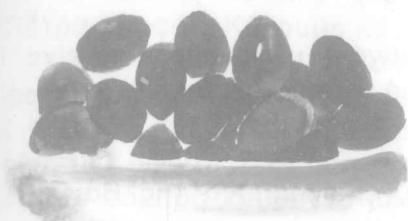
— Αληθώς ο Κύριος!

Η γειτονιά μας αντιβούισε.

Χριστός Ανέστη!

Αληθώς ανέστη ο Κύριος!

* τάβλες: τραπέζια.

94. ΑΝΑΣΤΑΣΗ

Άγια νύχτα τ' Απρίλη,
γιορτινή φορεσιά,
«δεύτε λάβετε φως»
έλαμψ' όλη η εκκλησιά.

Η λαμπάδα μου καίει
μες στα μύρια αγιοκέρια,
ο Χριστός αναστήθη
μες στα δυο μου τα χέρια!

Μύρα σκόρπισε γύρω
η ανοιξιάτικη φύση,
τη φλογίτσα κρατώ
μες στις χούφτες μη σβήσει.

Κι η λευκή μου λαμπάδα
τώρα, να, τρεμοπαίζει,
μες στα κόκκινα αυγά
στο στρωμένο τραπέζι.

«Τα κυκλάμινα»

Ντ. Χατζηνικολάου

95. ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ

Το μαντάτο το 'φερε η μάνα του Θανάση, που είχε εμπορικό στην επάνω γειτονιά. Κάποιο αυτοκίνητο χτύπησε ένα παιδί! Μούδιασαν στην αρχή όλοι. Μετά ο καθένας είπε το λογάκι του.

— Φταίνει τα παλιόπαιδα, είπε η μάνα της Βαγγελιώς.

— Φταίνει οι γονείς που παίρνουν ποδήλατα στα παιδιά τους, είπε μια άλλη.

Έγινε τέτοια φασαρία, που άνοιξαν τα παράθυρα. Το ένα σπίτι ύστερα από το άλλο μάθαινε το νέο. Τα παιδιά άφησαν τα βιβλία τους, βγήκαν κι αυτά στις πόρτες.

— Με τα ποδήλατα τα 'βαλαν, είπε τον καημό του ο Γιώργης στον Αλέξη.

— Φταίνει τα παιδιά που έχουν ποδήλατα και δεν προσέχουν, είπε την κουβέντα του ο Κώστας.

— Μωρέ, φταίνει όσοι έχουν αυτοκίνητα, που νομίζουν πως είναι δικοί τους οι δρόμοι! Και τη μάνα μου μια μέρα πήγε να τη σκοτώσει ένα φορτηγό, είπε θυμωμένη η Κατερίνα.

— Φταίει, εξήγησε ο Σπύρος, που δεν ξέρουμε ούτε εμείς ούτε οι οδηγοί τους κανόνες κυκλοφορίας.

— Σωστό αυτό, αλλά τι να γίνει;

Σήκωσε τους ώμους του ο Σπύρος. Τι μπορεί να γίνει; Δεν ήξερε.

— Τρεις χιλιάδες περίπου Ελληνόπουλα χάνουν τη ζωή τους κάθε χρόνο από αυτοκίνητο, είπε ο δάσκαλος την άλλη μέρα στα παιδιά.

— Τρεις χιλιάδες! Τα παιδιά τρόμαξαν μπροστά σε τόσο μεγάλο αριθμό.

— Να είστε προσεκτικοί, παιδιά. Το κακό δεν αργεί να γίνει, συμβούλεψε ο δάσκαλος.

Ο Αλέξης έστειλε χέρι χέρι ένα σημείωμα στον Πέτρο κρυφά. «Κάνουμε κάτι εμείς;»

– Μπορώ να δω το σημείωμα που κυκλοφορεί; Η φωνή του δασκάλου τους αναστάτωσε. Ο Γιάννης μουδιασμένος πήγε το σημείωμα στην έδρα. Ο δάσκαλος είχε μια σφιχτή έκφραση στο πρόσωπό του. Να γίνεται τέτοια σοβαρή κουβέντα μέσα στην τάξη και να χαλάει από ένα σημείωμα! Πικραμένος άνοιξε το χαρτί, διάβασε. Το πρόσωπό του ξαστέρωσε.

– Αυτό το σημείωμα δεν έπρεπε να κυκλοφορήσει μυστικά. Τέτοιες ιδέες πρέπει να τις λέμε φωναχτά, είπε σοβαρά.

Πήρε την κιμωλία στα χέρια του και με κεφαλαία γράμματα έγραψε στον πίνακα:

ΚΑΝΟΥΜΕ ΚΑΤΙ ΕΜΕΙΣ;

Λοιπόν; γύρισε στα παιδιά ο δάσκαλος.

– Πιστεύω πως..., άρχισε να λέει η Βαγγελιώ τι σκεφτόταν. Άρχισαν να λένε τη γνώμη τους και οι άλλοι.

– Σκεφτείτε και τα ξαναλέμε, τους σταμάτησε χαμογελώντας ο δάσκαλος.

Έγιναν τρεις συνεδριάσεις και δεκαπέντε τσακωμοί. Στο τέλος συμφώνησαν και ξεκίνησαν με όρεξη για δουλειά. Μια επιτροπή πήγε στην τροχαία και γύρισε με οδηγίες, που έλεγαν πώς να προλαβαίνονται τα δυστυχήματα.

Τα παιδιά δυο μέρες μελετούσαν τις οδηγίες. Μετά πήγαν στην αίθουσα με τον πολύγραφο. Εκεί κλείστηκαν ως αργά το βράδυ. Μαζί τους κι ο δάσκαλος κι ο παππούς του Φώτη.

Την άλλη μέρα ένα πακέτο «έντυπο υλικό» υπήρχε στο σχολείο. Συνεργεία από δυο δυο παιδιά πήγαν και στα πέντε σχολεία της περιφέρειας. Στον πίνακα των ανακοινώσεων καρφίτσωναν ένα πολυγραφημένο χαρτί που έλεγε:

Ο ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΚΙ Ο ΓΡΗΓΟΡΗΣ

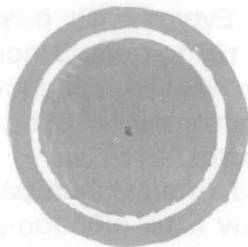
Αλτ! Ξεπρόβαλε ο Σταμάτης
και τον κόσμο σταματά!
Τώρα μπρος! βγήκε ο Γρηγόρης
κι ο καθένας πια περνά.

Ο Σταμάτης κοκκινίζει
Αλτ! σταθείτε στο λεπτό.
Ο Γρηγόρης πρασινίζει,
μπρος! φωνάζει στον πεζό.

Όλη μέρα στο καθήκον
έχουνε δουλειά πολλή,
κι αν για λίγο σταματήσουν
βγάζουν φως πορτοκαλί.

Στο Σταμάτη, στο Γρηγόρη
να 'χετε το νου σας όλοι,
και θα πάψουν τα «τροχαία»
μέσα στη μικρή μας πόλη.

Άλλα πάλι συνεργεία είχαν σταθεί στα σταυροδρόμια και μοίραζαν έντυπα στους οδηγούς των αυτοκινήτων:

Όποιος βιάζεται, σκοντάφτει
μην ξεχνάς,
με υπομονή και τάξη
να οδηγάς.

Φίλε οδηγέ, μην τρέχεις.
Δεκατέσσερα τα μάτια σου
να έχεις.

Σαν καθίσεις στο τιμόνι
– το γνωρίζεις –
τη ζωή ξένων και φίλων
συ ορίζεις.

– Είστε σπουδαίοι! Είπε με θαυμασμό η Χαρούλα
στο Γιάννη.

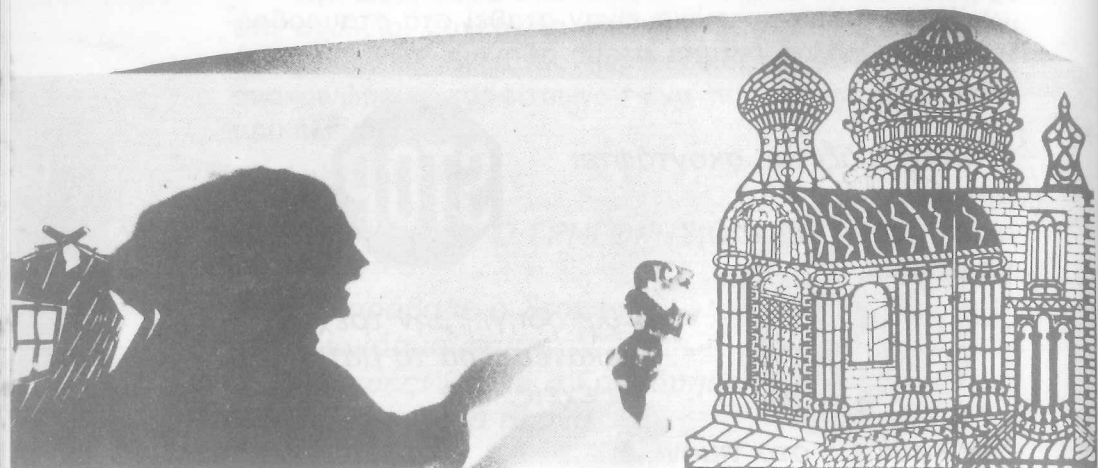
Ο Γιάννης κρυφοκαμάρωσε.

– Ε! δεν είναι δα σπουδαίο, όταν έχεις ποιητή
μεγάλο στην παρέα σου! Κι ο νους του Γιάννη πέταξε
στον παππού του Φώτη, που σίγουρα, αν ήταν λίγο πιο
νέος, θα μπορούσε να γίνει ο πιο μεγάλος ποιητής της
εποχής μας!

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Υπήρξε συμφωνία στο ποιος φταίει για τα δυστυχήματα; Ποιες γνώμες διατυπώθηκαν;
2. Γιατί πικράθηκε ο δάσκαλος; Τι έλεγε το σημείωμα του Αλέξη;
3. Τι έκαναν τα παιδιά; Ο παππούς βοήθησε;

Ο Ευγένιος Σπαθάρης «παίζει» τον Καραγκιόζη

96. ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ ΣΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ!

Ο Γιώργης το είπε στα παιδιά και άστραψαν τα μάτια τους και χτύπησε η καρδιά τους.

— Καραγκιόζης στη γειτονιά!

Στο καφενείο του κυρ Ανέστη αύριο το απόγευμα θα παίξει Καραγκιόζης. Μάλιστα. Ένας караγκιόζοπαίχτης θα 'ρθει αύριο το απόγευμα στις 7 η ώρα κι όποιος θέλει...

Άκου, όποιος θέλει! Όλοι θέλουν, όλοι το λαχταρούν.

Πέντε η ώρα, λοιπόν, τα παιδιά ήταν στρογγυλοκαθισμένα στους πάγκους, που είχαν στηθεί από τον κυρ Ανέστη. Οι καρέκλες ήταν για τους μεγάλους.

Έξι η ώρα. Τα παιδιά βγάζουν πασατέμπο απ' τα τσεπάκια τους, πίνουν πορτοκαλάδα και ρωτούν τι ώρα

είναι.

Εφτά παρά τέταρτο αρχίζουν και ανησυχούν. Μπας και πηγαίνει το ρολόι πίσω; Πάνε κι έρχονται ανήσυχα τα παιδιά.

Εφτά η ώρα δεν κουνιέται φύλλο.

Εφτά και πέντε η παράσταση επιτέλους αρχίζει.

Τραβιέται ο μπερντές και παρουσιάζεται ο Χατζηαβάτης. Από μέσα ακούονται φωνές. Δέρνουν τον Καραγκιόζη. Ξαφνικά ο Καραγκιόζης βγαίνει τρεχάλα και πέφτει πάνω στο Χατζηαβάτη.

Χατζηαβάτης: Αλτ! Ω, Παναγιά μου, τρελάθηκε! Καραγκιόζη μου, τι τρέχει; Για πες μου.

Κ.: Ορίζω τον εαυτό μου, είμαι εφταξούσιος του εαυτού μου;

Χ.: Είσαι, Καραγκιόζη.

Κ.: Θέλω να πεθάνω!

Χ.: Πέθανε, δε σε μποδάει κανείς!

Κ.: Τότε, λοιπόν, γιατί δε μ' αφήνουν να πεθάνω;

Χ.: Ποιος, Καραγκιόζη μου, δε σ' αφήνει;

Κ.: Ιδού, κύριε! Αποφάσισα να πεθάνω. Να πάω από λουκουμοθάνατο. Μπήκα σ' ένα καφενείο, βρήκα μια κάσα λουκούμια, την πήρα, την ακούμπησα χάμου, έκαμα τα «πατερημά» μου, είπα: Σχωράτε με κι ο Θεός να σας σχωρέσει, κι άρχισα να τρώω λουκούμια να πεθάνω. Να σου πω, Χατζηαβάτη μου, και την καθαρή αλήθεια. Εμέτραγα τα λουκούμια, να δω με με πόσα λουκούμια θα πεθάνω. Αν ξαναθελήσω να ξαναπεθάνω, να ξέρω πόσα λουκούμια θ' αγοράσω. Αλλά μόλις είχα φάει καμιά εξηνταριά, μπαίνει ο καφετζής μέσα.

— Τι κάνεις αυτού; μου λέει.

— Πεθαίνω, κύριε, του λέω.

— Πεθαίνεις, μασκαρά! Μ' αρχίζει στο ξύλο. Βλέ-

πουν κι οι άλλοι του καφενείου, μ' αρχίζουν κι αυτοί στο ξύλο. Γιατί, κύριε, δε μ' αφήνουν να πεθάνω;

Χ.: Δεν κατάλαβες γιατί σε δέρνανε; Σε δέρνανε, γιατί έφαγες τα ξένα λουκούμια.

Κ.: Α! Γι' αυτό με δέρνανε! Κι εγώ έλεγα πως με δέρνανε, γιατί ήταν η ζωή μου αναγκαία.

Χ.: Για τα λουκούμια σε δέρνανε και να μην ξαναπεράσεις από κει, γιατί θα φας κι άλλο ξύλο.

Κ.: Γιατί θα φάω κι άλλο ξύλο;

Χ.: Για τα λουκούμια.

Κ.: Μα τα ξεχρέωσα τα λουκούμια. Έφαγα εξήντα λουκούμια, με δείρανε για εκατό! Όστε μου χρωστάνε και σαράντα!...*

Ξεκαρδίζονται στα γέλια τα παιδιά. Οι πάγκοι τρίζουν από την αναταραχή. Γελούν κι οι μεγάλοι, ξεχνούν τις έγνοιες και τα βάσανά τους, γίνονται ξανά παιδιά.

— Να 'σαι καλά, αθάνατε Καραγκιόζη, που μας άνοιξες την καρδιά, που ξεσκάσαμε! λέει ο μπαρμπα-Στάθης.

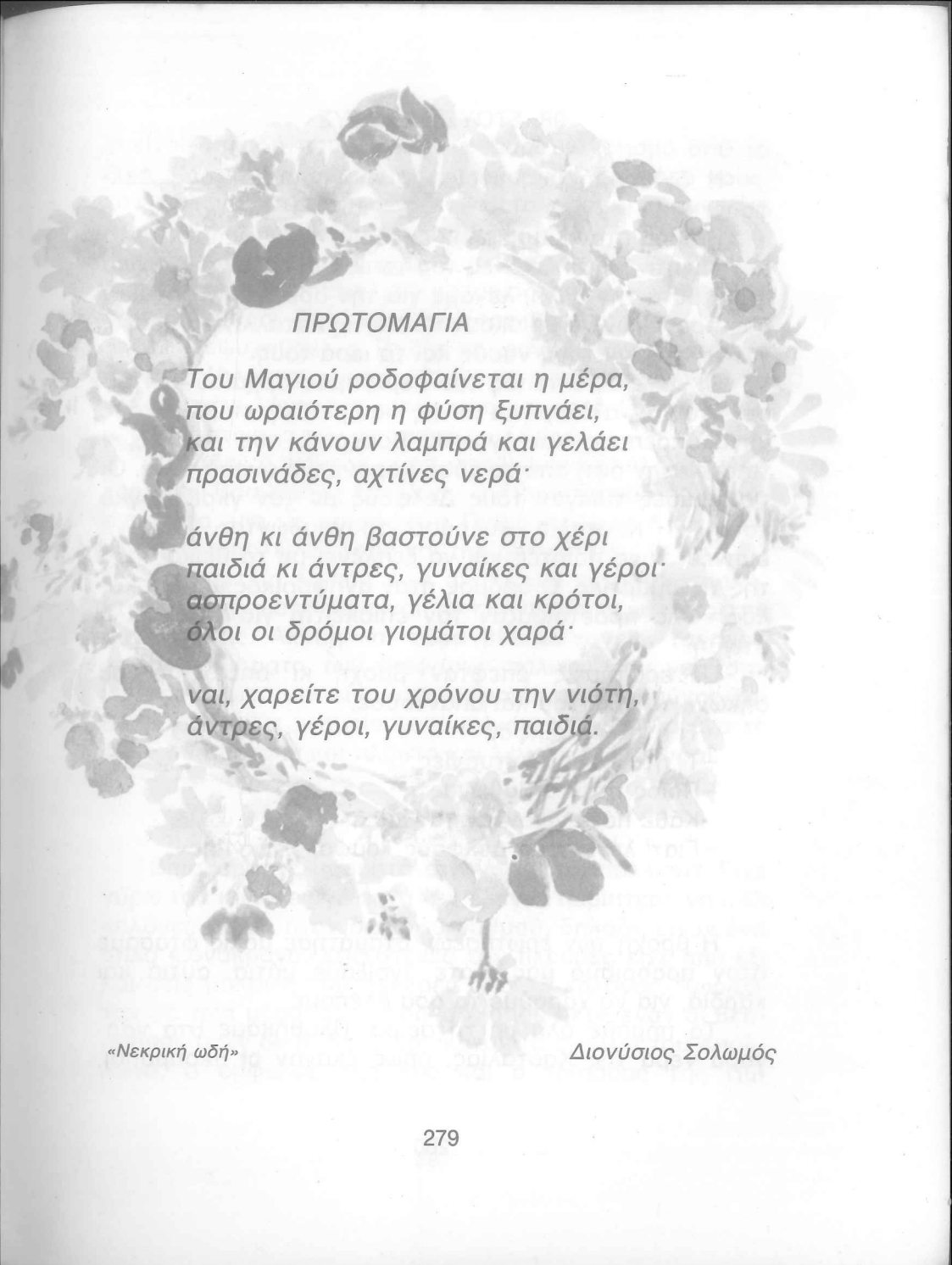
— Να ζήσεις, Καραγκιόζη! Η μάνα της Βαγγελιώς ξεχνάει τους καημούς που έχει και γελάει. Τα μάγουλά της δεν είναι πια χλωμά· ρόδισαν, κοντεύουν να γίνουν ίδια με τα μάγουλα της κόρης της.

«Και τώρα, αβάντι μανέστρο!

Ελάτε να φάμε, να πιούμε,
και νηστικοί να κοιμηθούμε!»

Η παράσταση τελειώσε. Το τραγούδι της χαράς όμως έμεινε στις καρδιές των παιδεμένων ανθρώπων της γειτονιάς μας.

* (Α. Μόλλας)

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Του Μαγιού ροδοφαίνεται η μέρα,
που ωραιότερη η φύση ξυπνάει,
και την κάνουν λαμπρά και γελάει
πρασινάδες, αχτίνες νερά·

άνθη κι άνθη βαστούνε στο χέρι
παιδιά κι άντρες, γυναίκες και γέροι·
ασπροεντύματα, γέλια και κρότοι,
όλοι οι δρόμοι γιομάτοι χαρά·

ναι, χαρείτε του χρόνου την νιότη,
άντρες, γέροι, γυναίκες, παιδιά.

«Νεκρική ωδή»

Διονύσιος Σολωμός

98. ΣΤΟΥΣ ΔΕΛΦΟΥΣ

Η διαδρομή μας ετοίμαζε να χαρούμε τους Δελφούς.

Η μέρα ήταν λαμπερή κι ευχάριστη. Όπως έτρεχε το αυτοκίνητο και οι εικόνες του τοπίου άλλαζαν διαδοχικά η μία μετά την άλλη, λέγαμε για την αρετή των αρχαίων μας προγόνων να βρίσκουν πάντα τις κατάλληλες θέσεις για να κτίζουν τους ναούς και τα ιερά τους.

Οι Δελφοί, ο τόπος του περίφημου αρχαίου μαντείου, ήταν αγκαλιασμένοι με τις Φαιδριάδες, επιβλητικούς μεγαλόπρεπους και άγριους βράχους, που δεν είχαν τίποτε στην όψη από το τόσο χαρούμενο όνομά τους. Οι Φαιδριάδες τύλιγαν τους Δελφούς με τον γκρίζο όγκο τους. Η Κασταλία κυλούσε τραγουδώντας, για να εμπνέει τους ποιητές και να ξεπλένει με τα θεϊκά νερά της τις αμαρτίες. Ο δρόμος ήταν ανηφορικός και δύσκολος. Όλα προετοίμαζαν τον επισκέπτη για τη μεγάλη στιγμή.

Οι ερωτήσεις έπεφταν βροχή κι όποιος ήξερε σήκωνε το χέρι του και απαντούσε.

- Τι ήταν οι Δελφοί;
- Τι ήταν οι Αμφικτυονίες;
- Ποιος ήταν ο Πύθωνας;
- Κάθε πότε γίνονταν τα Πύθια;
- Γιατί λένε τους Δελφούς «ομφαλό της Γης»;

Η βροχή των ερωτήσεων σταμάτησε μόλις φτάσαμε στον προορισμό μας. Τότε ανοίξαμε μάτια, αυτιά και καρδιά, για να χαρούμε τα όσα βλέπαμε.

Τα πήραμε όλα με τη σειρά. Πλυθήκαμε στα γάργαρα νερά της Κασταλίας, όπως έκαναν οι θεοπρόποι,

εκείνοι δηλαδή που ήθελαν να πάρουν χρησμό από το Θεό. Καθαροί και αμόλυντοι πλήρωναν το φόρο τους, τον πέλανο, στους ιερείς και μετά προχωρούσαν στο μαντείο από την Ιερά Οδό. -

Εμείς δεν είχαμε μαζί μας ζώο για θυσία. Εκείνοι όμως είχαν. Συνήθως μια κατσικούλα και καμιά φορά κανένα ταύρο. Την ώρα που έσφαζαν το ζώο κι όσο ακόμα ξεψυχούσε, η Πυθία το ράντιζε με αγιασμένο νερό κι έδινε το χρησμό. Δίπλα οι ιερείς σημείωναν τα ασυνάρτητα λόγια της μάντισσας και μετά έδιναν γραμμένα σε στίχους την απόφαση του Θεού.

Χιλιάδες έρχονταν οι αποσταλμένοι απ' όλα τα μέρη της γης. Βασιλιάδες έστελναν αντιπροσώπους με πλούσια δώρα, για να μαντέψει η Πυθία το καλό ή το κακό τέλος των πολέμων τους και της ζωής τους.

Το μαντείο λοιπόν είχε αποκτήσει τέτοια καταπληκτική φήμη, ώστε να είναι το πιο πλούσιο μαντείο της αρχαιότητας. Ακόμη και τώρα βλέπει κανείς, τα περίφημα αναθήματα των διάφορων πόλεων που γεμίζουν τον ιερό χώρο και είναι αφιερώματα ευγνωμοσύνης και θαυμασμού. Τα μνημεία αυτά συναγωνίζονται το ένα το άλλο σε ομορφιά και πλούτο και λέγονται θυσαυροί.

Βρισκόμαστε μπροστά στο ναό του Απόλλωνα. Είχε γύρω του κολόνες γι' αυτό τον έλεγαν περίιτερο ναό. Οι κολόνες αυτές ήταν δωρικού ρυθμού, δηλαδή είχαν ένα απλό κιονόκρανο. Στις στενές του πλευρές είχε από έξι και στις μακριές του πλευρές από 15 κολόνες. Χωριζόταν σε τρία μέρη: Στον πρόναο, όπου περίμεναν οι θεοπρόποι, στον οίκο, όπου βρισκόταν το άγαλμα του Απόλλωνα, ο ομφαλός της γης και ο τρίποδας της Πυ-

Ο Απόλλωνας κάνει σπονδή

θίας και στον οπισθόδομο, το πίσω μέρος του ναού.

Στη μετόπη του ναού ήταν γραμμένα δυο σοφά ρητά: Το «γνώθι σαυτόν» και το «μηδέν άγαν». «Μηδέν άγαν» θα πει: Όλα με μέτρο, τίποτε με υπερβολή.

«Γνώθι σαυτόν» θα πει: μάθε να γνωρίζεις τον εαυτό σου, να καταλάβεις και να μάθεις ποιος είσαι.

— Εγώ το ξέρω. Είμαι η Κατερίνα.

— Αυτό το ξέρω κι εγώ. Αλλά τι Κατερίνα; Έψαξες ποτέ να καταλάβεις αν είσαι καλή ή κακή; Εγώίστρια ή περήφανη; Ταπεινή ή ευαίσθητη; Αυτό θα πει «γνώθι σαυτόν».

Ανακαλύψαμε το θέατρο με την καταπληκτική ακουστική. Μιλούσαμε και τον ήχο της φωνής μας τον έφερναν πίσω οι Φαιδριάδες. Ανεβήκαμε προσεκτικά στις πιο ψηλές κερκίδες κι ακούσαμε όσα έλεγε χαμηλά ο δάσκαλος.

Ύστερα ανεβήκαμε ως το στάδιο, όπου γίνονταν οι αγώνες. Το τοπίο, φωτεινό και ειρηνικό, το σκίαζαν ψηλά δέντρα και το προστάτευαν οι κορυφές των Φαιδριάδων. Πόσα χειροκροτήματα και πόσες ζητωκραυγές πρέπει να έχουν φυλάξει στους πόρους τους αυτοί οι πέτρινοι θεατές των παλιών λαμπρών αγώνων. Πόσες ιαχές θριάμβου θα πολλαπλασίασαν με την ηχώ τους!

Από το μονοπάτι κατεβήκαμε στο μουσείο, όπου είδαμε τα εκθέματα περνώντας διαδοχικά στις αίθουσες. Πρώτα, είδαμε τον ομφαλό της γης. Μετά, τη Σφίγγα που αφιέρωσαν στο θεό οι κάτοικοι της Νάξου, το θησαυρό των Σιφνίων, μια αγκαθωτή κολόνα με χορεύτριες, το άγαλμα του Αγία και του Αντίνοα, που ήταν ο αχώριστος σύντροφος του αυτοκράτορα Αδριανού.

Σε μια αίθουσα ολομόναχος, μας περίμενε μέσα στη μακάρια τελειότητά του ο Ηνίοχος. Βρίσκεται σε ξεχωριστή θέση, γιατί είναι ένα σπάνιο απόκτημα. Είναι

ολόκληρος από χαλκό και παριστάνει έναν ηνίοχο μετά την αρματοδρομία. Η στάση του, οι λεπτομέρειες, αλλά κυρίως η γαλήνια και ήρεμη φυσιογνωμία του δείχνουν άνθρωπο, που λάμπει από ικανοποίηση. Καταλαβαίνεις αμέσως ότι ο Ηνίοχος νίκησε στους αγώνες και οι επευφημίες αντηχούν ακόμα στ' αυτιά του. Ο θρίαμβος ζωγραφιζόταν ζωντανός μέσα στα πέτρινα μάτια του.

Παρόλο που το άρμα έκρυβε το κάτω μέρος του κορμιού του, τα δάχτυλα των ποδιών του και ο χιτώνας του είναι τόσο προσεγμένα και τέλεια, ώστε να προκαλούν θαυμασμό. Τα μάτια του είναι ζωηρά, καμωμένα από χρωματιστές πέτρες.

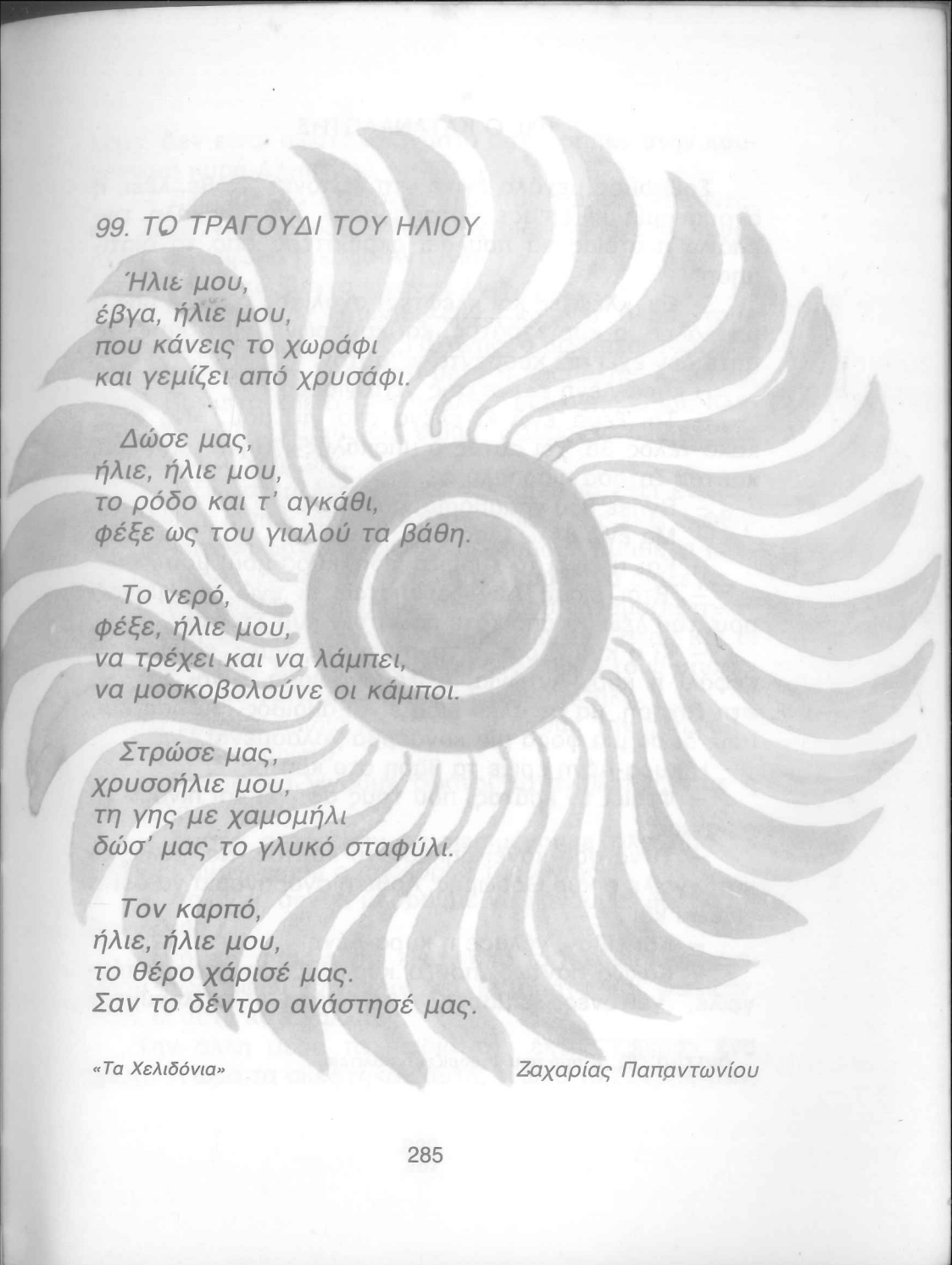
Όταν βγήκαμε από το μουσείο ρίξαμε μια τελευταία ματιά στο τοπίο. Βουνά, ελιές, γαλανός ουρανός. Σαν να μας φάνηκε για μια στιγμή ότι οι Φαιδριάδες έκλαιγαν ριζωμένες στη θέση τους, για τη μοναξιά που πλανιόταν ολόγυρα.

Θυμηθήκαμε τότε τον Ιουλιανό τον Παραβάτη, το Βυζαντινό αυτοκράτορα που θέλησε να ξαναζωντανέψει την ειδωλολατρία κι έστειλε το 361 μ.Χ. αποσταλμένους του στο Μαντείο ζητώντας να πάρει χρησμό. Η Πυθία του έδωσε αυτή τη λυπημένη απάντηση:

«Πέστε στο βασιλιά Ιουλιανό, ότι καταστράφηκε ο ωραίος ναός. Ο Απόλλωνας δεν έχει πια μαντείο, ούτε η Πυθία μασά δάφνες, για να δίνει χρησμούς. Η Κασταλία με τα γάργαρα νερά δεν τραγουδά πια. Έσβησε και το νερό που λαλούσε».

Για να παρηγορηθούμε σκεφτήκαμε πως όχι, δεν ήταν ακριβώς έτσι. Οι πεσμένες πέτρες, τα σκόρπια ανάγλυφα και οι γκρεμισμένοι ναοί, μурμουρίζαν κάτι σαν προσευχή για έναν παλιό περασμένο κόσμο, γεμάτο μεγαλείο και δόξα.

Αγγελική Βαρελλά

99. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ήλιε μου,
έβγα, ήλιε μου,
που κάνεις το χωράφι
και γεμίζει από χρυσάφι.

Δώσε μας,
ήλιε, ήλιε μου,
το ρόδο και τ' αγκάθι,
φέξε ως του γιாலού τα βάθη.

Το νερό,
φέξε, ήλιε μου,
να τρέχει και να λάμπει,
να μωσκοβολούνε οι κάμποι.

Στρώσε μας,
χρυσοήλιε μου,
τη γης με χαμομήλι
δώσ' μας το γλυκό σταφύλι.

Τον καρπό,
ήλιε, ήλιε μου,
το θέρο χάρισέ μας.
Σαν το δέντρο ανάστησέ μας.

«Τα Χελιδόνια»

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

100. Ο ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ

Σούσουρο μεγάλο έγινε στη γειτονιά. Ήρθε, λέει, η αγορανομία κι έπιασε «στα πράσα» τον μπακάλη της επάνω πλατείας να πουλάει ακριβότερα από τη διατίμηση*.

— Εμ, κλέφτες και κλέφτες! σχολίασε ο δικός μας ο μπακάλης, ο κυρ Στράτος, και καμάρωνε, γιατί κανένας ποτέ δεν έχει πει κουβέντα γι' αυτόν.

Η κυρα-Λένη έλεγε στις γειτόνισσες:

— Το 'ξερα εγώ κι έλεγα στο γιο μου: «Να δεις, κακό τέλος θα 'χει αυτός ο μπακάλης». Πήγα μια μέρα, και του ζήτησα μισό κιλό φέτα.

— Βγήκε 850 γραμμάρια, μου λέει.

— Μα εγώ θέλω μισό κιλό, του λέω.

— Και τι είναι το τυρί, ζάχαρη, κυρά μου; μου λέει.

— Έτσι είσαι; Δεν ξαναπατάω κι εγώ στο μαγαζί σου, του λέω. Κι από τότε πάω στον κυρ Στράτο.

— Κι ο κυρ Στράτος τσιμπάει στις τιμές, κουνάει το κεφάλι η κυρα-Αντωνία, η φουρνάρισσα. Είναι φτηνός στη ζάχαρη, μα σε άλλα είδη είναι ακριβός. Άφησε που μου 'δωσε μια φορά μια κονσέρβα χαλασμένη!

Η κυρα-Λένη έριξε τα βάρη στο κράτος.

— Φταίει το κράτος, που τους αφήνει και πίνουν το αίμα μας.

— Τι να σου κάνει δηλαδή το κράτος; Να, μόλις το κατάγγειλε ο κυρ Θοδωρής, ήρθε η αγορανομία να δει τι γίνεται και...

— Και είδαν, γέλασε η κυρα-Λένη.

— Κακώς πάντως, που ο κυρ Θόδωρος τον κατάγγειλε, γείτονες, είμαστε, «καλημέρα», «καληνύχτα»

* διατίμηση: η τιμή που καθορίζει η πολιτεία.

λέμε. Δεν είναι σωστά πράγματα αυτά, μπήκε στην κουβέντα η κυρα-Δήμητρα.

— Εκείνος γιατί δε σκέφτηκε πως είμαστε γείτονες, και λέμε «καλημέρα», «καληνύχτα», αγρίεψε η κυρα-Λένη, αγρίεψε κι η κυρα-Αντωνία.

Την ίδια κουβέντα είχαν κι οι άντρες.

— Ένας κακός έμπορος κάνει κακό σ' όλους τους εμπόρους, έλεγε ο κύριος Γαλάνης, ο βιβλιοχαρτοπώλης μας. Μας κοιτάζει δύσπιστα μετά ο κοσμάκης. Χασάπης είσαι; Βρώμικα κρέατα θα πουλάς. Μανάβης είσαι; Κλέβεις στο ζύγι. Έμπορος είσαι; Βάζεις «καπέλο» και πίνεις τον ιδρώτα μας.

— Έξω, σε άλλες χώρες, ο κοσμάκης έχει ενωθεί. Μου έλεγε ο γιος μου —καλή του ώρα— πως εκεί ενώθηκαν οι καταναλωτές. Ενώθηκε ο κόσμος. Έμαθε τι πρέπει να προσέχει σαν αγοράζει κάτι, έμαθε να διαλέγει.

Και τα παιδιά εκεί στην αλάνα, που ξαναμαζεύτηκαν τώρα που καλοκαίριασε, το κουβέντιαζαν. Ήταν και οι «μεγάλοι» μαζί με τους μικρότερους· τώρα τους υπολογίζουν πια, το «μπόμπιρες» δεν ξανακούστηκε.

Τα μεγάλα παιδιά λοιπόν —να πούμε την αλήθεια— το σκέφτηκαν πρώτα.

— Πρέπει να γίνουμε σωστοί καταναλωτές, είπε η Χαρούλα.

— Σωστό αυτό μην τα περιμένουμε όλα από το κράτος! συμφώνησε ο πρόεδρος της έκτης.

— Δηλαδή, σαν τι μπορούμε να κάνουμε; ρώτησε η Βαγγελιώ.

Αυτή την απορία την είχαν όλα τα παιδιά. Γιατί ένωσαν πως αφού πήγαιναν για θελήματα και ψώνιζαν, ήταν κι αυτά καταναλωτές.

Την άλλη μέρα τα παιδιά της έκτης έφεραν ένα χαρτί. Τι ώρα τα σκέφτηκαν αυτά, τι ώρα τα ζωγράφισαν,

κανένας δεν ξέρει. Μαζεύτηκαν όλα γύρω από τη Χαρούλα. Κοίταζαν ένα χαρτί, που κρατούσε στο χέρι της. Σκουντιόνταν, δεν κατάφερναν να το διαβάσουν.

– Δεν το τοιχοκολλούμε; είπαν δυο τρεις.

– Απαγορεύεται η τοιχοκόλληση, είπε η Χαρούλα.

Θα το βάλουμε στον πίνακα των ανακοινώσεων.

Έτσι τα παιδιά έμαθαν τις υποχρεώσεις που είχαν σαν καταναλωτές.

Το χαρτί στο ένα μέρος αριστερά είχε τι δεν πρέπει να κάνουμε· την «κίνηση λάθος», ας πούμε. Κι απέναντι, στα δεξιά, είχε τη σωστή ενέργεια. Αποκάτω είχε ένα νέο ποιηματάκι του παππού.

Λάθος

- 1) Τα ψώνια είναι μόνο διασκέδαση.
- 2) Πετάγομαι στο απέναντι μαγαζί.
- 3) Παίρνω το πορτοφόλι μου.
- 4) Δίνω το σημείωμα στον μπακάλη.
- 5) Όλες οι τομάτες είναι ίδιες.
- 6) Παίρνω μια κονσέρβα, τη βάζω στη σακούλα.
- 7) Θέλω μισό κιλό τυρί. Βγήκε 850 γραμμάρια.
- 8) Πληρώνω το λογαριασμό.
- 9) Βάζω τα ρέστα στο πορτοφόλι.
- 10) Πού να βρω τόσα μαγαζιά στη γειτονιά μου!
- 11) Δε βαριέσαι! Είναι λίγα αυτά που έχασα.
- 12) Κουράστηκα, ουφ!

Σωστό

- 1) Ναι, αλλά και ευθύνη.
- 2) Πηγαίνω σε δυο τουλάχιστον μαγαζιά της γειτονιάς.

- 3) Μαζί όμως με το πορτοφόλι και σημείωμα, τι ακριβώς χρειάζομαι.
- 4) Διαβάζω προσεχτικά το σημείωμα και κοιτάζω τις τιμές.
- 5) Ψάχνω. Όλες οι τομάτες δεν είναι ίδιες.
- 6) Ψάχνω να βρω την «ημερομηνία λήξεως».
- 7) Θέλω μισό κιλό τυρί, επιμένω στον μπακάλη.
- 8) Πρώτα ελέγχω το λογαριασμό.
- 9) Βάζω τα ρέστα στο πορτοφόλι, αφού τα μετρήσω.
- 10) Μια μέρα τη βδομάδα έχει στη γειτονιά μου Λαϊκή Αγορά. Εκεί πουλούν φτηνότερα οι παραγωγοί.
- 11) Έχασα από βιαστική αγορά: ένα «γκρινιάρη» τη βδομάδα, ένα πατίνι, μια κούκλα.
- 12) Είμαι ένας σωστός καταναλωτής.

ΠΩΣ ΝΑ ΨΩΝΙΖΕΙΣ

*Μην ψωνίζεις ό,τι κι ό,τι!
Μην ψωνίζεις όπου κι όπου!
Μην ψωνίζεις όσο κι όσο!
Μην ψωνίζεις σ' όποιον κι όποιον!*

*Πρόσεχέ τα όλα αυτά,
μην ψωνίζεις βιαστικά!*

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιες απόψεις διατυπώθηκαν σχετικά με την εκμετάλλευση του καταναλωτή από τους εμπόρους; Με ποια αφορμή;
2. Πώς κρίνεις την άποψη της κυρα-Δήμητρας;
3. Τι έκαναν τα παιδιά, για να βοηθήσουν τους καταναλωτές;

101. ΤΟ ΑΤΥΧΗΜΑ

Πώς γίνεται έξαφνα το κακό! Ξυπνάς και ώσπου να νυχτώσει βρίσκεσαι με το χέρι σου στο γύψο και το κεφάλι ραμμένο!

Ούτε μπάλα έπαιζε ο Κώστας, ούτε κανένα ηρωικό γκολ έβαλε. Έτσι, στραβοπάτησε, δεν είδε λέει το σκαλοπάτι –τέλος πάντων– έπεσε κι έσπασε το χέρι του. Μαζεύτηκαν οι γείτονες, σήκωσαν το παιδί, το πήγαν στο νοσοκομείο.

– Πρέπει να μείνει στο νοσοκομείο, είπαν οι γιατροί.

Ο Κώστας ούτε να τ' ακούσει.

– Να πάω σπίτι, παρακάλεσε.

– Πρέπει να μείνει ακίνητος πολλές μέρες, επέμεναν οι γιατροί.

Δε θα σαλέψω, υποσχέθηκε ο Κώστας.

Και κράτησε την υπόσχεσή του. Του 'βαλαν το χέρι στο γύψο, το ακούμπησαν σε στηρίγματα, έραψαν το σκίσιμο στο κεφάλι του· με το χέρι ακίνητο, το κεφάλι ασάλευτο, ο Κώστας έγινε ίδιο άγαλμα! Βέβαια ήταν ολογκρίνια, παραξενιά και μουρμούρα. Παιδευόταν και παίδευε και τους γονείς του.

– Δίκιο έχει το παιδί, τον δικαιολογούσε η μάνα του. Μ' αυτές τις ζέστες να είσαι φασκιωμένος και να πονάς κιόλας, είναι κάτι που δεν το αντέχεις.

Τα παιδιά, για να πούμε την αλήθεια, δεν πολυστενοχωρήθηκαν. Ποτέ, τόσα χρόνια μαζί μεγαλωμένα, δεν είχαν διαβεί το κατώφλι του σπιτιού του. Η μάνα του Κώστα καημό το είχε να 'ρθει κανένας φίλος να παίξει με το μοναχοπαιδί της. Κανένας δε ζύγωνε. Έτσι έπαιζε μόνος του ο Κώστας. Έριχνε βόλους, μια για τον εαυτό του, μια για τον αόρατο συμπαίχτη του, και συνήθως κέρδιζε. Μα κι όταν τύχαινε να μην κερδίσει ο Κώστας, μ' όλες τις ζαβολιές που έκανε, και να κερδίζει ο «άλ-

λος», νευρίαζε.

Καυγατζής και ζαβολιάρης από τα γεννοφάσκια του, ποτέ δεν είχε φίλους. Κι αν ξεγελιόταν κανένας καινούριος στη γειτονιά και γινόταν φίλος του, δε στέρωνε τούτη η φιλία. Βέβαια, στην αλάνα τον έπαιζαν τα παιδιά. Δε γινέταν να τον παραμερίσουν. Βοήθησε, από ντροπή, μια στάλα στο καφενείο, έγινε συνεταίρος, πήγαινε στις «συνελεύσεις», έδωσε κι ένα χέρι στη χριστουγεννιάτικη έκθεση.

Λοιπόν, πώς να το κάνουμε, δεν πολυλυπήθηκαν τα παιδιά που έλειψε ο Κώστας. Ο Αλέξης, μάλιστα, βρήκε την ευκαιρία και πήγε και κάθισε επιτέλους στη «θέση» του στο δεύτερο θρανίο, πλάι στο παράθυρο. Βέβαια από ευγένεια, σαν αντάμωναν τη μάνα του, τη ρωτούσαν «Πώς πάει ο Κώστας»; Ο Φώτης μόνο, που έμενε στο διπλανό σπίτι, πεταγόταν και του πήγαινε τα μαθήματα.

Ο μόνος που σκεφτόταν και ξανασκεφτόταν τον Κώστα, ήταν ο Σπύρος.

— Και τι θα γίνει; θα καθυστερήσει στα μαθήματα; ρώτησε μια μέρα το Γιάννη.

— Γιατί θα καθυστερήσει; απόρησε ο Γιάννης. Ο δάσκαλος του στέλνει κάθε μέρα τα μαθήματα.

Ο Σπύρος είχε αντίρρηση:

— Αν ήταν έτσι, θα παίρναμε όλοι ένα βιβλίο, θα καθόμαστε σπίτια μας, θα διαβάζαμε και θα περνούσαμε τις τάξεις.

Πρώτα πρώτα, όταν σου φέρνουν τετράδια ή σου λένε από δω ως εκεί Γεωγραφία, δεν έχεις κέφι να διαβάσεις. Αλλά κι αν έχεις κέφι, έχεις απορίες. Μόνο αν παρακολουθείς τα μαθήματα ή αν κάποιος σου τα εξηγεί, μπορείς να πας μπροστά.

— Μια φορά, να παρακολουθεί τα μαθήματα δε γίνεται, μουρμούρισε ο Γιάννης.

– Σωστά, αλλά μπορεί κάποιος να τον παρακολουθεί.

Δε μίλησαν για λίγο τα δυο παιδιά.

– Σ' ένα δυο δεν μπορεί να πέσει το βάρος, είπε ο Γιάννης.

– Ο συνεταιρισμός ξεκίνησε από μια πράξη αγάπης, που κάνετε. Σκέφτεσαι να συνεχιστεί και με μια άλλη πράξη αγάπης; είπε ο Σπύρος.

– Ναι, μα τότε ήταν διαφορετικά. Αγαπούμε το Γιώργη και τον κυρ Ανέστη. Τον Κώστα όμως...

Τον κοίταζε παραξενεμένα ο Σπύρος. Σχεδόν παρακάλεσε:

– Εδώ που μ' έστειλε ο Θεός, με μάθατε ν' αγαπώ. Το μάθημα που μου δώσατε, μην το αφήσετε μισοτελειωμένο.

Ο Γιάννης κάλεσε έκτακτη γενική συνέλευση. Η γενική συνέλευση αποφάσισε: Όσοι είναι γεροί στην Αριθμητική θα διαβάζουν με τον Κώστα. Το ίδιο θα γίνεται με αυτούς που αγαπούν την Ιστορία, την Έκθεση, τη Γεωγραφία.

– Εγώ, είπε ντροπαλά η Κατερίνα, θα τον βοηθήσω να κάνει τους χάρτες, που δεν τα καταφέρνει.

Είναι περίεργο, αλλά τώρα που αποφάσισαν να βοηθήσουν τον Κώστα, θυμόνταν και τις χάρες που είχε.

– Δεν έλεγε ποτέ όχι σε θέλημα.

– Δεν ήταν πειραχτήρι!

– Δεν ήταν ξιπασμένος*!

Σαν χώρισαν, τ' αστέρια έλαμπαν στον ουρανό. Αστέρια τους συντρόφευαν στο δρόμο τους κι ολόφωτο ήλιο είχαν στην καρδιά τους...

Την άλλη μέρα ο Αλέξης έφυγε από τη θέση του

* Ξιπασμένος: ψευτοπερήφανος, φαντασμένος.

Κώστα. Ξαναγύρισε στη δικιά του. Δεν την είχε κουβαλήσει δα κι απ' το σπίτι του!

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Πώς έπαθε το ατύχημα ο Κώστας; Ήταν γκρινιάρης στην αρρώστια του; Πώς τον δικαιολογεί η μάνα του;
2. Γιατί τα παιδιά δε στενοχωρήθηκαν για το ατύχημά του; Ποιος έδειξε ενδιαφέρον;
3. Ήταν πράγματι κακό παιδί ο Κώστας; Τι φαίνεται από το κείμενο;

102. ΤΟ ΧΕΡΙ

Το χέρι όταν απλώνεται να πάρει
χάνει τόση ομορφιά και χάρη τόση,
όση ομορφιά κερδίζει κι όση χάρη
το χέρι όταν απλώνεται να δώσει.

«Εσπερινός»

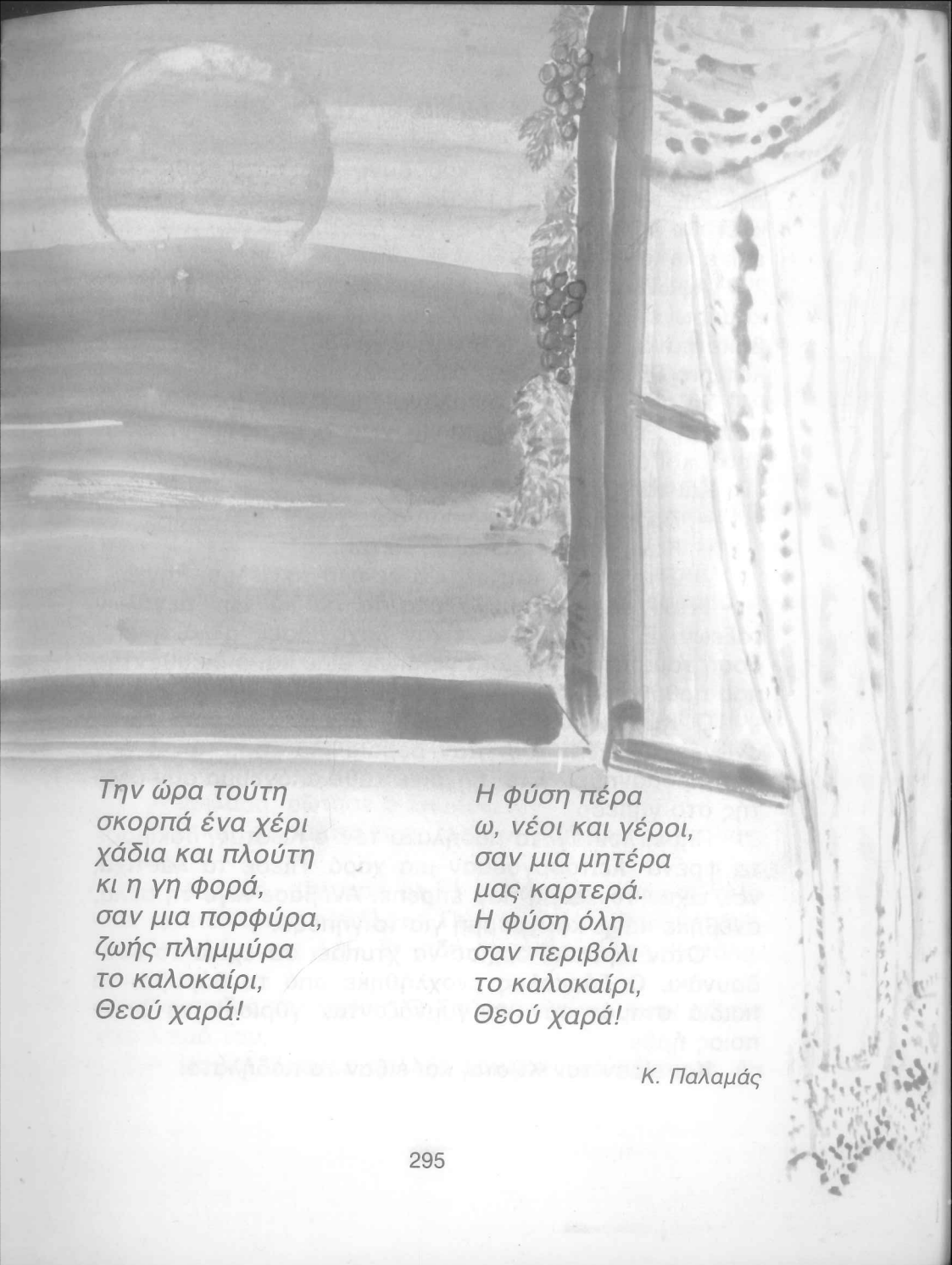
Ιωάννης Πολέμης

103. ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Ο κόσμος λάμπει
σαν έν' αστέρι.
Βουνά και κάμποι,
δέντρα, νερά,
γιορτάζουν πάλι,
καθώς προβάλλει
το καλοκαίρι,
Θεού χαρά!

Φωνούλες, γέλια,
φέρνει τ' αγέρι
μέσ' απ' τ' αμπέλια
τα καρπερά.
Παιδιά αγγελούδια
λένε τραγούδια
στο καλοκαίρι,
Θεού χαρά!

«Οι πεντασύλλαβοι και τα παθητικά κρυφομιλήματα»

Την ώρα τούτη
σκορπά ένα χέρι
χάδια και πλούτη
κι η γη φορά,
σαν μια πορφύρα,
ζωής πλημμύρα
το καλοκαίρι,
Θεού χαρά!

Η φύση πέρα
ω, νέοι και γέροι,
σαν μια μητέρα
μας καρτερά.
Η φύση όλη
σαν περιβόλι
το καλοκαίρι,
Θεού χαρά!

Κ. Παλαμάς

Το ποδήλατο είχε κουδούνι, σημαίες, καθρέφτη. Δηλαδή τα είχε όλα τα καλά. Το κουβάλησε με μοτοσικλέτα ο πατέρας του Κώστα. Δώρο στο γιο του, που έγινε καλά.

Άφωνος ο Κώστας το πήρε, το έστησε όρθιο και το καμάρωνε. Θεέ μου, θα λερωθούν οι ρόδες του! Ανέβηκε πάνω, έκανε μια βόλτα στην αυλή του. Σκέφτηκε κάτι, το ξανασκέφτηκε, το ξανασκέφτηκε και...

Τα παιδιά ήταν στην αλάνα από νωρίς. Έκαναν προπόνηση. Σε λίγες μέρες θα γίνονταν οι περίφημοι πανσυνοικιακοί αγώνες. Έπρεπε λοιπόν να γυμναστούν.

Και τα γύμναζε ο δάσκαλος:

– Πρόσεχε την εκκίνησή σου, Αλέξη.

– Κάνε καλή δρασκειλιά, Πέτρο.

– Στις μύτες πάτησε, όχι με όλο το πέλμα, Ρηνιώ.

Ήταν εκεί μαζεμένα όλα τα παιδιά των μεγάλων τάξεων. Είχαν ιδρώσει, είχαν λαχανιάσει, αλλά η επίδοσή τους ήταν «εξαιρετη», όπως είπε και ο διευθυντής που ήρθε χτες και τα παρακολούθησε.

Ο Κώστας δεν μπορούσε να πάρει μέρος στους αγώνες. Το χέρι του ήταν βέβαια μια χαρά, αλλά δεν είχε προπονηθεί. Έτσι πήγαινε κάθε απόγευμα σαν θεατής στο γήπεδο.

Πήρε, λοιπόν, το ποδήλατό του ο Κώστας, δοκίμασε τα φρένα· λειτουργούσαν μια χαρά. Πίεσε τα λάστιχα, ναι, είχαν τον αέρα που έπρεπε. Ανέβασε λίγο τη σέλα, ανέβηκε πάνω και γραμμή για το γήπεδο.

Όταν έφτασε, άρχισε να χτυπάει συνέχεια το κουδουνάκι. Ο δάσκαλος ενοχλήθηκε από το θόρυβο, τα παιδιά σταμάτησαν να γυμνάζονται, γύρισαν να δουν ποιος ήρθε.

Και είδαν τον Κώστα, και είδαν το ποδήλατο.

– Θα έχουμε ομαδικές λιποθυμίες, σκέφτηκε η Ρηνιώ. ,

Κανείς όμως δε λιποθύμησε. Σαν τη γυναίκα του Λωτ έμειναν ακίνητοι κι έβλεπαν μια τον Κώστα, μια το ποδήλατο. Το ποδήλατο! Το ποδήλατο! Έτρεξαν να τ' αγγίξουν, Θεέ μου, τι όμορφο! Ούτε στα όνειρά τους δεν είχαν δει τέτοιο ποδήλατο!

– Μια φορά δεν είναι από τη γειτονιά μας. Τέτοιο ποδήλατο δεν υπάρχει εδώ, είπε ο Γιώργης κι όλοι σεβάστηκαν τη γνώμη του. Ο Γιώργης ήταν ειδικός στα ποδήλατα.

– Όχι, μου το παράγγειλε ο πατέρας στην Ιταλία. Του το 'φερε ένας πελάτης, είπε ο Κώστας απλά.

Ο Γιώργης ένωσε ένα αγκαθάκι να του τρυπάει και να του ματώνει την ψυχή.

– Είναι εκπληκτικό, είπε σοβαρά. Με γεια σου!

– Με γεια σας! είπε ο Κώστας, το ίδιο σοβαρά κι αυτός.

Τα παιδιά δεν κατάλαβαν.

– Τι... με γεια μας είπες; ρώτησε ο Σπύρος.

Ο Κώστας, χωρίς ν' απαντήσει, γύρισε κι έδειξε πίσω την ταμπέλα του ποδηλάτου. Έγραφε με κόκκινη μπογιά Δ.Χ.

– Δηλαδή; ρώτησε ο Σπύρος.

Μα και τα μάτια των άλλων παιδιών ρωτούσαν: Δηλαδή;

– Δηλαδή, εξήγησε δειλά ο Κώστας, τώρα η τάξη μας έχει δικό της ποδήλατο. Πώς λέμε Ι.Χ., ιδιωτική χρήση, έτσι λέμε και Δ.Χ., δηλαδή δημόσια χρήση. Κατάλαβες;

Τα παιδιά τα 'χασαν. Ο Σπύρος ένωσε έναν κόμπο στο λαιμό του.

– Παιδιά, έχουμε πολλές δουλειές να κάνουμε. Αν

η δουλειά είναι κοντά, θα πηγαίνουμε με τα πόδια. Αν είναι όμως λίγο μακριά θα πηγαίνουμε με το ποδήλατο, είπε ο Κώστας πολύ σοβαρά.

— Δηλαδή... πόσο μακριά; ρώτησε τρεμουλιαστά ο Γιώργης.

— Να πούμε, ως το καφενείο «Η Συνάντηση», απάντησε σχεδόν τρυφερά ο Κώστας. Και μια και είπαμε για καφενείο, σαν ερχόμουν είδα τον πατέρα σου. Σε θέλει, λέει.

Ο Γιώργης κοίταξε κατάματα τον Κώστα. Χαμογέλασε αχνά.

Δηλαδή... ν' ανέβω;

— Αφού είναι Δ.Χ.!

Ανέβηκε σιγά, φοβισμένα ο Γιώργης. Κι έπειτα χύθηκε στον έρημο δρόμο, χτυπώντας ξέφρενα το κουδούνι.

— Ποιος θα μπορούσε να πει, σκέφτηκε ο δάσκαλος, πως σήμερα ο Κώστας δεν έσπασε το πανσυνοικιακό ρεκόρ;

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Τι σκέφτηκε και ξανασκέφτηκε ο Κώστας;
2. Άλλαξε συμπεριφορά ο Κώστας; Ποια σημεία του κειμένου δείχνουν την αλλαγή του;
3. Ποια θεωρείς σαν κυριότερη αιτία αυτής της αλλαγής;

Ο δήμαρχος παραχώρησε το στάδιο. Εκεί μαζεύτηκαν τα παιδιά. Τα παιδιά απ' όλες τις συνοικίες της περιοχής μας. Με τη σημαία της η κάθε συνοικία και με τις ελπίδες της για νίκη στα αθλήματα.

Ο Κώστας κουβάλησε το τεράστιο πανώ. Το πανώ ήταν μπλε σκούρα λινάτσα και με άσπρα μεγάλα γράμματα έγραφε: «Ζήτω στους ανίκητους».

— Δεν έβαλα το όνομα της γειτονιάς μας, δίνει αναφορά ο Κώστας.

— Καλά έκανες· όλοι σε λίγο θα ξέρουν πως οι ανίκητοι είμαστε εμείς, λέει ο Γιάννης και παραλαβαίνει το πανό, γιατί το χέρι του Κώστα, όσο να πεις, ακόμα ήταν αδύναμο. Σε τέτοια πράγματα, εξηγεί με περηφάνια, μη φοβάσαι, δε γίνεται παρεξήγηση.

— Αλήθεια, παιδιά, πώς πάμε; ρωτάει με αγωνία ο Κώστας.

Σηκώνει με σιγουριά τους ώμους του ο Αλέξης. Χτυπάει φιλικά στην πλάτη τον Κώστα.

— Είμαστε σε φόρμα. Όλα τα παιδιά της πέμπτης και της έκτης είναι σπουδαία.

— Αυτά τα παιδιά είναι που αγωνίστηκαν και στους προηγούμενους αγώνες και ήρθαμε... πέμπτοι, μια κι έλειπαν οι έκτοι! του θυμίζει δειλά ο Κώστας.

— Ναι, μα τώρα, παιδί μου, μπήκε καινούριο αίμα. Και τι αίμα! Εμείς!

— Είμαστε άπιαστοι! συμφωνεί περήφανα η Βαγγελιώ. Η ομάδα μας στη σκυταλοδρομία δεν πιάνεται. Πιάνεται ο αέρας; Ε! σαν τον αέρα τρέχουμε!

— Σαν τον ήχο! Τρέχει γρηγορότερα, διορθώνει ο Πέτρος.

— Αμ, στο πήδημα! Τι πήδημα είναι αυτό που κάνει η Χαρούλα! Ούτε... κασίκι να ήταν!

— Ποιο είναι το κατόικι; ακούγεται αγριεμένη η φωνή της Χαρούλας.

Τα χάνουν τα παιδιά.

— Λέμε πως πηδός σαν κατόικι, προσπαθούν να δικαιολογηθούν.

— Σαν ζαρκάδι, ναι, το παραδέχομαι! Η αλογοουρά της Χαρούλας πάει κι έρχεται.

Ο Κώστας νιώθει τώρα πιο σίγουρος. Νέο αίμα... ήχος... αέρας... κατόικια, όχι κατόικια, ζαρκάδια...

Δεν προλαβαίνει να σκεφτεί περισσότερα. Η γιορτή αρχίζει.

Κάθισαν στις κερκίδες οι θεατές. Έγινε μπροστά τους η παρέλαση και οι αγώνες άρχισαν. Αμέσως άρχισε το πανδαιμόνιο. Μπαλόνια με τα χρώματα της κάθε ομάδας πετάχτηκαν στον ουρανό, στρακαστρούκες έσκαγαν σε κάθε γωνιά, πανό ξεδιπλώθηκαν, καραμούζες έβγαλαν ήχους βραχνούς, τα παιδιά φώναζαν:

— Τρέξε, ήχο! Ξεφωνίζει ο Κώστας.

— Πήδα... κατόικι... ζαρκάδι, πήδα!

— Βαγγελιώ, έλα, Βαγγελιώ, πάρε τη σκυτάλη.

Η σκυτάλη έπεσε από τα χέρια της Βαγγελιώς.

— Πόσες φορές δε σου 'δειξε ο δάσκαλος πώς ν' αρπάζεις και πώς να δίνεις τη σκυτάλη, Βαγγελιώ!

— Στο δρόμο με εμπόδια πού σκάνταψες, μωρέ Σπύρο!

— Αμ, τον πήχη, πώς δεν κατάφερες να τον πηδήξεις, βρε Αλέξη!...

Τα βραβεία δίνονται. Σημειώσαμε μια μεγάλη πρόοδο, κερδίσαμε μια μεγάλη νίκη: Ήρθαμε, όχι πέμπτοι, μα τέταρτοι στους πανσυνοικιακούς.

— Είδες τι κάνει το καινούριο αίμα! είπε ο Πέτρος με καμάρι.

Ο Κώστας όμως γρήγορα δίπλωσε το πανό. Το

καταχώνιασε στο υπόγειο του σπιτιού του. Του χρόνου
θα ξαναγίνονταν αγώνες. Και βέβαια τότε θα ήταν ανίκη-
τοι...

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποιες φράσεις εκφράζουν την ελπίδα των παιδιών για τη νίκη;
2. Ήταν δικαιολογημένες οι ελπίδες τους; Πού φαίνεται αυτό;
3. Γιατί/παρ' όλα αυτά έχασαν; Είχαν πρόοδο; Ποιος άλλος παράγοντας εκτός από την προετοιμασία έπαιξε ρόλο;

106. ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ

Πίσω απ' τ' άσπρα βουνά
σκεπασμένα με χιόνι,
φεύγει ο ήλιος ξανά
κι αρχινά να νυχτώνει.

Στη ζεστή τους φωλιά
ένα ένα κουρνιάζουν
και σιγούν τα πουλιά,
γιατί τώρα νυστάζουν.

Το φεγγάρι χλωμά
προχωρεί στον αιθέρα.
Καληνύχτα, μαμά,
καληνύχτα, πατέρα.

Να, κι η πούλια κρυφή
προσπαθεί ν' ανατείλει.
Καληνύχτα, αδερφοί
αδερφές μου και φίλοι.

«Παιδικά ποιήματα»

Γ. Βιζυηνός

107. Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΩΝ ΑΔΥΝΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ

Ο δάσκαλος μπήκε στην τάξη κι ήταν διαφορετικός από τις άλλες μέρες. Έφεγγε, το πρόσωπό του γελούσε, μα στα μάτια του φαινόταν καθαρά μια σκιά μελαγχολίας. Είπε:

«Λοιπόν, παιδιά, έφτασε η ώρα. Χωρίζουμε. Εσείς θα ξεκουραστείτε, εγώ θα πάω στο νησί μου. Τη φετινή όμως χρονιά δε γίνεται να την ξεχάσω. Ούτε κι εσείς θα την ξεχάσετε, νομίζω. Μας έδωσε ένα σπουδαίο μάθημα. Εσείς, μικρά παιδιά, καταφέρατε ν' αλλάξετε την όψη της γειτονιάς σας. Μάθατε πως και οι μικροί και οι αδύνατοι έχουν δύναμη.

Βρεθήκατε ποτέ κάποια ξάστερη νυχτιά στην εσοχή; Κοιτάξατε πάνω από τον κοιμισμένο κόσμο το λαμπρό αστροφωτισμένο ουρανό, τόσο ήρεμο, αλλά και γεμάτο από ανεξήγητα μυστήρια;

Πόσο μικρό αισθανόμαστε τον εαυτό μας, όταν συλλογιζόμαστε πως μέσα σ' αυτή τη φωτεινή θάλασσα η μικρή μας γη δεν είναι παρά ένα σημάδι, που μόλις ξεχωρίζει το φως του. Από την αρχαιότητα η μεγαλοπρέπεια του έναστρου ουρανού τράβηξε τη ματιά του ανθρώπου και την κράτησε καρφωμένη ψηλά. Πολύ αργότερα μόνο ανακάλυψαν οι άνθρωποι τον κόσμο των πολύ μικρών και τη δύναμη του κόσμου αυτού στη γη μας.

Είναι λίγος καιρός σχετικά από τότε που άρχισαν οι άνθρωποι να ζητούν ν' ανακαλύψουν τη ζωή των μικρών, τους νόμους που τους κυβερνούν, το έργο που αυτοί προσφέρουν στον κόσμο ενώνοντας τις δυνάμεις τους.

Τελευταία διάβασα την ιστορία κάποιων ισχυρών εμπορικών οίκων της Αγγλίας, που τους διευθύνουν δυο εκατομμύρια απλοί εργάτες.

Στα μέσα του περασμένου αιώνα κάποιοι φτωχοί υφαντές είχαν ανοίξει σ' ένα στενό δρόμο της μικρής τους πόλης ένα πρατήριο τροφίμων, ένα συνεταιρισμό, που έκανε όλους στη γειτονιά να γελούν με την καρδιά τους. Ξέρετε ότι ένας συνεταιρισμός διευθύνεται από τους ίδιους τους πελάτες του και τα κέρδη του τα μοιράζονται ανάμεσά τους. Το μικρό αυτό κατάστημα δεν έπαψε να αυξάνει και να μεγαλώνει καθώς έμπαιναν σ' αυτό όλο και περισσότεροι εργάτες. Εγκατάστησαν υποκαταστήματα και δεν άργησαν ν' αποκτήσουν και ειδικά εργοστάσια για τις ανάγκες των μελών τους και να αναπτύξουν πλατιά τις εμπορικές εργασίες τους.

Με τον καιρό, ύστερα από το παράδειγμα της μικρής αυτής πόλης, απλώθηκε η κίνηση των καταναλωτικών συνεταιρισμών. Οι συνεταιρισμοί άρχισαν να χρησιμοποιούν στις πόλεις ολόκληρα τετράγωνα, για ν' αποθηκεύσουν τα τεράστια αποθέματα των εμπορευμάτων τους, Όποιος επισκέπτεται σήμερα την Αγγλία, βλέπει με μεγάλη έκπληξη ότι οι μεγαλύτερες και οι καλύτερες επιχειρήσεις αυτού του είδους, καθώς και οι πιο στερεές ανήκουν σ' ένα πλήθος από συνηθισμένους ανθρώπους σαν κι εμάς. Και αυτός που αργότερα θα γράψει μια ιστορία για τους εργάτες των εργοστασίων, πρέπει να αναφέρει με λεπτομέρειες πόσο αξίζει, να προσέξουμε όχι μονάχα αυτό που έχουν κάμει οι ισχυροί, αλλά και οι απλοί άνθρωποι του λαού, που στηριγμένοι στον ίδιο τον εαυτό τους μπόρεσαν λίγο λίγο να υψωθούν πάνω από την αθλιότητα και την άγνοια.

Ξέρετε τι φέρουν στο νου μου αυτοί οι φτωχοί υφαντές, όταν τους συλλογίζομαι; Με κάνουν να σκέφτομαι τα κοραλλόνησα, που από τα μαύρα βάθη της θάλασσας, με την αργή και αδιάκοπη εργασία κάποιων

πολύ μικρών ζώων, ξεπροβάλλουν σιγά σιγά στην επιφάνεια του ωκεανού και γίνονται τόποι, που μπορούν να τους κατοικήσουν πλάσματα ζωντανά.

Θα σας διηγηθώ με λίγα λόγια την ιστορία ενός τέτοιου νησιού. Συχνά αρχίζει εξακόσια ή εφτακόσια μέτρα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας από ένα κοράλλι* έπειτα σιγά σιγά μεγαλώνει, ώπου στο τέλος προβάλλει πάνω από τα κύματα σαν ένα στεφάνι κοράλλινες ξέρες*.

Όταν αυτό το στεφάνι των βράχων κλείσει από παντού, η θάλασσα δεν μπορεί πια να μπει μέσα. Από την αποσύνθεση που γίνεται στα διάφορα θαλασσινά φυτά, στα απομεινάρια των κοραλλιών και από την άμμο της θάλασσας σχηματίζεται ένα γόνιμο έδαφος. Έπειτα ένα ινδικό καρύδι, φερμένο ως εκεί ποιος ξέρει πώς, βλασταίνει στην ακτή. Έπειτα έρχονται με τη σειρά τους τα πουλιά και φέρνουν από ξένες χώρες σπόρους θάμνων και δέντρων.

Κάθε πλημμύρα και προπάντων κάθε καταιγίδα φέρνει και κάτι καινούργιο, ώπου στο τέλος το νησί

* ξέρα: θαλάσσιος βράχος.

σκεπάζεται από λογής λογής χρήσιμα φυτά. Έπειτα, κάποια μέρα, παρουσιάζεται ο άνθρωπος, κάνει το φιλόξενο νησάκι δικό του και στήνει σ' αυτό την κατοικία του. Το είχαν κτίσει γι' αυτόν τα κοράλλια, αυτά τα μικροσκοπικά ζωάκια, αυτά τα απλά μαλακά και ελαστικά πλάσματα.*

Άλλοτε πίστευαν πως οι μεγάλες μεταβολές στην επιφάνεια της γης είχαν γίνει ύστερα από γιγάντιους κλονισμούς. Σήμερα όμως όλο και περισσότεροι παραδέχονται τη γνώμη, πως έγιναν και από μακρόχρονη συσσώρευση σε διάστημα πολλών αιώνων.

Με τον καιρό θα καταλάβουν ίσως ακόμη καλύτερα, ότι στη ζωή τα μεγάλα έργα δεν κατορθώνονται με τεράστιες αναταραχές, ούτε με γιγάντιες φωτοχυσίες. Όλα κερδίζονται και εξασφαλίζονται καλύτερα σιγά σιγά, με την υπομονετική και αδιάκοπη εργασία των μικρών και των αδυνάτων».*

Ο δάσκαλος συνέχισε με κόπο, γιατί είχε βουρκώσει: «Παιδιά, είμαι ευτυχισμένος που πέρασα κοντά σας αυτή τη χρονιά. Δεν μπορεί να νικήσει το κακό, όταν το καλό έχει τέτοιους αγωνιστές σαν κι εσάς. Θα 'θελα να σφίξω το χέρι του καθενός από σας».

Όλοι περάσαμε και του σφίξαμε το χέρι. Μας κοιτούσε ίσια, κατάισια στα μάτια, κι ήταν θολά τα μάτια του κι ήταν θολά και τα δικά μας...

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Ποια παραδείγματα έφερε ο δάσκαλος για να δείξει τη δύναμη των μικρών και των αδυνάτων;
2. Πώς είπε ότι σχηματίζονται τα κοραλλόνησα;
3. Με ποια όπλα οι μικροί και οι αδύνατοι μπορούν να κατορθώσουν σπουδαία έργα;

* «Η δύναμη των αδυνάτων και των μικρών»

Γ.Φ. Φέρστερ
Μετάφραση Φ. Τζωρτζάκη

108. ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΕΡΑ

Είναι η τελευταία μέρα της σχολικής χρονιάς.

Σήμερα ανεβήκαμε τις μαρμαρένιες σκάλες σιγά σιγά. Πώς το περιμέναμε αλήθεια το καλοκαίρι! Πώς την περιμέναμε αυτή τη στιγμή! Πόσες φορές μέσα στο χρόνο που πέρασε, δεν ονειρευτήκαμε το τέλος της σχολικής μας χρονιάς!

Τώρα, ο λαμπερός ουρανός, τα γιασεμιά που άνοιξαν και μοσχομυρίζουν, η θάλασσα που έγινε γαλάζια σαν τα μάτια μικρού παιδιού, ο τζίτζικας που σκαρφάλωσε κιόλας στο δέντρο, όλα λένε: Ελάτε να χαρείτε πλάι μας. Το σχολείο ΤΕΛΟΣ.

Γιατί όμως δεν είμαστε τόσο χαρούμενοι;

Μια γλύκα και μια πίκρα αζεδιάλυτα έχουμε στο στόμα μας και στην ψυχή μας.

Μαζευτήκαμε όλοι στην τάξη μας, στην τάξη που είχε απ' έξω ένα μεγάλο Δ'. Περίεργο, μας φάνηκε κι αυτή θλιμμένη.

Ο Σπύρος θα κατεβεί στην πρωτεύουσα. Εκεί θα συνεχίσει το σχολείο. Τώρα δε φοβάμαι πια τίποτε, τους αγαπάει όλους.

—Τέλος λοιπόν, Σπύρο! λέει ο Αλέξης με φωνή βραχνή από τη συγκίνηση.

Τον κοιτάζει έκπληκτος ο Σπύρος.

—Τέλος; Δεν υπάρχει τέλος, Αλέξη. Τέλος δεν έχει η αγάπη. Είμαστε δεμένοι μεταξύ μας.

—Μα εσύ φεύγεις, λέει η Βαγγελιώ.

—Φεύγω, μα η σκέψη μου δε φεύγει από σας. Μου δώσατε σε μια χρονιά πολλά, κάτι σας έδωσα κι εγώ. Αυτά έγιναν ένα με τον εαυτό μας. Θα με κουβαλάτε έτσι σ' όλη σας τη ζωή, θα σας κουβαλώ κι εγώ μέσα μου σ' όλη μου τη

ζωή. Τέλος λοιπόν δεν υπάρχει. Κοιτά-
τε τα δεντράκια μας. Όσο είναι μικρά,
περνάς ανάμεσά τους. Μεγαλώνουν
όμως και γίνονται δάσος γερό, ενω-
μένο δάσος. Δεν είναι πια τα πεύκα
ένα ένα, αλλά το δάσος! Εμείς δώ-
σαμε τα ονόματά μας στα δεντράκια.
Κι όσο μεγαλώνουν θα σμίγουν...

Χωρίς να το καταλάβουμε δώ-
σαμε τα χέρια. Και τα χέρια ενώ-
θηκαν!

Εκείνη τη στιγμή μπήκε στην
τάξη ο Φώτης. Τους κοίταξε έτσι
όπως ήταν, με ενωμένα τα χέρια.
Είχε κι αυτός την ίδια ελαφριά
θλίψη στο πρόσωπο.

— Παιδιά, είπε, ΤΕΛΟΣ.

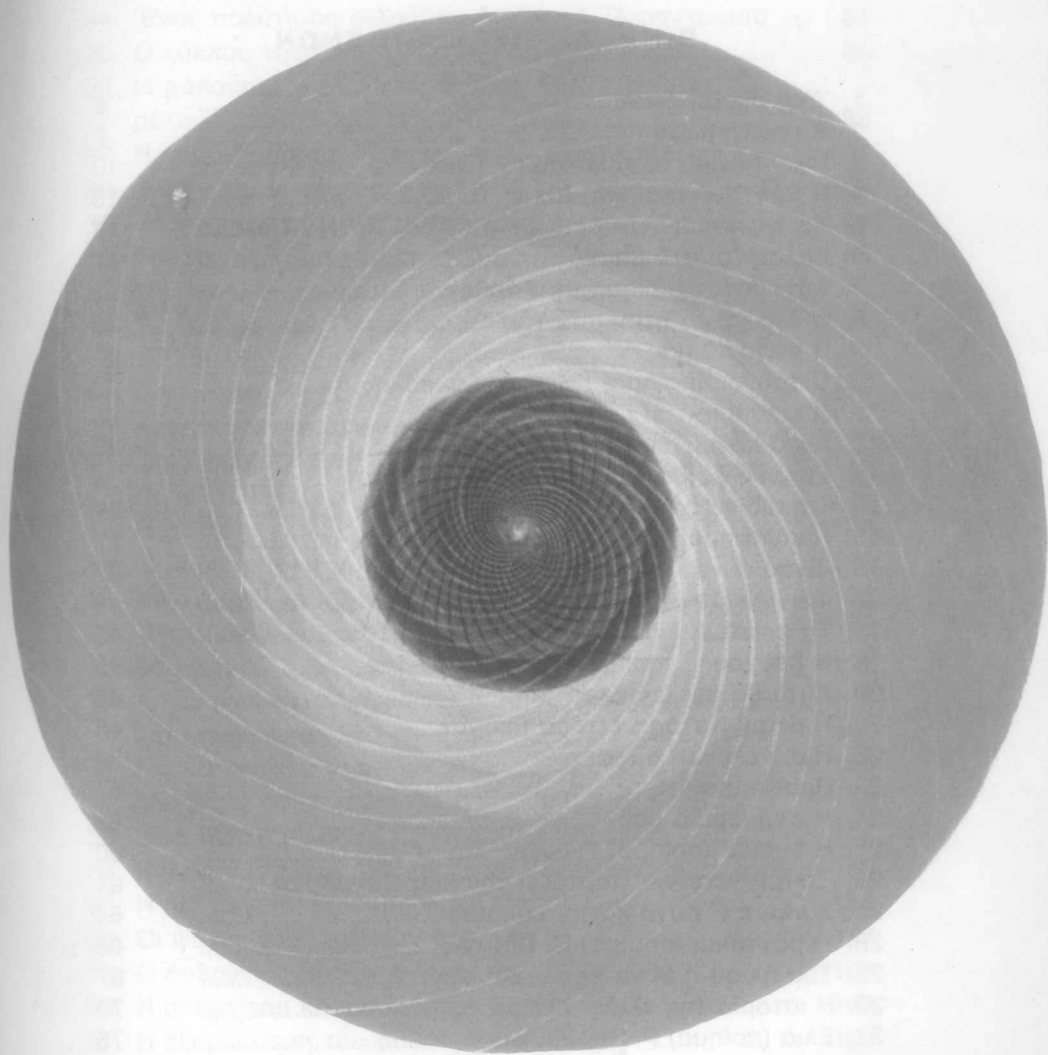
Προχώρησε στον πίνακα, πήρε
την κιμωλία και έγραψε με χέρι στα-
θερό ΤΕΛΟΣ.

Τότε προχώρησε ο Σπύρος, πήγε
κι αυτός στον πίνακα.

Πήρε μια άλλη κιμωλία και πλάι στη
λέξη ΤΕΛΟΣ έβαλε ένα μεγάλο ερω-
τηματικό.

Στην έδρα επάνω ήταν η υδρόγειος
σφαίρα. Στρογγυλή, στρογγυλή, χωρίς
τέλος. Τη χάιδεψε μαλακά ο Αλέξης.
κι εκείνη γύριζε... γύριζε... γύριζε...

χωρίς τέλος.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Ένα ακόμη σκαλί	6
2. Η πρώτη μέρα	7
3. Πώς πέρασα το καλοκαίρι – Καλοκαίρι στη θάλασσα	10
4. Η θάλασσα (ποίημα) Νίκος Τυπάλδος	15
5. Το τραγούδι των βουνών (ποίημα) Κωστή Παλαμά	16
6. Καλοκαίρι στο βουνό	17
7. Αύγουστος (ποίημα) Ρ. Καρθαίου	21
8. Ο δάσκαλος ήταν από την Κύπρο	22
9. Η γειτονιά μας	25
10. Ο τρύγος (ποίημα) Γιώργος Σουρέλης	27
11. Η επιθυμία του Γιώργη	28
12. Αυτό κανείς δεν το περίμενε	30
13. Εμπρός δουλειά (ποίημα) Ρ. Καρθαίου	30
14. Τι παιδιά είχαμε πλάι μας!	34
15. Η καλή πράξη (ποίημα) Κούλης Αλέπης	37
16. Ένας συνεταιρισμός γεννιέται	37
17. Φθινόπωρο (ποίημα) Χάρης Σακελλαρίου	42
18. Το πρωτοβρόχι	43
19. Η βροχούλα (ποίημα) Κ. Καλαπανίδας	45
20. Αυτό θα πει δημοκρατία	46
21. Η μικρή Νατάσα, Ντόρα Γκαμπέ	48
22. Η συνέλευση αποφασίζει	50
23. Προετοιμασίες	54
24. Η εφημερίδα μας	58
25. Η σημαία (ποίημα) Γιώργος Σουρέλης	60
26. Όλη η γειτονιά γιορτάζει την 28η Οκτωβρίου	61
27. Χάσαμε τ' αυγά και τα καλάθια	64
28. Γεροντάκια (ποίημα) Π. Πάσχος	66
29. Του ήλιου η θυγατέρα	67
30. Η ιστορία της ελιάς	70
31. Ελιά (ποίημα) Ρ. Καρθαίου	75
32. Η γη μας	76
33. Μια εκδρομή	79

34. Ένας πολύτιμος φίλος: το δάσος, Ζ. Παπαντωνίου	81
35. Ο κύκλος της ζωής	85
36. Η ρύπανση: ο μεγάλος εχθρός Γαλ. Γρηγορ.-Σου- ρέλη	88
37. Η κυρα-Ρύπανση (ποίημα) Δημ. Μανθόπουλος	91
38. Ένα γράμμα στο δασαρχείο	92
39. Το δάσος (ποίημα) Ρ. Καρθαίου	94
40. Γουβίτσες: Ένα νέο παιχνίδι	95
41. Η μυγδαλιά (ποίημα) Γιώργος Σουρέλης	97
42. Το κατόρθωμα, Πιπίνα Τσιμικάλη	98
43. Το λουλούδι της Κατερίνας	108
44. Ο χειμώνας ήρθε	110
45. Καλώς ήρθατε πευκάκια	111
46. Οικονομική κρίση	117
47. Προετοιμασίες για τα Χριστούγεννα	120
48. Η έκθεση	122
49. Ο Λαϊκός πολιτισμός, Κίτσος Μακρής	126
50. Χριστούγεννα (ποίημα) Τέλλος Άγρας	130
51. Ο άγγελος που απόμεινε στη γη, Γαλ. Γρηγοριά- δου-Σουρέλη	131
52. Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά (ποίημα) Μαρία Κουβα- λιά-Γουμενοπούλου	139
53. Για να παίζετε στις διακοπές	140
54. Μια θέση στην καρδιά μας	143
55. Ένα διαστημικό ταξίδι, Αγγελική Βαρελλά	147
56. Καλώς να 'ρθει (ποίημα), Ρένα Καρθαίου	150
57. Η πιο μεγάλη δύναμη, Φανή Παπαλουκά	152
58. Οι ψυχές τους έμειναν δεμένες	157
59. Ο άνθρωπος, αυτός ο γίγαντας	160
60. Η στέγη του κόσμου, Serge Bertino	160
61. Η εξερεύνηση του βυθού, Serge Bertino	166
62. Γιγάντιο πήδημα στο διάστημα (από τα αγγλικά) ..	170
63. Μια αλλιώτικη εξερεύνηση, Η. Βενέζης	177

64. Ένα μάθημα από το Σωκράτη, Χ. Ζαλοκώστας	180
65. Το παιχνίδι στην αρχαία Ελλάδα	182
66. Σαν του παιδιού τη μυρωδιά (ποίημα) Δημοτικό ...	184
67. Ο κόσμος που ζει μέσα στα βιβλία, Κόουλιν Θηλ. .	184
68. Μήνυμα αγάπης, Ραούλ Φολλερό	190
69. Μια προσευχή (ποίημα) Μαρία Κουβαλιά-Γουμ- νοπούλου	193
70. Η μεγάλη πόλη και η μικρή πόλη	194
Το Βοτανικό Μουσείο	195
71. Το χωριό μας (ποίημα) Γ. Δροσίνης	201
72. Ο Σπύρος... βουλευτής	202
73. Μια σωστή γιαγιά	203
74. Η γιαγιά (ποίημα), Ελευθερία Ποντικοπούλου	205
75. Μια φορά κι έναν καιρό... Γαλάτεια Γρηγοριάδου- Σουρέλη	207
76. Το Ξερε πως το Ξεραν	212
Η πεταλίδα, Θ. Ποταμιάνος	213
77. Καλώς την πέρδικα, Α. Καρκαβίτσας	217
78. Χαρταετοί, Μαρία Πυλιώτου	231
79. Άνοιξη (ποίημα), Στέφανος Μπολέτσης	237
80. Το τραγούδι της άνοιξης, Μελέαγρος	239
81. Τα βήματα της άνοιξης	240
82. Ο εγγυητής, Φανή Παπαλουκά	240
83. Ο ανδριάντας του ήρωα, Α. Κουρτίδης	246
84. Λόγια του Μακρυγιάννη	252
85. Η Σουλιωτοπούλα, Γ. Βλαχογιάννης	252
86. Δεν αρκεί να φυτεύεις	254
87. Ένα παραμύθι παιχνίδι, Νέαρχος Κληρίδης	259
88. Βρεμένα είναι ή ξερά;	262
89. Ένας μύθος, Γαλάτεια Καζαντζάκη	264
90. Αινίγματα	264
91. Πέντε ποντικοί (Λαϊκό ποίημα)	265
92. Προετοιμασία για το Πάσχα	266
93. Χριστός Ανέστη	270

94. Ανάσταση (ποίημα) Ντ. Χατζηνικολάου	271
95. Μαθήματα κυκλοφορίας	272
96. Καραγκιόζης στη γειτονιά	276
97. Πρωτομαγιά (ποίημα) Διονύσιος Σολωμός	279
98. Στους Δελφούς, Αγγελική Βαρελλά	280
99. Το τραγούδι του ήλιου (ποίημα) Ζαχαρ. Παπαντωνίου	285
100. Ο καταναλωτής	286
101. Το ατύχημα	290
102. Το χέρι (ποίημα) Ιωάννης Πολέμης	293
103. Το καλοκαίρι (ποίημα) Κωστής Παλαμάς	294
104. Το ποδήλατο	296
105. Οι αγώνες	299
106. Καληνύχτα (ποίημα) Γ. Βιζυηνός	302
107. Η δύναμη των αδυνάτων και των μικρών, Γ. Φ. Φέρστερ	303
108. Τελευταία μέρα	307

442/101

ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

Άγρας Τέλλος (1899-1944). Φιλολογικό ψευδώνυμο του Ευάγγελου Ιωάννου. Γεννήθηκε στην Καλαμπάκα, σπούδασε Νομικά και εργάστηκε στην Εθνική Βιβλιοθήκη. Στην ποίησή του εκτός από την ευαισθησία διακρίνουμε κι έναν τόνο μελαγχολίας. Μερικά από τα έργα του: «Βουκολικά και εγκώμια», «Καθημερινές» και «Τριαντάφυλλα μianής ημέρας».

Βαρελλά Αγγελική: Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1930. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Παν/μίου Αθηνών. Έγραψε κυρίως βιβλία για παιδιά. «Η Ελλάδα κι εμείς», (ταξιδιωτικό). «Με το χαμόγελο στα χείλη» (χρονικό του 40), «Η μητέρα μας η φύση» (Εγκυκλοπαιδικό), «Αναγνωστικό της Γ' Δημοτικού». Έχει πάρει βραβεία: Του Υπουργείου Παιδείας, του «Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου» και της «Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς»

Βενέζης Ηλίας: Φιλολογικό ψευδώνυμο του Ηλία Μέλλου. Γεννήθηκε στο Αϊβαλί το 1904. Στη μικρασιατική καταστροφή αιχμαλωτίστηκε από τους Τούρκους. Το βιβλίο του «Νούμερο 31328» είναι το χρονικό της τραγικής αυτής περιόδου.

Έχει γράψει πολλά βιβλία, μερικά από αυτά είναι: «Γαλήνη», «Αιολική Γή», «Έξοδος», «Αιγαίο», «Άνεμοι», «Ωρα Πολέμου», «Εφταλού». Έχει γράψει και το θεατρικό έργο «Μπλόκ C».

Εργαζόταν στην Τράπεζα της Ελλάδας. Το 1957 έγινε Ακαδημαϊκός. Το 1973 πέθανε στην Αθήνα, τάφηκε στο Μόλυβο της Λέσβου. Πολλά έργα του έχουν μεταφραστεί σε ξένες γλώσσες.

Βλαχογιάννης Γιάννης: Γεννήθηκε στη Ναύπακτο το 1867 και πέθανε στην Αθήνα το 1945. Σπούδασε φιλολογία στο Παν/μιο των Αθηνών. Αυτός δημιούργησε τα «Γενικά Αρχεία του Κράτους», όπου ήταν και διευθυντής από το 1914-1937. Ασχολήθηκε με τη λογοτεχνία. Το κύριο έργο του είναι ιστορικό. Σ' αυτόν χρωστάμε την παρουσίαση του έργου του Μακρυγιάννη. Συνεργάστηκε σε περιοδικά με το ψευδώνυμο Γιάννης Επαχτίτης. Εξέδωσε το περιοδικό «Προτύλαια». Τιμήθηκε με το Εθνικό Αριστείο Γραμμάτων. Το Βλαχογιάννη τον χαρακτηρίζει η αγάπη του για την ελληνική πατρίδα.

Γκαίτε Γιόχαν Βόλφγκανγκ: Γερμανός ποιητής ένας από τους μεγαλύτερους του κόσμου. Έγραψε εκτός από ποίηση, πεζά, θέατρο, δοκίμια. Ήταν πολιτικός και επιστήμονας. Ασχολήθηκε, με την αρχαία ελληνική λογοτεχνία και τη δημοτική μας ποίηση. Έχει μεταφράσει, το 1823, ελληνικά δημοτικά τραγούδια. Η επίδρασή του στην παγκόσμια σκέψη ήταν και είναι τεράστια.

Γρηγοριάδου-Σουρέλη Γαλάτεια. Γεννήθηκε στην Καβάλα (1930). Σπούδασε στις σχολές Γενικών Σπουδών, Κοινωνικών Λειτουργιών και Δημοσιογραφίας της «Δαμασκού». Ασχολείται με τη λογοτεχνία και ιδιαίτερα με το γράψιμο βιβλίων για παιδιά και νέους. Έργα της: «Ο μικρός μπουρλοτιέρης», «Χορεύοντας στο δάσος» παραμύθια, «Ο σπουργίτης με το κόκκινο γιλέκο» πανευρωπαϊκό βραβείο, «Ο Αλέξης με το ξύλινο άλογο», «Τα δώδεκα φεγγάρια», «Το δαχτυλίδι του αυτοκράτορα» μυθιστόρημα, «Εμένα με νοιάζει» μυθιστόρημα (Βραβείο «Κύκλου Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου») «Ο αγέρας παίζει φλογέρα» κ.ά.

Δροσίνης Γεώργιος: Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα, 1859-1951. Σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μετεκπαιδεύτηκε στη Λιψία. Υπηρέτησε σαν Τμηματάρχης Δημοτικής Εκπαίδευσης και αργότερα Διευθυντής Γραμμάτων και Τεχνών του Υπουργείου Παιδείας. Ήταν γραμματέας του «Συλλόγου προς διάδοσιν ωφελίμων βιβλίων». Σε δική του πρωτοβουλία οφείλεται το Γραφείο Σχολικής Υγιεινής, η οργάνωση του Μουσείου Κοσμητικών Τεχνών, η καθιέρωση της γιορτής της Σημαίας, η σύνταξη του «Ιστορικού λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας», η ίδρυση της «Σεβαστοπουλείου Εργατικής Σχολής» και του «Οίκου των Τυφλών». Ίδρυσε τα περιοδικά: «Εθνική αγωγή», «Μελέτη», «Ημερολόγιον της Μεγάλης Ελλάδος». Ήταν διευθυντής στο περιοδικό «Εστία». Το 1926 έγινε Ακαδημαϊκός.

Έγραψε ποιήματα, πεζά. Ήταν πολυγραφότατος. Αγαπήθηκε πολύ από το λαό. «Η ανθισμένη μυγδαλιά» και «Στης Πλάκας τις ανηφορίες» είναι ποιήματα δικά του.

Ζαλοκώστας Χρήστος: Γεννήθηκε και πέθανε στην Αθήνα 1896-1975. Σπούδασε χημικός και μηχανικός στο Παν/μιο του Μονάχου. Υπήρξε πρωταθλητής της οπλασκίας. Έγινε βουλευτής Αθηνών. Αντιπροσώπευσε τη χώρα μας στο Συμβούλιο της Ευρώπης. Το κύριο έργο του είναι πεζογραφικό.

Βιβλία του: «Γύρω από την Ελλάδα», «Το περιβόλι των Θεών», «Ρούπελ», «Πίνδος», «Το Χρονικό της σκλαβιάς», «Σωκράτης», «Κωνσταντίνος Παλαιολόγος», «Ο Μέγας Αλέξανδρος», «Ιουλιανός ο Παραβάτης», κ.ά. Έργα του μεταφράστηκαν στα αγγλικά και στα γαλλικά.

Καλαπανίδας Κώστας: Γεννήθηκε στην Παλαιοκαρυά Τρικάλων το 1953. Είναι δάσκαλος κι ασχολείται με την παιδική λογοτεχνία. Έργα του: «Παιδικά τραγούδια». «Κουβέντα με τ' αστέρια», «Το καλό παιδί», «Με τον ήλιο στο πρόσωπο», «Γράψε ελεύθερα». «Ωδική ανθολογία».

Καρθαίου Ρένα: Φιλολογικό ψευδώνυμο της Ειρήνης Λάκωνος-Μπρούσαλη. Γεννήθηκε στην Αθήνα (1913). Εξέδωσε μαζί με τον άντρα της, το δημοσιογράφο Αντ. Μπρούσαλη, το περιοδικό «Η πλώρη» (1963). Είναι ιδρυτικό και διοικητικό μέλος του «Κύκλου Ελληνικού παιδικού Βιβλίου». Έχουν εκδοθεί οι παρακάτω ποιητικές συλλογές της: «Τα πουλιά της Ιερικώ» (1949), «Το δέντρο του ουρανού» (1961) «Χαρταετοί στον ουρανό» για παιδιά (1973). Έχει βραβευτεί από τη «Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά» (1972). Είναι μέλος του Συνδέσμου Ελλήνων Λογοτεχνών.

Κουβαλιά-Γουμενοπούλου Μαρία: Γεννήθηκε στην Αθήνα (1929). Ασχολείται με την παιδική λογοτεχνία. Έργα της: «Περνά περνά η μέλισσα», «Πες μου κάτι μανούλα», «Γιορτές στο σχολείο μας», «Μια ωραία πεταλούδα», «Ιστορίες σαν το μέλι» κ.ά.

Καρκαβίτσας Ανδρέας: Γεννήθηκε στα Λεχαινά Ηλείας το 1865 και πέθανε στο Μαρούσι (Αττικής) στα 1929. Σπούδασε ιατρική στο Παν/μιο Αθηνών. Εργάστηκε σαν στρατιωτικός γιατρός. Είναι ένας από τους κορυφαίους Έλληνες πεζογράφους. Εξέδωσε πολλά βιβλία. Μερικά από αυτά είναι: «Λόγια της πλώρης», «Διηγήματα για τα παλικάρια μας», «Διηγήματα του γυλιού», «Η Λυγερή», «Ο Ζητιάνος», «Ο Αρχαιολόγος» κ.ά.

Μαζί με άλλους δυο συνεργάτες έγραψε αναγνωστικά της Β', Γ', Δ', Ε' δημοτικού.

Κουρτίδης Αριστοτέλης: Γεννήθηκε στο Μυριόφυτο της Αν. Θράκης το 1858 και πέθανε στην Αθήνα το 1928. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών. Εξακολούθησε τις σπουδές του στη Γερμανία (φιλοσοφία και παιδαγωγική). Εργάστηκε σαν καθηγητής σε διάφορα Γυμνάσια. Από το 1880 ως το 1894 ήταν αρχισυντάκτης στο περιοδικό «Διάπλαση των Παίδων».

Έγραψε λογοτεχνικά βιβλία για παιδιά και νέους, σχολικά παιδαγωγικά βιβλία και ασχολήθηκε με μεταφράσεις ξένης λογοτεχνίας. Η παρουσία του υπήρξε σημαντική σε ό,τι αφορά την ψυχική και πνευματική εξέλιξη του Ελληνόπουλου.

Κρόκος Γιώργης: Γεννήθηκε στη Χίο το 1916. Σπούδασε στη Μαρσάλειο Παιδαγωγική Ακαδημία και στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Εργάζεται σαν δάσκαλος. Ασχολείται με την παιδική λογοτεχνία. Είναι ένας από τους πιο άξιους και πολυγράφους εκπροσώπους της και ένας από τους πιο γνήσιους δημο-

τικιστές της εποχής μας. Έχει βραβευτεί πολλές φορές από τον «Κύκλο του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου» καθώς κι από τη «Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά». Ο Κρόκος είναι και μουσικός και αυτό ίσως να τον βοηθάει να γράφει τόσο μουσικά λυρικά ποιήματα.

Μακρής Κίτσος: Γεννήθηκε στη Λάρισα το 1917. Μένει στο Βόλο. Ασχολείται με τη μελέτη της λαϊκής τέχνης του Πηλίου ιδιαίτερα, αλλά και όλης της Ελλάδας. Για την εργασία του τιμήθηκε το 1956 με έπαινο από την Ακαδημία Αθηνών. Το 1960 πήρε το Κρατικό Βραβείο για δοκίμιο. Η προσφορά του στην έρευνα της ελληνικής λαϊκής τέχνης είναι πολύτιμη. Μνημειώδες είναι το έργο του: «Η λαϊκή τέχνη του Πηλίου».

Μανθόπουλος Δημήτρης: Γεννήθηκε στη Δράμα το 1937 όπου είναι και δάσκαλος. Σπούδασε στην Παιδαγωγική Ακαδημία της Θεσσαλονίκης. Εξέδωσε δυο ποιητικές συλλογές για παιδιά. «Την Κιθάρα της Αγάπης» Βραβείο Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς 1976. «Με λένε Ήλιο» Βραβείο Κύκλου Ελληνικού, Παιδικού Βιβλίου, 1978.

Παλαμάς Κωστής: Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1859 και πέθανε στην Αθήνα το 1943. Σπούδασε Νομικά στο Παν/μιο Αθηνών. Εργάστηκε και ως δημοσιογράφος. Έγινε Γεν. Γραμματέας του Παν/μίου Αθηνών. Το 1926 έγινε Ακαδημαϊκός. Τιμήθηκε με πολλά βραβεία. Ασχολήθηκε με όλα τα είδη του λόγου, κυρίως όμως με την ποίηση. Πολλά έργα του έχουν μεταφραστεί σε ξένες γλώσσες.

Ο Παλαμάς θεωρείται, όπως και ο Σολωμός, εθνικός ποιητής. Το έργο του είναι τόσο απλωμένο που δεν μπορεί ούτε οι τίτλοι των βιβλίων του να αναφερθούν σε λίγες γραμμές.

Στην κηδεία του (Η Ελλάδα ήταν σκλαβωμένη στους Γερμανούς) έγινε προσκύνημα και ξεσηκωμός. Ο Σικελιανός είπε: «Στο φέρετρο αυτό ακουμπά η Ελλάδα». Αυτό ήταν και είναι ο Παλαμάς. Η Ελλάδα.

Παπαλουκά Φανή: Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1924. Σπούδασε Αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και μετεκπαιδεύτηκε στο Λονδίνο και στο Παρίσι.

Έχει εκδόσει τα βιβλία: «Βάστα καημένο Μεσολόγγι» (Με συνεργασία της Ε. Βακαλό), «Κάστρα του Μοριά», «Στον καιρό του Όθωνα», «Ιστορίες σαν παραμύθια», «Ο γέρο-Όλυμπος», «Ιστορίες από την Κύπρο». Διακρίνεται για τη στρωτή δημοτική της και την άνετη διήγηση.

Παπαντωνίου Ζαχαρίας: Γεννήθηκε στο Καρπενήσι το 1877. Πέθανε στην Αθήνα το 1940. Εργάστηκε ως δημοσιογράφος. Έγινε Νομάρχης, Διευθυντής της Εθνικής Πινακοθήκης και Ακαδημαϊκός το 1938. Ποιητής και πεζογράφος από τους πιο διαλεχτούς. Εξέδωσε πολλά βιβλία. Αναφέρουμε αυτά που έγραψε για παιδιά: «Χελιδόνια» 1920, από τα πιο ωραία ποιήματα της ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας. Σταθμό αποτέλεσε το βιβλίο του «Τα ψηλά Βουνά» 1918 για την Γ' του δημοτικού.

Ποταμιάνος Θέμος: Γεννήθηκε στην Κεφαλλονιά το 1895 και πέθανε στην Αθήνα το 1973. Ήταν αξιωματικός του Οικονομικού Κλάδου στο Πολεμικό Ναυτικό. Ασχολήθηκε με τη λογοτεχνία και ιδιαίτερα με την περιγραφή της ζωής του ναυτικού, των ψαράδων και του κόσμου της θάλασσας.

Σακελλαρίου Χάρης: Γεννήθηκε στο Θαυμακό Φθιώτιδας το 1923. Από νωρίς ασχολήθηκε με τη λογοτεχνία. Έχει δημοσιεύσει αρκετές ποιητικές συλλογές διηγημάτων, θεατρικά, διάφορες μελέτες κ.ά. Επιδόθηκε μ' επιτυχία και στην παιδική λογοτεχνία και βραβεύτηκε επανειλημμένα σε διαγωνισμούς παιδικής ποίησης και πεζογραφήματος. Από τα έργα του για παιδιά ξεχωρίζουν: «Τρείς μικροί κοσμοναύτες», «Χαρούμενες φωνές», «Το θεριό που μέρωσε», «Μύθοι και περίεργα απ' τον κόσμο των φυτών» κ.ά.

Ποιήματά του έχουν μεταφραστεί στα γαλλικά και ιταλικά.

Σιοτρόπου Νότα: Γεννήθηκε στην Αθήνα και σπούδασε χαρακτηριστική στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών και στην Ιταλία τοιχογραφία και ψηφιδωτό. Έχει λάβει μέρος σε πολλές ομαδικές εκθέσεις εδώ και στο εξωτερικό. Παράλληλα, έχει κάνει και ατομικές εκθέσεις σε διάφορες πόλεις. Η κ. Σιοτρόπου έκανε την εικονογράφηση και τη σελιδοποίηση αυτού του βιβλίου.

Σολωμός Διονύσιος: (1798-1857) Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο και πέθανε στην Κέρκυρα. Σπούδασε Νομικά στην Ιταλία. Όταν γύρισε στη Ζάκυνθο, άρχισε να γράφει ποιήματα στα ελληνικά χρησιμοποιώντας τη δημοτική γλώσσα. Όταν ξέσπασε η επανάσταση του 1821, ο ποιητής την ύμνησε με τα έργα του: Έγραψε τον «Ύμνο εις την Ελευθερία», «Ωδή εις τον θάνατο του Λόρδου Μπάυρον» και αργότερα τους «Ελεύθερους πολιορκημένους» κ.ά. Είναι ο εθνικός μας ποιητής. Η προσφορά του στα ελληνικά γράμματα είναι ανεκτίμητη.

Σουρέλης Γιώργος: Γεννήθηκε στη Χώρα Τριφυλίας. Είναι φιλόλογος. Γράφει ποιήματα για παιδιά. Από το ραδιόφωνο έχει μεταδοθεί σειρά από θεατρικά κείμενά του με τίτλο: «Ανάμεσα στους Θεούς και στους ήρωες» καθώς και το θεατρικό του έργο: «Σαΐτα στα χέρια του Θεού». Έχει συνεργαστεί στο βιβλίο «Ο αγέρας παίζει φλογέρα».

Τσιμικάλη Πιπίνα: Γεννήθηκε στο Γύθειο. Σπούδασε οδοντογιάτρος στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Είναι μια εξέχουσα φυσιογνωμία στην παιδική λογοτεχνία. Είναι πολυγραφότατη (ποιήματα, διηγήματα, παραμύθια, μυθιστορήματα). Έχει μεταφράσει έργα ξένης λογοτεχνίας και έχει διασκευάσει, όπως πάντα, με επιτυχία τον Αίσωπο. Έχει επανειλημμένα βραβευτεί από τον Κύκλο του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου και από τη Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά.

Τυπάλδος Νίκος: Γεννήθηκε στη Χαλκίδα το 1913. Σπούδασε νομικά. Από το 1942 έχει αφοσιωθεί στο χριστιανικό ποιητικό λόγο. Έχει κυκλοφορήσει τέσσερις ποιητικές συλλογές: «Μικρή Οδύσσεια» (1952), «Θέσεις και αντιθέσεις» (1958), «Ένδυμα για μια γυμνή στιγμή» (1969), «Στης χαράς το περιβόλι» (1973).

Χατζηνικολάου Ντίνα: Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε μουσική στο Ωδείο Αθηνών. Ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την παιδική ποίηση, όπου διακρίνεται για τη λεπτότητα και την ευγένεια των στίχων της.

Εξέδωσε ποιήματα για παιδιά σε συλλογές: «Χαμόγελα», «Κυκλάμινα», «Το βιβλίο της Μυρτώ». Και τα τρία έχουν βραβευτεί από τη Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά.

Κ.Α. 18 ΕΚΔΟΣΗ Ε' 1983 ΑΝΤΙΤΥΠΑ 210.000 ΣΥΜΒΑΣΗ 4062/7-4-83

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Αφοι ΔΑΣΚΛΛΑΚΗ & Σία Ο.Ε. - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Α. Γ. ΣΠΗΛΙΩΤΗ & Σία Ε.Ε.

